B. ELVIN

În continuare

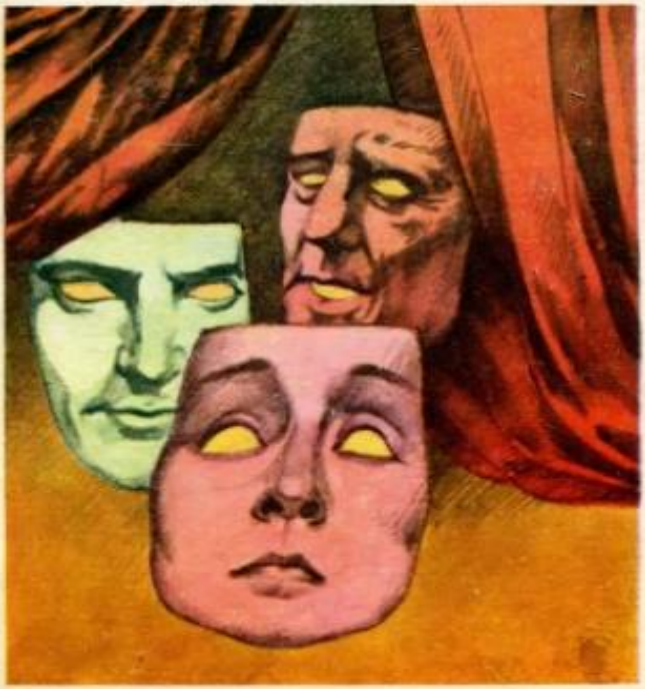

EDITURA EMINESCU

B. ELVIN

În continuare

189

EDITURA EMINESCU
1982

Cuprins

I _____ 4
II _____ 38
III _____ 77
IV _____ 123
V _____ 190
VI _____ 229

I

ÎN NOAPTEA ACEEA N-AM PREA dormit. Fireşte, n-am pus insomnia pe seama falsei şi îmbietoarei primăveri. Martie a fost de câteva ori în viața mea o lună înşelătoare, când speranțe crescute-n prostie m-au luat cu ele, pentru ca să mă întoarcă foarte curând la realitate. Balastul, rămăşițele neconsumate ale acelor iluzii le resimțeam în întunericul dulceag şi aţâţător. Încercam zadarnic să mă descotorosesc de ele. Nu reuşeam nici să ațipesc, nici să mă limpezesc în trezie. Ochii îmi lăcrămau, căscatul brutal ca un spasm mă zgâlțâia mestecându-mă cu violență, caraghios şi fără spor. Degeaba încercam să stau mai departe de mine şi să mă văd puțin dintr-o parte, puțin lateral ori să iau înălțime. A fost o lungă luptă nocturnă care s-a încheiat în decolorarea zorilor. Totuşi peste numai o oră m-am deşteptat. N-aveam nevoie să mă uit la ceas ca să ştiu că e şase. Organismul meu îşi închipuie pesemne că prin această strictă punctualitate ține o dreaptă balanță cu exagerările la care se dedă izbutind uneori să încurce până şi medicii cei mai circumspecți. M-am dat jos din pat, am deschis larg ferestrele şi mi-am făcut programul de exerciții. Dacă sunt întrebat de ce-mi pierd jumătate de oră ridicând greutăți sau trudind pentru a-mi prinde vârful piciorului stâng cu vârful mâinii drepte, răspund că toate astea îmi produc o binefăcătoare înseninare. Adevărul e că sunt totdeauna pregătit să dau socoteală de actele mele. Chiar de cele mai nevinovate. Experiența m-a învățat să mă justific. Față de alții. În confruntarea cu mine explicațiile sunt, din

păcate, mai puțin convingătoare. Nu clarifică decât ceea ce ştiu. Țelul lor perfid pare a fi să mă împingă pe făgaşul unei intensități care e contrariul plenitudinii. După ce-am făcut baie, m-am bărbierit şi m-am îmbrăcat, am mai aruncat o privire pe fereastră. Ziua se anunța caldă şi echivocă. Cum am ajuns la birou şi mi-am băut cafeaua, m-am pus pe lucru. Nu mă zorea nimeni. Termenul de predare al lucrării era încă îndepărtat, dar îmi place grozav prospețimea aceea matinală când nu împart cu nimeni încăperea, iar uşa nu oftează de câți intră şi ies. Gândurile continuau să-mi umble brambura, dar ştiam că hârtia pe care scriam şi cu mine ne îndreptam spre direcția cea bună. Când scriu îmi merge excelent. Atunci reuşesc să stăpânesc puncte de vedere potrivnice care altminteri mă trag fiecare în altă parte, interpelându-mă sălbatic, clipind viclean ori prorocindu-mi otrăvit ceva irevocabil, îndată ce alunec pe respirația albă şi velină, nu mai rămâne nimic din reuniunea divizată. În cadrul dreptunghiului, de o concentrare augmentată, e liniște. Calmului ăstuia îi datorez cele zece lucrări care m-au acreditat ca un harnic cercetător ştiințific. Peste o vreme îşi fac apariția colegii. Ei se ocupă de activitatea de fiecare zi a teatrului: de repetiții, spectacole, programe de sală. Ne salutăm şi fiecare îşi vede de drum. Ca prin ceață îi aud cum, înainte de a-şi lua avânt, comentează meciurile de ieri, ştirile, filmul de la televizor. În colțurile camerei înguste şi înțesate de birouri şi dulapuri se strecoară şoaptele curiozității, literele afişelor corectate, zornăitul telefonului, urmele unor idei încercate pe mintea celorlalți, pleonasmele cancanurilor. Nu-mi ridic ochii, apărându-mi cu îndărătnicie poziția. Orice interval e periculos. Spre miezul zilei stiloul nu mai nimereşte ținta. Aşa că am strâns hârtiile. Mă pregăteam tocmai să deschid un ziar când m-a chemat directorul. Nu-i mai călcasem pragul de luni de zile. De fapt, de când am fost transferat de la Institut, întâlnirile noastre au fost atât de puține, încât le puteai număra pe degete. Au avut aerul unor consultări care, solicitate din politețe şi primite din mărinimie, trebuiau să-mi amintească indirect

că, dacă munca mi-o judecă alții, mă aflam pe statul lui de salarii. M-a primit foarte afabil şi mi-a recomandat un tânăr, rugându-mă să-i dau o mână de ajutor, fiindcă se încurcase în lucrarea de stat şi mai ales era fiul celui mai bun prieten. Tânărul care urma să dobândească diploma de intelectual părea mai curând un sportiv jinduind după viața în aer liber decât după spațiul de semnificații al bibliotecii. S-a comportat foarte sigur pe sine şi pe răspunsul meu. „Atunci ne-am înțeles", a conchis el consultându-şi ceasul şi surâzându-mi tăgăduitor. L-am întrebat dacă e aşteptat şi a rămas surprins: „Cum ați ştiut?" Am ridicat din umeri: „O simplă presupunere" şi am adăugat: „Mergeți la o partidă de pescuit?" De data asta l-am descumpănit. Zâmbetul îi pierise. „V-a spus, nu-i aşa, secretara, fiindcă adineaori am vorbit din biroul ei". Am confirmat o indiscreție care n-avusese loc, ceea ce ne-a redat amândurora încrederea. Pe urmă m-am reîntors în biroul meu, unde m-a izbit aerul stătut şi fumul de țigări care umplea cu un albastru înecăcios toate golurile zilei. Prins de un soi de plictiseală şi nerăbdare care mi-e o senzație familiară, m-am cufundat în citirea unui articol. Dar n-am apucat să-l străbat până la capăt că m-am auzit strigat: „Sebastian la telefon". Am recunoscut îndată vocea lui Mihai şi mi-am dat seama numaidecât că i se întâmplase ceva neobişnuit. Dar a fost un adevărat şoc când am auzit despre ce-i vorba. Voia nici mai mult nici mai puțin să schimbăm păreri despre Irina. Ale lui erau extraordinare şi, după tonul vocii, de un entuziasm devorant. Părea lacom să-mi facă mărturisiri şi gata să le preschimbe pentru orice amănunt necunoscut. Chiar asta mi-a spus-o ocolit şi stângaci, dar destul de limpede. Deci, aşa stăteau lucrurile. La nici trei luni de zile după ce mă despărțisem de Irina, o pacoste de bărbat are norocul să se bucure de atenția ei şi nu numai că se împăunează în fața mea cu asta, dar mă şi cheamă să-i călăuzesc paşii. M-a cuprins furia şi am avut impresia că timpul se încâlcea singur în stupiditate şi neruşinare. Nici după ce l-am dat naibii n-am trăit un sentiment mai glorios.

Am ieşit în stradă să mă dezmeticesc. M-am amestecat în mulțimea bulevardului. Cineva mi-a făcut semn cu mâna. Nu-i desluşeam fața, deşi se afla la numai câțiva metri, dar l-am salutat ca şi cum aş fi văzut ceva nemaipomenit de încântător, şi-am iuțit paşii. Mă străduiam să pricep cum Irina se putuse opri asupra unuia ca el. Dacă ar fi ales o ruină de om, însă fascinant prin inteligență, ori vreun nătâng arătos cu o vastă carieră de cuceritor, sau un haidamac vesel şi poznaş, vajnic anti-intelectual răsucind hazos încheieturile nuanțelor, aş fi dobândit un reper. Dar Mihai nu încăpea în nici una din aceste categorii şi formate de bărbați. Bâjbâiam după un sens repetând mereu „pentru ce?" De fapt, era în firea lucrurilor ca Irina să-mi atragă atenția asupra neînțelesului într-un chip paroxistic. Femeia asta care voia de la viață totul şi restul, rupând canoanele şi regulile, îndârjindu-se frenetic împotriva intervalurilor deşarte ale existenței, avea o legătură directă cu nemăsura şi culminațiile.

La „Lacto-bar" m-am aşezat pe un scaun incomod în tovărăşia a trei necunoscuți şi-am comandat ochiuri şi caşcaval la capac. Nu mi-era foame, dar am mâncat conştiincios. Am băut două sticle de pepsi-cola şi mi-am dat osteneala să nu mă mai gândesc la nimic. În restaurant era tare cald şi domnea un aer greu. Chelneriţele evoluau prin înghesuiala meselor şi, câteodată, apelau la bunăvoința noastră. Farfuriile treceau dintr-o mână într-alta. În fiecare minut intrau alți oameni căutându-şi loc. Am plătit nota şi am zbughit-o pe uşă. Încotro mă zoream? Dar nu această întrebare a întrebărilor mă acapara. Altceva se afla pe locul întâi în nedumeririle mele. O clipă mi-am spus că, alegându-l pe Mihai, Irina dorise să-mi joace un soi de farsă, provocându-mi nevoia de a desluşi în fiecare fapt un temei şi penalizându-mi înclinarea de a întoarce lucrurile pe toate feţele printr-o opțiune care, în mod deliberat, n-avea niciun sens. Însă oricât ar fi fost de zănatecă, nu mi-ar fi făcut una ca asta numai pentru... Era absurd. Tot atât de absurd ca şi alegerea ei. Şi pe urmă s-a reîncarnat desăvârşit în noua ei

înfăţişare de camarad. Mărturisesc că întâia oară când mi-a susţinut teoria unei prietenii perfect posibile în „noile condiţii", am rămas sceptic. Dar a adus toate argumentele în sprijinul ideii că doi oameni care s-au iubit, au cucerit ceva în comun şi acest ceva trebuie apărat şi întreţinut, întrucât nu dispunem de atâţia aliaţi ca să renunţăm până şi la cei ce ne-au rămas foarte apropiaţi, doar pentru că nu mai dormim în acelaşi pat. Zâmbetul meu a stârnit-o şi a adus un plus de justificări raţionale menite să arate că o astfel de perspectivă nu-i utopică, neindicată, păgubitoare, o dijmă plătită sentimentalismului şi care devine ulterior o sursă de sâcâieli şi conflicte. Depunea atâta fervoare şi deznădejde în nevoia ei de a mă convinge, încât m-am lăsat înduplecat. Faţa ei prelungă şi frumoasă, pe care nu ghiceai uşor supraabundenţa emoţiilor, m-a dat gata. N-am rezistat acestui chip care-mi transmitea unul din mesajele lui bineînţeles supreme. L-am receptat, observând încă o dată că Irina, care părea că se născuse pentru a demonstra că există viaţă pe planeta noastră, iar natura ei e vulcanică, se amăgea implorând inaccesibilul. Eram încredinţat că diferendele dintre noi, sesizabile încă de când ne cunoscusem şi convertite fericit în scurtcircuitele pasiunii, vor izbucni cu violenţă foarte curând. Degeaba i-aş fi comunicat părerile mele. Le-ar fi respins cu înverşunare, fulgerându-mă cu ochii ei albaştri-viorii, ori mi-ar fi râs în nas exuberant şi ostentativ. Nici eu nu-mi puteam împărtăşi opiniile. Le consideram inacceptabile. Şi atunci despre ce prietenie putea fi vorba? Ce aveam să ne mai dăruim unul altuia decât un dezacord bazat pe o totală înţelegere şi cunoaştere? Oare era o temelie pe care se putea clădi? Mă îndoiam. Dacă Irina ar fi făcut parte dintre fiinţele care pun precaut deoparte un ajutor pentru scadenţele biologice, speriată de loviturile murdare şi dureroase ale vârstei, ori dorinţa ei de a continua să ne vedem ar fi fost însufleţită de o nostalgie, de o remuşcare, de ipoteza că într-o zi mă va voi înapoi, de hotărârea de a mă ţine departe de altele, i-aş fi respins categoric propunerea, oricât de greu îi rezistam. Aşa

c-am acceptat intrând într-o nouă serie de zile şi acum, iată, mergeam pe bulevard răsucindu-mi mintea în fel şi chip ca să descopăr pe propria mea cheltuială ce era atrăgător pentru Irina într-o făptură care se confunda pentru mine cu informul, incapabilă să-şi agonisească un determinant şi un epitet,

Când am ajuns în piața inundată de soare, am avut o ezitare. Sâmbetele mi le petrec alături de mama. Locuieşte pe Dorobanți. Am pornit înspre ea. După câțiva paşi m-am oprit. I-aş fi stingherit somnul de după-amiază. Nici n-aş fi fost în stare să-i ascult monologul. Ar fi bănuit imediat că s-a întâmplat ceva. Ar fi insistat să afle ce anume. Nu-mi trecea prin cap nicio minciună. De obicei, în astfel de împrejurări născocesc fapte ciudate presărate cu subînțelesuri enigmatice. Se dă în vânt după ele. Ori încropesc ştiri senzaționale din culisele prezentului atribuindu-le emisiunilor suedeze pentru Africa şi indoneziene pentru Europa. Celelalte posturi de radio le ascultă ea. E împătimită de tot ce ține afişul actualității politice şi mai ales de subteranele ei. Ori îi narez palpitante acțiuni de spionaj, omițând să menționez că le-am cules din romanele pe care nu i le împrumut decât peste un timp convenabil ca realitatea să devină ficțiune. N-o amăgesc, dar acceptă să asimileze toate astea unor confidențe filiale. Acum resursele mele de inventivitate secătuiseră. După ce culorile stopului s-au perindat de câteva ori, iar eu le-am urmărit impecabila cadență, mi-am continuat drumul pe bulevard printre copacii înfloriți şi obsedat de aceeaşi nelămurire.

Pentru mine, Mihai semăna cu un actor indistinct al cărui nume nu-l reții decât consultând programul. Dacă are totuşi un strat subțire de realitate, pelicula asta incertă şi fragilă i-o împrumută cei de care se agață sau se izbeşte. Şi deodată mi-am amintit de una din pățaniile lui amoroase. Mi-o relatase chiar eroina ei, o tânără bine clădită, cu o voce războinică şi vibrantă, a cărei privire anticipa provocator exaltarea voluptății. Deşi la Predeal locuiseră mai bine de două săptărftâni în aceeaşi vilă, Mihai nu reuşise să

găsească sau să işte prilejul de a fi împreună, iar ea – aşa cum îmi mărturisise fără jenă – se mulţumise să-l stârnească batjocoritor într-o conversaţie tot mai frivolă şi într-o apropiere tot mai aţâţătoare. Îi pândise reacţiile, dar refuzase să-i vină în ajutor. Abia la Bucureşti îi oferise sprijinul, invitându-l la ea acasă. Şi e de presupus că el se dusese purtat de un minunat avânt şi întrezărind înflăcărat o noapte fără pereche, însă liftul se oprise între etaje şi trebuise să strige îndelung pentru a fi auzit. În cele din urmă apăru chiar ea şi Mihai izbuti să-i strecoare garoafele care se striviră între uşa ascensorului şi zid. „Mecanicul e plecat, îi comunică tânăra cu glasul ei puternic, dar în câteva ore vine. Vine sigur. N-am nicio îndoială c-ai să-l aştepţi. Atâta doar că dacă se face prea târziu, te rog să nu mai suni. Ai mei se culcă devreme. Buimăcit, Mihai îngăimase: „Desigur. Cum altfel? Dar ce-ţi închipui despre mine?“

După ce l-am scos din anonimat prin poarta derizoriului şi încă printr-o întâmplare care dădea vanităţii mele ocazia de a face puţină contrabandă cu batjocura, am încercat un sentiment de lehamite. Oricine putea fi victima unei astfel de aventuri meschine. Şi ce dovedea ea? Cel mult agresivitatea fetei, mărginirea ei, satisfacţia de a juca renghiuri. El se comportase firesc, adică mai întâi intimidat de generozitatea avansurilor, apoi consternat de farsele la care colaborau răutatea ei, iluziile lui şi samavolnicia soartei. Să scapi de o fată ca asta, chiar printr-o împrejurare devalorizantă, tot mântuire se chema. Oricum aş fi luat-o, ajungeam deci la concluzia că Mihai era un privilegiat.

Paşii m-au purtat spre casă. Ştiu ei ce ştiu despre cum am cucerit această citadelă în războiul de doisprezece ani cu spaţiul locativ şi despre vitejiile pe care ea mi le aminteşte îmbărbătându-mă. Camera din faţă dă spre un mic scuar. Lăsasem fereastra deschisă şi miresmele pomilor năvăliseră în încăpere. Am inspectat cu o privire recunoscătoare biroul cu vrafurile lui de hârtii, scrinul cu fişe, dintr-un frumos lemn de nuc fumuriu şi biblioteca ale cărei uşi de cristal masiv veghează transparent cărţile înşirate pe două rânduri

şi cufundate în complicate afaceri interne. Pe unul din rafturile bibliotecii e o poză de familie. Tata, cu mâinile la reverele vestonului, ai cărui nasturi par nişte nituri argintii, ţintuieşte ironic obiectivul. Avea oroare de ceea ce numea o filantropică escrocherie a tehnicii L-am iubit extraordinar de mult, aproape anormal. Tânjesc şi acum după cineva care să întâmpine şi să răscumpere cu aceeaşi detaşată înţelegere împilările cotidianului. Mama are privirea decisă şi limpede a celui ce-a înţeles ce-i de făcut şi nu se dă în lături s-o facă. E îmbrăcată ca totdeauna cu grijă, cochet, şi răspândeşte, probabil, inevitabilul ei parfum „Femme“. Pare grozav de mândră de fotografia asta. A pus-o la cale înfrângând cu imbatabila ei încăpăţânare împotrivirea unui soţ care are meritul de a fi un apreciat biolog şi un bărbat credincios, dar prezintă neajunsul, veşnic subliniat, de a socoti laboratorul lui centrul lumii şi de a nu pune preţ pe fleacurile care îmblânzesc insuportabilul. Între ei, tânărul care am fost în urmă cu zece ani îşi contractă faţa uscată, osoasă, încercând să minimalizeze un nivel prea ridicat de anxietate. M-am schimbat mult de-atunci. Mai ales după moartea tatei. Dintr-un adolescent întârziat, am trecut abrupt într-o maturitate care-mi dă mari bătăi de cap. Acum, venele mi s-au îngroşat, obosesc, am insomnii, iar faţa, care e adaptabilă la infinit, sugerează că se resemnează şi acceptă, rămânând la fel de curioasă, de receptivă şi de predispusă conlucrării cu lumea.

Mi-am scos haina, cămaşa şi cravata şi m-am spălat până la brâu cu apă rece. Mă frecam cu prosopul şi-mi ziceam c-ar trebui să dau dracului toată povestea asta cu Mihai, dar din nenorocire nu facem lucrurile pe care s-ar cuveni să le facem, sau oricum eu unul nu-s printre cei ce-o scot la capăt atât de uşor, deşi presupun că ştiu cum e nimerit să procedez, iar altora – vă rog să mă credeţi – pot chiar câteodată să le arăt ieşirea dintr-o situaţie de nesuportat.

M-am trântit în fotoliu. Mihai îmi devenise de mult nesuferit. Şi asta nu doar pentru că în ochii mei era un şnapan nedefinit şi searbăd, cu reuşite superficiale şi

îndolieri fără consecințe, dar şi fiindcă îşi dădea ifose. În ciuda experiențelor pe care le avusese cu el însuşi, se umfla în pene. Pe zi ce trecea se înfundase tot mai adânc în minciuna dezgustătoare a unei împliniri care semăna cu o jalnică extorcare a celorlalți, iar nimeni nu-i mai ajungea cu prăjina la nas. Îl văzusem la televizor în urmă cu vreun an. Prefața un film. Spunea adevăruri răsuflate despre prisos şi necesar în societatea de consum. Stilul gătit, plin de marafeturi grețoase, se îneca în trimiteri savante. Şi nu se mai sătura ascultându-se pe sine. I-am închis gura şi-am aşteptat nerăbdător să văd spectacolul. N-avea nici în clin nici în mânecă, ba îi şi contrazicea cuvântul. După mine unul, ar fi trebuit de mult să sară în ochii tuturor că opiniile sale erau făcute din adunături şi resturi

M-am ridicat de pe fotoliu şi iar m-am aşezat. Încercam să-mi domolesc iritarea şi să-l judec corect dând curs necesității şi torturii obiectivității. Fiindcă n-aveam dreptul să uit că totuşi societatea îi conferise lui Mihai o identitate şi nu există succes care să n-aibă o motivare. Nu era deci o insignifianță, un clovn, un neghiob pedant. Ce ştim în fond despre ceilalați? Sub impulsul furiei, îi făcusem prea uşor vânt în nimicnicie. Dispunea de exact atâtea însuşiri şi cusururi cât să fie înfiat şi promovat, tocmai pentru că nu vătăma prin persoana sa pe nimeni. Prezenta chiar o anume utilitate. De ce să i-o neg? Mie mi se părea că transformă cultura în plictiseală şi plictiseala într-o datorie, dar ceilalți vedeau în el un expert al zonelor elevate, un ghid al alpinismului spiritual. Eu aveam senzația că leagă anodinul cu fundulițe şi că substanța nu răzbate niciodată prin cuvintele lui, însă lumea îl autorizase s-o instruiască. Poți avea dreptate împotriva tuturor? Şi pe urmă nici nu făcea parte dintre cei care nimicesc pe oricine le stă în cale. N-am auzit de cineva căruia să-i fi făcut vreo porcărie. Era învinovățit că-i uituc şi distrat, prea uşor pradă depresiunilor, imatur, tipicar, dar şi dezordonat, de-o solicitudine agasantă, fără vlagă şi fără şira spinării, însă toți spuneau că „în esență" e un băiat bun şi le părea rău

că-s nevoiți să-i reproşeze carențe fără de care n-ar fi rătăcit atâta până să se impună şi i-ar fi depăşit lesne pe alții. Pe măsură ce chibzuiam, profilul lui Mihai căpăta contur şi conturul ăsta contrazicea primul meu impuls care-mi apărea ca o regretabilă calomnie. Procedasem ca un detractor. Acum când mânia se evaporase trebuia să recunosc adevărul. Care adevăr? M-am simțit dator față de mine însumi să mi-l înfățişez pe Mihai printr-o strădanie metodică şi realistă. De aceea am pornit-o de la fapte, înşurubându-mă într-un stil care să-mi garanteze o cucernică nepărtinire. M-am ridicat şi, plimbându-mă prin cameră, am dictat mut unui magnetofon inexistent următoarele: Mihai Dinulescu fusese cândva unul din promițătorii studenți ai Facultății de Filologie. Atât profesorii cât şi colegii îi prevesteau însă o carieră plină de greutăți şi-l ocroteau de loviturile vieții sfătuindu-l şi apărându-l. La rândul lui, băiatul acesta timid şi delicat, totdeauna săritor, încerca să întoarcă asupra celor ce-l protejau afecțiunea şi generozitatea sa. Înalt, subțire, mlădios, părea de-o fragilitate primejduită, iar ochii negri, care luminau trist o față palidă, sporeau impresia de vulnerabilitate. Unii îi puneau la îndoială sinceritatea şi modestia, socotind că purtările lui de-o netăgăduită acurateţe erau o periculoasă mistificare. Îl suspectau de fățărnicie şi-l bănuiau de ambiții secrete. Totuşi nimic nu îndreptățea astfel de presupuneri. Mai curând i se putea reproşa o anume aplecare spre reverie şi trândăveală. Cât priveşte lealitatea, făcuse în câteva rânduri proba unei perfecte bune-credințe. Dovedise că te puteai realmente bizui pe el. Nu era, desigur, ceea ce se cheamă un om eficient, dar sărise de îndată în apărarea prietenilor. Şi chiar dacă intervențiile lui stârniseră surâsuri din pricina contrastului între violența termenilor şi tonul lipsit de curaj, chiar lamentabil, cu care le rostise, se descurcase destul de bine. Faptul de a-şi fi adeverit folosul şi ataşamentul însemnase foarte mult pentru el şi, evident, pentru susținătorii săi. Nu-mi place când cineva consideră fidelitatea ca făcând parte din cheltuielile neproductive dar

fireşti ale recunoştinţei. Am verificat şi am aflat că Mihai s-a arătat corect şi faţă de alţii cărora nu le era îndatorat. Că o făcuse timorat şi oarecum jalnic, asta-i altceva. N-am dreptul să judec un om pentru spaimele sale. Acum când îl cunosc mai bine, cred că meritul lui cel mai însemnat e de a fi rămas în anii studenţiei pe o linie paralelă cu marile afirmaţii secondând pe cei străluciţi. S-a menţinut într-o reuşită discretă, sfioasă, din acelea care nu trezesc invidii tocmai fiindcă sunt dependente de îngăduinţa generală, conştientă că opoziţiile ar clătina-o şi dărâma. Nu-i uşor să duci o existenţă atât de condiţionată şi să suporţi ambianţa de seră a toleranţelor binevoitoare, dar el a acceptat-o. În plus, a contracarat posibilele invidii prin mărturii de prietenie faţă de toată lumea şi o zeloasă serviabilitate. A înaintat, deci, prin facultate făcând faţă unui program supraîncărcat de amabilităţi şi obligaţii, înfăţişând tuturora oferta avantajoasă a unei slăbiciuni stânjenite şi cuceritoare. Biruinţele lui n-au luat ochii, dar nici n-au putut fi contestate. Aşa că n-a fost o surpriză când, după absolvire, a fost reţinut la catedră, iar de acolo a trecut în redacţia culturală a unui important cotidian. Surpriza a venit de acolo că de unde nimeni nu văzuse în el vreo însuşire aparte, a arătat o reală chemare pentru critica dramatică şi, mai ales, a dezvăluit o fire înăcrită. Ce-i drept, într-un timp relativ scurt, se abătuseră asupra lui o grămadă de nenorociri. Mai întâi i-a murit mama. După ce luni de zile se chinuise rău de tot într-un spital. Apoi fratele a făcut o boacănă, şi-a pierdut slujba şi i-a căzut în grijă. În fine, Mihai s-a căsătorit cu o femeie mult mai în vârstă decât el. La început ea se purtase cât se poate de tandru, creând în jurul lui o sferă de privilegiere, o centură de apărare, dar pe urmă, iritată de rolul de figurant şi de observator pasiv al căsniciei pe care i-l hărăzise, l-a împovărat cu numeroase sarcini, înlănţuindu-l într-un orar de corvezi ce-i acopereau orice petic al zilei. Captivitatea sa părea fără de scăpare fiindcă nu era bărbatul care să pornească un război de uzură ori să ia o hotărâre energică. A rămas însurat trei ani,

făcându-şi tot felul de probleme de conştiinţă, spunându-şi că, dacă o părăseşte, ea nu-şi va mai reface viaţa, când, într-o seară, întorcându-se mai devreme ca de obicei, a găsit-o în pat cu un vecin. A fost, bineînţeles, un dar al providenţei, dar ca să te bucuri trebuie să dispui exact de resursele care lui îi lipseau. Mihai a suportat toate astea într-o tăcere uluită şi cu o desăvârşită demnitate. Atât doar că s-a îmbolnăvit de ulcer, iar cheful de muncă i-a scăzut simţitor. N-a mai putut să aştearnă un rând pe hârtie. Cei din redacţie l-au înţeles şi s-au făcut că nu observă nimic când l-au surprins atârnând gârbovit şi ruşinat pe băncile parcurilor unde-şi împletea degetele în inerţia zilei. Nici nu i-au dat să bănuiască în vreun chip că trăieşte ca un trântor din activitatea lor. Adevărul e că încercau mulţumirea de a-i veni în ajutor şi se întreceau în atenţii înduioşătoare. Ele îşi găseau justificarea în atitudinile sale. Nu ascundea sau dezminţea prin ce-i era dat să treacă, dar refuza destăinuirile. Se păstra într-o reticenţă princiară, însă foarte grăitoare. Trebuie mult tact pentru a stabili limita între drepturile unor devotamente şi cele ale propriei suferinţi, iar el se arăta extrem de înzestrat în această echilibristică. Avea un fel inimitabil de a-şi divulga, fără a intra în amănunte, slăbiciunea şi de a absorbi cu distincţie înfrângerile. Te impresiona şi-ţi mergea la inimă. N-am întâlnit mulţi care să fi rezistat magnetismului lor şi să nu li se pună, într-un mod sau altul, la dispoziţie. După ce şi-a revenit de pe urma şirului de nefericiri, a început să se intereseze de procesul de creaţie al spectacolelor. La repetiţii a dat peste oameni primitori, care i-au cerut părerea şi, uneori, au şi urmat-o. A redevenit conciliant, binevoitor şi plin de elogii. Şanţurile vineţii de sub pleoape i-au dispărut. Dar atmosfera de permanentă agitaţie şi flecăreală, vârtejul de certuri şi îmbrăţişări, mucegaiul exuberant al bârfelor, petiţiile şi competiţiile orgoliilor în veşnică harţă au sfârşit prin a-l obosi. A lăsat baltă „jurnalul de bord” al spectacolelor şi a hotărât să-şi întrebuinţeze chibzuit orele. A fost momentul când s-a simţit mai bogat ca oricând în intenţii şi proiecte şi

foarte aproape de realizarea de sine. Plănuia să alcătuiască şapte-opt lucrări şi apoi să le reunească într-o panoramă a teatrului românesc. Până atunci, exceptând articolele totdeauna prea scurte şi făgăduind o revenire mai adâncită, niciuna din deciziile sale nu se finalizase. Rămăseseră suspendate de un viitor incert, nereuşind să depăşească un anumit punct mort. Acum se apucă însă de treabă şi munci serios. Dar a mai durat până să poată preda primul studiu întrucât şeful lui, băgând de seamă că are de gând să înainteze pe calea succesului, l-a trimis foarte des ba să scrie despre premierele din țară, ba să prezinte un cămin cultural, hăcuindu-i timpul şi răzleţindu-i preocupările. Îl ținea strâns în chingi şi-l storcea de puțina vlagă. Totuşi a izbutit să-şi înduplece şeful supunându-i-se cu o mişcătoare răbdare şi o catifelată melancolie care, dacă nu l-au zdrobit, i-au teşit supravegherea. A terminat lucrarea şi după un an şi-a văzut-o tipărită. Volumul a fost comentat în două recenzii. Una negativă, alta pozitivă. Eu am fost cel care a vorbit cartea de bine. Mi-a trimis o scrisoare în care recunoştința se risipea în flexibilități şi foşnea de emoție. Ne-am întâlnit de câteva ori, iar în 1970 mi-a făcut cinstea de-a mă chema la aniversarea lui. Împlinea treizeci şi doi de ani. Locuia într-un apartament de două camere, mobilate cu gust, iar pe pereți atârnau tablouri prețioase, moştenite probabil de la tatăl său, un inginer avut. Nu-s amator de asemenea reuniuni, dar n-am vrut să-l refuz. Am rămas în colțul meu, schimbând o vorbă cu unul sau altul, închis în veşnica mea nerăbdare şi încercând să mă ascund sub o abstractă şi egală politețe. Printre invitați era şi o juristă frumuşică şi energică. Ea s-a oferit să-l ajute în bucătărie şi tot ea a ținut, moartă-coaptă, să pregătească, după gustări, cafelele. Se vedea cât de colo că urmăreşte să-l înhațe. I se părea – probabil – grozav de interesant să aibă în proprietatea ei un bărbat atât de fin, de amenințat şi de săritor. Ideea i se părea plină de picanterie. Dar Mihai s-a opus cu o blândețe făcută din surâsuri boante, în care ea s-a împotmolit. Atunci m-a luat pe mine în primire. M-am ridicat

să plec, însă Mihai mi-a făcut semn să mai rămân fiindcă jurista tocmai se pregătea să iasă şi ea pe uşă.

— Nu te superi? m-a întrebat el după ce-am rămas numai noi. Presupun că n-am făcut o gafă.

— Bineînțeles că n-ai făcut nicio gafă.

A răsuflat uşurat. Iar pe urmă a adăugat:

— Numai cei laşi n-au curajul să-şi înfrunte amintirile.

Când s-a ridicat să caute cutia de chibrituri şi l-am văzut umbrindu-se dintr-o dată şi cu schima repulsiei săpată în jurul gurii, m-am trezit chiar dispus să-l înțeleg şi să-l simpatizez.

În primăvara următoare, Mihai a revenit la catedra de română, iar în toamnă a fost trimis să predea studenților de la Sorbona. A stat în Franța aproape doi ani. S-a întors maturizat şi sigur de sine. Cred că i-a priit gândul că pune două mii de kilometri între el şi trecutul lui. La Paris nimeni n-avea habar că-şi făcuse drum cu genunchii îndoiți şi nici cât valorează cu adevărat cartea sa. Am auzit că o asistentă universitară se amorezase de el, iar legătura asta, pe care familia ei o condamna, a provocat un scandal teribil şi că de aceea n-a mai continuat să predea. În orice caz, pasiunea pe care o stârnise, cercurile pe care le-a frecventat, aprecierea studenților l-au înălțat în propriii lui ochi şi i-au deschis o altă perspectivă. Şi-a modificat părerea despre sine. După principiul că trebuie să crezi cu tărie în calitatea ta ca s-o impui celorlalți, a arborat înfățişarea unui intelectual superior rănit de ambiguitățile şi contradicțiile spiritului. Câteodată, când cineva nu-i urma punctul de vedere, îşi țuguia buzele cu insolență, îndurerat pentru celălalt care nu remarcase că sensul lumii se schimbase radical. Bineînțeles, şi-a drămuit cu grijă şi serviabilitatea. În plus, cred că a contat şi împrejurarea că s-a descoperit a fi un bun jucător de tenis şi că începuse să fie solicitat ca partener de unele personalități. A profitat din plin de pe urma lor, urcând în ierarhia catedrei. În adâncul sufletului era grozav de mulțumit de tenis (în care vedea o tranzacție sportivă încheiată cu soarta) şi de el însuşi. Nici înainte nu-l

căutasem vreodată, dar acum compania lui încetase să mă mai intereseze. Ținea însă morțiș să mă întâlnească. Spre deosebire de mulți alții, susținea că mă pricep să ascult şi că în prezența mea găseşte gânduri, impresii, hotărâri despre care nu bănuia că se maturizează în ei. Ideea că-l ajut să ştie ceea ce nu ştia m-a alarmat. Era tot ce trebuia ca să mă pună în gardă. Dar nu mințea. Pur şi simplu simțea nevoia să vorbească, pentru că în viața lui, acum rotundă dar grozav de pustie, nu era loc pentru nicio alternativă. Am înțeles asta când, după câteva întrevederi pe care le contramandasem şi cedând stăruințelor sale, am acceptat totuşi invitația. Preferam să mă întâlnesc la el acasă fiindcă aşa puteam decide eu când suna ora despărțirii. Şi ora asta suna destul de iute şi de strident. Chiar de cum am intrat pe uşă mi-a făcut o mărturisire care m-a onorat grozav:

— Îmi pare bine c-ai venit. Trec printr-o perioadă foarte proastă şi mi-e dor să mai aud şi altceva decât ceea ce-mi spun mereu.

După o scurtă tăcere i-am replicat fără răutate:

— Mă miră.

— De ce?

— Pentru că mi-am închipuit că te-ai împăcat cu tine.

— Nu.

Hotărâsem să evit gesturile prea bruşte şi întrebările prea precise, aşa c-am declarat:

— Atunci te mai poți aştepta la revelații.

— Tocmai asta nu mai sper. De ce zâmbeşti?

— Mă gândeam că nu vor fi neapărat din cele plăcute.

Pentru mine era clar că se îndreptase pretimpuriu spre sosire şi acum nu-i rămânea decât să aştepte şi să aspire după ceva care să-i însuflețească propria lacună. Mi-a răspuns ca şi cum s-ar fi aflat la o mare depărtare:

— Probabil, dar măcar de-ar fi.

— Eşti un necredincios, l-am încurajat, deci ai dreptul la miracole.

— Vorbesc serios. Mă îngrozeşte gândul că nu mai am nicio perspectivă.

Dacă socotea că, dispunând de-un apartament, de-o limuzină, de-o carieră universitară şi de-o reputaţie de cărturar nu mai există motive pentru care să se zbată pe lume, eram de acord cu el. Totuşi l-am dezaprobat:

— N-ai dreptate. Toţi ne putem bizui pe cea a eternităţii.

— În adevăr, e o perspectivă care stimulează pofta de a trăi. Acum câteva zile îmi trecea chiar prin cap să scriu o biografie pornind de la tot ce-a dezgustat-o şi a rănit-o.

— Să nu faci una ca asta. Proba e nimicitoare. Distruge chiar lucrul cel mai adevărat: valoarea.

Habar n-am ce mă apucase. Până atunci nu-i arătasem decât luciul înţelegerii. Nu vedeam nici de ce l-aş întâlni, dar nici de ce să-i dezvălui părerile mele. El însă n-avea îndoieli decât în ce priveşte felul cum îşi impusese meritele şi-şi împlinise un program care, odată dus la capăt, nu i se mai părea măreţ. Obişnuit să se strecoare cu trudă şi apăsat de greutăţi, niciodată slăbind hăţurile, se simţea acum neliniştit de facilitatea comodă a existenţei. Aşa c-a luat vorbele mele drept o glumă. A râs vesel:

— Vezi, e de ajuns să te ascult ca să mă simt mai bine. Dar n-aş vrea să te plictisesc.

— Nu te jena. Doar pentru asta sunt aici. Şi ceea ce contează e să ai un suflet prieten.

Iarăşi mă luase gura pe dinainte. Am respirat adânc şi-am adăugat:

— Dacă am schimba unii cu alţii amintirile, nu-i sigur că tu ai fi cel mai dezgustat.

A ridicat din umeri:

— Nu-i o consolare.

— Atunci consoloază-te că eşti cel mai disperat. Mai ales că disperarea poate fi şi o formă de entuziasm. Pentru unii devine chiar o platformă de pe care-şi iau zborul foarte sus.

— Nu ştiu dacă aşa se numeşte starea pe care-o traversez. Constat doar că iarna a trecut fără lucrări, primăvara a venit fără proiecte şi nu-i nimic care să rupă monotonia. A, da, uitasem. Mi s-a mărit salariul cu 175 de lei, iar peste trei ani voi mai avea dreptul la alţi 175.

— Meditează la ceea ce ar fi putut interveni rău. Trage-ți puterile de aici.

— Grozav sfat.

— Dacă-l urmezi, ai s-ajungi cu bine la adânci bătrânețe.

— Sunt plin de elan. N-am dreptate? Ce, crezi că n-am dreptate?

M-a privit cu ochii lui trişti şi îndureraţi într-un fel care m-a impresionat.

— Nu te frământa degeaba. Adevărul e că fiinţele cele mai bune nu-s cele care au nevoie de mai puţin, ci de mai mult. Aşa că nu-ți fă probleme,

— Dacă aş reuşi.

Una dintre ferestre era întredeschisă şi geamul rasfrângea în reflexe vălurite, tulburi, imaginea străzii. Am întrebat într-o doară:

— Chiar n-ai chef să te apuci de o nouă carte? Nu-ți trece nimic prin cap?

— Deocamdată nu. Îmi dau târcoale câteva idei, dar niciuna... Şi fără o necesitate interioară... Deşi alţii... În fond, şi eu aş putea... Chiar mai bine.

Mi-era imposibil să-l împing pe un astfel de drum şi nici să scriu o nouă recenzie favorabilă nu mai aveam de gând. Încerc să nu greşesc de două ori în acelaşi fel.

— E o perioadă de acumulare.

— S-ar zice mai curând că-i o scădere, îşi sprijinea bărbia în palma mâinii drepte şi chipul său ademenea înţelegerea. Mi se făcuse milă de el. Cel puţin mediocritatea lui n-avea pic de agresivitate. Dimpotrivă. În orice caz, în ziua aceea, când aroganţa i se domolise sub presiunea unor interogaţii saturate de răspunsuri, stângăcia sa cenuşie te emoţiona. A continuat:

— Orice om cu scaun la cap nici nu s-ar sinchisi. Ar avea răbdare şi s-ar bucura în linişte de ce-a obţinut. Eu însă... Pur şi simplu mi-e cu neputinţă să mă mulţumesc... Totdeauna am sperat că mai există şi altceva...

M-am ferit să remarc că se socotea mai bun decât el însuşi. Altceva mi-a reţinut atenţia. Atât timp cât luptase

pentru un țel, era într-o relativă siguranță. Dar dacă se lăsa purtat de nostalgiile dezastruoase ale celor ce nu ştiu ce sunt, pentru ce există şi unde duce tot ce le-a fost dat, nu mai avea scăpare. L-am prevenit:

— Mai bine ai reflecta la cea care va trebui să fie următoarea ta mişcare. Altminteri rişti să te dai la fund.

— Am să mă înscriu la doctorat.

L-am încuviințat:

— Foarte inteligent.

— Nu-i aşa? Şi pe urmă, mai devreme sau mai târziu, tot trebuia s-o fac.

Se lăsase amurgul şi o lumină indiferentă ce nu accentuează nimic şi nu aruncă umbre îi împresura chipul puțin livid. M-am ridicat.

— S-a făcut târziu.

— Bine, dar abia ai venit?!

— Am promis cuiva că trec pe la el.

— Ascultă, Sebastian, te plictisesc chiar atât de rău?

Îmi amintesc că i-am răspuns:

— Nici vorbă. Şi nu uita că într-o carieră fiecare clipă îşi are importanța ei. Trebuie să te gândeşti de pe-acum la următoarea.

De atunci nu l-am mai întâlnit decât din întâmplare şi ne-am mulțumit să conversăm doar telefonic.

Ajuns aici, mi-am zis că banda inexistentului meu magnetofon se terminase, iar ceea ce mai aveam de adăugat nu justifica schimbarea ei cu alta.

Am plecat spre mama cu un taxi. De ce țineam să economisesc timp, n-aş putea preciza, iar distanța de trei kilometri e-o joacă pentru mine. Mă aştepta într-o rochie de casă de culoarea prunei, care-i vine de minune. Era fardată şi parfumată. Nu i-ai fi dat cei şaizeci şi cinci de ani. Îmi pregătise un tort de nuci cu o somptuoasă cremă de ciocolată. Cât am înfulecat-o, i-am ascultat cu jumătate de ureche monologul, care e un fel de recapitulare a capitolelor precedente. De-a lungul lui, sare de la una alta pe acelaşi ton dur şi autoritar:

— Eram sigură că eşti tu... Suni ca un apucat la uşă şi pe urmă taci inteligent... Bagi bucăți prea mari în gură, ți-am mai spus-o. De ce nu vrei să mă asculți? Joacă şi tu bridge. E relaxant. Crezi că se poate trăi fără ceilalți? Înnebuneşti. Singurătatea mea se poate măsura după faptul că nu-s niciodată singură... Tare eşti sucit. Trăieşti totul cu viteza gândului, iar ceea ce rămâne ți se pare o întindere uriaşă fără evenimente, fără neprevăzut... Sigur că mă repet, dar şi tu. Am auzit un reportaj despre cutremurul din Guatemala. Se pare că-i fără de sfârşit. Ieri s-a înregistrat a mia mişcare seismică... Ce zici de cazul Petrides? A fost prins cu ocaua mică scoțând peste graniță un tablou de Utrillo. S-a descoperit că negustorul ăsta putred de bogat şi care fusese la început un pârlit de negustor analfabet colaborase cu Gestapoul. Eh, s-a descoperit. Acum le-a convenit s-o facă public... Ar trebui să te însori. Uneori simt că nu mai rezist... Am citit că C.I.A. foloseşte curent hipnoza. Dă-mi şi mie o țigară... Ai degetele pătate de tutun... Nici nu realizezi cât de mult fumezi... N-ai stins o țigară şi-ai aprins alta... Să tot fii terorist. Tatăl lui Carlos e miliardar, iar între două dintre crimele sale băiatul îşi refăcea forțele alături de cele trei amante din Franța şi cele patru din Anglia... Încearcă şi tu să fi superficial măcar câteva ceasuri... Dacă-ți închipui că-i atât de uşor... Află că nu numai vorbăreții pot fi ridicoli, dar şi mutălăii.

A intuit că-mi reține mai uşor atenția ascunzându-şi avertismentele în forfota diversității. Şi apoi e în ea o abundență de informații, de impresii, de reflecții, pe care simte nevoia să le deşarte. Când reproduce cu o părelnică naivitate vocabularul liric al diferitelor demagogii, e pur şi simplu fermecătoare. Nu se lasă înşelată cu una cu două. Pentru ea tot ce-i decisiv se petrece în taină şi face parte din comploturile serviciilor speciale. Dacă mai există miracol, enigmă şi autoritate, aici trebuie căutate. Iar cealaltă iluzie e că, dezbătând problemele politice, se îndreaptă spre centrul fierbinte al realității. De fapt, aceste probleme sunt un paravan şi un refugiu. Ca de altfel şi pentru alții. Din

amândouă amăgirile a construit o punte prin care comunică, participă şi suportă plină de vigoare. A fost croită pentru o viaţă activă şi chiar dacă-şi dramatizează monologul, nu se cuibăreşte în lamentaţie. Suspinul e mai mult un mod de a electriza relaţiile noastre şi de a-mi oferi exemplul propriei ei tării. O scurtă fulgerare menită să străbată şi prin cele mai dense straturi ale opacităţii mele. De fapt, a îmbătrânit frumos. Alte femei ar fi acoperit golul cu văicăreli, instalându-se în echilibrul jelaniei ca într-un repaus. Ea se pune de acord cu propria ei fiinţă, acoperind minutele din care se constituie hăul unei zile aruncându-se mereu în altă activitate. Se aşază la cozi, îşi găteşte, deretică prin casă, traduce, şi când editurile n-au ce-i da de lucru, acceptă să dactilografieze manuscrisele altora, convoacă prietenele la un joc de cărţi, se aruncă într-un roman ori dă cuvântul diferitelor posturi de radio, confruntându-le punctele de vedere. Inerţia o sperie. O socoteşte panta de pe care se alunecă lesne într-un somn de ani, şi, dacă are ghinion, chiar de decenii. A dăruit lumii o parte tot mai mare din ea ca să nu se gândească la pensia prea mică pentru a face faţă, la ajutorul pe care e silită să-l accepte din partea mea, la covoarele uzate, la zidurile cu zugrăveala înnegrită, la patul cu arcurile slăbite, la vechea şi obosita ei maşină de scris „Remington“ ce ar trebui înlocuită şi mai ales la faptul că de-aci înainte nu are nimic de câştigat, ci doar de pierdut. Şi totuşi arhitectura energică a chipului ei rotund n-a fost ciuntită de ani. Are fruntea înaltă şi netedă, iar ochii, căprui, sclipesc scrutător şi aspru. Doar pielea gâtului a devenit flască şi s-a boţit. Şi are grave probleme cu dantura.

— Ai fost la dentist?

— Da. Mi-a propus să-mi implanteze câţiva din dinţii mei, dar m-am consultat cu Irina şi m-a prevenit că-i mai mare daraua decât ocaua.

— Irina nu-i stomatolog, e internist, am murmurat puţin iritat întrucât nu-i pomenea numele cu inocenţă.

— S-a interesat. Şi pe urmă ştie şi ea foarte multe.

— Asta aşa-i.

— Şi sunt convinsă că în felul ei trăsnit ne iubeşte foarte mult, a exclamat mama socotind că Irina e un subiect despre care-i mai bine să vorbesc decât să tac.

— Nu văd de ce-ar fi altfel. Şi *noi* o iubim. Numai că e o fericire şi pentru mine şi pentru ea că n-am rămas împreună.

— Şi eu gândesc la fel. Are o vitalitate demențială. Tu nu-i poți ține pasul. Ți-ar fi făcut de petrecanie. Te-ar fi jupuit de viu.

Am încercat să pun capăt discuției:

— De-aia şi sunt foarte mulțumit.

Dar mama nu s-a lăsat cu una cu două, A replicat violent:

— Mulțumit ar trebui să fii, dar nu eşti, Nu-mi vinde mie gogoşi.

— Ba sunt bucuros. E o mare satisfacție să constat că printr-o deplină înțelegere, niciunul din noi nu mai dispunem de celălalt. Oare fericirea nu-i un abandon al puterii? Asta-i adevărata libertate şi adevărata înțelepciune.

— Dacă aşa-ți vorbeşti şi ție, nu mă mai mir de nimic. Te-ai specializat în a-ți face singur viața un iad.

— Nimeni, am asigurat-o, n-ar fi fost mai competent.

— În adevăr. Te hăpăi cu nesaț şi silă.

M-am uitat la ceas. Lipseau câteva minute până la şase. La drept vorbind, nu mă interesa defel cât arăta. Era doar un mod de a-i aduce aminte că vremea sfaturilor şi admonestărilor a trecut. De obicei gestul o îndeamnă la prudență, dar deşi de data asta l-am îndulcit cu rugămintea de a-mi mai da o felie de tort, a avut un efect contrar. Şi-a ieşit din fire:

— Doar n-ai venit ca să pleci şi să-mi produci astfel o impresie de dinamism. Pe zi ce trece devii tot mai bizar. Şi nu numai eu bag de seamă. Sare în ochi. Nu vezi că te faci singur chisăliță?

Aici s-a oprit, ca şi cum ar fi dat cu ochii chiar de adevăr şi, înmuindu-şi glasul, a continuat:

— Pur şi simplu nu-mi vine să cred că eşti aşa cum eşti, Nu-ți arăți pic de dragoste sau respect... Ştiu că ți se pare o

enormitate, dar află că mai există şi alte femei. A, era să uit, M-am întreținut azi îndelung despre tine cu cineva de la IDEB. Venise să citească contorul. Unul nou. Mare amator de teatru. Presupun că te aşteaptă o călătorie în străinătate. N-ai suflat un cuvânt. Din totul faci un secret. Vezi, eşti prețuit, ai succese, lumea te recunoaşte, iar tu...

— Laudă-mă, laudă-mă, doar ştii că pentru un elogiu sunt gata de orice. Chiar să comit o crimă.

— Ce crimă?

— Să mă ucid pe mine.

— Genul ăsta de glume, a râs mama fără veselie, îmi scurtează viața.

— Mie mi-o prelungesc.

— De-aia te simți în al nouălea cer?

Tot timpul cât mă muştruluise încercând să-mi ridice moralul trăgea cu colțul ochilor spre tabloul tatei, parcă şi-ar fi adunat puteri din consultarea cu un martor favorabil şi pe deasupra aflat în cea mai obiectivă dintre lumi. M-am silit să mănânc tortul şi-am întrebat-o aşa, într-o doară:

— Tu ce faci în seara asta?

Mama a declarat:

— Uite o treabă care nu mă preocupă.

Când am ieşit pe palier, dintr-o uşă întredeschisă izbucneau puternice valuri de muzică rock şi un miros de ceapă prăjită. Am coborât scările cu grijă, fiindcă lumina nu funcționa. Era cât pe-aci să mă izbesc de-un cărucior de copil legat de zidul coşcovit. La parter un câine urla, încercând să acopere vocea crainicului de la televizor. Afară, în stradă, m-am ferit de maldărele de lăzi goale îngrămădite unele peste altele în fața „Alimentarei" şi care păreau să crească la nesfârşit, şi m-am predat necumpătării acelei splendide zile de fine de martie. Acum rezervele de culoare ale după-amiezii se goleau vertiginos, anunțând înserarea. M-am îndreptat spre casă, dar cu speranța că pe drum voi găsi o țintă mai bună. Şi chiar aşa a fost. La colț m-am întâlnit cu o femeie de vreo treizeci de ani, al cărei nume îl uitasem şi despre care presupuneam că o cunoscusem la o

premieră sau într-o vacanță. Mi-a surâs:

— Nu ştiam că stai în cartierul meu.

— Mama locuieşte aici; eu, puțin mai departe.

— Dar tot vecini se cheamă că suntem.

Nu-şi desprindea privirea, continuând să mă cerceteze cu precauție. Încerca probabil să-şi rememoreze cine sunt Căutam amândoi un punct de stabilitate în trecut. Am chestionat-o familiar:

— De unde vii?

— De la contravizită. Şi sunt frântă. Noaptea trecută am ținut locul unei colege care era de gardă.

— Înseamnă că te vei odihni bine.

— Somnul, a precizat ea, nu-i suficient.

— Presupun. E nevoie şi de puțină relaxare. După asta râvnim cu toții.

Ochii gri-cenuşii i-au sclipit:

— Nu cumva eşti ghicitor?

M-am uitat la ea cu atenție, aşa cum trebuie evaluată orice ispită. Era puțin prea opulentă, dar încă bine proporționată. Desigur, peste ani, brațele voinice ar fi devenit dizgrațioase, iar formele planturoase vor fi depăşit plinătatea senzuală, cufundându-se în galbenul obezității, însă nu era cazul să reflectez la viitor. Deocamdată roşul natural al părului era un incendiu de toată frumusețea.

— Ghicitor? Nu. Intuiesc doar unele din gândurile altora, fără să le cunosc pe ale mele. Mi se par probabil prea îndrăznețe.

— Atunci, hai undeva să bem un pahar.

— Numai să găsim o masă.

— N-avea grijă. Unul din pacienții mei e şef de sală la „Athenée Palace“.

Am aşteptat-o în stradă „cât să facă un duş şi să-şi schimbe toaleta. S-a dovedit a fi expeditivă, iar când a revenit, îmbrăcată într-un taior verde, cu nasturii împrumutați din colecția unui fabulos numismat, cu fusta mini, înălțată pe soclul unor pantofi cu talpă groasă, arăta cât se poate de apetisant. Nu s-ar fi zis deloc că-i frântă. Am

găsit un taxi, iar inscripția „rezervat” de pe-o masă a dispărut la ordinul şefului de sală care ne-a luat personal comanda. Sugestiile lui s-au încrucişat cu ale ei şi aşa am aflat ce era mai bun pe lista de mâncare şi cum se tratează o gastrită rebelă.

Cât ai clipi, înaintea noastră se aflau două pahare de Campari. Miracolele se țineau lanț. Băutura, cu gustul ei dulce-amar, a avut darul să mă înzdrăvenească, dar pe ea a turtit-o.

— Ia-o încet, am sfătuit-o.

— Mi-era sete. Ce-i cu toate babele astea în rochii lungi de lamé?

— Să zicem că-s o promoție de farmaciste care-şi sărbătoresc succesele şcolare. Acum însă nu mai au probleme.

— Şi niciun examen pierdut nu le va mai abate din drum.

— De ce râzi de ele?

— Numai din invidie. Fiindcă au luat-o înaintea generațiilor noastre.

— Ce-i cu tine? Eşti cam deprimat.

— Nicidecum.

— Eu sunt. M-a ajuns oboseala din urmă, Dar nicio grijă, îmi revin eu.

Nu mi-era foame, aşa că ea a mâncât de două ori şalău meunière, şi-am văzut cum îi reveneau forțele cu fiecare îmbucătură. Privea plină de interes în jur. M-a întrebat:

— Cine te-a salutat?

— Un cascador foarte curajos. Unii spun că-i un neisprăvit. E posibil. Oricum, asta nu-l împiedică să fie în acelaşi timp un bărbat superb.

— Îmi place să te aud vorbind aşa. Nu pot să-i sufăr pe intelectualii care-i disprețuiesc pe tipii arătoşi. Eu sunt amatoare de sport.

— Ne înțelegem bine amândoi.

— Şi nu-i deloc rău aici.

Am ciocnit paharele şi pe urmă ne-am comunicat părerile despre ceea ce-i nefast în activitatea celor ce nu se mai

satură să taie firu-n patru, să explice, să teoretizeze. N-am reuşit decât să-i atenuez înverşunarea împotriva oamenilor care nu dau vieții o optimă utilizare şi am căzut de acord că mai toți ne irosim prea multă vreme lămurind, justificând, convingând, întrucât resimțim nevoia de a aşeza pe o bază rațională ceea ce uneori nu pare deloc aşa pentru ceilalți, dar mai cu seamă pentru noi. Însă când am încercat să-i arăt că prin această hipertrofiată necesitate de a explica şi sintetiza se exprimă orgoliul unei conştiințe de sine supusă unor teribile presiuni şi care ține să-şi dovedească măcar aşa puterea de a domina existența, a început să studieze atent furculița, iar tonusul i-a scăzut, aşa că i-am istorisit câteva glume. Pe loc s-a înveselit. Râdea în hohote, scuturându-şi părul de un sângeriu aprins, nesinchisindu-se de privirile de la celelalte mese. Până şi observațiile mele oarecari îi alimentau nevoia de haz care-şi avea propria ei autonomie şi fecunditate. După ce-am mâncat fripturile, mi-a povestit la rândul ei câteva anecdote pe care le-a încheiat printr-o mărturisire:

— Îmi devii tot mai simpatic.

— Şi încă nu mă cunoşti.

Mă lăsasem furat de iluzia că orice ar fi fost mai puțin plicticos decât propria mea companie. Uitasem cât pot fi de anoste orele petrecute alături de cineva pentru care n-ai decât o vagă atracție fizică. Sticla de vin de care eu abia mă atinsesem se golea şi-am mai comandat una. Adevărul e că încercam să desluşesc de ce-şi întoarce pe furiş şi puțin stânjenită privirile spre stânga, acolo unde se afla un bărbat mai în vârstă cu un băiețaş. Însă după un timp m-am lăsat păgubaş deoarece abia învățasem că gusturile femeilor sunt o enigmă de nepătruns.

— Dar, ia spune-mi, că nu-mi amintesc, de ce te-am vindecat?

— De pojar.

— Râzi de mine.

— Nu. Şi nici eu nu ştiu unde şi când ne-am cunoscut.

— Deci asta ne leagă.

Am zâmbit şi nu ştiu de ce i-am spus:

— Află însă că fostul tău soţ mi-a vorbit de tine cu multă căldură. Devenise chiar poetic. Şi acum te mai adoră, iar după copil e mort.

A rămas o clipă derutată şi lăsându-şi capul pe o parte, a exclamat:

— Prostii! Căsnicia noastră n-a mers. Am avut şi eu partea mea de vină. Dar n-am să-l iert niciodată pentru tam-tam-ul pe care l-a făcut.

Am consolat-o:

— Nu te necăji pentru atâta lucru. Era furios. Încearcă să-l înţelegi.

— Totuşi nu avea de ce să se simtă trădat. S-a lăsat târât de o prejudecată. De una din cele mai stupide.

— Prejudecăţile, am încuviinţat-o eu, sunt un teribil handicap. Din nenorocire, şi în privinţa asta condiţia umană e implacabilă.

Reflecţia i-a trezit o furioasă melancolie.

— Mă laudă fiindcă aşa se poate amăgi cu gândul că-i o fiinţă cu suflet nobil şi generos. Ceea ce nici n-a fost, nici nu este. Iar răspunderea pentru tot ce s-a întâmplat n-o port numai eu. De fapt, e exact ceea ce încearcă să uite. Într-un fel el m-a împins. Şi dacă nu l-aş fi avertizat...

— El?

— Bineînţeles. Chiar el! Nu pierdea nicio ocazie să mă umilească. (Vocea îi tremura.) Greu mi-a venit doar primul pas. Pe urmă n-am mai avut ezitări... Nu puteam să-i înghit jignirile. Se ţineau lanţ... Deşi-l prevenisem. Dacă-ţi închipui că eram grozav de fericită să trăiesc în minciună... Nu-s făcută pentru o viaţă ca asta.

De bună seamă am fi continuat aşa discutând despre impasul la care ajung unele familii în care soţii nu se respectă şi despre contribuţia inerţiei şi a exasperării în dezordinea morală unde o singură minciună atrage nenumărate altele, iar o singură brutalitate verbală dă cep tuturor injuriilor, convenind că unele nechibzuinţe sunt la fel de culpabile ca şi hotărârile luate din orgoliu, dacă o

îndoială n-ar fi făcut-o să mă interpeleze dintr-o dată extrem de tulburată:

— Cum ți-ai dat seama c-abia am divorțat şi am un copil?

Am recunoscut:

— Habar n-am. Poate fiindcă nu-mi păreai la fel de sigură când te uitai spre masa aia. Cred c-a fost singurul indiciu.

— Oricum, ai nimerit-o.

— Trebuia să-mi țin gura. Iartă-mă.

— Nu contează. Dansăm?

— Cu orice risc.

Şi-a deschis poşeta, s-a pudrat consultându-şi oglinjoara, şi-a tras rochia, apoi, ca şi cum ar fi lansat un strigăt de luptă, a rostit:

— Înainte!

Nu existau prea multe adevăruri pe care să ni le putem spune, aşa că ne-am mulțumit să dansăm. Ringul era înțesat de perechi şi ne-am strâns unul în altul pentru a constitui o linie de apărare comună în densitatea țarcului. M-am bucurat că sunt în stare să uit de o nelinişte care nu era altceva decât o informație fără remediu primită în miezul zilei şi în moalele capului. Am băgat de seamă că partenera mea izbutise destul de iute să-şi despartă trupul de sufletul tulburat. Şi amândoi ne-am lăsat copleşiți de însăşi tema ce-o tratau picioarele noastre pe parchetul lucios. Ochii ei, care o clipă mai înainte exprimau o loialitate nerăsplătită, s-au aprins şi, în timp ce-mi ziceam că oamenii nu se lasă niciodată conduşi de un singur mobil, am început să-i apreciez tot mai mult apropierea. Poate că nu fusese o soție fidelă şi o mamă devotată, poate lăsa de dorit ca gospodină şi desigur nu se cuvenea s-o confund cu zâna cea bună din poveste, dar îmi căuta ajutorul şi-mi oferea consolarea. Țineam în brațe o femeie frumoasă care-mi vorbea cu un har înnăscut despre ce are sorți să solidarizeze un muritor cu un alt muritor şi despre o foarte înviorătoare metodă de a narcotiza memoria. Nu era deloc rău. Totuşi inima nu-mi sălta de fericire. Evident, prețuiam faptul că se silea să mă despartă de mine însumi. Asemenea inițiative sunt pline de

farmec şi trebuie să mărturisesc că trecuse relativ multă vreme de când nimeni nu-mi mai arătase o atât de intimă atenție. Sângele îmi zvâcnea în timpane, însă mintea îmi juca una din obişnuitele ei feste. Ținea morțiş să fie prezentă exact într-o treabă în care nu era chemată să aibă vreun amestec. Îmi arăta cum se va desfăşura noaptea aceea şi alte câteva nopți dacă o luam pe anumită cale, acceptând gratificația hazardului. Şi după ce mi-a dezvăluit această perspectivă, n-am mai simțit nevoia de a vedea lucrurile întâmplându-se în realitate. Previzibilul mi-a tăiat totdeauna elanul. Degeaba îmi spun că e ridicol şi că toți ne găsim înlăuntrul lui. Sau c-ar trebui să-i accept sfidarea, iar dacă nu mă voi clinti din punctul mort, totul va aluneca pe lângă mine. Ori că presupusa mea trezie nu-i decât un fel obosit şi speriat de a întâmpina trecerea zilelor, o oribilă pervertire a vitalității. Orice-mi spun, nu reuşesc să birui înclinația de a derula evenimentele şi a stabili făgaşul pe care o vor apuca mai devreme sau mai târziu. Probabil că deşi picioarele mele continuau să rămână superactive, ea a sesizat că ideile mergeau în direcție contrară, fiindcă a remarcat:

— Ai ceva foarte nostim.

— Pentru că tocmai trec printr-o experiență extraordinară.

— Nu umbla cu fofârlica.

— Zău dacă nu la asta mă gândese. Şi încă intens.

— Poate intens, dar sigur incomplet.

Diagnosticul era corect şi-mi era greu să-l tăgăduiesc, deşi ar fi fost cel mai nimerit. Măcar în clipa aceea eram dator să mimez că simt plinul vieții. Dar mi-a fost imposibil să ticluiesc minciuna şi nu pentru că în mintea mea n-ar fi fost loc de nicio falsitate. M-am concentrat însă asupra dansului, am vibrat la unison cu decibelii agresivi ai orchestrei, ba chiar am bruftuluit cu parapon canoanele tangoului, încărcându-l cu fulgere şi ifose, iar ei i-a mers la inimă modul cum fluieram în biserică şi m-a lăudat:

— Ei, aşa mai merge.

Momentul cel mai greu trecuse şi nu-mi rămânea decât să

mă descotorosesc onorabil de ceea ce dobândisem. Am părăsit ringul, am ciocnit pentru alte seri minunate, am schimbat numerele noastre de telefon (era stângace şi privind-o cum îşi notează pe un bilet de tramvai cifrele, m-am întrebat dacă nu cumva era o greşită reflectare a realului într-o oglindă), iar când am simțit că pică de oboseală, am condus-o acasă cu un taxi. Abia atunci am respirat uşurat. Totul, am conchis, se terminase cu bine, şi asta era încă o dovadă că treburile îmi mergeau pe dos. După ce-am coborât din maşină, nu m-am grăbit să intru în apartamentul meu. Simțeam nevoia să mă plimb puțin. Locuiesc nu departe de un cinema. Spectatorii ieşeau de la ultima reprezentație. Am cutreierat prin seninul nopții şi am urmărit mişcarea tot mai stinsă a străzii. Două siluete amețite şi radioase se clătinau, înnodând cu paşii lor un bec de altul pe un traiect nesigur, cineva pe o bicicletă a trecut razant pe lângă mine, o bătrânică m-a rugat să-i spun cât e ceasul şi pe urmă n-am mai întâlnit pe nimeni. Din când în când o maşină străpungea în viteză tăcerea orbind întunericul şi o dată am desluşit un motan vărgat clipind furios pe această inutilă străfulgerare. M-am reîntors. În fața blocului meu m-am oprit. La parter era lumină şi muzică. M-am lipit de un zid şi-am aruncat o privire asupra petrecerii. Toți erau în pragul adolescenței. Un băiat pusese o mână prietenoasă pe umerii unei fetițe care sorbea dintr-un pahar de cico. Banda de magnetofon se poticni brusc într-un mieunat. Râsete. Apoi firul povestirii fu reluat printr-o explozie. Un găligan cu un cap de copil neajutorat stingea şi aprindea lumina, semnalizând o vană trepidație interioară. Din capul celălalt al încăperii, o voce stridentă îl dojenea ipocrit. Fixată într-o ramă lucioasă, sculptată cu prisosință, un dreptunghi galben pe care cuvântul „Diplomă” era gravat cu aur. Un heruvim pe care l-aş fi bănuit pus pe pozne şi chiote țintuia extatic ochii negri cu gene lungi ai unei fete. Chiar lângă ei se discuta aprins cu proteste entuziaste, cu exclamații fermecate. Ce mai era de văzut? Urnindu-mă cu greu, am traversat strada. În holul

blocului m-am oprit o clipă în fața telefonului public, rezistând ispitei absurde de a-l folosi. Dar n-aveam cui să mă adresez la unsprezece noaptea. Cel mult să-mi transmit mie însumi un apel. Urcând scările, m-am gândit că nici în 1950, când eram de vârsta lor, nu ştiam, spre disperarea mamei, „să mă bucur de viață“. Deşi întâmplările războiului se aflau undeva în nedesluşitul copilăriei, iar cele ivite din tulburătoarea fermentație a prezentului n-aveau cum să-şi fi impus înțelesurile într-o minte firavă, resimțeam tensiunea epocii. Eram covârşit de teribila presiune a unor amintiri netrăite şi de gravitatea unor probleme neînfruntate direct, tot aşa cum mai târziu, deşi aflat la marginea a ceea ce fusese învălmăşit, eroic, terifiant, aveam să fiu pecetluit de o experiență care nu era a mea decât prin ricoşeu. Cum poți cunoaşte impresii, hotărâri, situații din existența altora, ba chiar să ți le însuşeşti până la acea limită paradoxală încât abundența lor să te istovească pe tine? Şi care de aici vine senzația că n-are rost să descopăr ceea ce oricum ştiu? Irina susține batjocoritor că înclinația asta nenorocită e a firii mele, că sunt un fel de sumă negativă a memoriei. Gândurile au început s-o ia razna. Da, ce-ar fi putut fi mai caraghios decât să te ajungă din urmă neliniştea, doliul, rănile sufleteşti ale unora cu care ți-ai încrucişat paşii, ori abia i-ai întrezărit, iar viața lor să ți-o ia în stăpânire pe a ta, împiedicându-te să uiți ceea ce de fapt nu-ți aparține şi totuşi te obsedează. Cred că pare grozav de hazliu. Presupun că dintre toate infirmitățile câte există pe lume e una din cele mai ridicole.

Am răsucit comutatorul, care a pocnit ca un zgomot de armă şi m-am dus în dormitor. Mi-am deznodat cravata şi-am aşezat-o pe placa de marmură a scrinului bombat cu incrustații de aramă, pe care mi-l dăruise Irina. M-am cercetat un moment în oglindă. Ochii verzi erau injectați şi împresurați de cercuri vinete, dar fața triunghiulară nu părea deloc să fie informată de ceea ce-mi trecea tot timpul prin cap.

Mi-am pus pijamaua şi m-am vârât în pat. Pe noptieră

aveam un roman poliţist şi câteva reviste. Una dintre ele îşi etala coperta colorată. Am luat-o s-o citesc. Am parcurs cronicile consacrate spectacolelor pariziene, am aflat cum se turnează în America cel mai zguduitor film al anului, iar din paginile de publicitate am reţinut că se caută un „capo-servizio-administrativo“ în Sicilia şi un şef de exploatare minieră într-o foarte pitorească regiune a Africii. Am stins lampa, dar somnul nu s-a lipit de mine. Am rămas treaz, străduindu-mă să meditez la orice altceva decât la Mihai şi la ciudaţii favoriţi ai norocului. Fereşte-mă, Doamne, de cei slabi, fiindcă de cei tari încerc să mă apăr singur. Ducă-se dracului Mihai! Disprețul, antipatia pe care mi le trezea nu erau totuşi insuportabile. Uneori nutream chiar o anume înțelegere pentru el. Mi-am spus că mai ales de asta ar trebui să mă feresc. Ducă-se dracului. Apoi am reflectat că fiecare clipă tânjeşte după ceva intens care s-o preia şi s-o acapareze, iar spaţiile goale, coridoarele care servesc de legătură îmi par mult prea lungi. Pe urmă mi-am spus că trebuie să iau lucrurile aşa cum sunt, că e absurd să doresc ceea ce structural mi-e potrivnic, că pe toţi ne fascinează contrariul a ceea ce ne defineşte, că aspirăm la ceea ce nu putem obține, ne chinuim în mod stupid şi că totul se datorează doar ghinionului de a o fi întâlnit pe Irina. Înțelepte îndrumări şi concluzii. Dacă aş fi izbutit să le urmez măcar atât cât să adorm. În orice caz – am încercat să mă conving – e preferabil să chibzuiesc la contradicțiile mele pentru a evita să mă inserez într-o continuitate. De aceea mi-am propus să nimicesc o consecvență, alegând gânduri izolate, destrămându-le, amestecându-le fragmentele şi făcându-mă una cu învălmăşeala asta aşa ca să nu-mi pese de nimic şi să conviețuiesc cu mine în năuca indiferență care ademeneşte somnul. Când am constatat că asemenea profunde cugetări nu-mi ajută la nimic, m-am hotărât să mă las în voia unei osteneli şi surescitări ce lua forma dubioasă a veghii, dar nu era decât o pseudo-limpezime. După o vreme m-am mai liniştit. În fond, nu oricine ar fi avut tăria să se despartă de Irina, iar dacă sunt în stare de astfel de acte, se

cuvine să mă socotesc suficient de puternic pentru a continua. Nu, nu era un ghinion c-o cunoscusem. Şi nicio întâmplare. De fapt, nu eram caractere complet deosebite. Aveam multe în comun. Irina cheltuia energie şi exuberanță, ba uneori se comporta ca o zănatecă pentru că nu voia să se lase împovărată de ceea ce pe mine mă îmbătrânise de timpuriu. Însă nu era mai puțin învățată decât sunt eu în treburile astea, iar ea însăşi trecuse prin multe. Dacă n-aş fi ştiut-o, aş fi considerat ca şi alții că se ospătase numai din satisfacții şi încântări sau că nimic nu străbătea dincolo de un egoism opac şi care se rezuma la o mare, la o insațiabilă poftă de viață, o ființă cum mişună puzderie. Dar Irina, care, înainte de a ajunge un excelent medic, rătăcise doi ani prin Geologie şi unul prin Facultatea de Istorie, era hărțuită de tot soiul de întrebări şi se războia cu duhurile rele. Câteodată noaptea se zvârcolea în coşmaruri, gâfâind şi gemând pentru a se trezi lac de sudoare şi încordată ca un arc. Apoi se ridica în capul oaselor şi o clipă încerca parcă plasma adevărului, verificând cât e de solidă țesătura realității. Iar eu încercam s-o liniştesc: „Irina, s-a isprăvit. Şi eşti în siguranță.” Ea îmi răspundea: „E adevărat, dar nu de asta e nevoie să mă convingi”. Se desprindea iute din terorile secrete şi s-ar fi zis că până şi sedimentele lor se pulverizau cât ai clipi sub asaltul vitalității nesecate şi că profita de claritatea treziei pentru a vedea numai lucruri uluitoare, pasionante, singurele ce contau pentru ea. Restul nopții şi-l petrecea înjghebând proiecte, povestindu-mi o sumedenie de întâmplări, provocându-mă la discuții, amuzându-mă şi amuzându-se. A doua zi, ca şi cum s-ar fi odihnit ca nimeni altul, ispitită de posibilități şi captivată de înfăptuirile acoperite de straturile obişnuințelor şi posomorâtul banalității, dar pentru ea perfect străvezii, sporea capitalul neînceputului. Niciun rid pe fața ei senină şi nicio umbră în ochii albaştri-viorii, care uneori înfruntau ironic, iar alteori, la altă adâncime a intensității lor, alinau. Sigur, anumite gesturi, de pildă felul cum îşi trecea mâinile subțiri, delicate prin părul auriu divizat printr-o cărare în două părți egale şi

care-i cădea pe umeri, trăda nervozitate. Dar putea fi tot atât de bine şi o cochetărie de femeie frumoasă, deprinsă a fi admirată şi nesătulă să înmulţească numărul cuceririlor. Cred că pe toţi ne intrigă aerul ei de cumineţenie smerită, expresie de austeritate, chiar de ascetism şi pe care le contrazic gura mare, roşie, vorace şi trupul viguros. Chiar într-un simplu halat alb îţi sare în ochi cât de admirabil proporţională e şi nu poţi să nu întorci capul după ea. Desigur că-i foarte conştientă de impresia zdrobitoare pe care o produce.

Am aprins lumina, de parcă întunericul ar fi fost de vină că nu izbuteam să aţipesc. Mi-am repetat încă o dată că dintre toate drumurile care duceau spre mine, acela pe care înaintam acum rămânea cel mai periculos, fiindcă, deşi îl străbătusem de nenumărate ori, niciodată respiraţia nu-mi va fi suficient de antrenată. M-am gândit de asemeni că, zi de zi, Irina observa neutral oameni desfiguraţi de boli şi care n-aveau cum să reprezinte pentru ea altceva decât dereglări curente, făpturi fără vârstă, fără sex, iar eu, în loc să mă tem, încercam chiar o satisfacţie invocându-i fiinţa şi personalitatea.

Cred că telefonul suna de mult timp, deoarece în primele minute mi s-a părut că-l aud de departe, răzbătând prin pereţi din apartamentul alăturat. N-aveam nicio îndoială cine mă chema la ora aia din noapte şi încă atât de insistent. În timp ce duceam receptorul la ureche, m-am uitat la ceas. Arăta unu şi jumătate.

— Nu cumva te-am trezit? m-a întrebat Irina.

— Ba da. Însă n-are importanţă.

— Iartă-mă. Dar voiam să ştiu ce-i cu tine. Nu te superi, nu?

— Mulţumesc, îmi merge foarte bine.

— Vorbesc serios, a stăruit ea. Ce-i cu tine?

— Sunt, fireşte, mahmur, dar mă simt excelent.

— Excelent! Probabil că multe minciuni se nasc doar pentru că ţii neapărat să le auzi. Unde-ai fost toată seara? Te-am căutat de câteva ori.

— M-am distrat. Ca orice om sâmbăta seara.

S-a lăsat o scurtă tăcere. Apoi:

— Prejudecata asta nu ți-o cunoşteam. Văd că ai un nou ideal.

I-am ripostat:

— E normal, câteodată prejudecata şi idealul sunt strâns legate. Mai ales la sfârşit de săptămână.

— Cu cine-ai ieşit?

— A fost un moment când mă simțeam în siguranță mai curând cu necunoscuți.

— Şi acum?

— Acum mi-am schimbat părerea.

— Luna de miere a fost deci scurtă.

— Asta numai fiindcă am întrezărit, ca de obicei, stadiul următor.

Am pufnit amândoi într-un râs nervos. Pe urmă am spus:

— Am impresia că nici tu nu-mi vorbeşti chiar din toiul fericirii.

— Nu mă întrebi ce-am făcut toată seara?

— Ce-ai făcut toată seara?

— Am stat singură.

— Mă mir㠎. Oricum, nu era nevoie să mă consolezi, Am socotit că şi în privința asta ne-am înțeles.

— Nu vrei să vii la mine?

— Atunci vin eu la tine.

Am tăcut şi-am auzit-o murmurând: „Seb“. N-am mai ştiut ce să spun. A fost singurul moment când mi s-a strâns inima. Am pus încet receptorul în furcă. Consider că-i singurul fel în care pot onora termenii înțelegerii noastre, unicul mod în care eu însumi am sorți să-mi port un oarecare respect, Pentru că adevărul e că-mi dau seama, îmi dau perfect de bine seama, cum de fapt toți ştim, chiar dacă ne facem că habar n-avem, de ceea ce avem dreptul să cerem.

II

DUMINICA NU-I PENTRU MINE

popasul la care nădăjduiesc toată săptămâna. E o zi care seamănă cu toate celelalte. Face parte din egalitatea monotoniei şi a aridului. Forțe de subversiune aflate pretutindeni şi nicăieri. Iscodind şi surpând conținuturile printr-o strategie vicleană. Care nu descurajează, ci dimpotrivă, intensifică fervorile şi neliniştile, transformându-le în veteranii schilodiți ai unui război fără sens. Totuşi, duminica e o filă a calendarului când timpul cunoaşte o altă consistență întrucât am o mai mare continuitate în lucru. Dispar pauzele şi golurile, ceea ce se vede în concentrarea gândului pe hârtie. Am încercat deci să profit de întinderea nefragmentată. Însă curând am înțeles că nu avansez. Ademenite de scârțâitul peniței, colportate de la un mal la altul al paginii, cuvintele se aşterneau în rânduri strânse, dar înşiruirea lor era guralivă şi deşartă. M-am uitat în golul înnegrit cu litere mărunte şi-am conchis că ultimele nopți mă sleiseră. N-avea rost să aştept ceva de pe urma unei energii febrile, dar stoarsă de substanță şi pe deasupra întristată de ceea ce dădea la iveală. Aşa c-am abandonat, pregătindu-mă să întâmpin o zi fără chip, o zi anonimă. Un astfel de gând e greu să te înveselească. Mai cu seamă când nu mai ai naivitatea să-ți închipui că de-abia de aici înainte te aşteaptă partea cea mai vastă şi mai înfloritoare a întregului. Pe de altă parte, mi se pare îngrozitor să „omori timpul”. Desigur, e un lucru comun. Dar banalitatea rămâne şi în acest caz un camuflaj al atrocității.

Iar a face să treacă drept obişnuit, chiar meschin, unul din cele mai oribile asasinate, rămâne o ispravă de geniu a conştiinţei umane în căutare de alibiuri. Pentru că nu se poate să nu realizăm că a „omorî timpul“ e o răzvrătire absurdă împotriva noastră.

Ca să nu dau de bucluc aşa cum păţesc uneori când nu lucrez, m-am hotărât să mă văd cu un prieten. Am luat carnetul cu numere de telefon, investindu-l cu misiunea de a-mi dezvălui cui anume trebuie să mă adresez. Nu-l mai consultasem de mult. Primul lucru care mi-a sărit în ochi a fost că aproape nu există foaie de pe care să nu fi dispărut cineva. Dar nu numai cifra defuncţilor sporise, ci şi cea a relaţiilor lăsate în paragină. Mă surghiunisem de bunăvoie într-un perimetru tot mai strâmt. Deşi trăiesc în lumea teatrului, unde comunicarea şi complicităţile sunt relativ lesnicioase, abia de mă mai vedeam cu patru-cinci colegi. Cu toate că profesiunea mea presupune o existenţă activă în cadrul unuia sau mai multor cercuri care te acceptă, preţuiesc şi susţin, nu stabilisem nicio alianţă. De ce-au devenit contactele mele cu ceilalţi tot mai zgârcite? Fiindcă nu sunt din fire înclinat spre izolare. Nici nu mă las condus de o severitate absurdă. Ori n-aş fi în stare să suport asprimea unor păreri sincere? Dimpotrivă. Adesea mă trezesc dând dreptate unor obiecţii calomnioase. Atunci? Presupun că dacă am restrâns numărul legăturilor, reţinând mai ales cele care din punctul de vedere al strategiei culturale nu-mi erau utile, e pentru că nu-s dăruit să iniţiez şi să cultiv prieteniile cu un obiectiv precis. Nu-i vorba în această neputinţă de meritele unui caracter integru, ci de păcatele unui orgoliu. Cred că-s furios pe mine însumi că nu pot realiza decât într-un chip aproximativ, îndoielnic şi cu nenumărate eforturi ceea ce alţii izbutesc uşor, ca de la sine. Ei n-au, ca mine, simţământul că orele petrecute în anumite companii (mai degrabă sub imboldul unui ţel decât al unei necesităţi intime) sunt un raid devastator în gândurile, în răbdarea, în timpul tău. Nimeni nu încheie un acord senin cu o inaptitudine, deşi asta e ceea ce mi-am spus când am

socotit că riscul singurătății e mai mic decât cel al unor jumătăți de prietenii şi de afecțiuni, dobândite cu trudă şi menținute anevoios. Şi nu-mi ascund că-i invidiez pe cei care-s capabili să se întâlnească frecvent, găsind totdeauna ce să-şi spună, iar dacă nu descoperă, ştiu să umple minutele cu o conversație plăcută, deşirând cu har urzeala nesfârşită a nimicului şi răscumpărând-o cu o prezență mereu vie şi disponibilă. Sunt gelos pe aceşti artişti ai improvizației. Ei nu simt la încheietura mohorâta a unui minut cu altul nicio osteneală sau dezamăgire şi pun umărul laolaltă, organizând un contramarş al fanteziei. Îmi închipui că tot din orgoliu mă feresc să am de-a face cu oamenii realmente interesanți, dar deținând posturi cheie în actualitate, cu arhitecți, fizicieni sau universitari. Adevărul e că trag cu predilecție spre cei ce-au ieşit din câmpul atenției generale ori se află la marginile lui. Asta fiindcă mi se pare că bunăstarea intelectuală e câteodată tot atât de sfidătoare ca şi avuția. Or, eu unul nu mă simt bine lângă cei ce dispun de un buget prosper de răspunsuri şi trăiesc la baremul acestei opulențe, stabilind o legătură directă între inteligență şi statura socială. La rândul meu, nu le ofer o tovărăşie atractivă. Îndoielile, posomorârile, alertele mele mute n-au cum să le trezească simpatia. În ochii lor sunt descurajant şi, fireşte, nu pricep de ce-ar trebui să plătească un astfel de tribut pe o relație inutilă. În cazul cel mai bun acceptă, probabil, că văd departe în direcția unde nu-i chibzuit să te uiți. Oricare ar fi cauzele, realitatea e că puținelor ființe pe care le-am strâns în jurul meu mai curând eu le pot fi de folos. O bună parte dintre ele se află la sfârşitul idilei lor cu universul, sau mai exact la ceea ce le-a apărut odinioară aşa şi profită din plin de dreptul democratic al decepției. Iar celelalte sunt persoane care în profesia lor de actori ori de redactori se situează la punctul critic când le vine greu să se înşele considerând că au reuşit în viață, dar sunt siliți să admită că au avut şi unele succese. Nu-s mândri de ele întrucât îşi dau seama că ele au fost un fel de momeală pentru a continua şi a se stabili în irevocabil. Însă nici nu le

dă mâna să le renege. De la ei îmi culeg informațiile despre culisele lumii artistice. Şi tot felul de istorii: scandaluri, amoruri, drame, accidente. Ele uşurează schimbul de idei şi constituie un element de superioară solidaritate intelectuală. Dezvăluie o părticică din taina veşniciei într-o formă palpitantă. Mama e furioasă că-mi irosesc vremea între „mortăciuni şi momâi“, evitând proeminențele active de pe urma cărora aş profita. Ce-i adevărat e adevărat. Prietenii mei nu-s – exceptând pe unul dintre ei – întruparea bucuriei de a trăi şi pricepe. Răsuflarea lor nu-i oxigenul care însufleţeşte focul. Dar ştiu să deosebească viclenia şi ambiția, deruta şi ratarea. Iar unii sunt în măsură să arate cum în fiecare spirală a destinului lor se ascunde o batjocoritoare îngăduință, De pildă Mauriciu Jora.

L-am sunat la telefon, dar nu era acasă. Ieşise probabil să-şi facă unele cumpărături. N-are pe nimeni care să-i dea o mână de ajutor, ceea ce pentru un septuagenar e o dificultate, o amenințare, dar şi o obligație stimulatoare față de el însuşi. N-are în seama cui să lase hățurile. Mauriciu Jora a fost colegul tatei. Şi el a urmat facultatea în Belgia. Iar înainte de a se pensiona, au lucrat în acelaşi Institut de cercetări. Însă Mauriciu a străbătut un drum mult mai agitat decât bătrânul meu. Îndată după ce-a terminat studiile, s-a stabilit în Anglia. Aici s-a consacrat unor studii în biologia moleculară. I-ar fi adus faima, dacă jumătate de an înainte de-a fi ajuns la capătul lor n-ar fi citit că alții i-o luaseră înainte. A fost un şoc. Încă din adolescență fusese încredințat că în cercetare important e imprevizibilul, dar nu se aşteptase să vină din direcția asta. Furios, a hotărât să rămână un practician. Şi-a interzis deci să mai aspire la sublim în profesiune, iar nostalgiile rămase disponibile prin această oprelişte le-a plasat în evaluarea randamentului idealurilor. De la ştiințele vieții a trecut la ştiințele societății, citind, aprofundând şi chiar publicând în reviste marginale câteva articole care s-au bucurat de un amplu dezinteres. A fost însă o perioadă din viața sa când femeile l-au despăgubit pe întrecute şi devansându-se cu schimbul. Ea s-a încheiat

în ziua în care, obosit de un galop erotic care nu era totdeauna nici expresia, nici răsplata înzestrării sale spirituale, a conchis că n-are rost să lase nefolosită o parte a ființei sale nu mai puțin nobilă. L-a convins o bibliotecară cu mintea limpede şi picioarele bine înfipte în pământ. Utilizând forța persuasivă a bunului-simț, ea l-a întors spre cercetarea fundamentală. Căsnicia lor se anunța senină. Femeia foarte concretă, foarte practică şi mereu bine dispusă, se pricepea să întrețină un climat luminos. Cu vremea însă a constatat că mintea ei dădea unele semne neliniştitoare. O lua razna şi pe deasupra râdea din te miri ce, dezlănțuindu-se într-o veselie neîntreruptă. Avea şi un fel curios de a se uita, de parcă ar fi văzut numai năzdrăvănii ilariante. Se țăcănise şi a trebuit internată într-un ospiciu. În 1939 Mauriciu s-a înscris în armata britanică. Luat prizonier câteva ore înainte ca restul detaşamentului să fie nimicit, a petrecut o lungă captivitate într-un lagăr de lângă Kiel. După încheierea războiului s-a întors în țară. Era încă un bărbat frumos şi ispititor. Înalt, zvelt, cu o față care ştiuse să scoată totul din conflictul dintre înțelepciune şi trăire, statornicit în gesturi demne şi într-o activă, energică şi cuprinzătoare ironie, radia un farmec contagios. A deşteptat numeroase pasiuni, stârnind patosul adjectivelor şi suspinul capitulărilor, dar el s-a oprit la o laborantă oarecare. Chiar cei ce-o cunoscuseră îndeaproape nu mi-au putut spune cine ştie ce despre ea. Cei mai mulți reținuseră însă că avea un păr bogat şi-l purta într-un coc imens. Era o ființă simplă şi modestă şi care n-a urmărit decât să-l facă fericit pentru tot restul vieții. Misiunea pe care şi-a asumat-o a reprezentat unica ei preocupare. A absorbit-o într-atât că s-a transformat într-o obsesie. Se temea că investitura i-ar putea fi retrasă ori că imprevizibilul se va aşeza de-a curmezişul țelului ei. Risca să se întâmple dacă nu luni, atunci miercuri. Sau săptămâna viitoare. Dovezile n-au întârziat să-i adeverească presentimentul. Căci la începutul anilor 50 trecutul lui Mauriciu a trezit bănuieli stăruitoare, constituind obiectul unor investigații la care a fost chemat să colaboreze. Şi cu

acest prilej lui Mauriciu i-a fost dat să aprecieze clemența unei tenace adversități. N-a fost întemnițat nicio zi. Era invitat doar după ceasurile de muncă să lămurească unele obscurități. Numai, că după ce totul părea în sfârşit clarificat, ancheta se redeschidea. Şi din nou era invitat la un interogatoriu care nu depăşea opt ore. Părea să fie un fel de al doilea serviciu, poate chiar mai sigur decât cel din Institutul de Cercetări, un serviciu pentru eternitate. Mauriciu a rezistat cumulului de funcții, dar cordul soției a cedat. Într-o zi, pe când îl aştepta în stradă să se întoarcă de la un colocviu cu adevărul a făcut un infarct. „Nenorocirea, mi-a mărturisit odată Mauriciu, a fost că ea n-a ştiut să-şi economisească simțămintele. Ba nădăjduia, ba era la pământ. Eu eram instruit că o tresărire a speranței poate fi tot atât de primejdioasă ca şi un acces de disperare. De aceea m-am străduit doar să nu-mi pierd identitatea de-a lungul investigațiilor menite să mi-o stabilească. Şi, evident, m-am ferit să mă arăt mai zorit decât interlocutorii mei, răspunzând rutinei cu rutină şi inteligenței cu inteligență. Pe scurt, ca de obicei, am avut noroc.” Când soția i s-a prăpădit, Mauriciu se apropia de şaizeci de ani. Şi deşi femeile fuseseră, într-un fel, gratificațiile eşecului său, a refuzat să-şi „refacă viața”. De Mauriciu m-am ataşat cu mulți ani în urmă. Îmi amintesc că într-o zi de decembrie făceam coadă amândoi în fața unui cinematograf unde rula un film cu Michele Morgan. Sub o lună darnică, ningea euforic şi ne-am trezit împărtăşindu-ne admirația pentru ochii extraordinari ai actriței. Mauriciu a emis observația că dacă ei ne fascinează pe toți e fiindcă n-au niciun raport cu ceva. „Fixează-i mult timp şi ai să constați că te pierzi în apele lor şi te trezeşti undeva foarte departe de tine, de ceilalți şi de Michele Morgan. Asta s-o fi chemând perfecțiunea lucrului în sine?“ Remarca m-a amuzat şi bărbatul cu tâmplele albe care fuma pipă răspândind aroma vieților furtunoase şi irosite mi-a incitat interesul. Aflasem de la ai mei ceva despre el, dar niciodată nu stătusem de vorbă scutiți de alte prezențe. În timp ce avansam spre

intrarea cinematografului, am trăncănit vrute şi nevrute. Mauriciu comuta mereu subiectul, de parcă ar fi fost un jucător de şah angajat simultan în mai multe partide. Dacă mai țin bine minte, am discutat despre paradox, care fusese în zorii secolului expresia rafinamentului de gândire, al decadenței şi al snobismului, iar astăzi însemna unghiul de atac al inteligențelor netimorate de contradicțiile realului. Vocea de violoncel, care se întrerupea uneori pentru o fracțiune de secundă, ca şi cum ar fi făcut tăcere; ca să asculte ori să înăbuşe alt glas, constatările prin care zăreai o întreagă lume de aventuri transformate în meditație, ceva din secretul unei soarte se deschidea curiozității mele avide. Pe vremea aceea eram un student dornic să se cunoască şi împătimit să se ia în stăpânire. Iar a mă descoperi prin ochii cuiva care explorase registre cheie ale existenței, revelându-mi ingeniozitățile ori excentricitățile ei, constituia o şansă. Nu voiam cu niciun chip s-o pierd. Ce mi-a povestit atunci şi mai târziu semăna cu paginile unui roman pe care-l străbați cu sufletul la gură. Înfățişându-mi un moment ori altul din trecutul său, îl relata de parcă ar fi scormonit prin vechiturile unei enorme mascarade şi al unui carnaval potențial la care asistase ca la o cuceritoare şarlatanie. S-ar fi zis că testul practic al intensității fiecărei întâmplări de care se izbise era gradul de sarcasm pe care i-l trezea. E, cred, ceea ce m-a atras cel mai mult. Pe Mauriciu l-a tentat probabil ideea de a se adresa unui tânăr care i-ar fi putut fi un fiu. Mi-a dat, de altfel, să pricep asta. Într-un rând mi-a spus că, pe o cale sau alta, toate funcțiile vieții de care am fost privați ori le-am respins ne ajung din urmă şi se răzbună. „Am impresia că-i un domeniu în care nimeni nu se poate mândri cu un refuz absolut sau o imunitate completă.” Mama nu l-a avut niciodată la inimă. L-a socotit un fel de piază-rea şi a făcut tot ce i-a stat în puteri să curme relația noastră. „Nu înțeleg ce-ai găsit la parodia asta de ghinion?! Erau nenumărați alții de la care ai fi avut ceva de învățat şi tocmai pe el l-ai ales? Recunosc că-i inteligent, dar tu ai nevoie de alt fel de inteligență. Ce naiba e în mintea ta? Nu

vreau să mă amestesc, dar simt cum te trage şi pe tine la fund. Slăbiciunea ta pentru el, ascultă-mă pe mine, e o autodistrugere." Altă dată, suindu-se pe cea mai înaltă culme, mi-a declarat: „Ce mă calcă pe nervi la Mauriciu e că viaţa lui înşiră o groază de fapte pentru a repeta acelaşi lucru. E în omul ăsta ceva prea mult şi ceva prea de tot. Şi, în plus, zău dacă pricep de ce te-ai împovăra cu amintirile unuia ca el?! Ai prostul năravde a trăi viaţa altora în loc să te bucuri, ca orice om cu scaun la cap, de a ta." Când a ajuns la concluzia că avertismentele materne şi argumentele intelectuale sunt inutile, a improvizat o mică dar dramatică scenă de gelozie cu ţipete, sufocări şi autentice lacrimi de năduf. Însă în cele din urmă s-a înduplecat. A renunţat să-mi ceară să depun ca o ofrandă pe altarul iubirii filiale făgăduiala de-a mă despărţi de Mauriciu. În acest conflict, ca şi în altele, tata a adoptat formal o strictă neutralitate, dar mi-a trimis prin ochelarii săi cu rame groase expresia unei împăcate comprehensiuni. Şi dacă presupunerile mele sunt corecte, a manevrat cu succes ca Mauriciu să fie invitat mai des în casă. Dar din întâlnirile dintre mama şi Mauriciu au izbucnit scântei. Ce-i drept, nici el nu făcea decât să-i întreţină o inamiciţie instinctivă. A refuzat, de pildă, să se lase antrenat în dezbaterea problemelor contemporane, arătând o saţietate pe care n-aveam motive s-o suspectez de nesinceritate, însă nu era nici atât de exclusivă încât să-l împiedice să afle şi să comenteze. Mai ales că mie îmi demonstrase pe terenul ăsta un talent remarcabil. Apoi, ori de câte ori mama s-a străduit să-l implice într-o conversaţie întemeiată pe extraordinarul şi extravaganţele realului, el s-a fofilat sarcastic. Poftei ei de senzaţional i-a replicat cu o memorie cruţată de amintiri şi o percepţie cât se poate de abstractă a prezentului, tot aşa cum alteori simulase că-i un azur pustiu, fără idei şi fără păreri. Era o atitudine care a scos-o din sărite. Nici după ce tata a murit, raporturile lor nu s-au ameliorat. Totuşi în ultimul timp au reluat relaţiile, întrucât el e un excelent jucător de bridge. În ceea ce-l priveşte, mi-a şoptit că în cercul mamei nimeni nu cunoaşte

cu adevărat jocul şi are senzația că trimite mesaje în neant. „Dar poate că-i tocmai momentul.” Realitatea e că, deşi obrazul i s-a ofilit, fălcile i-au căzut, pulpele i s-au subțiat, rămâne încă un bătrân impozant, chiar viguros, iar vocea făcută parcă numai din bemoli se acordează cu venerabila sa prestanță.

Am hotărât să revin cu telefonul mai târziu. Perspectiva unei duminici albe mi-era insuportabilă şi ca să mă reconfortez mi-a trecut prin cap să studiez programul „întâlnirilor teatrale vest-berlineze“ unde eram invitat. Însă o veche superstiție îmi interzice să-mi anticipez bucuriile. Mi-e teamă să nu le alung. Dealtminteri nu-s sigur de o plecare câtă vreme nu m-am întors. În căutarea unei preocupări, am deschis o revistă de artă unde – fatalitatea n-avea de data asta pic de imaginație – am dat peste un articol de Mihai Dinulescu. L-am parcurs la început dezgustat, dar pe urmă tot mai satisfăcut. Nimeni nu m-ar fi răzbunat mai crâncen decât o făcea el însuşi. Bietul Mihai îşi închipuia că raritatea întunecoasă a termenilor folosiți absolvă locul comun tot aşa cum anumite cuvinte când sunt rostite noaptea îşi dublează ponderea. Însă o frază – singura limpede – mi-a reținut atenția. Nu-i aparținea. Dar însuşi faptul c-o reținuse însemna ceva. „Trebuie s-aştepți foarte mult de la dragoste ca să n-o găseşti decât în moarte.” Paginile fuseseră scrise mult înainte ca Irina să-i fi semnalat cea mai mică bunăvoință, într-un timp în care nostalgia iubirii ca şi spaima de a o înfrunta îşi căutau întruparea. Gravitate artificială a măştii? Cunoaştere orfană de împlinire? Oricum, nu mi-l imaginez pe Mihai sfârşindu-şi zilele altfel decât înscăunat academician sau măcar şef de catedră. Când Irina îl va părăsi, ceea ce se va întâmpla mai curând decât presupune, va traversa probabil spațiile convenționale ale deprimării. Consecință aproape normală deoarece se va înălța la starea de conştiență. Şi predându-se actelor de cernită pasivitate, pentru care dovedise o frumoasă aplicație, şi învăluindu-se în atrăgătoarea lui melancolie, va întâmpina sfios şi discret, pe cel din urmă hotar al lumii,

acea parte a omenirii ce-şi va da osteneala să-l ia în seamă, Asta dacă nu-şi va fi şlefuit stilul suferinței punându-l de acord cu noul său loc în ordinea universului. Nu-i exclus să fie descoperit stând pe o bancă în grădina publică şi hrănindu-se din conviețuirea cu văzduhul în timp ce un câine se apropie de el plin de tandrețe şi de dăruire şi îi cercetează atent absența pentru a se îndepărta nedumerit de această amintire palidă. Nu, orice s-ar scrie, când e vorba de moarte ne cam dăm înapoi. Şi n-are rost să mă las potopit de amărăciune pentru viitorul lui. Privind ca într-un mormânt deschis numai pentru a nu-l vedea alături de Irina. Dealtminteri, nu-s atât de ipocrit încât să cred că în clipa de față viitorul său e cel ce nu mă lasă să dorm. Iar vremelnicia relațiilor lor nu-i iartă nici Irinei derizoriul opțiunii şi nici lui privilegiul exorbitant. Desigur, această legătură va fi foarte scurtă. Dar nu consider că efemerul e neînsemnat. Mi se pare chiar că-i singurul nostru izvor de venituri. Iar marea artă e să te împotriveşti ispitei de a voi totul şi pentru totdeauna. De altfel, fericirea nu pune accentul pe trăinicie. E provizorie. Şi făcută pentru o singură dată. Ocheadele impudice şi trândave către o feerie eternă sunt o nesăbuință, care se însoțeşte de nenumărate necazuri. Despre toate astea am vorbit în câteva rânduri şi cu Irina. Eu pentru a o convinge să fie mai modestă în pretenții şi mai cumpătată în proiecte şi totodată să înceteze a mai tezauriza mărunțişuri investindu-le cu o valoare artificială, fiindcă pe de o parte îşi face planuri uriaşe, pe de alta hiperbolizează fleacurile. Ea pentru a-mi demonstra că nu-s în stare să prețuiesc clipa. „Câteodată, îmi spunea Irina, stau şi mă întreb cum poți fi atât de inconsecvent? Trebuie să ai tupeu nu glumă ca să discuți despre ceva pentru care n-ai pic de chemare. S-a şi găsit cine să-mi dea lecții. Nu eşti capabil să guşti niciun strop de satisfacție. Dacă-i cineva care trebuie să-şi micşoreze devizul de exigențe şi reclamații, ăla eşti tu! Mai bine ți-ai pune, şi în sectorul ăsta, mintea la contribuție. Dacă ți-ai da puțină osteneală, ai fi incomparabil mai mulțumit.” Bineînțeles, sunt de aceeaşi părere cu Irina:

fericirea e rezultatul unei munci cutezătoare şi înţelepte cu tine însuţi. Totuşi nu se reduce la o problemă de gândire pe care o rezolvi tratând-o în mod logic şi cu îndrăzneală. Ca în orice activitate, zelul nu-i suficient. Se cere şi har. În concluzie, unele din ideile mele tânjesc după o fire pe măsură, rămânând o delegaţie care nu mă reprezintă.

Când l-am sunat a doua oară la telefon, Mauriciu a răspuns de îndată. În jumătate de oră am fost la el. Faţada casei în care locuieşte e împodobită cu somptuoase volute şi sugerează o durabilă comoditate. Însă zidurile sunt igrasioase, scara de lemn scârţâie şi lumina abia se furişează prin ferestrele înguste. Imobilul a adăpostit cândva birourile unor firme comerciale, iar acum a fost amenajat în garsoniere. Cum Mauriciu nu suportă obscuritatea camerei unde-şi petrece mai toate ceasurile, numeroase becuri ard, creând o zi artificală fără răsărit şi fără crepuscul. M-a întâmpinat într-un costum de culoare închisă şi cu o cămaşă de mătase neîntinată. Cravata şi-o potrivise cu grijă. S-ar fi zis că merge la o solemnitate unde ţinuta e strictă şi obligatorie. I-am strâns mâna cu degete lungi şi subţiri. Pielea mâinilor e albă şi mătăsoasă. N-are reflexul acela cenuşiu pe care-l fabrică umbra anilor.

— Arăţi excelent, l-am asigurat pentru că-l ştiu preocupat de înfăţişarea sa şi deoarece chiar ăsta era adevărul.

— Eşti foarte drăguţ cu mine când îmi ierţi bătrâneţea.

— Chiar ţi-o admir. O scoţi foarte bine la capăt.

— Iar tu eşti cea mai avantajoasă dintre sursele mele de informaţii. Şi asta nu doar pentru că eşti singura. Cum merge cu lucrarea?

— Prost. Azi n-am fost în stare să scriu un rând mai ca lumea.

— Se întâmplă oricui.

— Însă treaba m-a enervat.

— Vorbeşti de parcă ar fi o dramă.

— Ai dreptate. Totuşi m-a enervat. Am căutat o portiţă de scăpare.

— Dacă ăsta-i motivul pentru care ai venit la mine, ai

picat la ţanc. Veselie din belşug. Gânduri cu ghiotura.

— Eşti în formă.

— Atunci profită. Pentru că nu ştiu niciodată când devin propria mea eclipsă.

— Ce vrei să spui?

— Nimic. Doar că mă ramolesc. Scleroza înaintează cu paşi sprinţari.

Mauriciu a făcut un gest de lehamite, şi-a tamponat faţa cu o batistă, iar la stăruinţele mele mi-a povestit exuberant cea mai recentă dintre aventurile lui.

— Sufăr de o insuficienţă vertebro-bazilară. E o maladie făcută parcă. Anume să încoroneze o luminoasă viaţă spirituală. Nu iei niciun strop de băutură în gură şi când te ridici din pat ori te culci, camera se învârteşte cu tine. Pe urmă ai bucuria ca exact când te aştepţi mai puţin să ţi se împăienjenească ochii, ori pur şi simplu să ţi se reducă substanţial câmpul de vedere. Parcă ţi s-ar fi pus ochelari de cal. Dar asta e o bagatelă faţă de satisfacţia de a constata cum descreşte tonusul intelectual şi mintea-ţi pribegeşte diafană prin deşert. Nu-i aşa că-i grozav?

— Şi care-i cauza bolii?

— Habar n-am. Presupun însă că nu-i efectul acumulării de reflecţii, ci de zile. Un soi de salt calitativ. Intru într-o nouă etapă.

— Fii mai clar. Ce-a zis doctorul? E ceva grav?

— M-a liniştit. Şi mi-a explicat că boala se datorează numai unei proaste irigaţii a creierului. Acest „numai“ mi-a mers drept la inimă. Nu-i aşa că-s inepuizabil?

Deşi arborase un surâs, mi-am dat seama că era afectat rău de tot. Pentru prima dată îl auzeam vorbind ca un om distrus. I-am răspuns prefăcându-mă că nu observ nimic.

— Dacă o ţii tot aşa, am s-ajung să cred că ţie maladia asta îţi prieşte.

— Bineînţeles. Îmi demonstrează că stupiditatea e o ieşire inevitabilă.

— Dar o declari cu mult orgoliu.

În ciuda diferenţei de vârstă, nu-i cânt în strună.

Adversitatea are asupra lui un efect înviorător. Mai eficient decât oricare medicament. Îi întăreşte un exersat instinct de conservare. Iar eu îi aprob principiul după care, dacă severitatea are sorți de a fi un act intelectual, lacrima e rareori un adaos cognitiv. Mauriciu a părut mulțumit de replica mea. Şi-a aprins pipa, a pufăit de câteva ori, după care a rostit din mijlocul unui nor vânăt:

— Află că dau cel mai ruşinos faliment, Până şi nimicul pe care l-am agonisit mă părăseşte. Uit. Uit chiar numele substanțelor cu care am lucrat în laborator. Uit totul. Adineaori, cât te aşteptam pe tine, m-am căznit de pomană să-mi amintesc cum îl chema pe dirijorul ăla care... Nu contează. Lapsusurile mă năpădesc. Iar când nimeresc cuvântul hăituit, încerc ceva din desfătarea sălbatică a vânătorului. Nu-i, orice mi-ai spune, o sărbătoare.

— Dar e o variație în monotonie. N-ai cum s-o negi.

— Nici n-o fac. M-am gândit chiar la avantajele pe care le-aş putea trage. Unul dintre ele ar fi să dau un mic brânci, iuțind procesul de detracare, aşa ca moartea să nu mai pună mâna pe mine, ci pe ceva asemănător, dar nu identic.

— E o cale, l-am încuviințat. Una măreață. Numai că nu-ți stă în caracter. N-ai renunța pentru nimic în lume la tine.

— Fiindcă ai adus vorba, ți-ar plăcea să mă pimbi într-un cărucior?

— Ce-ți veni?

— O simplă asociație de idei. O ipoteză de lucru. Ştiințifică.

Chipul îi devenise alb. Ca să-l redeştept, i-am mai administrat o „doză".

— Din păcate, în anticipație ştiințifică nu te-ai dovedit o valoare. Te-ai înecat la mal. Tu te-ai realizat în viață. Unde ai găsit mereu cea mai acceptabilă alternativă.

— Uite ce-i, dacă ții la mine, încetează să mă întrețiii despre acest fixativ. Bei o cafea?

— Da, dar lasă-mă s-o fac eu.

Amorțisem în fotoliul ca o copaie şi nici nu pot să îndur băutura apoasă pe care o pregăteşte.

Mauriciu ține borcanul de cafea în frigider, dar nu-mi mai aminteam, aşa c-am căutat-o mai întâi în cămară. Fără voie am făcut inventarul. Zece ouă. Cinci cutii de sardele. Şapte conserve de mazăre. Două verze. Jumătate de pâine neagră. O lămâie. O sticlă de untdelemn pe trei sferturi goală. Un kilogram de zahăr.

— Mie să-mi pui două linguriţe, mi-a strigat Mauriciu, Zahărul înlocuieşte energia pierdută.

— Fii pe pace. Eşti pe mâini bune.

După ce ne-am băut cafelele, Mauriciu a început să transpire şi din nou şi-a tamponat faţa. Acum am văzut că pe batistă erau brodate iniţialele lui. Mi-a surprins privirea şi a comentat-o cu un surâs.

— Cât i-am spus fostei mele soţii să nu scrie niciodată nimic. Degeaba. Nu s-a lăsat.

Am discutat vreun ceas de una şi de alta, Mauriciu schimbând ca de obicei subiectul şi fărâmiţând totodată sarcastic humusul amintirilor şi dorurilor. N-am observat niciun semn că activitatea lui cerebrală s-ar fi degradat ori rarefiat. E ceea ce m-a făcut să-mi spun că sunt o fiinţă cu un suflet minunat, căreia îi vine uşor să remorcheze o altă fiinţă cu un suflet minunat şi aflat la ananghie. Dar pe urmă am obosit. Mă ostenise şi lumina foarte puternică a becurilor spânzurate pretutindeni şi căldura pe care o degajau. Drept în faţa mea, lângă şifonierul gălbui, atârna o oglindă. Mă reflectam în ea şiroind de sudoare şi teribil de zâmbăreţ. Şi dintr-o dată am realizat că de-o bucată de vreme picioarele mele nu mai aveau astâmpăr. Mi-am împărţit atenţia între modulaţiile de plus ale vocii lui Mauriciu, care executa manevra grea a depăşirii de sine glosând pe marginea ultimelor tehnici de reproducere a vieţii în eprubetă şi covorul din care rămăsese o foiţă superficială subţire şi pe alocuri transparentă. La un moment dat, Mauriciu a făcut ce-a făcut şi a adus din nou vorba de boala lui.

În fond, n-are rost să mă jelesc. Sunt în situaţia pionierilor care au de cucerit înţelenitul sălbatic şi inert. Nu le poţi cere să fie şi eroici şi să gândească. Continentul e minuscul, dar

bătălia e încă mai crâncenă, fiindcă n-ai unde să te mişti.

L-am întrerupt.

— Ce, iar o luăm de la început?

Nu mi-a răspuns. Vena de pe tâmplă îi pulsa intens. S-a uitat neputincios în jur, de parcă ar fi căutat ceva. Pe urmă şi-a aplecat capul într-o atitudine de resemnată vinovăție. Datoria îmi cerea ori să-l iau la refec (însă şi resursele mele de vehemență au o limită), ori să aduc în discuție o temă pasionantă. Nu găseam nimic. Tăcerea se transforma tot mai mult într-o încordare penibilă. Mă simțeam direct răspunzător pentru că nu descopeream cum să ieşim amândoi din nicăieri.

— N-are rost să fii atât de încurcat, mi-a trântit-o Mauriciu. E vorba de mintea mea, nu de a ta.

Am râs, dar trebuie să admit că grija mea de căpetenie devenise cum s-o iau din loc fără să-l jignesc.

— Şi acum, a continuat Mauriciu, vreau să-ți spun ceva în cu totul altă ordine de idei.

Tonul lui m-a surprins. Vocea îşi pierduse catifelarea şi era uscată şi zgrunțuroasă. Părea el însuşi speriat de revelația pe care mi-o promitea.

— Te ascult, l-am încurajat.

— Ei bine, am o vagă bănuială că tatăl tău a fost cel care a determinat să nu fiu arestat în ’52.

Am holbat ochii.

— Ce mai e şi asta? Ce putere deținea el?

— Vorbesc serios.

L-am cercetat. Îşi aprinsese a doua pipă şi explora fumul. Tutunul mirosea întocmai încăperii, a praf, a veşted, a stătut. Deşi Mauriciu respectă un program riguros (luni şi joi deretică, marți îşi spală rufăria, miercuri şi duminica îşi asigură aprovizionarea etc.), garsoniera înțesată cu mobile vechi, chicineta, cămara, baia, totul lasă impresia de casă părăsită şi uitată. Poate la asta contribuie şi plicul pus la vedere, pe care stă scris cu litere de-o şchioapă: „A se deschide numai dacă…“

— Cât conta declarația lui?

— Păi conta. Tot căutând prin uitarea mea, am ajuns la concluzia că avea un cuvânt de spus. Şi încă unul greu. Cred că nu se ocupa doar de biologie.

Am ridicat din umeri ca de-o presupunere aberantă. Totuşi eram tulburat. Am mormăit surd şi iritat:

— Te ştiam mai realist.

— Nu trebuie să te superi pe suspiciunea mea. Nu înțelegi că-l vorbesc de bine? Poate însă că m-am înşelat. Oricine se poate înşela. Eu m-am dovedit chiar un maestru. Aşa că nu m-ar mira s-o fi nimerit iarăşi alături.

Brusc devenise flexibil şi concesiv. Am încercat să aflu mai multe. Dar a refuzat să-mi ofere măcar un început de dovadă. Iar tot ce a adăugat era un fel de a retracta. Ba s-a şi enervat: „Mi-e până peste cap de chestionare orale sau scrise“. Şi m-am gândit că într-o clipă de deznădejde, văzând că mă pregătesc s-o şterg, încercase un truc. Întocmai altor bătrâni speriați că nu mai au cum reține interesul celor apropiați, căutase un mijloc de a-l reanima nepregetând să trişeze. M-a prins un fel de milă şi de repulsie, ca în fața a ceva penibil, abject şi trist, tare trist. Am decis să fiu mărinimos şi după ce-am mai tăifăsuit, am luat-o din loc. Din pragul uşii i-am spus:

— E bine să ne întâlnim din când în când.

— Da, a confirmat Mauriciu, dar nu ne ajută pe niciunul.

În strada îngusta ca un defileu şi presărată cu prăvălii unde se vând articole cu defect ori se soldează mărfuri de necumpărat, dar se află şi câteva magazine spațioase şi care pare o adunătură de firme, n-am dat de nimeni. În alte zile, o mulțime pestriță se înghesuie confuz şi grăbit, dornică să atingă un țel urgent, să dibuie înaintea altora un chilipir punând mâna pe o ocazie ori, conspirând cu posibilul, să pipăie măcar o eventualitate, iar mişcările şi mimica ei trădează semnele unei agitații lăuntrice care molipseşte până şi zidurile. La colțul cu Lipscani am întâlnit o țigancă. Avea fusta înfoiată. Ținea în mână sforile unor baloane colorate. Flotila zbura strâns într-o formație stridentă, iar un bunic se pregătea pentru o tranzacție importantă şi pe care

copilul o încuraja bătând din picioare. Am străbătut amiaza toropită şi m-am închipuit foarte bătrân. Eram ştirbit de microanevrisme. Tocat la răscrucile lor. Primejduit de „ipoteza de lucru" a unei hemoragii cerebrale. Oare într-o astfel de situație n-aş fi încercat şi eu să instig şi să arvunesc curiozitatea cuiva mai tânăr care nu se sinchisea de mine decât rareori şi doar când nu găsea ceva mai bun de făcut? Poate nici eu nu m-aş fi dat în lături să ticluiesc o poveste uluitoare împărtăşindu-i-o ca pe-o îndelung amânată confidență. Spovedania mea ar fi fost suficient de precisă ca să-l agațe. Şi, evident, s-ar fi destrămat brusc într-un anume punct în şovăieli, suspensii şi restricții. E doar condiția oricărei enigme. Da, n-aş fi socotit toate astea o figură murdară. Şi mi-aş fi găsit, probabil, scuze pentru că-i întinsesem o cursă. A propune unui fiu o altă imagine a tatălui său, sugerându-i că dincolo de învelişul unei ființe desprinse de contingent se ascundea omul unei misiuni e o capcană incitantă, stimulatoare. În orice caz, un mod de a cultiva o amintire cu fața ştearsă de ani, pribegind prin peisajele vălurite ale trecutului, într-un timp uzat şi găurit ca o sită. La urma urmei, ce era rău în această ficțiune orchestrată în dramatismul unei epoci exersată în arta substituirilor de tot felul? O epocă în care atâția s-au descoperit alții decât ştiau că sunt. Minciuna mea ar fi însemnat chiar o recompensă infimă pentru câte adevăruri investisem în ultima mea dezamăgire. De fapt, dacă cineva era tras pe sfoară, acela eram eu, deoarece fusesem nevoit să mă bizui pe o irealitate pentru ca vorbele, gesturile, neliniştile mele să cântărească în echilibrul emoțional al celuilalt. Fireşte, nu-i nicio bucurie să-ți cumperi astfel generozitatea unei devoțiuni. Însă dacă altă cale nu-i? După cum nu era exclus ca opinia lui Mauriciu să se fi format pe temeiul unei neînțelegeri. Cine ştie ce cuvânt de încurajare rostit într-o doară de bătrânul meu primise ratificarea hazardului şi de aici concluzia lui Mauriciu, tăinuită atâta vreme şi împărtăşită brusc cu o voce tot atât de uscată şi sfărâmâcâoasă ca jumătatea de pâine neagră din cămară.

Totuşi, oricât încercam să-l absolv pe Mauriciu, oricât îmi spuneam că există alterări şi eroziuni ale caracterului, pe care o biografie le justifică, iar eu ar trebui să le înțeleg deoarece deşi n-am trăit o anumită epocă sunt cărăuşul amintirii ei, nu-mi venea uşor să-l iert.

Aşa stăteau lucrurile şi, deci, trebuie să reflectez la ele logic. Probabil că logica exercită asupra mea un efect hazliu. Fiindcă m-am pomenit râzând. Adevărul e că n-aveam nicio urmă de îndoială: laboratorul însemna pentru tata o activitate cuprinzându-l în întregime. Fireşte, n-am considerat niciodată seninătatea tatei un paşaport vrăjit pentru a trece oricare din punctele primejdioase ale vieții şi a se rupe din lanțul determinărilor, ci doar o desprindere de exterior şi o împăcare cu el. Nu mi-am închipuit liniştea lui o egalitate plată, cu storurile trase, impermeabilitate vecină cu nesimțirea. De altfel, era un om care privea adevărul în față. Socotea că a nu vedea ce se întâmplă în jurul lui e o treabă urâtă şi nedemnă, o orbire care se câştigă anevoie şi se plăteşte scump, uneori chiar cu pierderea de sine. În raporturile lui cu realitatea, l-a condus un înnăscut simț al măsurii şi un fel de probitate care rezista, controla, verifica şi nu se speria. Iar prin zile şi griji trecea în pas uşor, fără a se lăsa târât de ele. Ceea ce nu înseamnă că n-a sesizat (şi încă înaintea multor altora) forța entuziasmului celor ce se dăruiau făcând din elanul lor o pârghie ca să se înalțe pe ei şi pe toți mai sus, iar pentru temeiurile şi țintele crezului lor a avut un mare respect. Dar şi-a dat seama în acelaşi timp că suspiciunea molipsea aproape totul, se transforma într-o spaimă visceralã şi de aceea unii se fereau de alții, îşi ascundeau fața sub aceeaşi mască, simulau că-s aidoma tuturor, foloseau cuvinte şi purtări ce teşeau reliefurile identității, fiecare cârpindu-şi cum putea iluzia unui adăpost. A meditat, probabil, la aceste două intensități ținându-le sub observație de la o precisă depărtare. Tata era prea lucid ca să-şi închipuie că se află deasupra ori în afara epocii, dar trăia cu adevărat activ doar în spațiul cercetării ştiințifice.

Am intrat la „Grădinița”. Deşi era ora de vârf, am avut noroc. La o masă se aflau patru actori. S-au înghesuit şi mi-au făcut şi mie rost de un scaun. Erau băieți veseli. Ori de câte ori cereau un nou rând de halbe, se amuzau să-şi pună în valoare volumul glasului şi forța unei nemiloase dicțiuni. Ospătarul zâmbea flatat. Am profitat de această amabilitate pe care i-o insuflase arta ca să-i comand un şnițel vienez. Până mi l-a adus, discuția noastră s-a îndreptat în toate direcțiile. Vorbeam cu toții mult, foarte mult, nădăjduind să găsim ceva de spus:

— Nu beți o bere? m-a întrebat unul dintre ei, care avea un surâs fermecător.

— Ba da.

De fapt nu prea aveam chef de bere, dar nu voiam să am opinii separate.

Am sorbit-o pe îndelete, satisfăcut de gândul vag sentimental că-i plăcut să iei masa în compania unor oameni de viață şi care se pricepeau să se amuze din orice, ca nişte copii. În plus, ca şi chelnerul, mă simțeam măgulit de atenția ce mi-o acordau. La un moment dat, cel mai tânăr dintre ei a încercat să mă antreneze într-o discuție mai potrivită pentru un critic dramatic. Vorbea ca un om foarte cultivat şi se purta extrem de delicat cu nuanțele. Din când în când stâlcea însă deliberat câte-un cuvânt sau îl maimuțărea (în loc de calitate spunea, bunăoară, *calitos),* ori dădea cu dinadinsul câte-o copită unei distincții de finețe, înfundându-se într-o confuzie ca într-un corectiv necesar. Pesemne ținea să răscumpere față de el însuşi capacitatea de a fi un adevărat intelectual. Probabil că o astfel de perspectivă îl neliniştea. Afecta grosolănia ori îşi îndrepta cu stângăcii şi opacități premeditate acuitatea unor observații pentru a dovedi că el unul nu se lasă prins în plasa subtilității. Oricând putea să iasă în plină zi dincolo de principii, argumente şi teorii, iar inteligența şi lectura nu-i deturnaseră personalitatea. Iată, chiar între exactități, profunzimi şi gingăşii (care sunt ispitele permanente ale spiritului), nu-şi pierdea controlul de sine. Am pretins că nu

văzusem încă spectacolul şi cred că ceilalţi mi-au aprobat minciuna. După ce-am înfulecat şnițelul şi am ascultat o grămadă de glume, mi-am mai revenit.

— Nu-i rău aici, am conchis. E aglomerat, dar mâncarea e destul de bună.

— La fel de bună ca la „Capşa”, m-a asigurat cel ce ştia să zâmbească desăvârşit.

— Atâta tot că acolo e mai scump şi mai scorțos, a intervenit cel de-al treilea şi căruia îi spuneau „Părintele”.

Era un bărbat voinic, cu o barbă neagră şi mătăsoasă de cleric. Mai demult îl cam scărmănasem într-o cronică, şi pe chestia asta făcuse un tărăboi teribil, trimițând scrisori redacției, directorului meu şi altor directori. De atunci raporturile noastre se intensificaseră în frecvență, adică ne evitam cât puteam de des. M-am bucurat că, în sfârşit, îmi iertase vina. Preschimbase agresivitatea în amabilitate şi ranchiuna în zâmbet. Arăta întocmai unui prestidigitator care reuşeşte suprema performanță de a dispare el însuşi, nelăsând pe estradă decât porumbei şi euforie. Pe urmă „Părintele”, care ştia să fie încântător, mi-a istorisit cu un soi de haz cucernic despre o psiholoagă care venea uneori la „Capşa”. Fata scria o carte despre procesul de creație al actorului şi profita de orice întrevedere cu un om de teatru pentru a-şi nota tot felul de observații într-un carnețel.

— Un adevărat cazier, l-a întrerupt actorul care până atunci îşi picurase vorbele cu zgârcenie. Recunoaşte însă că te-a plăcut, iar tu ai dat bir cu fugiții.

— Da, acceptă „Părintele” cu un aer de demnitate hieratică. Însă mi-a fost teamă c-o să-şi ia însemnări şi în pat. Nici nu mă atrăgea.

Tânărul l-a bătut înțelegător pe spate:

— Pricep, nu voiai să faci de râs breasla.

— Oricum, ar fi fost pentru întâia oară c-aş fi privit o femeie frumoasă doar ca o probă de suflu, de rezistență muşchiulară şi de nesimțire.

— Poate că merita totuşi să te prezinți la examen, a stăruit tânărul.

— Păi ți-am spus că nu mă inspira.

Cel ce ne dăruia mereu perfecta imitație a surâsului a rostit:

— Are dreptate „Părintele”. Nu-i o femeie adevărată.

— Ba mie, a insistat tânărul, mi se pare foarte adevărată. Şi se îmbracă numai în rochii prin care adevereşte asta amănunțit. Ştii ce-am auzit?

Din povestirea lui reieşea că psiholoaga îşi trăia din plin viața.

— Mai bem o halbă?

— Bună idee.

Până la urmă m-am simțit grozav de bine în mijlocul lor. Am plecat târziu, în grup. Pe bulevard, la colțuri şi la răscruci, când unul, când altul a apucat-o pe drumul lui. M-am trezit dincolo de Piața Victoriei, singur cu taciturnul. Avea o față lungă şi tristă, fără vârstă şi în care ridurile păreau săpate mai curând de expresiile apăsate ale rolurilor secundare decât de ani.

— Locuiți spre şosea?

— Da... Oarecum.

Mi-a răspuns într-o doară şi într-un fel care m-a dezorientat. Mai ales că avea un fel curios de a se uita la tine. Ochii verzi, cu pleoapele grele, nu te luminau asupra celor ce gândea, dar păreau tot timpul să fulgere întrebări asupra problemelor pe care le pusesem cu grijă deoparte câtă vreme fusesem la aceeaşi masă. Ori de câte ori îşi îndrepta privirea spre mine, aveam senzația că mă provoacă la o spovedanie. S-ar fi zis că există ceva în ființa mea care-l nedumereşte şi-l atrage, Ceva care-l împunge drept în inimă, sfâşiindu-l de durere. Mi-era greu să merg alături de un om pe care-l cunoşteam doar de pe scenă şi care părea să fie atât de preocupat de persoana mea. Abnegația asta mă împovăra al dracului. La Statuia Aviatorilor am încercat să scap de el, luând-o la dreapta, dar m-a urmat, împungându-mă cu aceeaşi curiozitate şi împărtăşită suferință. Am avut impresia că adăugase chiar un reproş pentru că încercasem să fug de glasul adevărului sădit în mine. Şi se ținea scai, cu

un aer complice şi insistent, O clipă mi-a trecut prin cap să-i spun: „Mai lăsați-mi totuşi puțin timp să mă obişnuiesc cu tăcerea dumneavoastră”, dar privindu-i fața cenuşie şi impenetrabilă, am renunțat. Lui nu-i ardea de glumă. Avea de ascultat o confesiune şi degeaba o întârziam. Cum nu realizam că rostirea ei era doar o formalitate? Doar vedea prin mine ca prin sticlă. Şi să nu-mi închipui că sufletul meu e de neînțeles. Aveam doar nevoie de un sfat. El era gata să mi-l dea de îndată şi absolut dezinteresat. Doar de aceea mă însoțea. Bineînțeles, mi-am dat seama că toate aceste fantezii nu erau altceva decât simptomele deprimării mele. Nu prevesteau nimic bun. Şi fiindcă muțenia lui devenise extrem de densă, am legat în cele din urmă o discuție. Era cât pe ce s-o încep cu o frază de felul „am impresia că ne-am lipsit nesfârşit de mult unul altuia”, dar mi-a atras atenția printr-o căutătură cât de superficială ar fi fost orice ironie într-un asemenea ceas. Ceea ce m-a dus la concluzia că niciodată n-aş fi fost, poate, mai fericit să fiu singur decât în clipa aia.

— Am auzit că la anul veți preda la „Institutul de Teatru”.

— Da, mi-a replicat, în timp ce ochii întâi se închiseră dezamăgiți, apoi se dilatară puternic. E posibil. La orizont nu-i niciun rol ca lumea şi n-am chef să ruginesc. Deşi pentru mine catedra înseamnă într-un fel sau altul numai o recapitulare a rutinei.

L-am contrazis:

— Poate fi şi mai mult.

Pentru prima dată l-am văzut zâmbind:

— Doar dacă mă păcălesc singur. Din păcate, nu-s capabil, Tot aşa cum nu-s capabil să consider ca un lucru absolut evident că mie trebuie să mi se dea rolurile pe care le obțin alții şi că mi se răpeşte un drept suveran.

Am admis că într-o carieră de actor punctul ăsta de vedere e un handicap.

A zâmbit din nou în acelaşi fel. Ca şi cum s-ar fi spart încă o dată nu ştiu, ce invizibil resort care susținea speranța.

— Şi culmea e că nici nu pot să consider că în atitudinea

asta e rădăcina tuturor relelor. Mi-e teamă că n-aş fi mai mulţumit dacă aş ţipa în stânga şi-n dreapta că-s persecutat, i-aş împroşca pe ceilalţi cu noroi şi-aş face scandal.

Mi-am blestemat, în gând, darul de a atrage ca un magnet pe cei osteniţi, care şi-au pierdut pofta de a lupta. M-am înfuriat pe interesul cu care mă studiase flămând. Dar n-am fost în stare să-i port pică întrucât, după ce ieşise din solitudinea carcerii lui, n-a mai apelat la înţelegerea şi compasiunea mea. Acum îmi arăta clar că nu aşteaptă – ferească sfântul – ajutorul meu. Cum îmi trecuse prin minte o astfel de năzbâtie? I-am fost recunoscător pentru această aspră imputare şi m-am mulţumit să-l ascult pe sărite. „Tot ce s-a spus despre treaba asta e adevărat, dar incomplet, deci fals... Iar spiritul nu serveşte ca linie de apărare. Dimpotrivă, e un factor de agresiune... Şi nu-i adevărat că a lua distanţă faţă de ceea ce eşti şi faci îţi uşurează viaţa... Dar există un fel de luciditate superioară care ne îndeamnă să dăm deoparte luciditatea. Ea barează panica şi vidul. Altminteri chiar n-am putea face faţă.” Era, nici vorbă, un artist autentic şi o minte înaintând primejdios pe muchea decisivului, dar mă trata de parcă meritam pedeapsa supremă. Nu departe de casa mea, s-a oprit brusc, a rămas un lung minut într-o inerţie pustie, vegetativă, ca şi cum se mulţumea doar să respire, mi-a strâns mâna şi, fără un cuvânt, s-a întors şi a pornit-o înapoi. Oare cu ce greşisem pentru ca scena să-mi trimită această unealtă a inoportunării? Ce-i drept, în postura asta solul ei se arătase înzestrat. Numai că n-aveam chef să-i apreciez talentul. Eram doar dornic să ştiu în ce măsură calităţile de interpret ce se juca pe sine însuşi fuseseră reanimate de propria mea disponibilitate pentru unele idei împotriva cărora mă războiesc din răsputeri. Oare ea devenise chiar atât de transparentă şi de incitantă?

Şi deodată ziua, parcă scoasă din minţi de soarele mult prea fierbinte pentru o primăvară, a vuit înfocat şi vesel. Un grup de tineri cu ochii arzând frumos şi ameninţător, care

părăsiseră stadionul, îşi strigau bucuria. Echipa lor câştigase meciul. Prin iureşul acestui pretext se revărsa încordarea, nevoia de satisfacţii şi cavalcada altor biruinţe, în cântecele şi strigătele lor izbucnea o vijelie care umplea de o forţă proaspătă strada moţăind în arşiţă. M-a amuzat să urmăresc cum loveau impetuos o cutie de conserve goală, pasându-şi albul orbitor ce trecea ca o flăcăruie rătăcitoare de la unul la altul.

În cutia de scrisori am găsit două plicuri. Unul venea de la Cambridge şi era o „invitaţie personală de a fi inclus în volumul IV din „International Who's Who al intelectualilor", contra unei sume de 85 de dolari în ediţia standard şi a 165 de dolari în ediţia de lux. Biografia, nedepăşind 550 de cuvine, puteam să mi-o scriu singur ori s-o las în seama specialiştilor celebrei instituţii care mi-ar fi redactat-o pe temeiul datelor furnizate de mine. Mi-a venit în minte o replică din Corneille: „ni cet excès d'honneur, ni cette indignité". M-am gândit de asemeni că a exploata vanitatea intelectualilor n-avea cum fi o afacere mănoasă într-o ţară unde valuta forte urma alte destinaţii. Celălalt plic cuprindea o hârtie albă. Ştiam cine mi-l expediase. Am urcat sus şi m-am întins pe pat aşteptând telefonul. N-aş fi avut inima să nu-i răspund. Cu ce drept să-i fi refuzat ajutorul, încălcând un legământ de camaraderie? Atât doar că şi eu simţeam nevoia unui sprijin. Ar fi trebuit să realizeze asta şi să-mi dea pace. „Prietenia" ei era minunată, dar feroce. În orice caz, după povestea cu Mihai, barem un armistiţiu mi-ar fi prins bine. Desigur, Irina n-ar fi adus vorba de ultima din inimile pe care le sfărâmase, tot aşa cum nici eu n-aş fi întrebat-o pentru nimic în lume ce-o apucase de alesese tocmai pe unul ca Mihai. Dar fundalul, fie şi foarte îndepărtat al discuţiei noastre, tot ăsta ar fi fost. Şi cel puţin deocamdată nu eram imun la ridicolul care mă năpăstuia şi care mi se părea de o samavolnicie inacceptabilă. Mi-ar fi prins bine să mă pot înfuria pe ea, dar n-aveam încă o astfel de forţă. Şi Irinei şi mie ne-ar fi folosit o ceartă sănătoasă, zdravănă. Dar, aşa cum mă cunosc, pe mine unul

dezlănțuirea m-ar fi costat rău de tot. Ce-i drept, pe ea ar fi regenerat-o ca un carburant puternic şi luminos, reținând doar ce era căldură umană şi pasiune într-un acces de mânie. Din acest punct de vedere are nişte filtre care funcționează cu o uluitoare eficacitate. De aceea înfruntările îi inoculează o splendidă energie. I se par, de altfel, nişte repere absolut necesare pentru a ne defini o personalitate pe care tot ce-i tranzacție, conciliere şi abdicare într-o înțelegere şi afecțiune riscă s-o anuleze cu vremea. De parcă lângă cineva apropiat n-am mai avea nimic al nostru şi numai al nostru, ceva de păstrat, de pierdut, de apărat. Marea perfidie a dragostei – consideră ea – e de a lupta pentru o capitulare. Care, culmea, ne sugerează şi sentimentul victoriei, al perfectei împliniri de sine. Irina are convingerea că fără a lua act de adversitatea cuiva care-i e drag şi la care ține, sau, mai ales, de a-şi manifesta ea opozițiile, nu ființează ca individualitate. Deoarece nu sunt dotat pentru ciocniri aprige şi nu mănânc jar, n-am avut cum să-i ofer o ostilitate stimulatoare. Aparent, în asemenea înfruntări vocea mea nici nu coboară, nici nu urcă. Or, ea ar dori sunetele unui arc care se sparge, al unor ligamente interioare care se rup, explodând într-o dureroasă dar fericită dezordine şi aruncând în aer prea multe obişnuințe comune. Aşa că felul meu de a mă certa i se pare de o violență suferindă, infirmă şi trândavă. Într-o seară veneam de la o premieră. Spectacolul fusese lung şi prost. Eram amândoi obosiți şi iritați. Cum a intrat pe uşă, a izbucnit:

— Fir-ar să fie! Sper că de data asta ai să scrii cum se cuvine, nu?

Am încercat s-o potolesc.

— Ai răbdat trei ore. Mai rabdă încă şase. Uite, mâine...1

— Dar de ce să rabd? De ce? Ce-am văzut a fost o porcărie şi vreau să-mi promiți c-ai să strigi adevărul în gura mare!

Zăream vijelia la orizont. Dar am simulat că cerul se unduieşte sub visuri senine.

— Te asigur că adevărul ăsta n-o să rămână un secret. Cu sau fără mine.

— Fără tine. Tu ai să stai, ca totdeauna, deoparte. N-ai ieşi la drumul mare în ruptul capului.

— Ei, uneori am mai ieşit. Când merita.

— Şi pot să aflu de ce de data asta nu merită?

— Pentru că spectacolul nu spune nimic, dar o face atât de explicit, că zău mi-e greu să mai adaog ceva.

— Un pretext ca să dai bir cu fugiții.

— Ce să fac dacă nu pot să polemizez cu nimicul.

— Dar cu cine poți tu să polemizezi? Cu cine?

Vorbise disprețuitor şi cu duritate.

— Câteodată polemizez, şi încă foarte bine, cu mine.

— Fiindcă eşti un încrezut, un îngâmfat.

— Exagerezi.

— Nu exagerez deloc. Eşti singurul spectacol care ți se pare vrednic de tine. Barem, parodia asta te face să râzi?

— Aşa cum se râde de iremediabil.

— Iar îți dai aere. Iar te umfli în pene. Tu, niciodată...

— Nu suntem căsătoriți, aşa c-am dreptul să fiu cruțat de maritalul „tu niciodată”.

— Nu-i nevoie să mă mărit cu tine ca să fiu o cață. Doar ştii că n-am răbdare să aştept.

Se străduia să nu surâdă. Dibuise ocazia unei dispute şi socotea mai mare păcatul s-o piardă aşa de dragul unui zâmbet. Îmi amintesc că era îmbrăcată într-o tunică neagră de catifea ferecată cu un imens romb de chihlimbar, transparent ca mierea. A azvârlit cu un gest abrupt tunica pe un scaun şi cu mişcări furioase şi-a desfăcut conciul cuminte. Părul îi cădea acum pe umerii goi cu pielea roză şi mătăsoasă. Ochii mari mă sfidau, prevenindu-mă că nu-i voi putea trage chiulul. A, nu! Ne vom certa crâncen sub bolțile nopții care avea toate şansele să fie una fantastică şi minunată. Intensitatea nervoasă ține de structura ei şi pusese mâna pe un subiect plin de sevă. A continuat să mă zgândăre.

— Ce fel de sânge o fi curgând prin vinele tale?

Am cercetat-o pe îndelete şi cu o citeață desfătare. Reținându-mi la rândul meu zâmbetul, am ripostat cât se

poate de blând:

— Înțeleg. M-ai dori în ceea ce scriu cu un pistol în fiecare mână şi cu un pumnal în cealaltă.

— Mai bine ți-ai investi umorul în cronici. Nu-ți dai seama că nimănui nu-i e frică de ele? Ce-i drept, când e vorba să treci neînsemnat, te distingi.

Irina e încredințată că studiile, oricât de temeinice, nu-mi vor asigura decât un destin economic şi modest. Nu-i, desigur, un motiv să nu rămână ceea ce sunt. Ele trebuie să-şi urmeze calea şi menirea, fie că vor intra sau nu în conjuncție cu succesul. Dar cronicile dramatice – vestiarul meu public – sunt datoare să scapere de forță şi de haz. Aici am obligația să mă războiesc, lovind vârtos şi cu vervă. Aşa ca o parte a suflării obşteşti să tremure, iar cealaltă să aplaude amuzantele performanțe ale atletismului moral în cultură. „Publicul e ahtiat după răfuială, cum de nu pricepi atâta lucru? Fireşte că nu se sinchiseşte de partea cui e adevărul. S-a învățat însă că părerile sunt nesigure, pe când pe o înfruntare se poate bizui ca pe-o certitudine. Şi încă una veselă." Aş învinovăți-o pe nedrept c-o stinghereşte puținul ecou al lucrărilor mele. Ştie foarte bine că volumul care se intitulează „Repertoriul situațiilor dramatice în teatrul de astăzi" ori „Spectacolele actualului" sunt pentru anumiți cititori hârtie umplută cu literă doctă şi vană, Sau un refugiu în impersonalitate. Un chip de a nu fi activ al cuiva care, colac peste pupăză, face şi pe deşteptul. Deşi se dedă unei trebi de arhivar nevolnic. Irina ştie de asemeni că în cazul cel mai bun astfel de cărți grupează în jurul lor o mică familie şi că există mulți sorți să nu ajungă nici măcar până la ea, iar cine nu-i gata să piardă cu inima împăcată, n-are de ce să scrie. Şi ar fi ridicol s-o acuz că urmăreşte să mă conducă şi să mă dirijeze spre ascensiunea socială. Nici în profesiunea ei n-a pus preț pe satisfacția asta. Cursa pentru putere o lasă rece. Şi-şi bate joc de condotierii birocrației. Ori de câte ori l-a înhățat pe vreunul dintre ei, l-a jucat pe degete. Ambițiile Irinei țintesc spre altceva. Iar pe hăitaşii vâlvei cu orice chip îi priveşte ca pe nişte lepădături

zgâlțâind gunoiul circumstanțelor. Dacă doreşte ca paginile mele de critică tipărite în ziare să zbârnâie de vehemență, chemând adeziuni, forțând împotriviri, e fiindcă aşa m-aş afla cu-adevărat în lume, devenind unul din factorii ei operaționali. Are impresia că polemica trage la mai multă vitalitate în primul rând pe autorul ei, iar eu aş simți nemijlocit gustul dulce, înfocat, electrizant al vieții.

— Şi nu te mai uita aşa la mine, a continuat Irina.

— Dar cum mă uit?

— Ca şi cum te-ai prăpădi de plăcere.

— Şi-ai vrea să te privesc ca pe-un duşman, ca pe-o brută?

— Dar adineaori te-am insultat!

— Ai făcut doar o observație. Că mă remarc în arta de a nu stârni scandal.

— E o traducere bleagă, a subliniat Irina cu o energie care în asemenea clipe rodea parcă însutit. O traducere toantă. Şi de rea-credință. Îți atrag atenția c-a fost o jignire. Una cruntă.

— Pentru dumnezeu, Irina, ştii cât e ceasul? Şi nu mai vorbi atât de tare că scoli vecinii.

— Foarte bine, a țipat ea pe tonul unei reclamante agresive, chemând toată lumea să fie martoră la ceea ce-i era dat să suporte lângă mine. Asta şi vreau. Să audă toți.

Sufletul ei iubitor de senzații tari aspirase la un proces grandios, cutremurat de tunetul vocativelor, într-o chestiune de fond. Or, eu transformam o afacere judiciară ce putea fi măreață într-un litigiu de nuanță. Ei bine, şmecheria asta n-o să-mi meargă. Va trebui să dau socoteală în fața locatarilor casei măcar pentru delictul de perturbare a liniştei publice. Se va termina, în sfârşit, cu reputația mea de om serios şi demn. Uite cine eram şi uite cu ce drac de femeie mă însoțisem. Curtea (blocului) va fi, în fine, luminată. Fiindcă Irina era în stare şi de năzbâtia asta.

— Ei, de ce taci?

A mai aşteptat câteva secunde din partea mea un cuvânt, un gest, ceva care să-i susțină îndârjirea. M-am prefăcut că

nu pricep nimic. Şi i-am lăsat suspendată ardoarea deasupra unei muțenii în care ştiam că se va prăvăli inevitabil. Oricine s-ar fi dat bătut. Numai ea nu. Parcă o apucaseră pandaliile. După ce s-a dezbrăcat, s-a dus dincolo, în biroul meu, şi s-a întins pe canapeaua incomodă. Abia târziu, cu o voce surprinzător de melodioasă, m-a întrebat:

— Tu n-ai chiar pic de ruşine?

Irina nu m-a chemat la telefon. M-am trezit cu ea la uşă. Şi după felul cum a sunat am înțeles că nu-i singură. Într-adevăr, era însoțită de un doctor. Omul ăsta e un exemplu de nădejde, tenacitate şi supunere. De ani de zile e mantaua ei de vreme rea.

— Poftiți. Tocmai mă pregăteam să-mi fac o cafea.

— Fă trei, a ordonat Irina.

— Nu ştiu dacă-ți place vodca, dar e vaso-dilatatoare.

I-am luat sticla din mână şi i-am mulțumit. Irina a deschis una din uşile bibliotecii şi a pus pe birou paharele.

— Ceva de ronțăit n-ai?

— Nu m-am gândit. Îmi pare rău.

— Trebuia să ne gândim noi, a intervenit doctorul.

— Chiar aşa, a admis Irina. Ce-ar fi să te duci să repari greşeala? Tot eşti cu maşina.

Doctorul nu s-a simțit defel stingherit. Năzuia doar spre un înalt nivel de perfectibilitate în arta de a fi util. E un domeniu în care Irina îi oferea din când în când toate şansele. O şi pornise spre vestibul. Totuşi a mai apucat să-i strige:

— Eşti o adevărată comoară.

Comoara e o matahală cu obrajii rumeni şi joviali. Ceea ce apreciez cel mai mult la chirurgul ăsta e respectul de sine şi perseverența. Deşi a căsăpit o grămadă de pacienți, nu şi-a pierdut deloc încrederea. După fiecare operație ratată, îşi dă seama unde a greşit, ceea ce-i oferă simțământul competenței şi al onoarei profesionale, întărindu-i convingerea că se va răscumpăra cu alți bolnavi. Pentru că aşa-i într-un spital: pentru unul care pleacă există

întotdeauna unul care vine.

Irina m-a întovărăşit în bucătărie. Am întrebat-o:

— Ce s-a întâmplat?

— Nimic. Aveam chef să te văd. Atâta tot.

— Aţi fost undeva?

— Nu. Dar poate mergem împreună toţi trei la Snagov.

— Ce ţi-a venit de l-ai adus aici?

— Păi îl car pretutindeni. Bănuiesc că nici nu doreşte altceva.

— E un bărbat de neprețuit, am remarcat eu.

— Pe unii, a râs Irina, umilințele îi entuziasmează. Şi pe urmă e un om vesel. Vrei să-l pun să-ți dea o reprezentație?

Doctorul se pricepea să joace vizita corpului medical într-un salon. Interpreta rând pe rând toate rolurile. Al bolnavului care gemea plin de speranță, al studenților distrați ori indiferenți, al infirmierei care voia să dea impresia eficienței... Când făcea pe Domnul Profesor, pentru a-i imita vocea cavernoasă, folosea o cană. În spectacolul său, abjecția fiziologică era trăită cu ochii deschişi, dar aseptizată cu termeni ştiinţifici. Efectul era irezistibil fiindcă în învelişul ăsta devenea un fapt irevocabil şi hotărât odată pentru totdeauna. Dar nici pe mine, nici pe Irina bufoneriile lui nu ne încântaseră vreodată.

— Mai ales de clovneriile lui n-am chef. Dimineața am fost la Mauriciu. E într-un hal fără de hal.

— Dar ce are?

— Mintea i se duce de râpă. Are senzația că i se scămoşează. Dereglări cerebrale. Sau cam aşa ceva.

— De, vârsta.

— Vorbeşti ca ăia de la Salvare. Cum aud că-s chemați pentru cineva trecut de şaizeci de ani, nici nu se mai deplasează.

— Asta de unde ai mai auzit-o?

— De la tine.

— Nu trebuia să ți-o spun.

— Într-adevăr, ai fi remediat situația.

Am luat cafeaua de pe foc şi-am turnat-o în ceşti. Mâna

îmi cam tremura. Irina m-a sărutat pe frunte. M-am făcut că nu observ. Ne sprijineam de dulapul din bucătărie acoperit cu tablă de zinc. Evitam să ne uităm unul la celălalt. Când duceam tava cu cafelele în birou, a sunat. Irina s-a întors din drum să-i deschidă chirurgului. Ținea în fiecare mână un pachet uriaş. Le-am desfăcut şi am constatat că alesese ce era mai bun.

— Trebuia să le mai laşi şi altora ceva, a râs Irina.

— Am vrut, a explicat chirurgul cu o voce binevoitoare, să compensez. Seb, nu iei ceva?

— Mulțumesc, mai târziu, după ce-mi beau cafeaua.

Nici Irina nu s-a atins de bunătăți, iar el şi-a lăsat capul în jos. Avea pe față o expresie făcută din amărăciune şi supunere. Dar pe urmă s-a consolat. În câteva minute a dat gata aproape jumătate dintr-un carton. Bilanțul lui emoțional trecuse printr-un moment de dereglare.

Am deschis sticla şi-am turnat în pahare. Irina l-a golit imediat pe al ei. I l-am mai umplut, însă l-a împins deoparte. Idealurile ei erau, ca de obicei, schimbăcioase. Însă, el a dat pe gât cât ai clipi trei pahare. Şi tot timpul se uita la Irina, iar o dată l-am surprins fixându-mă şi pe mine. Când o privea pe ea, era pierdut, dar când m-a cercetat pe mine, era ca şi cum n-ar fi vrut să se sinchisească prea mult de felul cum e alcătuită lumea. Adâncurile naturii omeneşti îi rămâneau de neînțeles, Dar dacă o femeie ca Irina n-avea nimic mai interesant de făcut decât să considere pe unul ca mine jumătatea lipsă, trebuia să conlucreze cu absurdul.

— O țigară, mi-a oferit chirurgul.

— Prefer să rămân la ale mele. Când schimb tutunul, tuşesc.

Şi-a aprins Kent-ul şi a tras lacom din țigară, cu ochii mereu ațintiți la Irina.

— Nu ne spui nici un cancan din teatru? Vreo farsă, ceva.

— Habar n-am.

Mă străduiam să fiu la fel de politicos ca şi el, şi efortul ăsta ne lega. Am adăugat:

— Poate mai încolo, dacă-mi amintesc ceva care merită

povestit.

— Totuşi unii dintre actori scot bani frumoşi.

N-am înțeles asociația de idei, deşi el rămăsese consecvent cu una din principalele lui preocupări.

— Mie întotdeauna îmi plac glumele actorilor, a continuat chirurgul.

— Fiindcă ai simțul umorului. Ai mai mult umor decât toți cei de pe scenă, a rostit Irina. E ceea ce spun tuturora. Nu protesta. Ai, şi gata.

— Şi eu mi-am spus acelaşi lucru.

Ne-a cercetat pe amândoi. Voia să fie sigur că nu-l luăm peste picior. Examenul l-a încredințat că nici prin cap nu ne trecea să ne batem joc de el şi s-a îmbujorat de satisfacție. Era o pradă prea uşoară şi a continua aşa presupunea o neobişnuită forță a sufletului. N-o aveam. Îi invidiez pe cei ce-şi pot simplifica într-atât de mult dificultățile cu ei înşişi încât să caute şi să guste o victorie asupra unor astfel de ființe.

— Umorul, am început eu o teorie, presupune o sinceritate nemiloasa cu sine şi cu alții. Darul de a descoperi, chiar când nu-ți convine, ceea ce-i degradant şi urât într-o situație aparent onorabilă.

În timp ce-mi dezvoltam opiniile, mi-am dat seama că, voind să schimb cursul discuției, mergeam de-a dreptul spre ceea ce încercam să ocolesc. Mi-a sărit în sprijin Irina.

— Ai dreptate, dar gata.

— Nu vreți să luați o prăjitură? a propus doctorul.

N-a aşteptat răspunsul. El se şi desfăta cu un doboş şi părea pierdut într-un vis frumos care-l proteja de incertitudinile, incoerențele şi ambiguitățile lumii exterioare, îşi recăpătase încrederea în sine. O clipă se simțise amenințat lângă două ființe care căutau cai verzi pe pereți. Dar îşi revenise. Îşi revenea, de altfel, din orice. Şi asta e partea cea mai măreață a omului. Probabil că avea în gură un gust foarte bun şi nu voia să-l amestece cu altul, pentru că după ce a pus, cu un gest delicat, lingurița în farfurie, ne-a chestionat:

— Dacă aveți ceva să vă spuneți, eu pot să mă duc dincolo.

— Nu-i nevoie, l-a asigurat Irina. Față de tine n-avem niciun secret.

Şi-a trecut degetele subțiri prin auriul părului, iar fața nu-i exprima nimic. Doar sprâncenele îi erau înălțate evlavios spre ceruri. Când îşi lua aerul ăsta opac şi cuvios, nu eram prea mândru de ea.

— E tare plăcut la tine, constată chirurgul. E atâta linişte. Şi copacii ăştia... Ca într-o grădină.

Se ridică în picioare, se îndreptă spre fereastră şi, după ce privi concentrat imobilitatea, plesni fericit din palme.

— Cred că nicăieri nu-i atâta linişte.

— Nu ştiam că asta-i ceea ce cauți.

— După asta, dragă Irina, umblu.

— Atunci, lângă noi eşti pe drumul cel bun. Dar poți să-mi spui ce-ai să faci cu această prețioasă linişte?

Chirurgul se uita la ea perplex. Doar lucrurile erau atât de limpezi! Cum de nu pricepea ceea ce ştim cu toții. Există oare cineva care să nu viseze la ziua aceea când descoperim, în fine, culoarea catifelată şi adormită a tihnei fără de griji şi de probleme?

— Irina, am intervenit eu, a vrut doar să ne necăjească puțin. Ea-i de părere că, mai târziu, liniştea după care alergăm ar putea să ne chinuie chiar mai rău decât ceea ce ne frământă acum.

— Depinde şi de meserie. Cea de chirurg e foarte agitată. Trebuie să salvezi mereu alte vieți. Nu toți avem norocul să trăim între cărți şi să lucrăm într-un teatru. Unde orişicât... Şi pe urmă, tu ai o fire mai înțeleaptă, mai calmă.

— Da, l-a aprobat Irina. Parcă ar avea o carapace. La el gândirea ține loc de simțire. Ai pus degetul pe rană.

— Şi nu mă pot schimba. Ce să fac?

— Ce să fac, ce să fac? Asta-i tot ce şti să spui.

— N-are rost să vă certați, doar țineți unul la altul

Nu m-am putut reține şi l-am bătut pe umeri.

— Eşti un băiat pe cinste.

— Trăncănim de pomană, a admis şi Irina. Batem câmpii. Mai bine să mai bem un pahar de vodcă. Şi pe urmă s-o luăm din loc.

— Încotro? a întrebat doctorul.

— Parcă voiați să mergeți la Snagov.

— Dar ce, tu nu vii cu noi? s-a mirat Irina.

— Eu am de lucru, am răspuns.

— Păcat. Mi-ar fi plăcut să vii cu noi.

Îmi stătea pe buze să-i spun că se află pe mâini bune şi că, oricum, se va distra minunat, dar asta ar fi fost o dovadă de josnicie. După ce i-am condus şi am strâns prin casă, m-am aşezat la fereastră. Am cercetat amănunțit amurgul portocaliu până când cerul s-a cojit, lepădându-şi culorile în aer. Analiza nu m-a călăuzit spre nicio idee. Zăceam într-o hemoragie de timp, simțăminte şi frânturi de gânduri. Cred că eram foarte obosit de tăişul prea multor ceasuri de încordare, iar destrămarea asta sălcie şi lăbărțată îmi prindea bine. Apoi m-am aşezat la birou, străduindu-mă să-mi reiau lucrul. Dar recitind ceea ce scrisesem până atunci, am încercat un fel de perplexitate. Ca şi cum altcineva ar fi fost autorul paginilor. O ființă care reuşea să trăiască fără mine. Iar pentru omul ăla de un egoism etanş n-aveam pic de responibilitate şi înțelegere. I-am adresat, totuşi, o cerere de îngăduință şi de păsuire. Dar era o solicitare ipocrită. Pierdusem orice curiozitate şi interes pentru ceea ce făcea. E admirabil să disciplinezi ce vezi în jur şi în tine însuți prin piese şi spectacole. E minunat să crezi că aşa răspunzi unei obligații urgente şi ții sub control anomaliile conjugate ale realității şi ale artei. Dar cum nu-şi dădea seama că se păcălea singur? Ce nebunie! E la fel ca şi cum ai fi îndrăgostit. Numai că totul se termină, de obicei, cu bine. Am dat deoparte manuscrisul. Eram furios. Dar nu atât pe filele lui cât pe judecata mea. Tenorul dramatic se privise în oglindă şi se dezmierdase fâlfâindu-şi tremolo-urile. M-am uitat la ceas. Până la ora insomniei se interpunea un lung interval. M-am îndreptat spre bibliotecă, am ales o carte şi curând m-am trezit în pântecul lui Moby

Dick, stând comod în fotoliul meu şi însoţindu-l pe căpitanul Ahab în lupta cu monstrul. Din lectură m-am oprit numai ca să aprind lumina. Iar pe măsură ce înaintam în peripeţiile – cunoscute pe de rost – o căldură radioasă mă invada. Capul mi-a redevenit limpede, aşa că am lăsat romanul şi am reflectat la Irina şi mai ales la huiduma jovială. Bineînţeles, foarte multe şi foarte adânci cugetări nu-ţi putea trezi malacul pentru care chiar să fii ofensat din când în când de Irina reprezenta un noroc răsplătindu-i copios devoţiunea. Totuşi el aducea şi puţin bine omenirii. Căci, iată, masivitatea lui binevoitoare acoperise silueta ieri vulnerată şi azi insolentă a lui Mihai. Mi-am mai aprins o ţigară şi am ascultat radio-jurnalul. Nu existau ştiri importante. Apoi calmul a trepidat de uruitul unui autobuz retrăgându-se spre depoul situat numai câteva străzi mai încolo. Mi s-a părut că motorul scoate un zgomot cumplit. Am făcut un duş şi pe urmă am tras palpuma peste cap.

Puţin înainte de a mă trezi, am avut un vis. Mă aflam în laborator, printre microscoape, flacoane de tot soiul de substanţe şi eprubete rânduite pe mesele acoperite cu faianţă. Şi pereţii erau îmbrăcaţi în faianţă. Toţi erau înveşmântaţi în halate imaculate, iar jur-împrejurul meu albul se suprapunea albului. Până şi feţele lor alungite, cu ochii de sticlă, arătau ca de var. Doar tata avea tonurile şi consistenţa viului şi nu-şi târâia brambura paşii pe cimentul glacial. Surâdea vag şi desprins de sine, desprins de orice, cu acea expresie de seninătate care-ţi dădea, ca totdeauna, senzaţia că se găseşte în vizită în propria lui viaţă şi nu participă excesiv la întâmplările ei. Dar nu era un surâs cârpăcit. Emana o teribilă linişte şi siguranţă. Ea îl înălţase în stima întregului laborator. Se uitau la omul ăsta, care socotea că dacă totul era de mult decis, ceva nu era încă pierdut, cu un respect ce se revărsa şi asupra mea. Pentru că fiul semăna perfect tatălui. Nici inima lui n-avea de învins melancolii şi nu era împărţită în zone şi clime antagonice. Plinătatea fără mirări şi fără fisuri nu punea întrebări de prisos şi nu se lăsa covârşită de poveri inutile. Ţinea în loc

amintirile şi domesticea neprevăzutul.

Când am deschis ochii, soarele se înălțase de mult. Am sărit jos din pat. Un ceas mai târziu mă îndreptam spre teatru. Era o dimineață splendidă. Pe Calea Florească m-am oprit la un chioşc de ziare şi am cumpărat gazeta. În fața „Alimentarei“, am ezitat o clipă. Trebuia să mă opresc să iau ceva de-ale gurii. Dar am renunțat. Ceva mai încolo, o florăreasă se urca într-un taxi albastru, cu coşul ei saturat de galbenul narciselor. Un grup de studenți aştepta în stație autobuzul care-i ducea la Facultatea de Construcții. Am trecut pe lângă ei. „Nu, ba nu, a fost extraordinar“, rostea un glas vesel. Am mers mai departe fără să întorc capul. Păşeam în urma unui bărbat care deşi ducea două sacoşe îndesate, mergea voinicește şi nu accepta să se lase întrecut de mine. Pretutindeni, pe trotuarele unde de obicei rareori zăream pe cineva, dădeam de oameni grăbindu-se spre locurile de muncă. Şi pentru mine era tare plăcut să ştiu că mă duc să muncesc. Era lucrul cel mai bun şi nu aveam de gând să renunț la el. Mă voi agăța de şansa asta chiar dacă ar fi să avansez într-un ritm de melc, reținând dintr-o sută de rânduri doar unul sau două şi pentru care aş fi consumat o energie disproporționat de mare. Am zâmbit cu franchețe şi încredere şi în timpul ăsta mă întrebam cât de adânc surâdeam. Mi-am spus că destul de adânc ca să pot stinge zâmbetul. Exact în clipa aceea mi-a ieşit în cale Alex.

— Admirabil! mi-a spus el. Aşa să faci mereu.

— Îți promit, i-am răspuns automat.

— Dovedeşte c-ai învățat definitiv treaba asta, m-a sfătuit Alex.

Adevărul e că-s totdeauna bucuros să stau de vorbă cu el. Într-o vreme crezusem chiar c-o să devenim prieteni la cataramă. Dar, deşi ținem unul la altul, nu ne-am legat. Îmi pare rău. Alex e unul dintre cei care ştiu ce-i loialitatea şi acționează potrivit ei. Tot aşa cum ştie ce-i mândria. De altfel, a suferit ca un câine de pe urma ei. Şi asta în tinerețe, când disperarea e mai ascuțită şi mai teribilă ca oricând. Poate şi de aceea pare mai matur decât vârsta lui. Acum, la

treizeci şi cinci de ani, e un bărbat cu o înfăţişare foarte atrăgătoare, în ciuda cheliei premature. Ochii mari, albaştri şi extrem de reci, având în colţul ochilor câteva riduri care-i dau un aer vesel ori de câte ori surâde, se pricep să discearnă nemilos şi să cântărească fără greş. Şi nimeni nu mi-a înfăţişat cu atâta patimă apatia ceţoasă, nelămurită, exasperată a aşteptării unui rol, însingurarea de neînfrânt a scenei, fetişurile şi prejudecăţile teatrului, vicleniile, sfidările şi capcanele lui, personajele care te atrag ca un presentiment, ca o ispită, ca o sentinţă minunată şi altele ce-s bântuite din vechime de duhuri şi miasme, şi trebuie evitate. După cum mi-a descris frigul luminos de dinainte de ridicarea cortinei, freamătul sălii, căldura ecuatorială a reflectoarelor, aerul de vis al primei replici, emoţia ce asemenea glontelui nimiceşte şi pe cei tari şi pe cei slabi, avatarurile unei soarte ştiute pe de rost şi trăită faţă de toţi, o soartă de la care n-ai voie să te abaţi nici cu un milimetru, încordarea clarvăzătoare, extatică a clipei desăvârşite, şi rutina, şi mecanismele, şi oboselile pedepsind şi răsplătind ceva nemăsurat şi incomparabil şi totodată ceva scurt, grabnic, prea repede sfârşit. Dar mai cu seamă mi-a istorisit momentul când cel ce ai fost nu s-a risipit şi nu s-a şters, iar cel ce eşti nu s-a trezit încă, şi e un gol tăcut, neputincios şi neajutorat, şi atârni între două irealităţi, iar o fidelitate deznădăjduită şi incoruptibilă se află pe cale să-şi schimbe stăpânul şi zgarda. E în Alex o pasiune care-mi merge la inimă. Cu atât mai mult cu cât are de înfruntat solitudinea disprețului pe care-l aduce eşecul şi a invidiei trezite de succes. Însă a învăţat să fie puternic în loc să fie doar norocos, şi fără a renunţa la concepţia lui despre onoare şi mândrie, primind lovituri şi întorcându-le după un cod al lui. Nu-i nici nesimţitor, nici imun, dar nu ar renunţa pentru nimic în lume la rigorile unor principii de pe urma cărora cel dintâi suferă el pentru a le aplica şi mai crâncen celorlalţi. Şi, bănuiesc că siguranţa orgoliului său neîmblânzit se trage şi de aici. Ca şi părerile, de-un pesimism inflexibil, cu privire la moravurile profesiunii. Al cărei înveliş strălucitor şi precar

nu-i ia ochii, deşi o iubeşte până la obsesie. „Nu-mi vorbi dumneata despre teatru, mi-a spus într-un rând, fiindcă eu ştiu mai multe decât o să ştii sau o să ai nevoie să ştii vreodată.“

— La ora asta? l-am întrebat.

— Am o emisiune la radio.

— Ce joci?

— Pe unul care ştie prea multe despre sine ca să se mai încreadă în ceilalți.

— Şi e un rol bun?

— Păi nu ți-am spus că orice personaj e interesant dacă mă pun în pielea lui?

— Iartă-mă, uitasem.

— Mie nu-mi dă însă mâna să uit. Şi trebuie şi ceilalți s-o țină minte. Totodeauna. N-ai prea dormit noaptea asta. Nu-i aşa?

— Nu. Din păcate, totdeauna dorm puțin.

— „Totdeauna“ e un cuvânt care ne place grozav şi unuia şi altuia.

— Ne vedem la tocană. Acum mă duc să-mi scot maşina din garaj.

„Tocana” e pentru Alex numele de alint al teatrului. Are un Fiat 125 pe care-l îngrijeşte ca pe-o amantă de lux. M-a luat deseori cu automobilul lui. Odată ne-am dus la Ploieşti, fiindcă, pe lângă meserie şi motoare, se dă în vânt şi după cai. E mort după atmosfera hipodromului şi a curselor. Îi place la nebunie să vadă armăsarii jucând din picioare la start, țâşnind la sunetul clopotului şi alergând cu socoteală pentru a triumfa pe ultima sută de metri.

Mi-am continuat drumul, îndemnându-mă să-mi menajez şi eu forțele, cu toate că nu-mi propuneam să înving, dar cel puțin în dimineața asta n-aveam chef să mă dau bătut. Şi din nou am surâs. Mi-am amintit că ieri regizorul îl întărâtase pe Alex împotriva unuia din colegii săi, povățuindu-l să se plece în fața artei adevărate. Regizorul îl stârnea fiindcă ştia bineînțeles că relațiile dintre ei nu-s chiar cordiale. „Înclină-te în fața artistului adevărat.” Mi s-a

povestit că Alex l-a ascultat aparent supus şi respectuos. Apoi l-a asigurat că-i va urma întocmai indicația. „Am să mă înclin, a ripostat el. Însă cu spatele.” În mai puțin de jumătate de oră întreg teatrul aflase de schimbul de replici. Da, scena se potrivea cu Alex. Care consideră ostentația ca o armă necesară. „Altminteri te mănâncă de viu, fiindcă te fac să-ți închipui că-i adevărat ce gândesc ei despre tine. Or, important e să le impui părerea ta despre ceea ce realizezi. Chiar cu o aroganță care te jigneşte şi te arde mai întâi pe tine.”

III

ERAM CONVINS CĂ MIHAI NU VA răbda prea mult până să-mi calce pragul. Se zbătea sub o întrebare foarte complicată. Singur nu-i putea face față.

S-a înființat marți de dimineață. Şi încă la prima oră. Când l-am văzut în rama uşii surâzându-mi încântător de prietenos şi cu modestia triumfătorului, am înțeles încă o dată că împrejurările prin care trecem sunt uşor de îndurat atunci când între un pământean şi altul se stabilesc discrete relații de înțelegere şi afecțiune. L-am întâmpinat cu aceeaşi loialitate. Din câțiva paşi a fost la biroul meu. L-am invitat să ia loc. M-am uitat la ceas, apoi simplu ca mustrarea şi natural ca bunăvoința am constatat:

— Ai întârziat dar nu face nimic.

După o secundă de stupefacție, a ripostat:

— M-a ținut cam mult directorul vostru. E un tip teribil de dinamic, dar când ia o vorbă în gură...

— Îl cunosc.

— Ştii, are planuri mari. Şi, ascultă-mă pe mine, nu se va lăsa descurajat. E hotărât să se bată pentru ele. Chiar dacă o să-şi piardă scaunul.

— Păi nici nu cred că ține cine ştie ce la el. Ai mai văzut vreun director să se agațe de postul lui? Dealtminteri, asta-i şi defineşte. Sunt gata să piardă totul numai să rămână credincoşi ideii pe care o au despre ei înşişi.

Mi-a zâmbit, arătându-mi că succesul nu-l schimbase. Rămânea apt să aprecieze capacitatea izbăvitoare a ironiei. L-am studiat. Chipul avea aceeaşi subțire şi vibrantă

caligrafie ispitind simpatie şi protecție.

— Nu, zău că nu, m-a contrazis Mihai cât se poate de blajin şi plecându-şi ochii mari, trişti şi oneşti. El e altfel. Te asigur. Păcat doar că-i sub papucul nevestei. Nu-i iese din cuvânt.

— Cum, o personalitate ca el?

— Da, da.

— Exagerezi. Şi pe urmă cine poate trăi doar de capul lui? Fără o ființă în care să crezi şi cu care să te sfătuieşti în toate te simți puțin orfan. Avem nevoie de o autoritate. Fie numai pentru a ne revolta din când în când împotriva ei. Asta intră în cunoaşterea înnăscută a fiecăruia din noi. Chiar şi a acelora care consideră funcția de director cel mai scurt drum între un om şi altul.

— Mai e ceva, a continuat el aparent netulburat. Trebuie într-un fel s-o despăgubească. E de dimineață până seara în teatru, tras încolo şi încoace de-o mie de probleme.

— Poate că o mie sunt mai folositoare decât una singură.

— Ai dreptate. Şi cred că uneori ele îl fac foarte fericit, dar alteori ajunge să se simtă tare nenorocit din aceeaşi pricină. Oricum, la început s-a bucurat că are cui să-şi descarce inima şi că are cu cine să se consulte. Nu a realizat că-i stârneşte pofta de putere. O treabă destul de afurisită.

— Vrei să spui că de aici se trage îndrăzneala şi anvergura proiectelor lui? Că încearcă să scape de un post care pentru alții înseamnă autoritate, iar pentru el supunere?

— Lucrurile, mi-a explicat Mihai, sunt ceva mai complicate. Simplul fapt că a început-o ca asistent scenograf, de fapt vopsea decorurile altora, vorbeşte de la sine. Taică-său lucra la aprovizionare şi pentru că făcea nenumărate servicii tuturora, a reuşit să-l bage în teatru. Iar maică-sa era telefonistă în minister. Ascultă-mă pe mine, trebuie să luăm în seamă şi aspectele astea. Era normal să vrea să-şi ridice condiția socială.

— Şi ce vezi rău aici? Nu înțeleg de ce te străduieşti să-l justifici.

— Am avut impresia...

— Ce-ar fi să lăsăm baltă subiectul ăsta?

Ar fi vrut să-mi urmeze sugestia, numai că habar n-avea ce altceva ar fi putut aduce în discuție. Așa c-a revenit pe altă intrare la problema reușitei și a eșecului. I se părea că deține destule argumente că să mă întrețină cu această presanta problemă. L-am lăsat să-mi înfățișeze consecințele imboldului de a se realiza ca om printre oameni. Încercam să nu-mi pierd răbdarea sub maldărul de informații încurajatoare sau funeste despre natura ființei. Și m-am consolat remarcând că melancolia reflecțiilor nu-l afecta, întrucât se gândea pe sine detașat de legile generale. Am constatat de asemeni că se desfăta ascultându-se. Din când în când chiar propriile cugetări îl tulburau prin adâncimea ce i-o dezvăluiau. Atunci, sub șocul revelației, fericit că pusese mâna pe esențial, rămânea o clipă imobil. Poate că în alte condiții m-aș fi amuzat, dar nu-mi ardea deloc să fac haz de felul cum înainta uneori transfigurat, alteori împleticindu-se sub gravitația locurilor comune. Interveneam doar atât cât să-l avertizez că nu se poate bizui la nesfârșit pe amabilitatea mea și că nu consider datoriile de ospeție valoarea valorilor. O făceam cu măsură și cu tact, așa cred cel puțin. Din păcate, tocmai asta îi dădea senzația că profită de un om pasiv. Amândoi vorbeam în șoaptă. Colegii își vedeau de treburile lor. Oricum, n-aveau motive să fie mai interesați decât eram eu însumi. Un moment atenția le fusese reținută de costumul lui englezesc de tweed bej, de cămașa soie-écrue, de cravata tricotată din lână castanie, de pantofii de șevro maro, cumpărați probabil anul trecut la Roma, unde ținuse câteva conferințe. Și bănuiesc că după ce-l studiaseră în detaliu, cântărindu-i anvergura intelectuală, iar unii dintre ei meditaseră la repartiția șansei pe pământ, îl uitaseră. Dar eu nu puteam să mi-o îngădui. Trebuia să iau act de sâcâitoarea lui inexistență. Așa că am strâns din dinți și m-am resemnat să-i ascult observațiile despre falsa libertate de manevră a directorilor. Până la urmă tot aici se întorsese. De fapt, îmi dovedea Mihai, ei sunt dependenți de forurile superioare, îngrădiți între legi și

normative, transmițând ordinele pe care le-au primit. „Numai în aparență comandă. Ambiția i-a săltat în fruntea unor instituții de unde au eventual privilegiul de a constata că-s doar o parte a unui mecanism. Ceea ce-i face mai timorați, mai prudenți, mai obsedienți decât pe alții. Ascultă-mă pe mine, ei sunt cei care resimt cel mai acut presiunea socială.“ Bineînțeles, avea dreptate, dar acest „ascultă-mă pe mine“, ca şi expresia de înțelegătoare compasiune aşternută pe față, începuse să mă scoată din sărite. Dacă mă puteam dispensa de ceva cu uşurință, atunci erau serviciile lui teoretice. Oare mi le oferea pentru a mă despăgubi de ceea ce avea să urmeze? Nu-mi era greu să văd încotro se îndreaptă, pentru că îşi interzicea tot mai anevoie aluzii şi subînțelesuri la ceea ce ne lega. Şi erau atât de străvezii încât se împurpura el însuşi. Dar nu de ruşine. Combustibilul generalizărilor îi era pe sfârşite şi de-abia se strecura prin spațiile speculative. Mi se făcuse lehamite. În dezbaterea pe care o stârnise, sila era cel mai înalt element uman. Asta i-am şi dat de înțeles, râcâindu-l cu privirea ori plecându-mi pudic ochii. S-a enervat, iar prin prisosul siguranței de sine şi-a făcut loc amintirea jignirilor pe care nu şi le putea ierta, mai ales în lumina celei ce tocmai şi-o căutase. Acum urca pe versantul abrupt al respirației şi plesnea de încordare. Era convins că procedase bine venind, dar pe de altă parte mă ura pentru că venise. Simțeam cum se aprinde în el pofta de a mă pune la pământ cu un adevăr simplu şi precis, dar în acelaşi timp nu voia totuşi să-şi dea în petic. Nările îi subliniau dramatic şi păcătos dilema. Nu era totuşi un motiv să-l răsfăț. De aceea am profitat de aroganța cu care-mi demonstra că problema fiecăruia rămâne cum îşi chiverniseşte dramul de însuşiri şi carul de neajunsuri nu numai în profesie, dar şi în viața intimă, ca să-i semnalez că n-o rupi niciodată cu cel ce eşti.

— Urcând treptele ierarhiei, i-am mărturisit cu aerul unui om care-i vinde un pont grozav, nu urci automat şi la un grad mai înalt de trezie. Câteodată e chiar pe dos. Înveți cel mult să nu-ți mai pese nici de ceilalți, nici de tine.

După ce-am rostit vorbele astea, m-am simțit îngrozitor. Tot ce era stângaci, ghimpos şi echivoc în întrevederea noastră îmi apărea teribil de deprimant.

— Totuşi, a ripostat Mihai sfidător, când alții îți recunosc superioritatea, ai dovada că ai tras maximum de folos din raportul calități-carențe.

M-am uitat la el. O fudulie nătângă se războia cu dominanta profundă a fizionomiei sale într-un fel care te incita. Şi încă urât de tot.

— Cunosc cazuri, am murmurat, când stima celorlalți nu te lecuieşte de adevărul umilitor pe care-l simți în tine. E, presupun, ceea ce se cheamă a-ți rămâne credincios.

A tăcut înmărmurit. Iar eu nu ştiam ce să mai adaog ca să spăl gustul nesuferit care-mi rămăsese în gură. Mă cuprinsese o furie crâncenă. Aşadar mă lăsasem molipsit de atitudinea aceea superioară şi afectată care mă călcase de la început pe nervi. Şi culmea e că Mihai voia să continue discuția. Nu se îndura să-i pună capăt. A trebuit să iau inițiativa.

— Hai să te conduc. Mai facem câțiva paşi.

Pe culoarul tapetat cu fotografii din spectacole s-a oprit țeapăn şi mi s-a adresat cu o voce care o lua pe tonurile de sus ale isteriei. Jumătate mă înfrunta, jumătate se lamenta.

— E absurd. Nu văd de ce mi-ai purta ranchiună!

— Nici nu-ți port.

— Atunci de ce mă tratezi de parcă aş fi comis o crimă?

— Fii pe pace, inocența ta e garantată.

— Eşti numai venin. Fiecare vorbă ți-e otrăvită.

— Încercam doar să fiu sincer. Aşa că nu trebuie să ți le pui la inimă.

— Nici nu le pun. Doar mai pricep şi eu câte ceva. O singură întrebare. Te mai vezi cu Irina?

— Nu fi stupid! Şi isprăveşte odată să te mai dai în spectacol!

— Asta-i bună! Tu mă insulți şi pe urmă tot tu...

Nici măcar de-o înfruntare deschisă nu era în stare.

Întâi se arătase de o suficiență agresivă, care te stârnea

într-un mod josnic, şi apoi îl năpădea mila de sine însuşi.

L-am bătut pe umăr:

— Dacă te-am jignit, îmi cer scuze.

— Bine. Atunci să ne despărțim ca nişte prieteni.

— E-n regulă. Am rămas prieteni.

Ridicolul era avid de orice nouă versiune a cauzei sale. O ştiam de mult şi încercam să nu mă las doborât. Deşi nu numai odată voise să treacă peste mine cu tăvălugul lui. Şi, uneori, chiar izbutise. Țin minte că într-o noapte mă întorceam de la o petrecere. Ningea şi bătea un viscol cumplit, iar ca să ajung acasă trebuia să străbat tot oraşul prin iureşul de gheață. Înaintam cu greu sub rafalele lui. Aveam ceva bani în buzunar, cam atâția cât poate aduna un băiat de şaisprezece ani într-o familie strânsă de nevoi şi eram dispus să-i prăpădesc pe un taxi, fiindcă tramvaiele se retrăseseră de mult. Dar nicio maşină nu se încumeta să înfrunte zăpada care creştea văzând cu ochii. La o cotitură m-a ajuns un faeton cu lapte. Am întrebat încotro merge. Se îndrepta undeva în drumul meu. Oare nu voia să mă ia şi pe mine? A tăcut, țintuindu-mă cu o privire imobilă. Am revenit, adăugând că sunt gata să-i plătesc. Cât îmi cere? A cumpănit o secundă şi m-a măsurat disprețuitor. Apoi, respirând vesel pe gură, a spus o sumă enormă. Mai mult decât salariul tatei pe o lună. Cifra m-a buimăcit şi, fără voie, am exclamat: „Ce, eşti nebun?“ Nici prin cap nu-mi trecuse să-l jignesc, dar el aşa a luat-o. Era un soi de brută masivă şi, înjurând de mama focului, a coborât de pe capră şi s-a repezit să mă biciuiască. Am fugit. Un câine speriat de larmă gonea şi el năuc. Amândoi alergam urmăriți de matahala dezlănțuită, unul mai înfricoşat decât celălalt. Îl auzeam cum gâfâie în urma mea. Şi dintr-o dată, fără niciun motiv, m-am oprit şi cu un gest cât se poate de senin şi de firesc, am mângâiat animalul. După care mi-am luat iarăşi picioarele la spinare. Când, într-un târziu, am izbutit să scap cu bine, am râs cu lacrimi de mine însumi. Şi în alte prilejuri mă purtasem la fel de caraghios. Iar uneori consecințele puteau fi incomparabil mai grave,

însemnându-mi viitorul. În ultimul an de facultate, un coleg m-a denunțat pentru opinii liberale. Eram de asemeni incriminat pentru umanism naiv. Obiectiv, acuzația era mult mai uşoară, subiectiv, m-a enervat mai rău decât prima, întrucât în mintea mea necoaptă cele două cuvinte erau inseparabile. Fiecare din ele se putea răscumpăra numai prin celălalt. Asta se întâmpla prin 1957. Pe atunci se vânau cu lumânarea abateri pilduitoare. De altfel, când voiam să blestemăm pe careva, îi spuneam: „Vedea-te-aş exemplu concret“. Trăiam cu toții într-o tensiune continuă. În urma delațiunii s-a convocat o şedință, târziu, după terminarea cursurilor. Atmosfera se anunța dintre cele mai periculoase. O simțeam după felul cum mă evitau cu toții. Şi chiac aşa a fost. Acuzațiile au răsunat amenințător în amfiteatrul prin care trecea o încruntată nelinişte, o surdă panică. Iar teama nu-i uneori decât o agresivitate eşuată. Sute de perechi de ochi mă priveau cu disprețul necruțător al unor viețuitoare care văd un exemplar din aceeaşi rasă cu ele, dar unul degenerat. S-a citat abundent din lucrarea mea de seminar, punându-se pasaje întregi între ghilimele demascatoare şi combative. Iar cineva m-a asigurat că unele din ideile mele ar trebui să fie corectate altfel decât printr-o critică, fie ea şi foarte violentă, dar, din păcate, suntem într-un mediu universitar. Reflectam la regretul ăsta şi la modul cum îți ratezi adevărata vocație numai din prejudecata de-a avea o diplomă, aşa că n-am auzit că mi se cerea să mă explic. Pentru că de apărat nici vorbă nu putea fi. În cele din urmă, m-am ridicat în picioare, decis să repurtez o strălucită victorie împotriva iremediabilului. Dar în mijlocul monologului bine armat ideologic şi ocolind deopotrivă semeția şi căința, versatilitatea emoțională mi-a jucat iar o festă. M-am întrerupt, fiindcă observasem că prin uşa crăpată îşi băgase capul palid, osos şi nefericit portarul. Avea ochii somnoroşi şi-mi făcea semne să mă zoresc. Îmi comunica să nu-mi mai bat gura de pomană în această fundătură a nopții. Apelul lui întemeiat pe pragmatismul plictiselii şi pe dorința de a-şi pune în sfârşit capul pe pernă

era un accident neprevăzut în menghina procedurală a şedinţei şi nu i-am rezistat. Tot pe muteşte, am încercat să-i arăt că n-am încotro, că mi-e laţul în jurul gâtului şi trebuie să aibă răbdare. Nu ştiu ce mă apucase să mă copilăresc cu pantomima aia. Bineînţeles că ştiu. Cert e că nesăbuita mea copilărie a apărut în lumina austeră şi de-o paloare stridentă a şedinţei ca o ciudăţenie ilariantă. Toţi erau pe jos de atâta râs. Şi mai tare decât toţi râdeam eu. Dar nu râdeam de bucurie. Mi-era ciudă pentru că dădeam dovada unui adevărat talent pentru absurdităţi. Un dar pe care l-am plătit scump până m-am deprins să-mi stăpânesc o nepermisă înclinare spre o simultaneitate de simţăminte.

Am lucrat aproape toată dimineaţa cu un elan şi o plăcere cum nu mai încercasem de mult. Nici amintirile, nici grijile n-au dat buzna peste mine. Era ciudat cât de uşor devenise totul. Până şi paginile care mă nemulţumiseră au scos la iveală, dincolo de gânduri sfărâmicioase, ceva meritând să fie reluat. Poate mă înşelam. În orice caz, pentru moment asta avea mai puţină însemnătate. Important era că-mi recăpătasem pofta de a continua, că nu înaintam în sterilitate, iar intensitatea redevenise resortul captivant al timpului. Drogul euforic îşi făcea din nou efectul. Băteam drumurile paginii scoţând din porii ei vivacitate şi surpriză. Şi nu mă uitam în urmă. În fond, aveam vreme să rescriu. Cehov, un autor pe care-l iubesc şi pe care am încercat de pomană să i-l fac drag şi Irinei, spune undeva că viaţa nu-i o ciornă pe care poţi s-o revizuieşti, lăudând astfel indirect privilegiul peniţei şi desmărginirile ei. După o vreme, evident, am obosit. Literele au prins să se îmbulzească şi să se calce pe călcâie, înghiţind lacom cuvintele. M-am oprit. O clipă am reflectat la ciudăţeniile firii mele. Întâlnirea cu Mihai nu fusese aşadar o încercare atât de rea pe cât presupusesem. În loc să mă simt îngreţoşat şi sleit de puteri din pricina celor întâmplate, paroxismul lor acţionase ca un şoc minunat. Descoperisem că lumea e un loc unde poţi trăi grozav, încăperea în care munceam mi s-a părut şi ea tare agreabilă, iar colegii cât se poate de simpatici. De fapt, chiar

aşa era. Toți trei, deşi tineri şi la începutul carierei, învățaseră multe în cel mai scurt timp. Învățaseră să nu ia foarte în serios ceea ce în teatru trece, uneori, drept strivitor, entuziasmant, catastrofal. Învățaseră, de asemeni, să priceapă trăsăturile unei profesii frenetice, unde eşti robul fără de scăpare al impresiei pe care o faci. Tot aşa cum învățaseră că fiecare actor îşi apără cu îndârjire dreptul la inegalitate. Munceau fără a da în brânci, fiindcă observaseră că adesea ce înfăptuiseră azi nu mai era valabil ori necesar mâine. Şi apoi nu-i puteai învinovăți pentru că nu jubilau când li se cerea să alcătuiască rapoarte şi situații. Sau să redacteze articole pentru cei ce aveau statura artistică să le iscălească. Iar împrejurarea că paginile lor despre piesele menite să intre sau nu în repertoriu se rânduiau în ochii multora la nivelul scriptolog; ei, nu le stârnea ambiția, Statutul minor, ancilar în care erau ținuți îi irita. Dar ştiau că slujba lor însemna față de altele un chilipir nemaipomenit. Fireşte, nu-i puneam pe toți trei în aceeaşi oală. De altfel, erau destul de deosebiți. Şi ca merite şi ca temperament. Iar fiecare îşi alesese altă teacă pentru orgoliul său. Singurul lucru care-i unea era că părerile lor cele mai profunde râzbăteau rareori în ceea ce spuneau. Considerau că în teatru ipocrizia e un element vital. Ca aerul. Totuşi, unul dintre ei, Dimi, rezista cu greu plăcerii de a trăncăni cu mine şi de a fi sincer, destăinuindu-mi plafonul aspirațiilor şi invidiilor sale. Isteț şi aplicat, cu gustul şi conştiința cititului, mă consulta smerit în chestiunile teoretice şi mă iscodea tutelar în cele practice. Era un bărbat înalt, spătos şi cu o față energică. Trepida de vitalitate. În ceasurile de birou, atenția îi era împărțită în mod egal între îndatoririle de serviciu şi cele domestice. Se însurase de tânăr, avea o familie grea şi între două paragrafe ale unui referat alerga să-şi țină locul la o coadă sau să dea un ajutor telefonic celor trei fetițe ale sale veşnic împiedicate în problemele matematicii. Ceea ce nu-i tăia cheful să fie la curent cu intrigile şi urzelile instituției. Oricât de preocupat ar fi fost, le prindea din zbor. Şi avea un simț special pentru

substraturile dubioase ori perfide. Nu mă puteam mândri cu amiciția lui, dar beneficiem de familiaritatea unei devorante curiozități.

— Azi eşti într-o formă excelentă, mi-a spus el profitând de o clipă când rămăsesem numai noi doi în încăpere.

Mi se adresase fără să se uite la mine, trebăluind prin servieta burduşită şi care arăta, ca un acordeon lăbărțat.

— Ți se pare.

— Sunt sigur.

— Probabil fiindcă am fost în mână.

— Ziua bună se cunoaşte de dimineață.

— Da, nu m-am oprit deloc.

— Când îți iese ceva bine, e-o adevărată plăcere.

Dimi pipăia terenul. Mirosise ceva interesant. După ce m-a măgulit, trăgând una după alta câteva salve de complimente – era convins că nimeni nu rezistă sub bombardamentul ăsta – m-a întrebat de-a dreptul:

— Te pomeneşti că te-a inspirat Dinulescu.

— Ei, se prea poate. Uite, acu fac legătura.

— Atunci să-l poftim şi mâine.

Pusese în funcție toate tunurile gingăşiei, dar mi-era imposibil să mă supăr pe el. Ceea ce-mi plăcea era că nu simula înălțimea sentimentelor şi depista de la distanță falsitatea.

— N-are rost să te osteneşti. Mâine nu va veni, dar în curând o să-l vedem din nou.

Gândul îmi răsărise dintr-o dată în minte şi mi-era teamă că era adevărul adevărat. Nu vedeam de ce nu l-aş fi făcut public.

— Oricum băiatul se descurcă destul de bine. Şi e sclivisit din cap până-n picioare.

— De ce nu am intervenit eu.

— Pe noi, prostimea culturii, nici nu ne-a luat în seamă. Doar tu te-ai bucurat de el. Noi ceilalți n-am avut parte decât de fundul lui sferic. Dar poate că aici a şi fost bafta noastră.

Mă îmboldea să-mi satisfac unele arzătoare dorinți. Fireşte, n-am cedat. Voiam să ştiu însă cam cât deslușise

agerimea lui. Aşa că m-am balansat între indiferentă şi toleranță, fără iluzia că-l îmbrobodesc. Dar nici foarte convingător nu țineam să fiu.

— Încearcă să-l înțelegi. Avea o treabă şi era tare preocupat de ea.

— Nu că m-aş fi simțit insultat. Oricum, între mine şi el e cale lungă. Şi pe urmă, ce-ar fi putut afla el de la mine?

Pronunțase „afla" cu subînțelesul „obține", dar m-am prefăcut că nu observ.

— Ce-ți veni să te subestimezi?

— Am simțit nevoia să fac şi eu ceva pentru el. Şi mi s-a părut că-i una din chestiile care-i merg la inimă.

— Te înşeli. Atât numai că nu se poate niciun moment despărți de valoarea sa.

— Eu unul nu le desperechez. De-aia şi spun că a avut noroc cu carul.

— Să ştii că a năduşit pentru el.

— Da, e un as al rachetei.

— Fiindcă nu-i numai un om de carte.

— Asta aşa-i. N-ajungi niciodată prea departe dacă stai doar în bibliotecă.

Nu era greu de ghicit ce dorea să audă de la mine. Cât priveşte informațiile lui despre Mihai, se limitau la cele devenite bun obştesc. Am zâmbit senin.

— Iar mie, Dimi, mi-e teamă că dai prea mare importanță tenisului. Zău nu merită.

A realizat că nu putea scoate mare lucru de la mine. Dar înainte de a abandona, a mai încercat o ultimă dată.

— Mi-ai zis că te-a căutat pentru o treabă, însă n-am senzația că l-ai ajutat să şi-o rezolve.

Am rămas impasibil:

— Da? Aşa crezi?

— Da. Aşa cred. De altfel eu totdeauna cred orice.

— Nu înțeleg însă cum ai tras concluzia asta. Pe ce te bizui?

M-a privit în ochi.

— Pe nimic. Dar a intrat falnic şi a plecat şucărit rău de

tot.

— Vorbeşti serios?

— Eu da. Şi s-a repezit să ridice telefonul. Ştia că-i pentru el. Nu se înşelase.

Dimi e fără îndoială o minte iute şi perspicace. Deşi are atenția îndreptată spre social, râvneşte la mai bine, dar nu la mai sus. Şi, rară întâmplare, nu-l bate dorul de a fi în fruntea tuturor, poruncind şi dominând. Puterea o priveşte dintr-o parte. Cu suspiciune şi dispreț. Se clatină între o resemnată supunere şi o batjocură trează. Bineînțeles, tânjeşte după un cabinet şi o secretară. Dar nu ca să pună mâna pe o parcelă de autoritate şi să dea iama în ceilalți, ci ca să-şi înlesnească traiul şi să dobândească răgazul, tihna de a fi iubeț şi dincolo de perimetrul legal. Secretara la care visează e Raquel Welch. Poza ei, în ținută sumară, se află sub cristalul biroului, de unde-l ispiteşte provocator. Dacă nu răspunde chemării ei pline de palpabile făgăduințe, nu-i fiindcă l-ar speria răspunderea unui rang superior. S-ar descurca el. Poate chiar mai bine decât alții, mai ales că scaunul e ăla care-ți dă competența. În plus, ar obține şi prețuirea după care e lihnit. Numai că nu se vede oficiind solemn şi important sau bătând cu pumnul în masă sau spunând ce-i dator să spună orice funcție mai acătării. De aceea, oricât îl tentează ceea ce i se pare formalismul unei activități parazitare, n-are stofă de arivist. Şi mai e ceva care-i ține în frâu pizmele şi nostalgiile: concepția despre artă. Nu c-ar considera cultura un martiraj înălțător. Ori i s-ar părea o blasfemie să tragi profituri de pe urma creației. Dar această sursă de glorie şi de bani nu-i pentru alde el. Care în tot ce face e doar un mănunchi de hărnicii şi îndemânări. O ştie foarte bine. Ca să dea lovitura, ar trebui să fie un talent sau un escroc. Dar scrutându-se atent, n-a descoperit în el nici predestinarea şi enigma harului, nici tupeul şi neruşinarea impostorii. Nimic, absolut nimic care să-i deschidă drumul spre sferele înalte. De aici un anume complex de inferioritate. E motivul pentru care ceilalți au crezut că-l au la mână. Însă acum câțiva ani şi-a luat o

zgomotoasă revanşă. Biruința şi-a datorat-o permanentei lui îndoieli ironice. Prin ’70 mai tot teatrul făcea temenele entuziaste unei piese învălmăşind personaje şi idei din multe altele. Era un soi de parabolă. Ceva despre abisurile existenței. Şi se pare că autorul privea în întunericul lor cu o înfiorată confuzie. În orice caz, o întinsă campanie verbală răspândise părerea obligatorie, sufocantă şi exigentă că textul e genial. Că trebuie cu orice preț jucat. Numai el nu s-a lăsat tras pe sfoară. A făcut praf „aiureala” şi pe „trombonistul” ei de autor. S-a iscat un scandal clasa întâi. Argumente solide nu s-a priceput s-aducă. Iar cum pe de altă parte o nimerise pe de lături cu nişte comedii mediocre (îi vine mai uşor să crediteze satira abjecției, dar e reticent cu dramele şi sentimentele mărețe), a fost taxat de ageamiu. Molestat ca ultimul găgăuță. Şi-a aşternut opinia negru pe alb şi apoi a îndurat tăcut oprobriul. Doar din când în când mai ofta: „Al dracului de bine le mai prinde unora bezna. Metafizică sau nu.“ După o vreme s-a dovedit c-avusese dreptate şi a fost răsplătit cu un premiu de cinci sute de lei. „Buni şi ăştia – mi-a făcut cu ochiul – dar mare lucru nu scoți de pe urma sărăciei ăsteia de raționalism.”

Am mâncat, ca de obicei, în oraş. Numai că n-am prea nimerit-o. În bodegă era lume multă, fum şi gălăgie. Macaroanele aveau gustul muced, iar carnea am împins-o cât colo. Puțea a hoit. Odată ajuns acasă, am dormit straşnic. E grozav să intri în grația unui somn dinamic şi intensiv, care încuie toate uşile lumii. Oricum, pentru mine înseamnă un cadou rar. Deşi nici Irina nu se odihneşte ca lumea (somnul ei e ciuruit de alarme), şi-a râs mereu de preocuparea mea pentru cum şi cât am dormit. I s-a părut grotescă. O manieră dezonorantă de a îmbâtrâni.

— După asta-ți dai seama c-a început. Vasăzică aşa sfârşeşti. Cu gândul că n-ai dormit destul.

— Atunci a început de mult.

— Bineînțeles, odată cu naşterea. Oricine o ştie. Tu te miri de minunația peste care ai dat, dar ea a şi trecut la fapte. Ce-ar fi să-mi faci o cafea?

În ziua aceea, ca şi acum, nu mă înduram să mă dau jos din pat. Numai că de data asta eram singur. Un subiect pe toboganul căruia n-are rost să lunec. Aşa c-am preferat să-mi amintesc de cealaltă după-amiază. Era o duminică de toamnă. Straturi tremurătoare de aur, prefirându-se printre lamele storului, îmi liniau dormitorul. Dungile păreau secțiuni în misterioasa carnație a lemnului, pânzei, zugrăvelii. Ritmau o tăcere fracționată în capitole distincte. După mai bine de două ore nu nimerisem intrarea în somnul care m-ar fi absolvit de complicațiile veghei şi o priveam pe Irina. Tare îmi place s-o privesc. Cu fața întoarsă violent într-o parte, se concentra asupra unor probleme captivante. Pleoapele ei erau închise etanş, dar prin delicata lor transparență ghiceai pulsațiile unei povestiri înaintând în zig-zag. Irina ținea buzele lacom întredeschise şi respira adânc. Pe chipul de un alb pur şi neted se citea o nesățioasă curiozitate. Mă întrebam ce experiențe, alternative şi descoperiri cutreieră, când m-a ajuns din urmă un reproş. Mi-am spus că mai cu seamă iubirii nu-i este îngăduit să violeze intimitatea celui drag. Şi mi-am interzis să mă mai uit la ea. Foarte curând a zvâcnit speriată şi s-a trezit brusc. Arăta buimacă şi a murmurat ceva. Apoi a adăugat senin:

— Mi-am făcut plinul.

— Eu nu.

— Ai aerul că-mi divulgi o noutate senzațională. Ce să zic...

— Tocmai fiindcă-i una de fiecare zi mă obsedează.

Aşa a debutat discuția noastră despre somn şi bătrânețe. La care, după ce ne-am băut cafelele şi ne-am îmbrăcat, am revenit.

— Adevărul e că nu numai eu mă simt obosit.

— Ştii ce? Las-o încurcată.

Îşi periase părul lung şi bogat, despărțindu-l, ca de obicei, printr-o cărare. Faldurile acestei cortine blonde se revărsau peste tonurile maronii, de vioară veche, ale unei bluze închise sus pe gâtul firav şi grațios. O cută de lumină cădea pe picioarele ei înalte şi puțin prea muşchiuloase, dar capul

îi era în penumbră. Expresia lui îmi scăpa.

— De ce s-o las încurcată?

— Pentru că nu ne aduce nici unuia vreun folos. Adevărul e că tu eşti altfel decât alţii.

— Nu, Irina, sunt la fel ca ei. Ca mulţi dintre ei.

— Asta n-o cred.

— Nu ştii ce vreau să-ţi spun. Vreau să-ţi spun că aparţin unei categorii mai largi decât îţi închipui. Chiar dacă nu toţi resimţim desluşit la fel.

— Află că dorinţa cea mai răspândită e de a ne ţine departe de orice necazuri. Se consideră că marea artă e să nu-ţi faci probleme din orice. Că adevăraţii proşti sunt cei care se amărăsc. Şi fiindcă reuşesc să se descurce cu detaliile, au sentimentul c-au căzut la învoială şi cu esenţialul. Sunt mulţumiţi de ei înşişi şi sunt mulţumiţi că seamănă între ei. Cât priveşte soarta altora, socotesc că totdeauna cineva trebuie să piardă.

— Bineînţeles. Totuşi presupun că nu-s singurul care se întreabă, de pildă, de ce după un război cumplit, Hitler, Auschwitz şi aşa mai departe – dacă după Auschwitz există „mai departe” – lucrurile se petrec aproape aidoma într-un district ori altul al planetei. Ca şi cum existenţa n-ar avea de dat socoteală memoriei şi logicii.

— Păi nici nu are. Principala ei trăsătură e de a fi. Restul e câştig sau pierdere. Mai curând pierdere planificată. Biologic planificată.

— Nu te contrazic. Dealtminteri, aici e şi una din sursele de revoltă. Dar eu mă refer la altceva. La faptul că pe de o parte istoria şi socialul au acaparat o parte tot mai mare din noi, cerându-ne să ne asumăm responsabilităţile, iar pe de alta ne dezvăluie neputinţele. E o combinaţie care macină al naibii pe dinăuntru. Iar conştiinţa se simte sfidată şi terfelită. De aceea se întoarce furioasă împotriva ei înseşi. E exasperată de ceea ce află în fiecare zi. Şi-şi impută că nu e ceea ce nu se poate împiedica sa ştie că este. Mai ales când bagă de seamă ce se face în numele ei.

— Nu-i nevoie să-mi demonstrezi că te pricepi să găseşti

argumente pentru a te lăsa doborât.

— Probabil pentru că argumentele îmi ridică moralul de intelectual. Problema e însă dacă am sau nu dreptate.

— În parte, da. Dar uiți ceva important.

— Ce anume? Că într-un chip ori altul fiecare plătim?

— Nu, ceva mai important.

Vocea îi era calmă. Vorbea potolit, ca şi cum nu trebuia să dea însemnătate cuvintelor. Nu se bucura deloc că le rosteşte.

— Uiți că pentru oameni ca tine încordarea asta e tocmai ieşirea dintr-o situație care oricând şi oriunde ar fi fost de nesuportat. Aşa că n-ai de ce să te plângi.

— Bănuiam ce ai să-mi răspunzi.

— Fireşte. De-aia te-am şi prevenit că n-ajungem nicăieri discutând.

S-a ridicat de pe fotoliu şi a tras jaluzelele. În dreptunghiul incendiat al ferestrei, trăsăturile ascetice ale feței se preschimbaseră în favoarea unor contraste puternice.

— Dar şi tu...

— Eu, m-a întrerupt Irina, încerc să trăiesc ținând seama de o grămadă de lucruri. Şi nu vreau să mă las făcută țăndări de ele înainte ca totul să se termine. Să se termine, desigur, cu bine. Şi cu asta basta.

— Vorbeşti de parcă ți-ar plăcea la nebunie.

— Chiar aşa. La nebunie.

Îi părea rău că se lăsase antrenată într-o discuție inutilă care ne apropiase, dar ne şi despărțea. M-am uitat la ea şi nu m-am putut împiedica să admir ceea ce răzbătea din toată ființa ei, ceea ce stârnea bărbații şi contribuia la întreținerea dispoziției generale, dar fără a ascunde complet şi ceva care nu era tocmai în regulă în această vigoare, ceva ce părea însă o fermecătoare năstrușnicie, intrigând şi seducând.

— Unde ai vrea să mergem? am întrebat-o.

— Oriunde.

— Şi până atunci?

— Alege un disc.

— Ce fel de muzică?

— Orice, dar să pui la maximum pick-up-ul. La maximum.

O săptămână mai târziu mi-a dăruit o reproducere după o gravură din secolul XVI. Pesemne ca o răsplată pentru că mă supusesem, fără crâcnire, poruncii ei. Reproducerea, desprinsă dintr-un album, înfățișa martiriul sfântului. Sebastian. Compoziția avea o simetrie cam rigidă şi cred că autorul ei a intuit-o compensând-o cu un soi de dinamism al suferinței. Am înrămat gravura şi am agățat-o în dreapta şifonierului. Da, cam asta gândea Irina despre somn, bătrânețe şi toate celelalte care o făceau să se simtă cumplit de bine.

Şi am sărit din pat. Telefonul suna de zor. Oricine ar fi fost, mă chema la timp. Nu mă chema nimeni. Cineva, foarte sigur de el, greşise numărul. Dar uneori şi o eroare e o binecuvântare în şirul monotoniei şi al previzibilului. Vocea de la celălalt capăt al firului şi-a cerut iertare cu politețe ferm subliniată şi care se disocia de confuzie. Aş fi vrut să-l asigur că greşeala e, câteodată, tocmai dovada umanului şi a splendidelor lui neclarități şi contradicții. Din fericire a închis aparatul la vreme.

Imediat după aceea telefonul a zbârnâit din nou. Hotărât, trăiam o zi foarte animată. Era doctorița cu care cinasem trei seri mai înainte. După tonul provocator al glasului am sesizat că-i căzusem cu tronc. Din pricina înțelegerii arătate frământatului ei destin? A talentelor mele de dansator? O impresionase că renunțasem, desigur vremelnic, să iau în seamă lămuritul unei sugestii? Că-mi sucise capul n-avea nicio îndoială.Simțise doar cât de tulburat fusesem când îşi frecase pântecul de mine. Dar, tocmai de aia îmi dăduse o notă bună. Nu mă zorisem să mă ghiftuiesc vijelios şi sumar. Poate o făcusem de hatârul unei delicateți. Poate aşteptam să se consolideze comuniunea spirituală. Oricum, aici se afla semnul că sunt un bărbat stăpânind arta retardației. Fraier sau bleg n-avea de ce mă socoti. În cadrul discuției demonstrasem că-s un om cu picioarele pe pământ. Cine ştie

însă dacă nu eram robul unei curtenii de modă veche? Nu cumva, deşi condamnasem categoric pe cei ce taie firu-n patru, însă acordându-le suspecte şi partizane circumstanțe atenuante, oi fi şi eu un intelectual vătămat de unele inhibiții culese pe frontirile războiului cronic dintre gândire şi existență şi ca urmare sfios în fața actului propriu-zis? În orice caz, trebuia să dea ghes rezervei mele îmbrâncindu-mi dorința. Aş minți afirmând că mi se adresa picant şi decoltat. Făcea însă apel, într-un fel teribil de direct, la o intimitate care nu se stabilise între noi, dar referindu-se la ea ca şi cum ar fi fost de mult consumată, iar un litigiu neînsemnat şi firesc între doi îndrăgostiți o întunecase temporar. Nu trebuia să dăm importanță incidentului. Am intrat în joc.

— Ai avut o idee minunată, i-am spus.

— Recunoaşte că din când în când am şi eu idei. Nu eşti singurul care le nimereşte.

— Sunt încântat s-o recunosc. Tu ce mai faci?

— Eu sunt la fel.

Glasul mi-a amintit de o plinătate senzuală şi afurisit de atrăgătoare. S-ar fi zis după sunetul râsului ei că până şi intonațiile unui glas de bărbat, care stă într-un fotoliu şi fumează un tutun cu aromă aspră, impulsionează feminitatea ei ardentă şi lipsită de stavile.

— E drăguț din partea ta că mi-o spui. Chiar asta voiam s-aud..

— Atunci îți promit că n-o să mai plec.

Făgăduința mi-a dezvăluit că imaginația ei decola, cel puțin în acel moment, de pe zbuciumatul aerodrom al fostei căsnicii.

— Niciodată?

— Niciodată. Şi nu doresc decât asta. Asta şi nimic altceva.

Căința şi bucuria regăsirii se congestionaseră cu atâta înflăcărare în jurământul fidelității, încât mi-am spus că o asemenea naturalețe şi spontaneitate, e de admirat. Şi ea presupune mai mult decât să fii un actor şcolit şi exersat. Presupune să fii tu însuți o minciună.

— Atunci am şi uitat. Când te întorci acasă?

— Şi acum.

— Acum am nişte prieteni la mine.

— Prieteni, mereu prieteni. Nu cumva prietenii sunt o femeie?

— Zău că nu.

Neînțelegerea se spulberase şi mă tachina cu bănuieli măgulitoare, tot aşa cum eu născocisem o piedică doar pentru satisfacția de-a o înlătura.

— Şi cum te-ai simțit fără mine?

— Eh, am încercat să îndur.

— Şi ai reuşit, a ripostat ea schimbând tonul. Mi-e teamă că de data asta spui chiar adevărul.

— Dar ce-s neghiob? Drept cine mă iei? Cum o să-mi otrăvesc singur viitorul?

Pe urmă, după ce ne-am mai hârjonit, ne-am promis să ne revedem cât mai curând.

Până sâmbătă nu-mi amintesc să se fi petrecut nimic de seamă. Nici Irina, nici Mihai nu m-au căutat. Am vorbit o dată la telefon cu Mauriciu. L-am întrebat de sănătate şi mi-a spus să nu-mi fac griji. De asta se ocupă el. Am avut de lucru până peste cap întrucât rămăsesem în urmă cu ceea ce plănuisem să scriu şi mă pregăteam pentru Întâinirile Teatrale Berlineze. Dacă plecam, nu mă puteam înfățişa acolo ca un ageamiu. Aşa c-am citit o sumedenie de cronici dramatice despre stagiunea teatrală în țările de limbă germană. Majoritatea spectacolelor reluau într-o regie nouă operele clasice. Mi-am făcut rost uşor de textele pieselor. Adunat şi absorbit de preocupări, am reuşit să nu-mi pun la inimă ceea ce devenise imposibil de evitat. Şocul ultimelor întâmplări părea să fi avut efectul unui fericit anestezic. Mă simțeam chiar bine dispus, mai ales că primăvara, ivită brusc şi înfierbântat, îşi regăsise, după o ploaie rece, făgaşul. Vremea se arăta tocmai cum trebuie să fie la sfârşitul lui martie. Dimineața aşteptam împăcat ziua cu sentimentul că nu-i nimic altceva de făcut. Până şi nopțile treceau mai uşor. Timpul încetase să se fărâmițeze în aşchii

când prea ascuțite, când prea boante, şi-am uitat aproape să mă mai uit la ceas. Orele curgeau egal şi uniform, umplându-mi pivnițele cu stivele unei odihnitoare rutine. Şi de ce-ar fi fost exclus să te fofilezi printre surprizele existenței fără să te laşi jecmănit şi doborât? Când mă bărbieream, chipul din oglindă mă privea tern şi indiferent, iar pleonasmul ăsta însemna o garanție. Contrasemnătura n-avea, fireşte, de ce să mă încânte. Oricum însă era preferabilă acelui memento îndoliat care se răsfrângea până de curând în apele cețoase. Şi ceva trebuie să ofer în schimbul unei oarecari stabilități şi echilibru. Bun.

Într-o seară am dat nas în nas cu vecina de palier. E o femeie între două vârste. Recent i-a dat soțului ei papucii. Din câte am auzit, erau căsătoriți de cinsprezece ani. Când se măritase, tatăl ei deținea o funcție importantă. Mai târziu o pierduse, dar ginerele se purtase cu fostul demnitar ca şi cum n-ar fi intervenit nicio schimbare, iar soției i-a dăruit un spor de atenție şi afecțiune. Un om de onoare. Sinceritatea sentimentelor lui nu mai putea fi pusă la îndoială. Ulterior, când socrul a fost rechemat în alt post de frunte, căsnicia a început subit să scârțâie. S-au ivit certuri. Nimic important. Totdeauna se interpun fleacuri într-o conviețuire. E inevitabil. Dar lucrurile s-au înrăutățit. Din soțul bun şi gospodar a răsărit unul irascibil şi căruia îi sărea țandăra din te miri ce. Adevărul e că prăbuşirea celui ce-i cristalizase dragostea îi clintise de mult încrederea în valoarea pe care o pusese înaintea tuturora. Arivistul înțelesese că se lansase pe un drum greşit. De aceea a aşteptat cu demnitate clipa potrivită pentru a o lua de la capăt. Inițial se înşelase. Pe urmă acceptase să plătească greşeala. Şi o făcuse răbdător şi cât se pricepuse de bine. Acum voia să redevină el însuşi. Nimeni n-avea dreptul să-l condamne. Tot aşa cum lumea nu poate fi văduvită de speranța regenerării. Atât că, pentru a se regăsi, omul transformase menajul într-un iad. Iar el însuşi se trezise cu o fire mai rea şi mai nimicitoare chiar decât şi-o bănuise vreodată. Nu ştiu dacă ea intuise pricina deteriorării galopante. Deşi cred c-o intuise. Nemaiputând

îndura, femeia îl alungase. La prima vedere ai spune despre ea că-i o ființă de rând. Însă are un surâs şi o grație în purtări care te cuceresc. Am discutat de câteva ori cu ea şi am fost de fiecare dată surprins de liniştea încrezătoare pe care o emană vorbele şi gesturile ei. Mi-e greu să afirm că-i inteligentă. Totuşi din puținele cuvinte pe care le-am schimbat, am avut impresia c-a reflectat temeinic asupra multor lucruri pentru a putea face față disperării. În orice caz, senzația asta mi-a dat-o. În ochii ei citeşti certitudinea că există un sens, iar sensul ăsta se află în toate. Îl presimte undeva prin apropiere şi se bizuie pe el. Desigur, par a sugera privirile, zâmbetele, intonațiile vocii, înțelesul nu e de cuprins dacă încerci să-i ştirbeşti integralitatea, să-l judeci aşa fragmentar şi infirm cum se întrupează în fiecare lucru. Am tăifăsuit pe scară o grămadă şi am aflat că-i hidrolog, că umblă mult pe teren, că se dă în vânt după operă şi e surprinsă că nu m-a întâlnit la concerte.

Pe urmă, joi, tocmai când intram în bloc, m-am întâlnit cu un alt vecin. Venise de curând dintr-o călătorie în Europa şi era doldora de impresii şi de amintiri. Ținea să mi le comunice înainte de-a se veşteji. M-a poftit să-i fac o vizită şi-am acceptat pe loc. Am stat împreună la un pahar de coniac, regretând odată cu el că „jumătatea" lui nu-i acasă. Formau amândoi o pereche de pensionari simpatici. Şi unul şi altul refuza drastic tihna retragerii. Ea prepara tot felul de prăjituri celor ce-o solicitau, iar el repara robinetele, meşterea instalațiile electrice şi venea de hac capriciilor oricărui televizor. Avea un instinct tehnic fără greş. Cuplul nu stătea o clipă locului. Apartamentul şi-l mobilaseră în fiecare detaliu. Atât în planul orizontal cât şi în cel vertical. Centimetru de centimetru. Nu lăsaseră niciun gol. Supraetajaseră dulapurile, ornamentaseră brațele fotoliilor şi picioarele mesei, iar vitrina sufrageriei etala vaze de flori, şiruri de pahare de toate mărimile şi varietatea nesfârşită a bibelourilor. Te topeai de duioşie în față acestor baricade care opreau la uşa lor ceea ce unii iau drept vacuitatea totalitară a existenței. Perechea străbătuse trei săptămâni

Austria, Italia şi Franța. Fusese un drog extraordinar. La Viena stătuseră numai douăzeci şi patru de ore, dar „văzuseră tot ce era de văzut”. Nu se compara, fireşte, cu Veneția. Acolo se plimbaseră pe Canal Grande, vizitaseră Piața San-Marco, Palatul Dogilor şi celelalte. Cu un cuvânt, „văzuseră tot ce era de văzut”. E adevărat că după aceea nici Florența, nici Roma – cu Vaticanul, Columna lui Traian, şi Piața Spaniei nu-i mai copleşise. Oricum însă şi acolo „văzuseră tot ce era de văzut”. Iubeau nespus Parisul. Adăstaseră aproape cinci zile la Louvre, Notre-Dame, Sacré-Coeur, Versailles şi zăboviseră pe străzile din Montmartre. Evident, şi aici „văzuseră tot ce era de văzut”. Itinerariul lor a căpătat mai multă concretețe grație ilustratelor. Le-am privit şi eu. Eram sincer încântat. Dacă am zâmbit vreodată a fost într-un fel tandru. Jur! M-am simțit chiar dator să răsplătesc amabilitatea gazdei. Aşa că i-am istorisit o seamă de anecdote despre țările pe care le cercetaseră. Glumeț puneau în evidență cu aceeaşi temeinicie deosebirile dintre mentalitățile distincte ale celor trei popoare. La despărțire mi-a mulțumit, asigurându-mă că se dă în vânt după oamenii tineri, plini de viață. Nu-i putea suferi pe cei ce dorm de-a-n-picioarele încă din cei mai frumoşi ani. De asemeni, disprețuia mințile găunoase. Necazul e că nu găseşti mulți ca mine. Am plecat îmbătat de atâta candoare. Umanitatea – mi-am zis – are nevoie de ingenuitate şi câteodată ea se dovedeşte foarte rentabilă. Problema rămâne doar în ce-o investeşti. Uneori alegerea e teribil de păgubitoare şi pentru tine şi pentru ceilalți. Nu de alta, dar pe suprafața interioară a celor mai cumplite momente din istorie recunoşti hieroglifele avântate ale acestei minunate naivități. Sâmbătă 1 aprilie m-am trezit cu un puls de o sută douăzeci de bătăi pe minut. Le simțeam în gât, în timpane. Un fierăstrău electric. Încă una din păcălelile pe care mi le juca organismul. Dar nu m-am speriat. Mai trecusem pe aici. Am pus cordul în cămaşa de forță a chimicalelor. După câteva ore am făcut față provocării. Voltajul a scăzut simțitor. Când am ajuns la

teatru, tahicardia a dat şi mai mult înapoi. În restul zilei am circulat cu viteza normală de croazieră a inimii. M-am întrebat dacă printre pricinile necunoscute dar bănuite ale precipitării pulsului nu se insinuase una nouă. Armonia la care ajunsesem. În războiul meu cu existența intervenise un armistițiu. Mă comportasem, într-un mod respingător de normal. Iar adâncurile semeției mele, flatate doar de instabil şi de interogativ, se opuneau fie şi unui calm de câteva zile. Ele îmi aminteau că măcar pe frontul biologic suntem cu toții nişte împilați. De aceea cordul pornise o zgomotoasă campanie de propagandă. De altfel, -inima mea se aranjează totdeauna pentru, a-şi face rost de sentimentul importanței ei. Dacă o neglijam, era capabilă să explodeze într-un infarct, numai din ranchiună. Fiindcă uitasem ceea ce făcusem din ea şi mă desolidarizasem de un trecut comun. Fusesem pentru un timp de acord cu mine, fără nicio divergență. După ce petrecusem ani întregi în palpitante dispute şi ne exersasem laolaltă în tehnica scindărilor intime, a controverselor lăuntrice, iată, încheiam dintr-o dată o ruşinoasă, pace separată. Nu cumva asta însemna canonada ei şi anume că fricțiunile dăinuiau şi e o inepție să simulez că le ignor? Am dat deoparte o presupunere abstractă pentru una concretă. În ultima vreme o lăsasem mai moale cu programul de gimnastică. Mă plimbam doar în jurul casei. Aşa că îndată după ce-am mâncat ceva incert şi searbăd, am pornit vitejeşte spre Cotroceni. Amiaza însuflețită de toți cei ce ieşeau de la slujbă mirosea a răcoare şi a proaspăt. Soarele era ascuns în nori şi bătea un vânt uşor. Copacii de pe bulevard dădeau ghes adierii, dar zidurile de beton ale blocurilor o domoleau. După ploaie şi în lumina placidă, orgia de culori de până mai ieri se dispersase, scoțând la iveală adevărata înfățişare a lucrurilor. Rămâneau doar amintirile unei erupții necugetate şi ecoul lor mahmur. Acum ferestrele nu mai erau orbite, balcoanele îşi divulgau geometric în fața cerului plumbuit goala lor claritate, iar fațadele clădirilor îşi mărturiseau deschis cenuşiul jerpelit. Puțin după ce-am

trecut de Facultatea de Drept, mi-am dat seama că paşii mă purtaseră de fapt într-o direcţie bine definită. Câteva sute de metri mai departe se aflau nişte terenuri de tenis şi probabil acolo aveam să dau peste Irina şi Mihai. De obicei, ea juca în parcul Herăstrău, dar prevedeam că azi îi voi afla în drumul meu. Era însă absurd să mă feresc de ceea ce oricum, îmi stătea în cale. Mi-am urmat traiectul şi am găsit ceea ce căutam, I-am zărit încă de departe. Bineînțeles, ei erau prea absorbiți ca să mă vadă de la distanța aia. Irina purta un şort alb care-i dezgolea picioarele vânjoase şi o bluză roşie, fără mâneci. Fabricantul imprimase pe jerseu un crocodil. Eu i-l adusesem dintr-una din călătoriile mele. Brațele de un roz sidefiu stropite cu rugina câtorva pistrui țineau aprig racheta. Părul şi-l strânsese sub o caschetă albă cu viziera fumurie. Gâfâia şi râdea, dezvelindu-şi o dantură strălucitoare. Lovea puternic, şi net, dar cam fără spor. Mihai o fugărea pe laterale de la un colț la altul al terenului. Sau o mințea cu mingi scurte şi razante, alternându-le imprevizibil cu cele ce-o sileau să se îndepărteze prea târziu de plasă. Şi el arăta foarte bine în tricoul şi pantalonii albaştri. Niciodată silueta lui nu mi se păruse atât de frumos proporțională. Era lat în umeri, subțire în şolduri şi avea o musculatură alungită. Câțiva curioşi urmăreau partida, dar nici Mihai nici Irina n-aveau ochi pentru alții. Tot ce era în jur devenise pentru ei ireal. Cred că amândoi aveau simțământul că nimic altceva nu contează sau ar putea să aibă vreo urmare. Se lăsau stăpâniți doar de emoțiile luptei. Presupun că Irina se îndârjea tocmai întrucât el conducea calm şi cu dibăcie confruntarea, încercând s-o sleiască de puteri şi obosind-o cu măiestria suverană a trucurilor care sunt regula jocului. Oricine, dealtminteri, i-ar fi prețuit stilul precis, eficient. Măsura cu exactitate traseul mingii, replicând înverşunării tot mai dezorientate a Irinei cu mişcări simple şi fireşti. Iar ea era fericită. Cum de mult nu mai fusese. M-am bucurat pentru Irina şi m-am bucurat pentru mine, întrucât nu m-au văzut. Am întins pasul. Imaginea semăna cu o frumoasă pagină din „Paris Match“.

În timp ce mă depărtam, mi-am amintit de ceva. Într-o seară, un ofițer dăduse peste un ostaş sărutându-se cu o fată. Soldatul se desprinsese abrupt din îmbrățişare şi-l salutase disciplinat, iar el, mărinimos, îi ordonase reglementar: „Continuați!“ O asociație neghioabă. Dar, după cum se ştie, festele pe care ni le joacă memoria nu-s ingenue. Adevărul e că uneori când sunt strâns cu uşa iau o poză de victimă, însuşindu-mi totodată un grad superior. Şi mă răfuiesc cu realitatea înțepând-o pe la spate cu un surâs. Mi-am aprins o țigară şi mi-am văzut de drum. La colț se ridica un turn din prefabricate. Macaraua înălța în văzduh câte un zid în care era gata practicată uşa sau fereastra, iar constructorii le împreunau. Deocamdată, pereții nu abuzau unul de încrederea celuilalt. Dar se putea presupune că în ziua în care vor deveni participanți conştienți şi activi ai unui apartament, se va stabili între ei o mai mare familiaritate. Apoi m-am înfundat pe nişte străduțe înguste şi desfundate. Casele erau scunde. O parte stăteau într-o rână, retrăgându-se printre copacii grădinii. Alte clădiri înaintau pe trotuar cu aroganță. M-a izbit înfățişarea uneia dintre ele. Cine o durase avea probabil nostalgia călătoriilor, deoarece îi dăduse liniile unei nave, Prora despica vitejeşte pavajul şi prin geamul rotund al unei cabine răzbătea miros de cartofi prăjiți. Ceva mai încolo două femei cu fața pergamentoasă stăteau pe scăunele dezvoltând trecutul. M-au înregistrat fără curiozitate. Abia dac-au ieşit din însufleția lor veşnicie pentru a-mi arunca o căutătură. Trebuia să mai treacă mult timp ca să mă înscrie pe lista de aşteptare a interesului lor. Pe urmă am ieşit pe Chei. Dincolo de paravanele de tablă se auzeau glasurile celor ce lucrau la metrou. Am ajuns în Piața Operei, am traversat, am trecut pe lângă o cofetărie, am şovăit în fața unui taxi din care tocmai coborâse un tânăr şi am mers mai departe. La parterul blocurilor se aflau tot soiul de prăvălii. Într-o cămăruță cât o chilie, un bărbat vindea nasturi şi catarame sub ochiul stins al televizorului. Am cercetat vitrina. De mult căutam o încheietoare care să se asorteze cu pardesiul meu. Pe cea originală o pierdusem. Şi

pe când alegeam printre cele expuse, dreptunghiul cu colțurile boltite a ieşit din negură, a pâlpâit incert, adunând din scrijelituri şi crăpături o imagine. I-au succedat o sumedenie. Retina sticloasă şi uşor bombată părea să-şi deruleze pentru sine observațiile şi impresiile. Ele curgeau valuri, unele anulându-le pe celelalte, ca şi cum pe pământ n-ar exista un lucru la care să se uite în acelaşi fel. Mai departe am dat peste o fată care vindea susan tăvălit în miere. Prăjitura s-a dovedit gustoasă. La intersecția cu Brezoianu, o echipă înzestrată cu o maşină specială vărga asfaltul, indicând trecerea pentru pietoni. Benzile vopsite în vară intraseră în proprietatea ploilor şi zăpezilor. Pe trotuarul opus, în dreptul cinematografelor, alineate strâns, o mulțime de tineri dădeau în clocot. Se vânzoleau încoace şi încolo. Urcam panta domoală, absorbit de privelişte a animației lor, aşa că n-am putut să evit decât în ultimul moment damful comunicativ al unui voinic cu pălăria pe ceafă. Se clătina sub complicațiile instabilului şi interogativului, dar fără a se lăsa intimidat. De la Hotelul «Central» a ieşit un grup de turişti. Mai toți erau oameni în vârstă, dar asta nu-i împiedica să fie foarte veseli şi să se simtă uniți prin ceea ce avea să li se întâmple în noua aventură. La Bălcescu am realizat că vântul se întețeşte. Totuşi nu era frig. Norii se risipiseră şi tavanul nu mai păstra decât culoarea ecoului lor. Până de curând, la ora asta cădea întunericul. Abia acum mi-am dat seama cât de mult se lungise ziua. Am pornit spre mama, pe itinerariul bine ştiut şi l-am străbătut maşinal, amestecându-mă în convoiul al cărui suflu era continuitatea. Mă străduiam din răsputeri să nu cad în cursa întinsă de o memorie fictivă. Ea îmi scotea în cale amintiri însângerate, suferințe care nu fuseseră niciodată ale mele, dar pe care televizorul le scormonise. Pare, desigur, teribil de amuzant să-ți închipui, bunăoară, că eşti supraviețuitorul genocidelor şi masacrelor ce nu te-au implicat nicicând. Ori că ai luptat în tranşee nereținut de nimic şi nelegat de nimic decât de datoria armei. Sau să fii încredințat c-ai ispăşit ani de temniță, foamete, umilințe şi

torturi. Nu-i aşa că-i o inepție să ai nervii la pământ şi să te simți făcut harcea-parcea tocmai de ceea ce ai fost cruțat? Cea mai mare dintre inepții. Şi, pe deasupra, de un ridicol enorm. Cum naiba să am simțământul că mi s-a întâmplat mie în realitate, c-am îndurat pe pielea mea ceva de care mi s-a povestit, ce am citit ori am văzut în fotografii?! Uneori îmi spun că stupiditatea e urmarea orgoliului. Pur şi simplu sunt incapabil să dau deoparte ceea ce socotesc fără sens, ori cu unul inacceptabil. Totuşi, poate că nu-i adevărat. Poate că eventualitatea pândeşte profetic într-o experiență de care nu-i nici drept, nici posibil să ne despărțim, chiar dacă personal n-avem cu ea nici în clin nici în mânecă, iar dintre toate formele de solidaritate, asta nu-i cea mai ruşinoasă. Poate că tocmai cei ce se bucură de o memorie senină vor fi într-o zi nevoiți să-şi răscumpere integritatea. În orice caz, aducerile aminte sunt pentru mine o treabă de toată frumusețea. Şi oricând mă pricep să scot din mânecă altele.

Mama mă aştepta nerăbdătoare, înciudată şi neliniştită. De obicei vin la ea cu mult mai devreme. Se coafase proaspăt, se fardase şi se parfumase ca pentru o întâlnire de dragoste. Nu acceptă pentru nimic în lume să apară altfel înaintea mea. Şi asta de când nu eram decât un puşti. După moartea tatei, a devenit însă aproape o manie. Sâmbătă nu joacă bridge şi nu se vede cu nimeni. E o după-amiază pe care am convenit să ne-o rezervăm unul altuia. Nu ştiu ca vreunul din noi să fi încălcat regulamentul afecțiunii calendaristice. Energia comprimată a ceasurilor de tăcere, încărcătura emoțională şi o puzderie de fapte şi reflecții au explodat în monologul ei, dezvăluind o parte din compuşii vieții. De fiecare dată când o văd, am aceeaşi impresie. Cred că se numără printre puținele ființe cărora nu le e frică de moarte. Se teme doar să nu-şi piardă rațiunea de a trăi. Şi atâta vreme cât mai are ceva de făcut, de înregistrat, de spus, se simte în siguranță. La început, glasul i-a sunat puțin dezacordat. Ca o claviatură neexersată, însă apoi şi-a regăsit fără greş melodia despotismului luminat. Mai drept

ar fi fost s-o numesc o opoziție leală. M-a luat în primire încă din vestibul:

— Scoate-ți pantofii. Unde-ai umblat de-ai reuşit să aduni atâta noroi? Mă mir că n-ai avut nevoie de un camion care să te remorcheze. Am nişte chec. Vrei înainte nişte ouă?

— Aşteaptă să-mi trag sufletul.

— Ai dreptate. Numai că uiți câți ani am. Nu cumva îți închipui că voi trăi o veşnicie? Şi aşa am zăbovit destul. N-am chef să stric totul prin veşnicie... Nu da atenție. E duşul. Picură întruna. De-abia l-am reparat. Toate se duc de râpă în casa asta... Nu poți să-mi găseşti ceva de lucru? O traducere ar fi ceva grozav. Îți pune mintea la lucru. Nimic nu-i mai rău decât inactivitatea. Mai ales când trebuie să faci față singurătății. Dacă nu-i dai creierului o treabă precisă, putrezeşti de viu. În idioțenie ori în spaime. Şi când te gândeşti că pentru alții pensia e un vis minunat... Nu-i uşor să observi că ai tot mai puține dorințe. Ori să socoteşti că nu-i mare pagubă dacă poți renunța în fiecare zi la altceva. Sigur că mă repet. Îngrozitor e însă că-s obligată... Când mă uit la tine cum dai cu piciorul posibilităților... Cum eşti dezolat pentru fiecare din calitățile tale. Fireşte, nici alte vârste nu-s mai fericite... Câteodată mi-e teamă că tu nu eşti în stare să iubeşti pe cineva cu-adevărat. Prea te urăşti doar pe tine singur. Am cunoscut la bridge o femeie tânără, foarte inteligentă, ar merita s-o cunoşti... Nu fă mutra asta. Bine, renunț... De altfel, asta-i soarta părinților. Sunt auziți doar când au tăcut pentru totdeauna. Cred că e ceea ce-i stimulează să vorbească. Îşi dau seama că nu-i în zadar... Află că imbecilul ăla de Muhammed Ali ştie ceva când declară sus şi tare că-i cel mai bun, cel mai deştept, cel mai frumos, cel mai tare. E o chestie să te pricepi să-ți proclami superioritatea absolută. Nu atât ca s-o creadă ceilalți, cât ca să te convingi pe tine însuți. Deşi la el e, presupun, o tactică. Pentru a lua piuitul adversarilor şi a face k.o. universul. Nu-şi mai încape în pumni de mândru ce-i... Nu te-amuză povestea cu Trujillo? S-a admis că nu dominicanii i-au făcut felul. Se recunoaşte că o secție a C.I.A. a încurajat

revolverul. Dictatorul ajunsese să-şi imagineze că el conduce realmente țara. Că se poate lipsi de sfaturi. Pe el l-a pierdut tocmai convingerea că-i de neclintit şi-şi poate îngădui orice. Eu am bănuit de mult că această execuție naturală; ca să mă exprim aşa, a fost bine pregătită. Când citesc negru pe alb lucruri din astea, cresc în ochii mei. Din păcate, însă, şi când traduc am uneori sentimentul că-s tot atât de talentată, dacă nu şi mai şi decât autorul cărții... Ai auzit că Ingmar Bergman are probleme cu fiscul? A hotărât să părăsească Suedia şi să facă filme în Germania. De formidabila descoperire a japonezilor ai aflat? Au realizat un magnetofon cât o cutie de chibrituri. Se pune în mişcare doar la sunetul vocii. Am impresia că la tine e exact pe dos. Cum deschid gura, cum ți se înfundă urechile... Anticipezi, mereu anticipezi, ai devenit un specialist al previzibilului, îi dai chiar o mână de ajutor şi pe urmă te trezeşti sleit de puteri de ceea ce ştiai dinainte, dai din colț în colț, nu mai ai ce face cu restul timpului şi priveşti înainte ca şi cum te-ai uita îndărăt. Spune-mi, te-ai ales vreodată cu ceva bun de pe urma nenorocitului ăstuia de joc? N-ai nimic mai interesant de făcut? Nu. Vezi că te legi singur de mâini şi de picioare?... Ce zici de interviul lui Leonardo Sciascia? Declară că se îndoieşte de totul. Chiar şi de improbabil. E convins că singurele lucruri sigure pe lumea asta sunt coincidențele. Eh, ca orice scriitor, exagerează...

Am aşteptat calm să fărâmițeze în mici bucăți ceea ce voia să-mi comunice, până când mi-am dat seama că a reuşit să strângă mozaicul într-un tot. Şi i-am admirat darul de a insinua hotărâtorul în învălmăşeala felurimii. Am respins ispita nedemnă de a-mi considera mama ca material informativ, l-am relatat la rândul meu câteva evenimente din golfurile încinse ale prezentului. Fireşte, cu grija de a despărți sâmburele avantajos al înțelesului de huruitul fumegos al întâmplării. Tar în cele din urmă i-am mărturisit:

— Mi s-a făcut foame.

— În sfârşit un semn de viață! a exclamat ea.

Şi s-a repezit în bucătărie. Dar şi cât a pregătit ouăle n-a

încetat să descoase anume pentru mine abundența şi amalgamul care-o fereau de letargia zilelor. Un adevărat seminar îmbibat de consecințe. Şi aşa a ținut-o şi în timp ce mâncam.

— Am să încerc să-ți obțin o traducere, i-am spus după ce-am terminat masa. Îmi pare tare rău că pentru moment n-ai de lucru. În general.

— În general, m-a îngânat ea... Şi n-ai de ce. Fiecare pentru sine. Şi degeaba încerc să-mi îndulcesc adevărul ăsta. Nu cumva crezi c-ai reținut ce-i mai important? Eu izbutesc să mă descurc. Problema e alta.

— Nu-ți bate capul. E rezolvată.

— Ca de altfel toate problemele, a ripostat mama ca un ecou indiferent, dar pe urmă nu s-a putut reține şi a completat cu o voce puternică: Ne înțelegem extraordinar. O perfectă comuniune sufletească. Iar toate sfârşesc, nu-i aşa, prin a se aranja?

O clipă am avut senzația că polemizează cu soțul prin fiu. Şi pe tata, căruia îi reproşa că e incapabil să se lase cucerit de mărunțişul zilelor, îl învinovățea uneori pe acelaşi glas revendicativ şi exasperat. Fireşte, pentru alte motive. Pe biolog îl acuza că întreține cu viața doar raporturi de meserie. Realitatea e că şi pe mine m-a uluit absența lui din concretul familiei şi al actualității. Numai că eu eram fascinat de misterul acestei lacune. De altfel, de cum l-am cunoscut mai bine, mi s-a părut că-i o minunată ficțiune. De obicei căutăm în instituția paternității certitudinea unei protecții, autoritatea unui ziditor încăpățânat şi responsabil. Şi care, ineercând să ne modeleze după chipul şi asemănarea lui, trezeşte scrâşnetele mânioasei noastre opoziții. Dar atotputernicul meu nu mă zămislise întru gloria lui! Pentru un stăpân şi o zgardă – socotea probabil el – mama era de ajuns. Or, această libertate mi-a dat senzația că eu sunt creatorul tatei. Iar născocirea mea nu cunoştea nimic la fel de frumos şi de complet. Când îl auzeam vorbind despre ceva precis şi obişnuit, despre lucrurile acelea aparținând tuturor muritorilor, eram emoționat până la

lacrimi. Opera mea era atât de vie încât îşi avea acum propria ei neatârnare. Şi ca orice perfectă plăsmuire care se desparte de creatorul ei, tata putea fi totul, chiar contrariul său. Şi asta anume pentru a nuanța adevărul nesfârşit al viului. Pe mama, evident, detaşarea lui o scotea din sărite. Greutățile de care ne loveam păreau că pe el nu-l costă nimic. Până şi atunci când accepta să le ia în discuție, amănuntele cotidianului rămâneau pentru tata un fel de a se referi la acea bogăție pe cât de iradiantă pe-atât de minoră în care omul de ştiință descifrează substanța vieții, gama ei de forme. Inepuizabilul concretului nu făcea altceva decât să numească urzeala nesfârşită, simptomele palpabile şi inferioare ale ideii de existență. În controversele cu soția lui, splendida mea invenție, cu părul intrat foarte de tânăr în iernat, cu trăsăturile estompate, folosea tactica eschivei şi arta reticenței. Doar când mama încurca planurile, intervenea marcând hotare şi distincții. Însă fără a ridica glasul. Ar fi fost nechibzuit să contezi pe tata pentru a forța tonul şi a-şi sublinia efectele. Spunea da toleranței şi nu confuziei din zorile perpetuu virgine şi nealterate ale unei constituții definite precis. Nu l-am văzut niciodată pe tata surprins de agresiunea tulburelui. Doar şi ea făcea parte din lume?! Şi tocmai această magică invulnerabilitate mă hipnotiza.

— În adevăr, toate sfârşesc prin a se aranja, i-am răspuns mamei, scuturându-mă de peticul unui râs nervos. Da, sunt de acord. Ar fi însă aberant să ne prefacem că aşa e şi bine, că aşa e şi drept.

— E primul cuvânt omenesc pe care l-ai rostit de când ai intrat pe uşă.

— Nu, primul a fost „mi-e foame”. Ce vrei, nu devenim dintr-o dată umani.

O clipă am tăcut amândoi.

— Te înşeli, a ripostat apoi mama. Tata găsea spontan drumul spre ceilalți.

— Pe când eu…

— Tu nu eşti în stare decât să te ții în frâu. E felul tău de a

fi spontan. Întâi te opreşti în loc, şi apoi te arunci înainte, dar exact pe drumul cel mai rău. Şi o ții aşa, orbeşte.

Aluzia la Irina era clară, însă n-am vrut s-o sesizez.

— Cu tine vorbesc, a continuat mama.

— Ia-o mai uşurel. N-ai de ce să te aprinzi.

— Crezi?

— Da.

— În cazul ăsta, află că nu m-am aprins, dar nu mă pot împiedica să gândesc. Orice aş face, mă trezesc luând-o din nou de la capăt cu aceleaşi gânduri.

— De câte ori ai bătut până acum calea asta?

— De prea multe ori. Şi mereu fără niciun folos.

— Ar trebui să renunți.

— Mai întâi ar trebui să renunți tu cu adevărat.

Din nou o numea pe Irina.

— Hai s-o lăsăm încurcată, nu de alta, dar prea e limpede totul.

M-a privit cu ochii foarte strălucitori.

— Chiar aşa. O încurcătură cât se poate de limpede. Şi pe care vrei morțiş să n-o dezlegi. Fugi de o discuție serioasă ca dracul de tămâie. Nu cumva îți închipui că-i o rezolvare. Oricum, mă bucur că apropierea dintre noi creşte.

— Tata ştia să se înțeleagă cu oricine. Până şi cu băiatul lui.

— În schimb, mi-a trântit-o mama, băiatul lui nu se înțelege cu nimeni. Nici cu el însuşi.

— Atunci de ce te miri?

— Fiindcă mă doare. Trebuie să-ți ascund că mă doare?

— Nu-ți cer decât să mă iei cum sunt. Şi n-am nicio vină că nu semăn cu tata. Sau cu tine.

— Bineînțeles. Însă de multe altele eşti vinovat.

— Şi am făcut eu din asta vreun secret?

— Ar fi fost şi greu. Mie-mi sare în ochi că nu eşti niciodată în largul tău. Vezi, el îți dădea impresia că are posibilitatea să facă orice ar dori.

— Da, nu-mi închipui că vreodată l-a luat ceva prin surprindere.

Din nou pupilele căprui m-au fixat cu intensitate din albul prea mare al irisului.

— Aha! a exclamat mama. Şi ce-i dacă îți sare în față un lucru pe care nu l-ai prevăzut? Sau expertul anticipațiilor e dezamăgit? De fapt, tu oricum eşti dezamăgit. Şi dacă se întâmplă ce ți-ai imaginat, şi dacă nu. Totul e să găseşti un motiv pentru dezamăgirea care-ți cade nemaipomenit de bine.

Am zâmbit.

— Lasă mamă, până la urmă o să mă descurc eu într-un fel.

— Pe cine crezi tu că tragi pe sfoară? Nu cumva pe mine? Cum o să te descurci? Tu ori te sufoci în ceva care ți se pare prea strâmt, ori te rătăceşti în ceva care ți se pare fără de sfârşit! Sau presupui că numai tu observi, iar alții nu te văd?

Replica ei mi-a închis gura. Mai ales c-a adăugat imediat după aceea o propoziție în sensul că eu nu mă împac cu mine decât când stabilesc un dezacord echitabil cu altul. Intuise foarte corect ceea ce mă lega de Irina. A trebuit să remarc că nu era omul pe care să-l pot mințti.

— Aşteaptă puțin, i-am spus, şi-ai să vezi că de mâine devin altul. Dacă nu de mâine, atunci de poimâine. Ce vrei, e o treabă care durează.

— Da, a mormăit mama, totul durează. Iar aşteptarea durează cel mai mult.

Din purgatoriul lucios şi meditativ al tabloului, tata urmărea ironic şi impenetrabil discuția noastră. Ne asigura pe amândoi că n-are rost să ne amărâm de pomană. Orice înțelegere, îmi sugera el, îşi are neajunsurile ei şi poate lucrul cel mai rău e să râvneşti la o deplină şi absolută armonie cu părinții. În acuarela pictată de unul din colegi – portret sumar şi semănând ca o fotografie cu modelul – tata n-avea aerul că se sinchiseşte prea mult de cum fusese el sau de cum sunt eu. Se uita la mine şi la lume din depărtarea acum definitivă. Şi surâdea. Surâdea nesfârşit, într-o ultimă expresie de sine. Mereu repetată şi mereu aceeaşi.

Mă îndreptam spre apartamentul meu, observând cât de opuse erau firile părinților mei. Tata dădea întâietate banalității, considerând-o nici ca pe ceva foarte bun, nici ca pe ceva foarte rău. Mediu normal. Dealtminteri, el însuşi părea un concentrat de locuri comune, o ființă de serie, tipul standard ai omului de ştiință. Descătuşat de cotidian şi de tensiune, nu cerea socoteală organicului şi naturalului. Mama era convinsă că banalitatea e un lucru teribil, iar presiunea ei terifiantă şi zdrobitoare. Prin temperament, studii, profesiune, tata privea răbdător, concentrat, migălos, înlăturând din câmpul lui de vedere perisabilul circumstanțelor. Fenomenul îl interesa, uneori chiar acut, însă fără a se lăsa aspirat în vârtejul lui. Când analiza un fapt, îl punea sub lupa microscopului şi secunda aceea de viață se definea ca un întreg pluriform şi indivizibil. Mama, cu ochii spre ecranul panoramic al universului, trăia accelerat într-un „prestissimo“ continuu. Stabilea relații între evenimente, scormonind prin ungherele şi nişele lor tainice pentru a descoperi amprenta politicului şi a ocultului. Pentru tata, lumea constituia o scenă fără regizor şi fără decor. Trecea peste portretul fizic al personajelor, vârsta ori starea lor civilă. Ea se pasiona de înfățişarea actorilor, de recuzită, de costume, de colateralele spectacolului. În optica tatei, sensul reprezentației rămânea ireductibil. Mama îl căuta, îl găsea şi-l restrângea. Amândoi, desigur, realizau realitatea. Să fi fost asta una din trăsăturile de unire ale căsniciei?

Înainte încă de a ajunge la mine acasă, am observat obişnuita agitație de sâmbătă seară. La o fereastră, un bărbat cu un cap de buldog fuma o țigară şi prin nelămuritul fumului, dincolo de silueta lui masivă, se auzeau glasurile celor care jucau o aprigă partidă de cărți. Buldogul, care avea degetele pline de inele, era gestionarul de la „Aprozar”. Într-o cabină telefonică doi tineri se strângeau în brațe. La restaurant, la cofetărie, la bufet, pretutindeni era plin ochi. Din unele apartamente țâşnea ritmul dansant al magnetofonului. Din altele, vocea crainicului care în cadrul

teleenciclopediei evoca soarta unui neam de păsări pe cale de dispariție. Nu vedeam imaginea, dar auzeam sâsâitul lor. Trebuie să fi fost nişte pocitanii cu ciocuri uriaşe, fantastice. Îmi imaginam mici cârduri înaripate coborând în crepusculul speciei şi lăsând în urmă o ultimă generație de progenituri monstruoase care se lăfăiau în aşteptare. Lângă o superbă maşină americană, un grup de puberi discutau ațâțați despre caii-putere, cutia de viteze, tabloul de bord şi farurile escamotabile.

În apartamentul meu era raiul. După ce-am făcut o baie, am lăsat întredeschise geamurile de la dormitor şi am respirat mireasma răcoroasă a lacului. Televizorul nu l-am deschis. Serialul mi se părea plicticos. M-am vârât în pat şi am cutreierat cu radio-ul Europa. La Roma am ascultat un meci de box, la Londra o selecție a melodiilor de succes, iar la Monte-Carlo secvențe dintr-un concurs asemănător cu „cine ştie câştigă". În timpul nopții m-a trezit bălăngănitul ferestrei. Dar nu m-am dat jos din pat s-o închid. Am ascultat vuietul vântului. Mă simțeam grozav la căldură, sub plapumă, şi curând am adormit.

Duminică, pe la zece, m-a sunat Gigi. Dacă n-aveam nimic împotrivă, o pornea spre mine. Gigi este cel mai tânăr dintre prietenii mei. Avem aceeaşi vârstă. Lucrează ca redactor la o editură de artă, unde i se încredințează multe din cărțile cu „probleme" ori semnate de personalități „dificile". Arată ca un june prim. De câte ori îl văd, rămân în admirația tenului lui de fecioară necoaptă. E totdeauna proaspăt ras şi miroase frumos: a „after shave". Îşi piaptănă cu grijă părul negru şi cârlionțat. Silueta lui filiformă e de individiat. Dar şi trudeşte straşnic pentru ea. Nici dulciuri, nici făinoase. Şi zilnic o oră de înot. Poate să plouă, poate să fie zăpada cât casa, nu lipseşte de la bazin. În care vede biserica lui. E un habotnic al ființei sale fizice, pentru care se roagă „crawl" sau „brasse". Gigi e un nesecat izvor de ştiri şi bârfe. Cartea de telefon e prea restrânsă pentru volumul relațiilor lui. Băiat de servitoare (mai apoi fată în casă, cameristă şi confidentă în casele marii burghezii de dinainte de război),

Gigi cunoaşte totul despre apusul purpuriu şi jalnic al acestei lumi. Dealtminteri, cu ultimii ei vlăstari se vede uneori. Istorisindu-mi despre înflorirea moartă şi perenă a celor ce-au fost şi desenându-mi amănunțit şi riguros portretele atârnate acum în golul trecutului dar pentru el sfidând parcă legile gravitației, evocând himerele adevărului sfârşit, culcuşurile somptuoase şi agitate ale averilor de demult, deznodământul însângerat, mişelnic, măreț sau derizoriu al stăpânilor lor, are un soi de sălbăticie şi de milă, de iubire nelămurită şi de ură. Palatele în care au locuit defuncții sunt azi în paragină. Ori au devenit reşedința unor ambasade. Însă când trece prin dreptul lor, nu se poate împiedica să nu-şi amintească din nou de pardoseala de marmură ori de parchetul pe care ei au păşit, au râs, au plâns şi s-au dat în stambă ca cele de pe urmă slugi. Ochii de tăciune i se umplu de-o nostalgie sălbatică evocând candelabre şi viori, fracuri şi rochii de dantelă, îmbrățişări, certuri şi oglinzi exaltate Dar Gigi se bate pe burtă şi cu unii din cei care-s astăzi oameni de vază. E invitat în apartamentele lor, fiindcă nimeni nu povesteşte mai pasionant şi nu are arta lui de a îmbina elogiul exorbitant cu obrăznicia groasă a familiarității. Cum spune Cocteau, ştie totdeauna până unde să meargă prea departe. Simțul lui de observație e prădalnic, dar cochetează cu principiile onoarei şi decenței. Desfătarea de a fi în preajma puterii pe care o râvneşte crâncen se aliază în remarcile lui pertinente cu blazarea celui hârşit prin bordelurile lumii. Nu mai țin minte cum ne-am legat unul de altul, dar suntem vechi amici şi câteodată mă întreb pe ce se întemeiază lunga şi trainica noastră legătură. El mi-a făcut o grămadă de servicii, fără să-mi ceară nimic în schimb. Nici nu văd ce i-aş fi putut oferi. O singură dată m-a rugat ceva. M-a rugat să-i citesc una din cărțile de care răspundea – un studiu despre originile tragediei şi evoluția genului de-a lungul timpului – referind despre volum sub semnătura lui. Asta a fost tot. Dar merita să-i auzi tonul cu care-mi transmitea solicitarea. Ca o poruncă a unui potentat al cunoaşterii către un nenorocit de

şoarece de bibliotecă, chemat să-l descotorosească de prisosul sterp al erudiției.

Când l-am cunoscut, mi-am zis că nu-i nimic de capul frumuşelului ăstuia. Am avut senzația că seamănă ca două picături de apă cu un băiat de bani gata. Nu-mi venea să cred nici că suntem de-un leat. Nu vedeam în el decât un băiat cu lipici, fercheş şi volubil, risipitor cu glumele, complimentele şi sfidările, chefliu şi vesel, frate de sânge şi de aspirații cu oricine pierduse ori câştigase ceva şi tutuindu-se hazos, vindicativ şi fără iluzii cu secretele biografiilor în refugiile cărora dădea iama. Şi fiindcă pe deasupra suduia vocația ideilor generale, l-am considerat o minte chioară. De fapt are o inteligentă iute, lunecoasă şi ospitalieră. Care te vrăjeşte în ciuda sau tocmai printr-o vorbire ce se scutură cu dinadinsul de licărul nuanțelor atât în galanterii cât şi în impertinențe. O vorbire sudând cu dichis esențialul cu grosolănia care încape în trei cuvinte. Ființa lui emană o francă, simplă, provocatoare şi contagioasă sinceritate. E în el un soi de mitocănie solidă la care țin ca la o minunată rezistență a realului. „Intelectualii subțiri" sunt pe toate drumurile, dar la o nevoie nu te poți baza prea mult pe ei. Aşa că nu-i puțin lucru să câştigi o devotată mojicie pe care să poți conta în zilele negre.

Nici n-am apucat să mă îmbrac, c-a şi fost în casă. Uitasem că nu se deplasează decât cu Mercedes-ul lui, o maşină sport cu număr de circulație iute şi viteaz. M-a sărutat pe amândoi obrajii, a dat roată cu privirea şi mi-a declarat:

— Mă nenorocitule, mi-era dor de tine!

— Şezi. M-am lăsat dus de treburi. De-aia nu te-am mai căutat.

— Am auzit că una din treburile tale arată mişto. E făcută numai din bucle şi are un pupitru de ți-e mai mare dragul să-ți pui capul pe el. Pe mine ți-ai găsit să mă duci cu muia? Păi ce-ți închipui, că n-am oamenii mei la „Athenée Palace"?

— A fost doar o noapte.

— Ei nu, c-oi fi visând la 1001 de nopți.

— Şi ea a avut iniţiativa.

— Aici te cred. Nu-i nevoie să mă convingi că în materie de muieri eşti o baligă. Noroc de ele că-ţi mai sar din când în când de gât. Dar află că puicuţa n-o să-ţi dea drumul cu una cu două.

Mi-a aruncat o căutătură vicleană şi a adăugat:

— Fierbe temperamentul în ea. D-aia a şi dat pe de lături. Iar tu eşti o momeală tare distinsă. Numai bună să fie cronţănită de nişte dinţi sănătoşi în căutare de finețuri şi delicatese. Ce-aştepţi?

— În niciun caz pe ea.

— Las-că la vreme de nevoie e bună şi-o lipitoare ca asta. Îţi mai ia din sânge şi din griji.

— N-am observat.

— Da ce-au intrat zilele-n sac?

— Adevărul e că mie femeia asta nu-mi prieşte. Şi pe urmă am impresia că lângă ea aş descoperi ceea ce ştiu de mult.

— Într-un sens. Dar nu te uita în direcţia aia. Că nu eşti un nătărău. Uită-te doar la ea. Şi pe urmă ţi se oferă pe tavă, nu te costă cine ştie câţi sfanţi, că multă răbdare până să-ţi intre în aşternut n-are. Ce-i rău în a-ţi face şi tu o bucurie? Sau ai atât de multe? O să te mai scoată la lumină. Ce, eu nu ştiu că treci printr-o perioadă nasoală?

— Nu-s chiar atât de doborât.

— Pe dracu, ai scrântit-o. Ai scrântit-o rău de tot. Recunoaşte. Nu umbla cu fofârlica.

— Am mai primit eu şi alte lovituri şi mi-am revenit. Vrei să-ţi fac o cafea? Vrei să tragi o duşcă?

— De ce nu? Dă-mi o vodcă scurtă şi cu gheaţă.

— Bine, atunci mă duc să scot cuburile din frigider.

Când m-am întors în cameră, cotrobăia prin manuscrisul meu.

— Văd că lucrezi. Necazurile-ţi priesc. Să mă rog să mai încasezi şi altele?

— Pentru asta nu-i nevoie să te rogi.

— Ai dreptate. Însă ultima lovitură pe care ai primit-o a fost tare joasă. Şi atât cât mă pricep eu, asta te-a şi făcut

pilaf.

Şi-a băut vodca şi şi-a aprins o ţigară cu o brichetă patinată cu aur. Acum stătea picior peste picior, supraveghind desăvârşirea rotocoalelor.

— Mă resemnez, i-am ripostat, cu cele următoare.

— S-ar putea, m-a încurajat Gigi, ca viaţa să fie atât de rea încât să nu-ţi mai dea nicio altă lovitură. Atunci să te văd. Sunt de acord însă că Mihai e o potaie. Un fel de vierme. Degeaba îl tai în două, fiecare bucată creşte la loc.

— Cam aşa se întâmplă şi cu gândurile mele.

— Nu-i nevoie să stărui pe chestia asta. Sunt convins. Dar află că Mihai nu-i numai un vierme.

Îmi făcea plăcere, de ce să ascund, auzindu-l vorbind aşa despre el. De aceea am tăcut, aşteptându-l să continue.

— Se bagă pretutindeni. Până şi la teleenciclopedie. L-ai auzit aseară?

— Nu.

— Eu l-am auzit. După păsări şi dirijabile, i-a venit şi rândul lui să ne explice amfiteatrele antichităţii. A început sfios, dar pe urmă s-a umflat. Ca o ploşniţă. Se umfla pe măsură ce sugea tot ce-au spus cei de dinaintea lui.

— Potoleşte-te.

Apreciam frumuseţea morală a lui Gigi, dar aveam unele rezerve privind instrumentarul lui critic.

— Dacă vrei tu, eu îi urez tot norocul de pe lume.

— Bine faci, norocul o să-l mistuie iute.

— E adevărat. Dar cu ce-o să-ţi fie ţie de folos?

A trebuit să-i dau dreptate.

— N-o să-mi fie. Şi asta-i partea cea mai cumplită.

— Poate că-ţi mai revii la Berlin. Te iei cu una, cu alta, şi uiţi.

— Dacă plec.

— Pleci. Şi ia exemplu de la ăia. C-am auzit că acolo se „veghează“ la fericirea cetăţenilor din leagăn şi până la groapă.

— Da, nu scapă niciunul? şi tocmai asta jigneşte liberul lor arbitru. Numai că mai sunt şi altele.

— Dacă te referi la terorişti, bizuie-te pe poliția lor. Are tradiție şi metodă.

— Nu, mă gândeam la altele şi la mai multe. De exemplu la şubrezenia pactului social, la izvoarele şi la viitorul lui. La anumite nevoi pe care nici cea mai prosperă societate din lume nu le poate acoperi. La felul cum se va răsfrânge criza mondială în Germania. Nu azi, dar mâine.

— Seb, scuteşte-mă. Dacă vrei să batem câmpii împreună, am subiecte cu duiumul. Ăsta nu-mi stă la inimă. Mai bine să ne întoarcem la fufa aia cu care-ai ieşit la „Athenée“, că dacă n-o iei tu, ştiu un amator.

— Eşti un codoş.

— Nu, o vreau pentru mine. Dar nu mă bag peste prieteni.

— Liber la îmbarcare.

Restul conversației a fost însufleţit şi oarecare. Însă vizita lui m-a făcut să mă gândesc la ceea ce era ciudat în relația noastră. Nu pricepeam defel prin ce-l putea interesa unul ca mine. Şi totuşi n-am niciun temei să pun la îndoială ataşamentul lui. E real şi s-a dovedit mereu foarte solid. Nu mă refer la faptul că m-a vorbit totdeauna de bine în cercurile prin care se învârte, că mă previne ori de câte ori vreunul pune la cale o intrigă împotriva mea, asumându-şi sarcina de-a o dejuca, sau că-mi procură cărți foarte prețioase imediat ce-au apărut la Paris sau la München. Dar el m-a ajutat să intru ca la mine acasă în policlinică şi la spital. Şi tot el mi-a făcut cunoştință cu Irina, despre care n-a spus niciodată ceva jignitor. Dimpotrivă. Epitetele pe care le-a folosit ca să mi-o descrie urmăreau să arate că-i o femeie extraordinară şi numai imbecilii văd în ea doar un partener pentru o împreunare de zile mari. „Ascultă-mă pe mine, că eu am nas.“ Pentru mulți, Gigi e un personaj enigmatic şi dubios, în portofoliul căruia se ascund responsabilități necurate. Nu-i pot nega curajul, întrucât volumele pe care alți redactori refuză să le editeze, el le scoate la lumina tiparului, dar susțin că îndrăzneala lui e aparentă şi nu face nimic fără asentimentul mai-marilor lui, pe care-i consultă precaut şi din al căror cuvânt nu iese.

Altminteri, cum s-ar motiva împrejurarea că n-a pățit nimic, iar necazurile l-au ocolit? Firește, știe și el ce i se pune în seamă. „Lasă-i să trăncănească. Chiar asta și vreau. Îmi prinde bine. Așa-s mai apărat." De altfel, el însuși întreține zvonul, încurajează ideea că se bucură de misterioase și variate protecții. Ceea ce a și demonstrat sărind în ajutorul colegilor când se aflau la ananghie. Fie făcându-le rost de cele necesare nunților, botezurilor și deceselor în familie, fie intervenind pentru odraslele lor să capete o slujbă în Capitală sau să iasă basma curată din situații în care fuseseră prinși cu ocaua mică. „Îi scot din rahat ca să vadă c-au nevoie de mine și nu mă pot hali cu una cu două." Față de mine, Gigi nu se pretinde a fi o generozitate, atitudine pe care afirmă că nu dă nici doi bani. După cum nu-și face nicio iluzie despre recunoștința semenilor. Atunci de ce se dăruie în dreapta și-n stânga? Numai ca să fie temut și respectat? Evident, îi place să seducă și să oblige pe cei din jur. Dar nu cumva – insinuează dușmanii lui – e un mod de a deschide uși care altminteri s-ar închide în nas? Și pe urmă, de unde până unde la un tip ca el, care scuipă de fapt pe toți, atâta bunăvoință? „Uneori ai chiar impresia că nu tânjește la altceva decât să-și scape semenii din belelele vieții, ușurându-le traiul." Pe de alta – subliniază defăimătorii – ce i-a venit să se dedice cauzelor nobile ale culturii, făcând din ele un apostolat, când e cu ochi și cu sprâncene că nu problemele ei îi stau la inimă? Tot așa cum e clar că nu din complexitatea lor își trage el profiturile mintale și celelalte avantaje. „Sunt niște idioți, m-a prevenit Gigi, doar n-o să-mi închipui că pot face carieră. Și ceva trebuie să pun la baza importanței mele în societate." Adversarii săi îl mai acuză că-i prea slobod la gură ca să nu existe și alte explicații pentru că o scoate totdeauna la capăt. „Cretini, eu n-am de ascuns nimic. Ce-i în gușă și-n căpușă. Interesul meu e tocmai să se știe asta. De-aia nici nu se ia nimeni de mine". Detractorii lui argumentează însă că Gigi, care trăncănește vrute și nevrute, beneficiază de-o perfectă imunitate întrucât pălăvrăgeala lui îmbie pe a altora. „Ei nu! Că e nevoie de

mine ca să se ştie ce au ei în cap. Ca şi cum n-ar avea soții, copii, rude, vecini, colegi, care să le umble prin buzunare şi idei." Dar cum se face – se întreabă otrăvit şi triumfător calomniatorii lui – că un prăpădit ca ăsta e proprietarul unei maşini costând o avere? Şi de unde are atâtea rânduri de haine şi atâta bănet? „Fiindcă prietenii din străinătate înoată în parale, iar uneori, când ai gologani, ai şi memorie afectivă. Uite, unul dintre ei, pupa-m-ar în fund, şi-a pus valetul să-mi expedieze în fiecare an costumele de care s-a săturat. Asta se cheamă, bă, fraternitate." Oricare ar fi adevărul despre Gigi, trebuie să recunosc că are harul de a prezenta lucrurile în sensul plauzibilului. Şi cu un cinism care pare a fi însăşi chezăşia realității. Mauriciu, căruia i l-am prezentat, mi-a spus că pentru el unul plăcerea de a-l auzi nu se confundă şi cu aceea de a-l crede. Mi-a semnalat de asemeni că Gigi zâmbeşte foarte grăitor. „Surâde fără a risipi bunul ăsta şi cu altcineva. Iar din tot ce mi-ai povestit din trecutul lui, un singur fapt e sigur: că a împărțit o dată patul cu o îmblânzitoare de lei." Gigi a simțit reticențele lui Mauriciu. De atunci îmi vorbeşte de el cu pioşenia ce-o datorăm celor morți de mult, dar care merită să fie scoşi din groapa comună a uitării pentru a fi expediați imediat înapoi sub lutul cărămiziu. Într-un rând, când i-am spus lui Gigi că Mauriciu are o criză de reumatism, a luat o figură tristă şi, căzând pe gânduri, a murmurat: „Ia te uită, habar n-avem că până şi osemintele te pot durea." Cred că pe Gigi îl atrage sincera satisfacție cu care-l urmăresc, realmente impresionat de câte ştie. Se bucură să mă sustragă din tocitul mohorât, să mă şocheze şi să-mi manevreze emoțiile. Ceea ce şi izbuteşte de minune. Dialogul cu el e o consultație profesională despre viață.

La prânz mi-am făcut singur un sandviş cu şvaițer şi altul cu salam de Sibiu, iar pe la patru după-amiază am simțit nevoia să iau puțin aer. Am coborât şi, înainte de-a ieşi în stradă, m-am uitat în cutia poştală. Era înțesată cu ziare. Am deschis unul din ele, care făcea apel la ignoranța mea reuşind să mi-o descopere şi apoi l-am pus la loc. În cutie se

mai afla un aviz de plată de la telefoane şi un plic sub care se ghicea o carte. Am desfăcut anvelopa şi am dat peste un volum luxos despre actorii români care jucaseră pe scena „Comediei Franceze". Pagina de gardă era străjuită de o sobră dedicație. Nu-mi aminteam să fi auzit de autorul scrierii. Probabil că-şi trimisese opera în stânga şi-n dreapta. N-aveam chef să mă plimb la subsuoară cu tomul şi nici nu voiam să mai urc o dată scările. Aşa că l-am vârât înapoi în cutie, reținând doar cartea de vizită ce-l însoțea. Era tipărită pe un carton lucios şi cu literele în relief. M-am hotărât să nu mai pierd niciun minut din acea zi purtând însemnul calendaristic al unei duminici anonime şi să ies în lumina şi în puritatea ei. Întinsele ținuturi ale oraşului şi ale timpului mă chemau.

Câte nu erau de văzut, de trăit, de înțeles înainte ca totul să se cufunde în cenuşiul cronic al înserării şi de a uita de scopul inițial al zilei. Începând cu trotuarul fracturat pe care calc. Trecând peste telefonul înfundat de huligani cu sârmă. Continuând cu fetița asta care nu mai împinge înainte cercul; îl ia cu amândouă mâinile şi, privind prin el, fixează stupefiată însăşi desăvârşirea lucrului în sine. La fiece pas mă pot întâmpina cele mai surprinzătoare descoperiri. E destul să vreau s-o fac. Şi să nu mă îndepărtez de tot ce-i omenesc şi real. Bunăoară vila splendidă pe care şi-a construit-o un pedicurist. Se pare că-i foarte rentabil să tai bătăturile unor preşedinți, contabili sau inspectori ai cooperativelor agricole din jurul capitalei şi să le înțelegi durerile. Înfrățirea cu cei ce refuză un trai lăsat orbeşte în voia salariului ce vine şi pleacă şi pentru care faptul de a fi presupune răspunderi majore, față de ei înşişi se dovedeşte o contagioasă sursă de energie morală. La temelia acestei vile se află orgoliul unei inteligențe conştiente de ea însăşi. Mândria lucidității. Aş avea, de asemeni, ceva de priceput din cariera bărbatului care-mi iese în cale acum. Se spune că a fost un magistrat care două decenii a pronunțat doar verdictul conştiinței sale, dar, într-o zi, această frumoasă perioadă de onoare a luat sfârşit. Pentru că nici cinstea nu-i

inepuizabilă. Şi pe urmă a înțeles că integritatea morală e o fală compensatorie în lipsa altor calități nu mai puțin necesare pentru a face față. Despre femeia care traversează strada şi pătrunde pe poarta garajului I.T.B. nu ştiu nimic. Însă pornind de la uniforma de şofer şi de la sacoşa pe care o cară închipui o biografie. Intră, desigur, în tura de noapte. Şi e de presupus că-i înzestrată cu nemaipomenita forță de a duce la capăt sarcinile cotidiene care face eroii şi sfinții. Cred că intuiesc visul ei: a se odihni. În timp ce înaintez, aud vocea unei îndrăgite cântărețe intonând primele note ale unei melodii populare. Din fericire, îmi pot urma calea fără să fiu silit a renunța la plăcerea de a urmări salturile strălucitoare ale glasului. Şi din blocul vecin televizorul răsună exaltat. De altfel, slavă Domnului, nu există hotare care să oprească zborul cântecului. Mergând mai departe, nu pierd nicio frântură din el. Cine poate rezista vrajei lui? În dreptul cinematografului, doi oameni serioşi discută. Unul din ei se dedă vădit la temenele şi linguşiri. Cum să-l osândesc? Poate că celălalt e farmacistul, mecanicul sau măcelarul de care depinde. Mă uit la vitrina unde sunt expuse imagini dintr-un film. Într-una din fotografii recunosc un actor de prim rang care în urmă cu douăzeci de ani s-a zbătut să părăsească ansamblul unde juca, să vină în Capitală, iar acum, unanim apreciat, refuză să interpreteze pe scenă alte roluri decât cele episodice. Exact cât e nevoie ca să-şi realizeze norma. Care-i norma unui artist vexat? Mai încolo, un grup de copii asaltează un zid percepându-l cu o minge de cârpă pe care şi-o dispută gălăgios. Sub paşii mei se perindă unduirile asfaltului. Mici valuri perfide. Dacă nu eşti atent, rişti să te împiedici şi să vii în cap. Un soare cald, mătăsos mă dezmiardă trimițându-mi umbra frântă peste tot ce văd şi simt.

Mă aflu la capătul unei săptămâni şi puțin înainte de-a începe o alta. „Tabla de materii“ va fi neîndoios aceeaşi.

Nopți care dau târziu, puțin sau deloc în pârgul somnului. Zori fericite întrucât mi-am regăsit capul pe umeri şi reuşesc să îndepărtez de pe obraz rămăşițele aspre ca o râzătoare şi

întunecate ca spațiul străbătut. Ore pleoştite în fața albului imaculat al hârtiei. Şi altele în care îndes febril rânduri strânse, până când literele se chircesc devenind un mister miniatural, dens şi negru. Momentul când privirea întoarsă din adâncurile nedescifrate ale acestor ultime enigme (puse deoparte pentru mâine) se limpezeşte zâmbind să ia în primire biroul în care lucrez, răzgâindu-se în efervescența rutinei. Încăperea interceptând părerile colegilor despre piesele citite. Pasionante controverse privind ordinea numelor şi mărimea literelor pe afişele şi programele spectacolelor. Meciurile de ieri, vacanțele de mâine. Ştirile, glumele, bârfele schimbate între noi fără pierdere şi fără câştig. Uşa prin care, hrănite de respirația patosului, autenticității şi artificialului, au loc mereu alte false intrări şi alte false ieşiri. Câteodată, tăcerea vuind, ca o scoică în care un dramaturg, un regizor, un interpret revendică disperat o opinie indiscutabil entuziasmată. Pe urmă momentul când, după ce-au răsunat toate glasurile şi s-au întors toate ecourile ceasurilor de muncă, mă duc la un restaurant, iar întrebarea voiajează pe lista de bucate şi cu mâna la portofel. Prânzul ca o îndatorire față de mine însumi şi împlinindu-se, de preferință, prin masacrul inocenților. Inevitabilul gând că pedeapsa va fi o timpurie ateroscleroză. Apoi, drumul spre casă în ritmul unui marfar oprindu-se la toate stațiile şi nodurile alimentare pentru a încropi, cu ceva de aici şi cu ceva de acolo, cina. Reîntoarcerea în apartament. Somnul şi nesomnul de după-amiază. Cea de-a treia cafea, clepsidră neagră măsurându-mi timpul şi impulsionându-l. Cartea, ziarul, radio-ul. Şi mai cu seamă aşteptarea care face harcea-parcea minutele. Uneori, seara, ieşirea în largul unei premiere teatrale sau al unui film, care să primenească ştiutul, astupând permanența insatisfacție de sine.

Dar cine poartă răspunderea acestei rotiri în vid, din care mă smulg doar răstimpul cât scriu? Un mecanism pe care prefer mai curând să-l înfățişez decât să-i numesc principiile. Şi a cui e vina unei mohorâte egalități de destin? Oare golul, indistinctul, inferioritatea sunt ale tuturora,

numai ale mele nu? Ce simplu scăpăm transferând responsabilitatea asupra întregului... Şi de ce realizarea, plinul, bucuria ar fi neapărat suspecte? A da chix într-un fel onorabil e singurul mod de a-ți respecta calitățile? Să faci dintr-o jumătate de eşec un punct de sprijin pentru ceva care nu obligă la nimic...

E destul să inspectez relațiile mele cu „rudele, prietenii, cunoştințele", ca să-mi dau seama de ceea ce nu trece pragul unei bunăvoințe aride şi dinainte istovite. Raporturile mele cu ceilalți: o absență înmulțindu-se prin ea însăşi. Ani şi ani ideea m-a obsedat. Până când n-a avut prea mare însemnătate. Oare ratăm totul, chiar şi asta? Aşa ajungi un soi de eclipsă polivalentă. Evident, despărțirea de Irina m-a împins din nou în fața adevărului. Ar fi absurd să afirm că Irina i-a pus vreodată căluş. Dimpotrivă! În privința asta... Dar dacă împarți viața cu un om activizând fiece clipă, sooțând la iveală ceea ce-i neaşteptat şi rodnic în ele, şi repetându-ți întruna că-i lucrul care face totul să meargă cum trebuie şi aproape singurul pe care te poți bizui – eşti cu ochii-n patru la altele. De parcă esențialul ar şovăi să meargă mai departe sau s-ar preface că-şi schimbă direcția. Să mă bucur deci că mă redescopăr? Poate că intensificându-mi circulația sângelui şi a interogațiilor, Irina mi-a făcut un dar uriaş. Să nu mă mai gândesc la Irina. La ce să mă gândesc?

Înaintând prin străzile din jurul casei. Nimerind de fiecare dată culoarul dintre întrebări prin gerunziul verbelor, acest prezent dilatat spre viitor.

IV

ÎN AVIONUL CARE MĂ PURTA spre Berlin, comandantul Răducanu mi-a urat, prin vocea unei stewardese, bun-venit la bordul Boeing-ului pe care-l pilota. Mă informa că voi zbura la o altitudine de 10.000 de metri cu o viteză de circa 800 de kilometri, iar aproximativ în două ore şi jumătate voi ajunge la destinație. Deocamdată mă ruga să-mi sting țigara şi să-mi leg centura de siguranță. „Mulțumesc. Eram foarte bine dispus. Ultimele zile ale lui aprilie fuseseră tare agitate. După ce timpul lâncezise, subit se precipitase, devenind rapid şi neîncăpător. Paşaport, bilet de călătorie, valize, alergături la minister şi la bancă pentru autorizația de a preschimba trei sute de lei contra douăzeci de mărci strict necesare întâielor cheltuieli. De cum ajungeam la Berlin, totul era suportat de gazde. O singură umbră: nu mai apucasem să-i anunț de sosirea mea pe cei de la pensiunea unde trag de obicei. Iar sâmbătă casieria „întâlnirilor" e închisă. Dar să nu pun răul în față. Am să mă descurc.

M-am uitat în jurul meu. N-am descoperit nicio figură cunoscută. Dealtminteri, în ultima vreme nu mă mai văzusem cu nimeni. Am primit doar o ilustrată de la Predeal, semnată Irina, O vedere a Hotelului Orizont profilat pe munții înzăpeziți. Pe dosul pozei scria: „Dragul meu, camera mea e cea însemnată cu un x. Aici primăvara e deosebit de frumoasă. Coastele sunt încă înzăpezite, deşi la amiază e atât de cald încât pot face plajă. Mă simt minunat." Am presupus că şi Mihai se simțea minunat.

Prin fereastra avionului nu se distingea altceva decât desişul lânos al norilor. Din loc în loc, în plasma lor umedă, câte-un inel de lumină sau o dungă de albastru dezvăluiau proeminenţele şi adânciturile geografiei celeste. Foarte curând mi s-a servit masa: unt, brânză, şuncă, friptură de pui şi o plăcintă de mere. Am mâncat excelent, am fumat o ţigară şi am deschis o nouă carte a lui Peter Handke. Descria moartea mamei sale. Povestirea, foarte scurtă, m-a impresionat. Nota imposibilul acestei despărţiri în cuvinte alese anume fără sânge şi fără chip. Paginile se derulau în şoaptă, auster şi umil. Am fost întrerupt din lectură numai pentru a ni se anunţa că zburăm deasupra Pragăi. Dar oraşul nu se vedea. Se afla undeva sub mierea fumurie pe care o etala în clipa aia văzduhul. După ce-am închis cartea, vecinul m-a întrebat dacă-mi place să călătoresc. L-am asigurat că-mi place foarte mult. Am aterizat pe aeroportul Schönefeld mai devreme cu zece minute decât ora prevăzută şi cineva a remarcat că Răducanu o luase pe scurtătură. Mi-am reperat valizele pe banda rulantă şi-am pornit voiniceşte spre autobuzul care leagă Berlinul răsăritean de celălalt. Drumul costa cinci mărci. Eram doar câţiva pasageri, numai bărbaţi, şi toţi am rămas în cămaşă. Termometrul arăta 29 de grade. „O temperatură neobişnuită pentru acest anotimp”, mi-a comunicat serios şi grav un ins corpolent, care m-a îmbiat să iau şi eu o gură din whisky-ul său. „Asta ca să nu ne deshidratăm.” Abia dacă-i înţelegeam dialectul gutural al Bavariei. Autobuzul m-a lăsat în faţa agenţiei de voiaj şi am făcut semn unui taxi. Şoferul m-a prevenit că oraşul e aglomerat, că n-are de ce să-mi fie ruşine de germana mea, nu-i mai rea decât a turcilor, care au făcut din Berlin un al doilea oraş important al ţării lor, dar împotriva cărora el unul n-are nimic şi că mă invidiază pentru spectacole şi restul. După ce i-am plătit am constatat că mai rămăsesem cu zece mărci. La pensiunea situată pe o stradă perpendiculară cu principala arteră a Berlinului, Frau Bensen a ridicat mâinile dezolată, îi părea tare rău, dar n-avea nicio cameră liberă până luni. Pesemne c-am avut un

chip foarte expresiv, întrucât, în timp ce-mi treceam batista peste fruntea năduşită, m-a rugat s-o iert („dacă mi-aţi fi trimis o telegramă, Herr Pop!") şi mi-a făgăduit să mă scoată din încurcătură. A dat câteva telefoane, dar pretutindeni era plin. Doar la hotelurile de lux se mai găseau câteva disponibilităţi, însă ştia că nu-mi dă mâna să cheltuiesc peste o sută de mărci pe noapte. Şi pe care, oricum, până luni, nu-i aveam. În ultima clipă providenţa mi-a făcut semn. Domnul Reinhard Weber, un prieten, proprietarul unui mare şi important hotel situat în preajma aeroportului Tegel, era dispus să-mi închirieze o cameră la preţul unei modeste pensiuni. Va veni chiar el să mă ia cu maşina deoarece tot are drum în centru. Nu vreau să beau până atunci un pahar de Coca-Cola? Domnul Weber a sosit pe când cercetam mobilele desperecheate ale sălii de mese, parchetul lustruit cu ceară şi presărat cu carpete groase fără pic de scamă şi unde zadarnic ai fi căutat urma unei impurităţi. Totul, începând cu ea însăşi, era la Frau Bensen de o curăţenie fundamentală. Domnul Weber, un bărbat de înălţimea mea, solid, cu părul sare şi piper tuns scurt, părea să numere în jur de cincizeci de ani. Ochii lui inteligenţi m-au privit amical.

— Sunt încântat că vă pot fi de folos.

— Vă mulţumesc. Mă temeam că nu mai e nicio speranţă.

— Întotdeauna mai e una, a râs el.

— Aşa credeţi?

— Da, aşa cred. Şi vă asigur că am motive. Putem pleca?

Nu m-a lăsat să-mi car valizele, răspunzând ferm opoziţiei mele:

— Vă rog, sunteţi doar oaspetele meu.

După ce le-a aşezat cu grijă în portbagajul unui B.M.W., de culoarea argintului, un automobil de elită, a deschis portierele şi cu un gest foarte simplu m-a poftit să iau loc pe fotoliul de piele bleumarin. M-am uitat mai bine la domnul Weber. Radia o vitalitate de muncitor generos şi chiar aşa şi arăta în cămaşa cu pătrate mari, pantalonii oarecari şi sandalele cu tocurile scâlciate. Pe drum mi-a vorbit despre

Bucureşti, unde fusese ca ostaş în 1944, când avea numai şaisprezece ani, şi unde cunoscuse o fată cu care mai e şi acum în corespondență. Mai exact, îşi trimit de Anul Nou felicitări.

— Părerea mea e că nu se poate trăi fără memorie. E singura manieră de a trece onorabil prin viață... Iertați-mă, aici trebuie să opresc o clipă, să-mi iau copilul de la şcoală.

Băieţelul blond şi guraliv trebuie să fi fost în clasa întâia. Ne-am strâns mâna şi, după ce maşina a demarat, Reinhard Weber a continuat cu o voce puternică, menită să acopere glasul puştiului şi melodia rock transmisă stereofonic la comanda irezistibilă a copilului:

— Memoria e unul din principiile mele de căpătâi. Viața m-a învățat asta.

— Într-un fel şi pe mine. Câteodată însă te împovărează.

— Îmi permit să vă contrazic. Dacă azi sunt proprietarul unui lanț de hoteluri, e fiindcă nici alții n-au uitat.

Am tăcut şi am aşteptat să-mi explice relația dintre memorie şi avuție. Ceea ce n-a pregetat să facă.

— Vedeți, în timpul războiului tata a adăpostit un mare om de afaceri pe care-l căutau naziştii. Nu ştiu de ce voiau să-l trimită pe front, dar ştiu de ce el nu voia cu niciun preț să se ducă. În ultimele zile ale războiului, casa ne-a fost făcută zob de o bombă şi toți ai mei au pierit. A rămas în viață doar cel pe care-l ascundeam în subsol. Însă şi averea lui se dusese de râpă. A plecat în America şi în 1947 am ajuns şi eu acolo. După un timp s-a refăcut şi m-a ajutat să-mi termin liceul. Altminteri n-aş fi putut. Tot el m-a trimis la facultatea de sociologie. Dacă am părăsit-o, nu-i vina lui... Nu prea mă împăcăm eu acolo... M-am reîntors în 1958 şi, cu ce mi-a dat el, cu ce-am împrumutat, mi-am început cariera.

În timp ce mă întrebam de ce nu putem fi omenoşi măcar din spirit de prevedere, el a conchis:

— Memoria, dragă domnule, e o necesitate. Iar fiecare amintire pricinuieşte în noi nu numai o anumită cantitate de suferință... Poate fi şi o investiție în ceva foarte bun. Nu-i

bine să vedem în ea doar o mustrare. Câteodată se dovedeşte şi o recompensă.

Mărturisesc că domnul Weber îmi cam luase piuitul. Concepția lui gospodărească despre existență nu apela la tra-la-la-urile devoțiunii față de aproapele nostru şi nici nu părea roasă de problemele profunde ale judecății de apoi. Reprezenta o strategie a demnității aliată cu practicul. Şi care, pe deasupra, avea meritul de a da deoparte orice ipocrizie. Această importantă personalitate a industriei hoteliere mi-a explicat de asemeni că dintr-un pumn pe care-l strângi avar nu scapă nimic, dar nici nu intră nimic. El unul nu era ceea ce se cheamă un „creier". Dar învățase să se încreadă în ceea ce de obicei alții socotesc un plasament aventuros. Iată şi de ce era superîncântat să-mi sară în ajutor. Nu se ştie niciodată.

— Iar dacă aveți nevoie de bani, nu vă jenați. I se poate întâmpla oricui.

Am tăcut stingherit, iar el şi-a luat o mână de pe volan. Şi-a dus-o în buzunarul de la spate al pantalonului şi mi-a pus pe genunchi o bancnotă de o sută de mărci.

— O să mi-i restituiți când veți putea. Nu-i nicio grabă. Iar dacă doriți mai mult, vă stau oricând la dispoziție.

Am ezitat o clipă să ating încă unul din semnele concrete ale miracolului, de frică să nu-l spulber, dar pe urmă am luat totuşi hârtia.

— Vă sunt foarte îndatorat. Nu, o sută de mărci o să-mi ajungă.

— Asta înseamnă că sunteți un om modest.

— Numai în materie de bani.

A zâmbit.

— Foarte chibzuit. Ce-am deveni dacă ne-am mulțumi cu ceea ce viața încearcă să facă din noi?

De data asta chiar c-am rămas uluit. Dar cred că asta şi urmărea, pentru că a adăugat pe urmă, aparent fără nicio legătură:

— Îmi amintesc că pe când luptam pe front, cu fiecare zi în care scăpăm de moarte deveneam tot mai pofticios...

La coborâre s-a repezit să-mi care valizele şi m-a poftit s-o iau înainte. Copilul a deschis uşa amplă de cristal şi am pătruns toţi trei într-un hol cu firmamentul plin de stele, tapetat cu mătase de culoarea blândă a înserării şi cu fotolii mari de pluş gri odihnindu-se pe o mochetă cu spicul gros şi azuriu. Portarul, plin de fireturile costumului său de mareşal, s-a înclinat respectuos în faţa patronului cu înfăţişare de proletar, din ordinul căruia mi-a transportat geamantanele în camera 311. Ea se afla – mi-a spus domnul Weber – chiar uşă în uşă cu apartamentul său personal.

— Va aşteptăm deseară la cină. Şi sper că veţi accepta invitaţia familiei mele.

Camera 311 era mobilată în stil Empire. Mi-am scos totul de pe mine şi-am intrat în baia cu pereţii de faianţă bleu. Cred c-am stat mai bine de un sfert de ceas sub duşul fierbinte, reflectând la bizarul amestec de generozitate negociată cu realismul care izbucnise din craterul unei experienţe dramatice. Poate că lucrul cel mai deosebit era înţelepciunea, căci îi îndemna pe ceilalţi să se încreadă nu în dezinteresul său, ci dimpotrivă, în caracterul lui cât se poate de interesat.

Mi-am despachetat valizele, mi-am schimbat lenjeria şi costumul şi am coborât în stradă. Era o zi însorită, impregnată de o căldură umedă. La birourile „întâlnirilor“ am găsit un plic pe numele meu. Conţinea bilete pentru toate spectacolele pe care urma să le văd, programul dezbaterilor în jurul lor, lista celorlalţi comentatori ai manifestaţiei cu adresele şi numerele lor de telefon, precum şi o invitaţie la o recepţie oferită de Senatul vest-berlinez.

Mâncasem copios în avion, aşa c-am sărit peste masa de prânz şi, după ce mi-am cumpărat ziarele, m-am aşezat pe o bancă într-un scuar mărginit de verdele castanilor şi al teilor încă nedecişi dacă a sunat ceasul înfloririi şi scrutând glazura aţâţătoare a aerului. Gazetele îşi împărţeau interesul între învinuirile aduse primului ministru al ţinutului Baden-Würtenberg, care deţinuse sub nazişti funcţia de procuror militar, şi actele de terorism ale grupului

Baader-Meinhof. Căpeteniile bandei, aflate în temniță, se sinuciseseră după ce un comando de piraţi aerieni încercase zadarnic să obţină, prin şantajul obişnuit cu ostatecii, eliberarea lor. Articolele se întrebau dacă fusese în adevăr o sinucidere. Semnalau valul de proteste violente şi de solidaritate ale tinerilor cu teroriştii, pe care-i ridicau la rangul de eroi şi de martiri. Ce mi se părea ciudat era că aceşti marginali ai abundenței, încercând să sfarme prin rapturi spectaculoase şi crime sălbatice „umanitatea rigidă, opacă şi împovărătoare a societății", se bucurau de unele simpatii şi adeziuni. Tinerii care-i aprobau exaltat, asociind confortul cu infernul, erau exasperați de o lume în care fiecare însemna cu atât mai mult cu cât avea mai mult... Tocmai fiindcă lucrurile merg prea bine, explicase unul din teoreticienii anarhismului, singura revendicare care ne-a mai rămas e nimicirea întregului." Era ceva ciudat în toate astea, dar n-aveam destule elemente pentru o judecată serioasă. Să fi fost vorba de funeraliile logicii sau de-o realitate socială al cărei potențial explozibil îşi avea o oarecare bază? Evenimentele conțineau străvechi şi funeste informații despre natura umană, ori era vorba de-o furie necunoscută până azi în istorie, o furie oarbă împotriva unei fatalități care luase chipul unanim, uniform, apăsător al înlesnirii materiale? Se exprima într-o formă aberantă eterna nevoie a ființei de-a se afirma printr-o negație ale cărei temeiuri îi fuseseră nemilos răpite? Erau oameni care țineau să şubrezească structurile? Aveam de-a face cu tresăririle dezordonate şi violente ale unor conştiințe răzvrătite de ceea ce-i corupție în bunăstare şi refuzând să rămână doar o cifră în statistica belşugului?

Pe la patru, simțind că amorțesc, m-am ridicat de pe banca de metal care avea culoarea azurului şi am hotărât să mă plimb pe Kurfürstendamm. Lângă Europa Center, doi pletosi desenau pe trotuar, cu cretă galbenă şi roşie, abstracții geometrice. Era limpede că tabloul avea dimensiuni impresionante, ceea ce-i obliga să stea la o distanță apreciabilă unul de altul. Şi era tot atât de clar că

urmau să-i descopere mai târziu sensul şi finalitatea. Pasionații avangardei de ieri erau încălțați cu bocanci şi îmbrăcați în haine cârpite. Ei, cei puțin, puteau beneficia de garanția sordidului şi a nesiguranței. Mi-am spus că aceşti rătăciți ai unei bătălii de mult câştigate şi pierdute se jertfeau pentru artă. Ea constituia pâinea visurilor lor. De aceea puțin le păsa de locul lor de muncă, de tot restul, inclusiv de caracterul efemer al unei creații care încă noaptea asta avea să fie ştearsă de pe fața lumii. Tocmai le cercetam opera, când unul dintre îngălați mi-a întins o cutie de metal, cerşindu-mi să cotizez bunăvoința gratuită a trudei şi a inspirației. I-am explicat că nu dispun nici măcar de fondurile unui Mecena de trotuar. Şi, umilit, m-am îndepărtat. Dar abia am ajuns în dreptul celuilalt pletos, că s-a ridicat în picioare şi cu un gest foarte deferent mi-a întins o hârtie de zece mărci pe care a scos-o dintr-un teanc voluminos de bancnote. Ideea era că arta vine în ajutorul semenilor, revigorându-le noblețea funciară. Chiar asta mi-a spus. Unii trecători au zâmbit, alții nu. Probabil că obişnuiau destul de des să glumească azvârlind cu banii părinților.

Am intrat într-un cinema, abia mai mare decât o cameră obişnuită, unde rula „Cabaret“. Rolul principal îl juca Liza Minelli. Filmul s-a dovedit admirabil. Era vorba de Germania anilor ’30. Se povestea despre dezmățul unor iubiri tulburi. Ele trebuiau calculate împreună cu o excitație ce se voia ardoare şi cu dobânzile indiferenței potentaților, care nu era de fapt nepăsare, ci o îmbinare fericită cu brutalitatea batalioanelor S.S., a poftei de a comanda şi a dorinței oarbe de a se supune, trăsături atât de înrădăcinate în carnea multora, încât nu se deosebesc de procesele fiziologice ale digestiei.

Seara am onorat cina familiei Reinhard Weber. M-au primit ca pe un musafir de seamă, într-o sufragerie de mahon cu tavanul sprijinit de bârne masive de stejar. Uşile erau capitonate cu pluş verde, iar draperii grele de aceeaşi culoare protejau ferestrele. Pe fața de masă de un alb

imaculat străluceau în sfeşnice de argint două lumânări negre. Dar domnul Weber nu-şi schimbase cămaşa, iar tânăra Renate purta o bluză albă şi jeanşi. Copilul se juca distrat cu tacâmurile. Ne-a servit chiar doamna Weber. Meniul, deloc ostentativ, s-a compus dintr-o salată de crudităţi, un platou cu felurite brânzeturi şi fructe. Conversaţia a fost economică, însă destinsă, fără pretenţii. După masă, domnul Weber m-a invitat să jucăm o partidă de şah în bibliotecă.

— Sper că v-aţi revenit. De altfel nu arătaţi obosit.

— Nici nu sunt. Dar n-am mai jucat şah de ani de zile.

— Vă ofer albele.

— Apreciez, dar tot voi fi învins.

— Vă recomand să nu porniţi cu idei preconcepute.

— Asta şi încerc.

— Jucăm pe ceva?

Am ridicat din umeri.

— Vă propun ca miza să fie o sticlă de şampanie. Aşa, oricine ar pierde ar câştiga. De altfel, în orice caz aveam de gând s-o beau cu dumneavoastră. Numai o clipă s-o deschid.

A scos din frapiera de argint pe care până atunci n-o văzusem o sticlă, a desfăcut-o şi a turnat băutura în două cupe. Şampania era rece ca gheaţa şi foarte bună.

— Sunteţi, i-am spus, un jucător excelent.

— Din păcate, iertaţi-mi sinceritatea, nu vă pot întoarce complimentul. Parcă dumneavoastră aţi mânui nu numai albele, ci şi negrele. Or, tocmai asta vă împiedică să avansaţi.

— Vă formaţi întotdeauna părerile atât de iute?

— Altminteri aş fi dat de mult faliment.

Totuşi eram numai la un pas de victorie. Ţinea să fie o gazdă bună până la capăt?

Un tânăr îmbrăcat într-un costum de seară a întredeschis uşa, s-a apropiat politicos de el şi i-a prezentat o hârtie cu tot felul de cifre. Domnul Weber, cu ochii pe hârtie; a făcut o mutare imprevizibilă, care a răsturnat brusc situaţia. Deci, avea şi darul diviziunii muncii mentale. Nu-mi mai rămânea

decât să mă predau.

— Nu vă zoriți? m-a întrebat.

— Cred că nu. Sunt situații în care singura ieşire e să ai curajul de-a le înfrunta.

— E foarte înțelept. Ce-ați mai citit din literatura noastră? Eu nu prea am vreme. Doar memorii şi cărți de istorie mai citesc. Şi încă prea rar. Nu credeți că istoria e un fel de a ține soarta în cealaltă mână?

— Mi-e teamă că o singură mână nu-i destul.

— Şi asta e foarte adevărat. Mai beți un pahar?

— Nu, mulțumesc. Mi-ați permite să mă retrag?

— Fireşte. Eu mărturisesc că-s ostenit. Ostenesc tot mai mult. Nu vă luați după aparența mea. Şi am un copil şi o soție tânără.

— Sunteți în floarea vârstei.

— Doar dacă vă luați după media longevității. Însă eu unul am trecut prin multe. Trebuie să fiu prudent, pentru că țin tare mult la viață... Şi dumneavoastră?

— Mai ales la o femeie.

— Aşa începem de obicei.

— Mi-e teamă că eu urmez ordinea inversă.

— Nu sunteți deloc rezonabil.

— De ce?

— Pentru că există o zi pentru fiecare noapte. Aşa am crezut şi când eram la un pas de moarte şi când eram lefter, încercați şi dumneavoastră să credeți asta. Vă rog să credeți asta.

— Sunt un laic.

— Tocmai de aceea... Vă urez noapte bună.

— Noapte bună.

A doua zi m-am trezit în zori, hărțuit de un gând ciudat. Am luat metroul şi m-am dus la poşta de la „Zoo“. L-am întrebat pe funcționarul de la post-restant dacă n-am vreo scrisoare. A căutat şi mi-a întins două plicuri cu scrisul Irinei pe ele. Presimțirea îşi avea, bineînțeles, o bază. Şi anul trecut... Am luat plicurile, le-am rupt nerăbdător şi, îndată ce-am ieşit pe Kant Strasse, m-am rezemat de-un zid şi

le-am parcurs pe nerăsuflate.

Ieri (unu)

Dragul meu,

Şi nu uita că sunt îndrăgostită de tine, dar *nu trebuie neapărat s-o crezi. Aşa-s eu, sentimentală. Sunt în stare să spun orice. Nu-i aşa că la treizeci şi şapte de ani e o tâmpenie să fii îndrăgostită? De-aia îmi retrag declaraţia. Retrag totul. Şi pe urmă doar ca învăţat şi tu că atunci când spun lucruri frumoase, niciodată nu le spun din convingere. Deci, ai să mă ierţi. Şi eu te iert. Tare aş vrea să ştiu ce altceva aş putea face. Deşi îmi dau osteneala, nu descopăr pe nimeni mai apropiat decât tine. Dar ce s-a întâmplat? Nimic. Sau s-a întâmplat c-am chef să vorbesc cu un om. Spune repede, dar fără să te gândeşti, te bucură scrisoarea mea? Sper că la Berlin ai în fiecare zi câte un triumf şi toţi te înalţă în slăvile cerului. Sunt convinsă că le-ai luat gura. Ăia îşi închipuie că dacă nu vii de la soare-apune, nu-i nimic de capul tău. Sau dacă faci greşeli gramaticale în germană, eşti în stare de toate greşelile. Or, ei sunt foarte corecţi. De aia sunt şi un neam foarte norocos. Păi nu te au pe tine vreme de două săptămâni? Şi în primăvara trecută au avut bafta asta. Dar cine-i nebun să vrea să ţină minte ce-a fost acum un an? Cât despre maică-ta, nu-ţi fă griji. Am să încerc să-ţi ţin locul. Uite, ce drăguţ din partea mea! Nu-mi mulţumi. Oricum, află că noi două ne înţelegem. Ştii ceva? Cred că s-a săturat şi ea de-un prostănac care umblă prea mult prin lume şi e cam mort pe dinlăuntru. Maică-ta n-are însă încotro. Şi eu m-am săturat. Curios, două săptămâni parcă nici n-ai fi existat. Două? Trei săptămâni. Şi m-am simţit cât se poate de bine. Realitatea e că nicio femeie nu te-ar putea suporta. Nici nu-i de mirare. Ai străbătut tot trecutul şi tot viitorul, şi-acum te îneci în ceva de care ai parte cu nemiluita. Onoarea cui de drept. Ţi-am mai zis-o: fiecare trebuie să fie ceva pe pământ. Prin bani, prin putere, prin meserie. Tu însă ai ales să fii în alt fel. Ai şi tu o bogăţie, numai că bogăţia asta te ruinează. Vorbele mele te ung pe suflet? E ceea ce urmăream. Hai, dă-i drumul. Explică-mi.*

Acum ce mai vrei? Bine... Te las în plata Domnului. Şi o spun, cum îţi place ţie, în şoaptă. Nu mă acuza că nu-s pretenţioasă, sau că n-am scrupule, fiindcă n-ai să-ţi sporeşti tăria. Deşi, dacă-ţi pot veni în ajutor, oricând... Adevărul e că nu mă roade conştiinţa. Nu-i un motiv să mi-o iei în nume de rău. Şi la Predeal, şi la Bucureşti m-am întâlnit cu zile superbe. Dacă nu le-aş fi trăit, cine mi le-ar mai fi dat încă o dată? Şi acum mă simt cam ameţită de frumuseţea lor. Deci, e-n regulă, nu? Hai, fii băiat bun şi zi că-i în regulă. Aş mai avea o mie de lucrări să-ţi spun, dar am impresia că mă lovesc de-un zid şi risipesc de pomană cu tine bunătate de energie, rezistenţă şi tot restul care mă ţine teafără şi vie. Cum însă eu am de unde risipi, nu văd de ce-aş fi zgârcită. În concluzie, îţi voi scrie, îţi voi scrie, îţi voi scrie.

I.

Ieri (doi)

Dragul meu,

Sunt o sfântă şi am trecut pe lângă mine fără s-o ştiu. Pe de o parte e vina mea, pe de alta nu-i. Pesemne că aşa am fost eu făcută. Am aflat-o însă noaptea trecută. Eram de gardă când m-au sunat la telefon că-i o urgenţă. Un urât, care făcuse un infarct tot atât de urât ca şi el şi pe care mi l-au dat în primire ca scăpat, o luase iar de la început. Sora s-a chinuit cu el. Respiraţie gură la gură, masaj cardiac. Degeaba. M-am uitat din nou la el şi nu mi s-a mai părut chiar aşa de respingător. L-am găsit chiar simpatic. Ba, dacă-l cercetai mai atent, nu arăta deloc de lepădat. Din păcate, ăsta-i momentul când fac eu cunoştinţă cu bărbaţii. Cam atunci când pe monitor văd o linie mult prea dreaptă pentru gustul meu. Însă nu voiam să-i dau drumul din mână. L-am luat întâi cu binişorul. I-am explicat că-i prea tânăr să facă o prostie şi l-am rugat să nu mă lase singură. Însă nu mai avea urechi de auzit. Se predase. Dacă dorea ceva era doar să se procopsească mai iute. M-am înfuriat. „Ia să mă joc puţin cu tine“, mi-am zis. Şi l-am împuns cu o injecţie drept în inimă. Nici n-a tresărit. Tipul începuse să devină tot mai greu de îndurat. Nu catadicsea să

mă ia în seamă. Iar mă încurcasem cu unul care nu merita. L-am încercat cu defibrilatorul. N-a mişcat. Şi doar nu-i cerusem să-mi dovedească cine ştie ce. Îi spusesem cam toate vorbele pe care i le puteam spune şi habar n-aveam ce să mai născocesc. Mă apucaseră toate cele. Ceea ce, desigur, nu-i frumos, deoarece spitalele sunt cele dintâi temple ale Domnului. Eram doborâtă şi-mi venea să urlu. Ăsta-i singurul lucru pe care l-am simțit. Ură şi iar ură. Iar la un moment dat nici ura n-a mai avut vreun efect. De disperare, am mai apăsat o dată zdravăn pe butoanele defibrilatorului şi, în fine, a binevoit să zvâcnească. După care a deschis ochii şi a zâmbit tare mirat. Nevinovatul! Azi-dimineață mă privea ca pe-o sfântă (ceea ce nu m-a surprins, fiindcă se împăcase cu situația) şi am trăit o senzație foarte tare. Sunt nebună după adorație. Numai că prea-mi dăduse multă bătaie de cap şi nu mai aveam poftă de mutra lui. Mi se părea chiar că nu mai are nimic comun cu mine. Dar m-am prefăcut că-i omul meu. Adevărul e că mă simțeam sfârşită, la capătul puterilor. Nici n-am vrut să mă uit în oglindă. Ce să văd? O față cenuşie şi jupuită de bâtrânică? De ce ți-oi fi povestind tocmai ție, când singura emoție de care eşti în stare rămâne plictiseala? Şi cu cât stau şi mă gândesc mai mult la dragostea noastră, cu-atât mă conving că sunt o sfântă, iar El mă încearcă printr-un păcătos de genul şi de formatul tău.

Şi altceva decât tâmpenie, ruşine şi oboseală? A, da, când am ajuns acasă, n-am reuşit să dorm. Am avut impresia stupidă că nu mai izbutesc să țin pasul cu mine însămi. De aceea m-am îmbrăcat la loc, am ieşit afară şi-am început să dansez în plină stradă. Pe scurt, am confirmat zvonurile că-s o femeie sărită de pe fix. Puțin îmi pasă. Nu-i deloc rău să-ți ieşi din minți. Iar lor nu le găsesc nicio vină că trec prin viață dumiriți de tot ce li se întâmplă, şi nu există ceva care să le clintească liniştea sau neliniştea. Am terminat. N-am nimic de împărțit cu tine. Vezi-ți de drum şi-am să-mi văd de-al meu. Jur că nu-ți voi mai scrie.

Deci, pe curând
I.

Am pus scrisorile cu grijă în plicurile lor şi am examinat ştampilele. Fuseseră expediate din Bucureşti la 7 şi la 8 aprilie. M-am desprins de zidul de cărămidă roşie şi am pornit-o voiniceşte pe strada lui Immanuel Kant. Înaintam sub înalta protecţie a unui mare filosof care-şi câştigase un nou prieten. Da, gânditorul avea dreptate. Trebuie să respingem limitările impuse de un raţionalism excesiv, deopotrivă cu scepticismul. Pe scurt, Kant mi-a devenit foarte drag. Mai ales că la ora şapte dimineaţa, într-o zi de duminică, prea puţini berlinezi îşi mai aminteau de el. I-am străbătut demonstraţia până la capăt, fără să-i supun tezele unei analize amănunţite. Sigur e că m-am trezit în Piaţa Ernst-Reuter şi de-acolo n-am mai ştiut încotro s-o apuc. Aşa că am traversat şi m-am întors pe celălalt trotuar spre gara „Zoo“. De data asta m-am uitat la vitrinele magazinelor. Tot ce vedeam prin geamurile pictate cu o lumină densă, aurie mi se înfăţişa teribil de frumos şi de atrăgător. Valizele de piele, aparatele electrice de ras, trabucurile, sticlele de colonie, chiloţii de bumbac sută la sută. „Was trinken Wir? Schultess Bier“, garoafele şi liliacul, mingile de fotbal îmi dezvăluiau o perspectivă completându-se necurmat şi dăruind spiritului meu însetat de cunoaştere valoare după valoare. O energie pe care o socoteam definitiv pierdută se regenera scuturându-mă de toate întrebările, prima dintre ele fiind chiar destinaţia acestei energii. Nu m-am mai întors la hotel să-mi iau micul dejun. Era prea departe. Am intrat într-o cafenea situată la colţul cu strada Kurfürstendamm. Am cerut, un Frühstück. N-am avut mult de aşteptat întrucât la ceasul acela mort nu se afla nimeni în cafenea. În stânga mea peretele era de jos până sus o oglindă. Fără să vreau, m-am întâlnit cu necunoscutul de la cealaltă extremă a realităţii. Ne-am surâs cu o degajată obiectivitate. Amândoi ne dezbrăcasem de mult de iluzii, dar relaţiile noastre, reciproc dezavantajoase, se aflau puse sub sechestrul provizoriu al bunăvoinţei. După ce mi-a adus platoul cu bunătăţi, bruneta tânără şi sigură de sine s-a retras pentru

a-şi continua dialogul cu o colegă. Cealaltă chelneriță, o femeie încă viguroasă, purta ochelari în formă de fluture, cu ramele bătute în ştrasuri. Deşi vorbeau în şoaptă, am auzit cuvânt cu cuvânt.

— Ar trebui să-ți refaci viața. La patruzeci şi nouă de ani eşti de fapt în floarea vârstei. N-are rost să rămâi singură. Trebuie să duci o viață normală.

— Uşor de spus, dar îți repet, nu găsesc pe nimeni.

— Uită-te prin ziare. Sunt pline de anunțuri.

— Mi-e silă.

— De ce? Oricum e-o loterie.

— Dacă aş fi fost bărbat era altceva, Un bărbat se poate încurca şi cu o puştoaică. Iar când cei de seama mea rămân văduvi, chiar asta aleg.

— Şi tu ai bani.

— Am bani, dar nu-i acelaşi lucru.

— Dacă ai bani, poți obține tot ce doreşti.

— Un bărbat e un bărbat.

— Prejudecăți.

— Mai bine aş fi murit eu.

— Eu aş zice, până una-alta, s-o laşi mai moale cu băutura.

— Mă simt mai bine când muncesc. Dar nu poți munci toată ziua.

— Ai dreptate, fu de acord bruneta.

Nu voia să fie neînțelegătoare. Iar datoria şi-o făcuse. S-a ridicat şi s-a rezemat de barul strălucitor. Era nerăbdătoare să vadă alte fețe. Zâmbea cu ochii pierduți pe chipul uniform şi pustiu al dimineții lipite de fereastra cafenelei.

Uneori, când sunt pus în situații de felul ăsteia, mă cuprinde un soi de milă pesimistă şi abstractă pentru suferința omenească. Dar acum am refuzat superioritatea inertă şi renegându-se pe sine. Şi m-am hotărât să nu dau nicio ceapă degerată pe această metodă defensivă. N-am mai vrut să fac pe deşteptul cu mine. Înțelegeam că bogăția anumitor idei face casă bună cu cârpănoşenia. De fapt, aici se află şi profitul călătoriilor. Într-un mediu străin ne e mai

uşor câteodată să ne reîntrupăm în ceea ce suntem sau ar trebui să fim. Dacă nu ne-am pune în cale nenumărate baraje. De îndată ce-am renunțat să mai practic obişnuitul meu opoziționism mental, m-am simțit mai liber şi mai adevărat. De aceea ochii aproape că mi s-au umezit. Fireşte, nu eram atât de stupid să-mi închipui că fondul duioaselor simțiri se numea generozitate. Realitatea e însă că nu m-am gândit numai la mine, m-am gândit şi la Irina şi la mama, întrebându-mă ce-o fi făcând fiecare din ele în clipa aia. Îmi părea rău că nu puteam fi nici unuia din noi toți de mare folos, deşi aş fi dorit-o din tot sufletul, dar totodată ştiam că în privința asta n-aveam cum îndrepta ceva.

Am stat în cafenea până am auzit pendula bătând de nouă ori. Iar când am ieşit în stradă, mi s-a părut că sunt mai brav. Cu toate că tocmai această înțelegere zadarnică a vinovăției mele față de cei mai dragi ar fi trebuit să mă îndurereze. Pe trotuar, în fața magazinului Wertheim, o orchestra alcătuită din băieți şi fete cânta o melodie veselă. Lumea se adunase în jurul lor. N-am îndrăznit să întreb ce sărbătoreau la Berlin membrii unei formații suedeze îmbrăcați în costume pitoreşti. M-am mulțumit să ascult un fragment din concertul lor. Sunetele strălucitoare, uşor de respirat, pe serpentinele cărora urcai iute sus, te luau cu avântul lor într-o alergare lesnicioasă şi fericită. Iar feţele nordicelor, fețe deschise, înălțate pe trupuri agile şi superbe, păreau să ne spună că există unele lucruri care trebuie pur şi simplu să existe pentru a ține o cumpănă.

Puțin mai încolo, un autobuz „Berolina” îşi aştepta pasagerii pentru a întreprinde turul oraşului. Cu cinci ani în urmă îl făcusem şi eu. Țin minte că ghidul, pentru care viitorul rămânea o speranță hitleristă, ne prezentase Reichstagul, închisoarea Moabit şi celelalte cu o nostalgie abia ascunsă. Cei ce-l ascultau aveau vârste deosebite. Unii erau în măsură, dacă doreau, să-şi amintească ce lăsaseră în urmă. Dar pentru alții, tot ce ascundea călăuza se petrecuse de mult. Ei ştiau doar că se bucură de dreptul legitim de a pieri în patul lor, iar până în ziua aceea

îndepărtată trebuiau să cadă la un compromis cu visurile şi ambiţiile lor. Sigur, în lume continuau să se petreacă grozăvii. Dar aveau loc undeva departe. În ultima vreme însă evenimentele începuseră să se zorească. Şi unul din epicentrele precipitării convulsive era chiar ţara lor. Vedeau în întâmplările care explodaseră sub ochii lor ramificaţiile secundare ale unei istorii care nu putea să-i implice? Le socoteau zile false şi denaturate în ordinea implacabilă a vieţii? Oare pasagerii „Berolinei“ realizau că imposibilul, de care ştiau fără a voi să ştie, risca să devină şi în existenţa lor regula normalului? Îşi spuneau că el umbreşte doar zarea imediată?

M-am îndreptat spre „Frede Volksbuhne”, unde autorii spectacolului de ieri seara se întâlneau cu publicul şi presa. Nu văzusem reprezentaţia, dar mă interesa să aud păreri. Şi pe urmă chiar cei ce luau parte la dezbateri constituiau o atracţie. Majoritatea se recrutau din veleitarii artei, îmbătrâniţi în melancolia creaţiei. Însă printre ei se găseau şi destule minţi dornice să discute şi să priceapă. În foaierul care avea corectitudinea dreptunghiului, iar lumina răcorită şi îmblânzită de clorofila copacilor pătrundea prin ferestre înalte, un electronist încerca microfonul pipăindu-i ecoul. Mi-am tras un scaun şi m-am uitat în jur. Regizorul şi cei doi interpreţi aveau ţinuta ştearsă şi banală a oricui. În schimb unii din asistenţă păreau să descindă din cel mai eclectic repertoriu şi arătau puţin dezorientaţi, de parcă ar fi fost azvârliţi din ficţiune pe solul dur al realităţii. Aşa era un băiat de vreo douăzeci de ani, care purta o cămaşă de ţăran al Amerieii de Sud, cu un sombrero pe cap, pozând în răzvrătitul subdezvoltării. Iar alături de mine, o fată, cu buzele desenate în carminul unei inimi şi cu pleoapele grele de sumbrul fardului, juca ostentativ vampele Hollywood-ului de altădată. Voinţa de-a ieşi cu orice preţ din rând? Tirania modelelor mitice? Mai curând o derutată sete de ideal. Şi nădejdea de-a pătrunde, printr-o costumaţie adecvată, într-un rol activ şi exaltant. Amândoi au pus întrebări celor ce montaseră piesa lui Ibsen, iar cerul gurii lor părea numai

foc şi piper. Meritul nedumeririlor era că ele nu se despărțeau de confuzia agresivă din care răsăriseră. La început am crezut că de vină era puținătatea germanei mele. Dar când au fost solicitați să se explice, mi-am dat seama că nu aici era hiba. Au primit răspunsuri ferme şi bine dispuse. Şi toți am zâmbit, pentru că umorul e o condiție propice lucidității. Însă eu am rămas cu o oarecare teamă. Deoarece ironia şi gluma, oricât de fermecătoare, nu rezolvau nimic din sentimentul lor tulbure că tot ce trăiesc e mărunt, inutil, deşert. Firește, am surâs văzând cât de ofensați se simțeau de inteligența replicilor primite. Se vedea limpede că o asimilau cu o răutate nedreaptă. Dar nu mă împăcăm cu siguranța comodă şi fără griji a atmosferei. Această certitudine absolută mi s-a părut un post de observație nesigur, o rea ambianță de gândire, un fel de-a te culca pe-o ureche.

După ce-am mâncat ceva la un „Wimpy“, am cumpărat un buchet de narcise pentru doamna Renate Weber. Însă funcționarul de la recepția hotelului, pe care l-am rugat să i le trimită împreună cu rândurile mele de mulțumiri, m-a informat că soții plecaseră la Frankfurt şi nu se vor întoarce înainte de două săptămâni. „Afaceri”, m-a lămurit el. I-am propus să păstreze florile şi să înmâneze cartea de vizită. Pe care am mai adăugat câteva cuvinte.

Am urcat în cameră şi am scris alor mei. În cele două misive, foarte deosebite ca ton, o idee revenea. Şi anume că e nevoie de mulți kilometri sau de mulți ani ca să descoperi lucrurile cele mai simple cu putință, iar eu simțeam ceva în cătuşele egoismului meu, dar nu mai mult decât propria mărginire. Eram cât pe-aci să expediez scrisorile când mi-am dat seama că, dincolo de această mărturisire, ele se mulțumeau să îngrămădească peripeții şi impresii. Nici urma unui sentiment. De parcă în ființa mea nu rămăsese nimic viu în afara ochiului care văzuse şi a mâinii care comenta. Adevărul e că mă oglindeam în sărăcia lucie a paginilor. Încercasem s-o tăinuiesc făcând să răsune, cuvânt cu cuvânt, coardele vibrante ale întâmplărilor. Şi pe Irina şi

pe mama le păcăleam cu plinul provizoriu al unor ore deosebite de altele şi dând iluzia regăsirii unor posibilități de recepție şi de dialog afectiv. Tot aşa cum eu însumi voiam să mă las înşelat de neprevăzutul întâlnit, confundându-l cu o progresie. Deşi ştiam că rămăsesem aceeaşi imobilitate nerăbdătoare şi sătulă, stâlcită mai degrabă de răspunsuri decât de întrebări. Ce rost avea minciuna asta găunoasă? Doar era limpede că vânam ineditul şi neaşteptatul doar pentru a uita, măcar o clipă, gândurile care mă hăituiau. Fireşte, ceasurile de aici însemnau totuşi o slăbire a împresurării. Eram silit să iau act în alt fel decât în cel obişnuit de ceea ce ştiam de acasă, sau tot de la Berlin, sau de oriunde mai fusesem. În mijlocul unor ființe şi împrejurări, ieşind din calapoadele atât de familiare, de tocite, de terne ale fiecăreia din zilele mele, trebuia să dovedesc că sunt o prezență capabilă să se investească în ceea ce trăieşte. Eram dator să arăt că vidul dinlăuntrul meu nu mă absoarbe. Că tot ce descopăr corespunde organic cu ceva interior, iar mereu alte idei şi simțăminte însuflețesc o intensă curiozitate. Nu-i însă mai puțin adevărat că, simulând o participare, şi care nici nu era numai aparența unei participări, mă îndepărtam, fie şi superficial, de pe orbita obsesiilor circulare. Obligațiile impuse de alte raporturi cu oamenii mă determinau să întorc spatele, sau cel puțin să privesc din profil, neputințe şi exasperări analizate de obicei cu acel prisos de scrupule şi insatisfacții care-s cealaltă înfățişare a autocomplezenței. Însă în scrisorile mele inițiativele realității mascau o absență, sau în orice caz o paupertate. Se ascundeau în respirația agitată a evenimentelor şi a observațiilor răsucite unele în altele. Oare chiar aşa stăteau lucrurile? Atunci de ce fusesem emoționat de paginile Irinei? Nu m-am putut împiedica să nu le recitesc. Şi din nou am încercat o senzație de viață, de încordare, de robustețe. Până şi povestindu-mi cât de dramatică şi istovitoare fusese încercarea prin care trecuse împreună cu un muribund, tresărea de vitalitate. Iar cea care-mi vorbea nu era numai o veche, bună şi înțelegătoare

prietenă. Poate mă amăgesc, dar cred că orice face sau spune Irina o deosebeşte şi o înalță deasupra altora. Şi aşa am socotit nu numai acum când îmi scria amuzant şi afectuos, jucându-se cu sentimentele mele şi ale ei, iar reproşurile sunau tandru, ca şi cum ar fi reîntărit un legământ de iubire; dar chiar şi atunci când mi-a aruncat în față jigniri pe care nu le-aş fi acceptat de la nimeni. I-am înfruntat insultele fără să crâcnesc. Şi nu erau deloc glume inocente sau izbucniri necontrolate. Erau păreri oribile despre mine. Care ar fi scos din țâțâni pe orice bărbat, Pentru că numeau însuşi adevărul, Şi cui îi face plăcere să-l audă prin glasul altuia? Mai ales când bagă de seamă că ființa de care-i îndrăgostit e grozav de bucuroasă să i-l trântească în nas. Şi se pare chiar că asta o face fericită. Evident, între doi oameni care țin unul la altul nu se poate clădi ceva temeinic pe ignoranță şi ipocrizie. Fireşte, certurile în care niciunul nu vrea să-l înfunde definitiv pe celălalt sunt o formă a pasionalității prin încercarea de forțe. Dar adevărurile pe care mi le-a strigat Irina nu făceau parte dintre acelea care urmăresc obținerea unei supremații. Pur şi simplu mă nimiceau. Câteodată mă întrebam chiar cum mai are ochi să mă vadă, Şi eu de ce acceptam? Probabil că-i unicul om de pe lume căruia i-am îngăduit să mă spulbere. Iar dacă totuşi, uneori, n-am tăcut ca un nătărău, a fost doar ca s-o potolesc. Faptul că avea totdeauna dreptate nu schimba nimic. Sigur că avea dreptate şi nu-mi înşira palavre ori născociri. Şi atunci la ce să fi făcut apel? La bună-creştere, la politețe? Să pretind că adevărul care dezagregă e o îndrăzneală amorală? Nu-i găseam nicio vină. Însă cam ce-şi închipuia ea că simt eu? Presupun că m-a dat gata şi efortul de-a mă purta – după ce auzisem tot ce credea despre mine – de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. A cântărit şi asta în hotărârea de a rupe cu ea. A cântărit mai greu decât am bănuit. Dar tot atât de sigur e că printre lucrurile care m-au atras cel mai mult la Irina s-a aflat mereu această sinceritate primejdioasă, ofensivă, neîndurată. Aşa se scruta pe sine şi aşa mă evalua şi pe mine. I-am mai citit o dată

scrisorile. Tare mi se făcuse dor. Tare aş fi vrut-o lângă mine. Poate nici nu era atât de departe. Sentimentul ăsta, care a fost ca un asalt prin surpriză, mi-a dat puterea să rup paginile pe care i le scrisesem. Am aşternut altele. Unde nu făceam economie de mine însumi şi de ceea ce ţineam să uit, dar nu uitam. Am refăcut şi scrisoarea către mama, inoculând rândurilor mai multă căldură şi eliminând zaţul amărăciunii. În noua versiune, scrisoarea se scurtase considerabil. Ar fi trebuit s-o reiau şi s-o îmbogăţesc, însă am găsit un pretext bun ca să renunţ. Trebuia să mă îmbrac pe îndelete pentru spectacolul de gală şi s-ajung la „Schiller-Theater“ fără să năduşesc. Până una-alta, mi-am desfăcut de câteva ori palma dreaptă, mişcându-mi degetele amorţite. Strânsesem straşnic pixul. Probabil ca să transmit astfel întreaga tensiune a sentimentelor. Pe urmă am rânduit prin cameră. Deprins să trăiesc singur, am căpătat tot soiul de tabieturi. Nu c-aş găsi o desfătare în ele, dar mi-e silă, când mă întorc, să dau peste dezordine. Un porumbel, foarte mare şi gras, pătat cu alb pe aripi, s-a oprit o clipă pe bordura de beton a ferestrei, a risipit o încărcătură de semnificaţie şi muzicalitate şi, ţuşti, şi-a luat zborul. Cam asta urma să fac şi eu.

Mi-am pus costumul antracit, la care am potrivit o cămaşă gri-pal şi o cravată de aceeaşi culoare, dar cu desenul geometric în relief. Mărturisesc că modul cum mă înfăţişez în lume nu mă lasă deloc rece. Şi chiar dacă nu acaparează partea cea mai mare a gândurilor mele, apasă rău de tot bugetul. În felul cum mă îmbrac, respingând îndrăzneli şi fantezii, încerc să nu şochez. Caut să par, şi prin haine, un om modest şi dintr-o bucată, sobru şi fără disonanţe. În plus, aici la Berlin n-aş avea poftă să divulg prin veşminte un statut social sau o proveniență geografică. Mă strădui să arăt ca toţi ceilalţi cronicari. Sau cum s-ar cuveni să arate. Fiindcă, de fapt, unora din ei puţin le pasă de aspectul exterior. Preferința pentru octavele de bas ale cromaticii o scoate din sărite pe mama, care, de când mă cunosc, îmi explică iritată că-i greşit să socotesc totuna

corectitudinea şi cenuşiul, că mă îmbătrânesc singur etc. Pe Irina grija mea de-a fi de-o eleganță ştearsă o amuză. Consideră că truda de-a evidenția, prin mici detalii şi nuanțe imperceptibile, o diferență care se anulează pe ea însăşi e o inepție. Dar din păcate una definitorie. Şi apoi pentru Irina – ca şi pentru mama – frivolitatea mea, chiar şi îndoliată, nu-i ceva serios, nu-i ceva pe care să pui bază. Mai cu seamă că într-un rând, puțin ruşinat, am comis greşeala să-mi justific preocuparea pentru haine referindu-mă la numeroase pagini dedicate temei de somități. „Uite ce e – mi-a ripostat ea – dacă ție îți face plăcere grija asta, n-am nimic împotrivă. Dar scuteşte-mă de bibliografie. Nu-ți închipui că mă tragi pe sfoară făcând-o pe prostul cult. Îmbracă-te cum ai chef, cheltuieşte câți bani vrei, dar nu mai plăti dijmă şi lui Balzac, Simmel, Sombart şi ălorlalți ai tăi."

Un moment mi-a trecut prin cap să chem Bucureştiul la telefon. Dar legea pe care mi-am impus-o e alta. Nu sunt omul actelor necugetate. Am ales mereu supravegherea de sine, reținerea şi toate celelalte motive pentru a nu îndrăzni. Poate că aşa mi-am salvat pielea, dar mi-am pierdut sufletul. Ştiu, dacă ți-e teamă să cutezi, înseamnă că deții o informație fără remediu despre tine. De aceea am aşteptat ca o jumătate de curaj să lupte cu o jumătate de laşitate. N-aveam nicio îndoială asupra învingătorului. Câteodată e suficient să te ajungă din urmă o singură umbră pentru ca să le stârnească pe toate. Şi eu care sperasem ca măcar două săptămâni să obțin un timp de-o calitate superioară! Unul în care un minut se leagă de altul atât de strâns încât prin verigile acestei intrigi captivante nu se poate strecura nimic. Am simțit că transpir. Evident, îmbutonat şi înțolit, la ora şase într-o însorită după-amiază de primăvară... Dar nu căldura. Şi nici neliniştea. Ci tocmai ceva cunoscut foarte bine. Ceva care, deşi consumă totul, rămâne mereu înfometat. Ceva fără țeluri, făcut numai din nervi şi din tensiuni. Ceva care te încolțeşte de pretutindeni. Mi-am luat picioarele la spinare.

Am urcat scările teatrului jumătate de oră mai devreme

decât începea spectacolul şi am dat peste o grămadă de lume. Cei mai mulți coborau din limuzine de lux. Ardeam de nerăbdare să ne vedem unii cu alții? Ne rodea pe toți o aceeaşi profundă dorință de cultură? Oricum, o nouă înscenare a piesei „Intrigă şi iubire" era un prilej respectabil. Mai ales că Schiller, cu firea lui generoasă, naivă şi avântată, şi-a făcut mulți prieteni printre adolescenții de altădată, acum oameni cu venele îngroşate şi cuierele ascultând de reflexe condiționate, oameni care eşuaseră în avere şi probleme şi cărora le plăcea să-şi amintească în frumoasa lună mai de un clasic de treabă dovedind şi lui şi lor că nu-s obiectul de mult mort al zădărniciei împlinite. Realitatea e că toți elevii se ataşează de Schiller şi nu-l uită. Chiar dacă, reîntâlnindu-l peste decenii, nu-s chiar atât de mişcați pe cât ar fi dorit. Iar felul de a-i lăuda calitățile seamănă cu înțelegerea superioară arătată unui tânăr care a aflat tot ce se cuvenea pentru vârsta lui, dar habar n-are de ce i-ar folosi cu adevărat să ştie. Nu-i însă vina iluştrilor dacă, întorcându-se, printr-o dispensă, pe pământul pe care l-au părăsit, îi găsesc altfel decât i-au lăsat. Doar e normal ca odată cu fiecare an şi fiecare marcă să treci printr-o metamorfoză. Dealtminteri, aici e toată deosebirea dintre vis şi succes.

M-am uitat prin sală. Ce-i drept, nu se prea asorta cu idealismul nevinovat şi grandios. Mi-am cerut scuze unui domn pentru care obezitatea era şi răzbunarea, şi consolarea, şi tristețea, am fost obligat să-l deranjez pe un altul adâncit, poate, în dificultăți financiare, m-am ferit să trec cu privirea mai sus sau mai jos de colierul de perle veritabile înfăşurat de patru ori în jurul gâtului fanat al soției sale şi – în sfârşit – am strâns mâna lui Walter. Întâmplarea mă aşezase lângă el, şi asta era un noroc. De fapt, şansa n-o datoram hazardului, ci atenției şefei de presă a „Întâlnirilor…". În biroul ei îl cunoscusem pe vestitul critic. Despre Walter se spunea că-i fără reproş, dar şi fără inimă, că-i un admirabil cronicar, dar teribil de neplăcut ca fire. Iar în aprecieri accentul cădea aproape de regulă pe latură

umană a personalității. Mie însă mi-a fost simpatic din prima clipă. Ne-am apropiat spontan unul de altul. În ’70 asistam împreună la o trăsnaie. Unii o aplaudau zgomotos, fluierând admirativ, cum se obişnuieşte la Berlin când entuziasmul debordează. După primul act mi-a şoptit: „Cred că pe amândoi ne reține ori gândul nesincer c-am mai avea ceva de aşteptat, ori un exagerat sentiment al datoriei”. I-am răspuns explicându-i sensul expresiei a fluiera a pagubă. În cronică mi-a citat remarca, găsind echivalentul ei exact în germană. Mă numea prietenul lui. Sublinia cititorilor cât de trainice sunt relațiile dintre supraviețuitorii unei catastrofe de care niciunul n-ar mai vrea să-şi amintească. Genul ăsta de observații i-au asigurat, bineînțeles, îndatoritoare devoțiuni printre cei ce finanțează producțiile sau le joacă. Dar lui Walter puțin îi păsa. Averea unei familii care a dat Germaniei funcționari, medici, ingineri şi arhitecți vestiți îi asigura o independență bănească, iar sentințele i-au pus rareori sub semnul întrebării solvabilitatea estetică. Nu ştiu câți ani numără. Poate cincizeci, poate şaizeci. În orice caz, alura lui e foarte juvenilă. Mic, subțire, nervos, purtând o barbă unghiulară cu reflexe arămii şi striată de fire cărunte, n-are astâmpăr. Niciun moment nu stă locului. Iar agitația asta îmi merge la inimă. Mai cu seamă că vocea acordă aceeaşi măsurată şi distinctă atenție fiecărui cuvânt. Ca şi cum n-ar avea nimic comun cu trepidația lăuntrică. Ochii sfredelitori, urechea trează, mâinile zvâcnind de furie sau de emoție, toată această agitație nu transpare în glasul calm şi perfect egal cu sine. Şi în care nu desluşeşti decât compasiunea sardonică a inteligenței față de prostie ori nebunie. Cele mai batjocoritoare verdicte sunt rostite liniştit, cu o binevoitoare seriozitate. S-ar părea că gravitatea şi buna-credință sunt atât de ferme încât țin în loc până şi zâmbetul. Îmi aduc aminte că la o „masă rotundă”, cu aerul că se osteneşte să vină în ajutorul unui dramaturg, îl lămurea că teatrul e totuşi „cosa mentale”. Acum patru ani s-a zvonit că suferă de o maladie incurabilă şi un conclav, convins că votează pentru un muribund, l-a săltat în fruntea

lui pentru a-i întreține cu această satisfacție remuşcările de pe urmă. Dar s-a restabilit, ceea ce a fost o grea pedeapsă pentru generozitatea celor ce-i votaseră preşedinția. Oricât, nu-i agreabil ca tocmai o valoare recunoscută oficial de breaslă să pună în cauză nu numai idei abstracte, dar şi opere şi oameni.

Nici în antract, nici după spectacol n-am discutat despre teatru. Altceva îl preocupa. Faptul că spiritele se dezlănțuiseră nu numai împotriva teroriştilor, dar şi împotriva oricui gândea altfel decât toți şi de aceea gândea greşit şi periculos.

— E un moment greu, mi-a mărturisit Walter. Marile idei dau îndărăt. Au fost silite să treacă în defensivă. Bat în retragere. Asta-i nenorocirea. Spiritul critic a devenit suspectul numărul unu. Oamenii au prins din nou să creadă că intelectualul e o primejdie. Când nu-i un trădător dovedit, e unul posibil. Realizezi ce poate ieşi de-aici? E de înțeles să se voteze o lege interzicând „duşmanilor Constituției" să ocupe funcții publice. Dar mi-e teamă ca prin poarta asta să nu-şi facă drum arbitrariul, abuzul. Sigur, motivele de siguranță explică multe. Chiar cercetarea fişelor de bibliotecă pentru a se vedea cine ce citeşte. Însă dacă obiceiul va rămâne şi după ce nevoia va dispare? În orice caz, anarhiştii şi-au atins, cel puțin deocamdată, unul din țeluri: decăderea conştiințelor. Toți bunii cetățenii sunt atât de bucuroşi să scape cât mai iute de plaga care ne-a căzut pe cap că nici nu-şi dau seama de altele. Uite, am să-ți dau un exemplu. Un regizor e hulit fiindcă a ajutat cu o sută de mărci părinții nevoiaşi ai unui terorist. Recunosc: n-a fost deloc un gest chibzuit din partea lui. Mă bate chiar gândul că l-a împins dorința de publicitate. Sau convingerea că te remarci arătându-te înțelegător cu asasinii. Dar dacă l-a însuflețit mărinimia? Fiindcă se poate întâmpla. Nu-i îngrozitor să-ți fie frică să fii bun? Alt exemplu. Miercurea trecută unii locuitori din Köln, întorcându-se acasă, au găsit o scrisoare foarte curtenitoare: „Stimați cetățeni, în absența dumneavoastră v-am percheziționat apartamentul. Fiți însă

liniştiți. Vă bucurați de întreaga noastră încredere." Nu cumva încrederea şi politețea asta sunt bunavestire a viitorului? Bineînțeles, e absurd să crezi că terorismul o să treacă de la sine. Trebuie acționat. Ce ne facem însă cu prețul moral pe care-l plătim?... Numărul e 11—66, Şi află că nu e nevoie să-ți dai numele.

— Nu pricep.

— E telefonul, m-a lămurit Walter. Telefonul la care suntem poftiți să ne spunem unii despre alții îndoielile.

— Îți mulțumesc pentru informație.

— Nu mi-am făcut decât datoria. Aşa că nu trebuie să-mi mulțumeşti

— Şi totuşi îți rănim îndatorat. Mi-ai luminat drumul. Acum ştiu cum mă pot înălța în propriii mei ochi.

— Adevărul e că nimic nu se poate întemeia sau apăra pe suspiciune. Noi avem o experiență tristă. Şi am învățat că există oricând oameni gata de lucrurile cele mai oribile în numele virtuții, al onoarei. Cu ăştia se face uneori pacea socială, iar alteori războiul.

— Sunt de acord. Nimic nu-i mai molipsitor decât puritatea scopului.

— Da, puritatea... Dacă mergi la recepție, te iau cu Volkswagenul meu.

— Pe invitație scrie ora zece. Să n-ajungem prea devreme.

— Propriu-zis, nu vreau să ajung. Ci numai să plec.

Eu am zâmbit, Walter nu. Îşi căuta iritat cheile maşinii prin buzunarele blazerului negru şi ai pantalonilor largi care nu pot totuşi ascunde că are picioarele în formă de O, de parcă ar evolua pe-o sârmă subțire. Iar după ce-a găsit cheile, a început să se joace cu ele. M-a întrebat:

— Ei, ce facem?

— O luăm din loc.

Walter conduce maşina ca un apucat. E ceea ce m-a îndemnat să remarc:

— Am impresia că nu vom mai participa la recepție.

— N-am avut niciodată vreun accident. Dar dacă nu-ți impui forța, ceilalți intră în tine. Trebuie să-i sperii.

— E un examen la care aş cădea.

— Zău? Atunci nu te prezenta.

— E soluția pe care am ales-o... Iartă-mă, nu trebuia s-o luăm la stânga?

— O, de mult. Dar am fi ajuns la recepție odată cu chelnerii.

Pe drum ne-am împărtăşit impresiile despre spectacolul pe care-l văzusem şi despre altele, din Franța şi din Anglia, de care amândoi auzisem. I-am povestit de asemeni noutățile stagiunii noastre, iar el mi-a relatat senzațiile celei din Germania. La un moment dat am simțit însă că-şi pierde răbdarea. De altfel nu s-a ferit să mi-o spună.

— Am mers prea mult şi am vorbit prea mult. De-aci înainte ce-o să ne mai spunem?

Când am intrat pe strada ducând la „Akademie der Künste“, unde avea loc festivitatea în cinstea tuturor celor ce participau la „Întâlnirile teatrale”, polițiştii ne-au făcut semn să încetinim. Erau foarte numeroşi. Îi puteai vedea prin tufişurile de verdeață în mantalele galbene cu armele pe umăr şi lanternele pe piept senmalându-le prezența. O adevărată forță de descurajare. La intrarea în clădire, Walter a fost imediat recunoscut şi a luat-o înainte. Eu m-am legitimat, iar şefa de presă mi-a confirmat identitatea. Fireşte, m-am întreținut câteva minute cu ea. Pe urmă n-am mai dat de Walter. Nici n-ar fi fost cu putință să-l găsesc cu una cu două în mulțimea aceea. Fiindcă era o uriaşă recepție la care se aflau într-o autoreprezentație luxuriantă proeminențele vieții politice şi culturale. Peste cincisprezece trupe de clovni, mimi, jongleri, orchestre şi dansatori se însărcinaseră cu buna noastră dispoziție în numeroasele săli poleite cu foi de argint şi luminate de candelabre de cristal. Artiştii se străduiau din răsputeri să-şi atingă obiectivul, însă deocamdată cei două mii de oaspeți păreau să fie preocupați mai degrabă de bufetul opulent. Cred că ceea ce se afla pe mese ar fi putut hrăni întregul oraş. Presupunând c-ar fi suferit de bulimie.

Erau prea multe bunătăți ca să mă pot bucura de vreuna.

Am ciugulit doar câteva boabe dintr-un strugure. Apoi am început să colind încăperile. Într-una din ele o orchestră îşi ispitea auditoriul cu o melodie atât de asurzitoare încât întrecea capacitatea mea de entuziasmare. În altă sală, un jongler într-un smoking impecabil, înălţat pe-o estradă, descria în aer cu bagheta un semn magic şi îndată la capătul ei apărea un ziar purtând data zilei de mâine. Spectatorii erau rugaţi, cu o sobrietate solemnă, să-l păstreze pentru a se convinge că nu e vorba de-o şarlatanie, ci de-o anticipaţie. Am luat şi eu o gazetă şi mi-am aruncat ochii pe primele rânduri ale articolului de fond. „Prezentul – scria autorul – nu-i decât revenirea la ceea ce a mai fost. Ne întoarcem la civilizaţia de dinaintea maşinismului, sau la orice alt model al trecutului.” Am vrut să citesc mai departe, dar literele deveniseră palide, cerneala se ştergea şi am rămas în mână cu o pagină albă, fiindcă ăsta era de fapt trucul. Am aplaudat sensurile adânci ale demonstraţiei, admirând numărul de prestidigitaţie. M-a stingherit însă că autorul ei ieşise inutil din muţenie pentru a-şi tălmăci rolul ca pe-o misiune de înnoire a lumii.

Imediat după aceea am plecat la hotel. Iar în dimineaţa următoare m-am mutat la pensiunea lui Frau Bensen. Prin amabilitatea ei m-am achitat şi de banii datoraţi domnului Reinhardt Weber. În zilele ce au venit am fost bucuros că oamenii şi spectacolele cu care m-am întâlnit erau suficient de interesanţi ca să mă facă invizibil mie însumi şi să mă împiedice să-mi depăn propriile gânduri pe fondul prezenţei lor. Funcţionarul de la poştă îmi învăţase numele pe de rost şi era destul să apar în faţa ghişeului ca să zâmbească amărât: nu, nu primisem nicio scrisoare. Joi însă, la şapte dimineaţa, Frau Bensen în capot şi cu părul alb pus pe bigudiuri mi-a bătut la uşă şi mi-a spus că-s chemat la telefon. Am străbătut coridorul într-o goană. Dumnezeule, la capătul celălalt al firului era Mihai! Şi asta încă n-ar fi fost nimic. Dar îmi vorbea din Berlin. Şi eu care-mi imaginasem că viaţa nu-mi va mai rezerva de-aci înainte nicio surpriză! Nu avea nimic special să-mi comunice. Se bucura doar să

mă salute. I se părea un gest elementar de politețe. Şi pe urmă ştia că sunt un matinal şi deci nu mă deranjează. Avea o voce caldă, sobră şi aparent fără pic de ironie. Mă lăsa să pricep că nu ne datorăm nicio explicație şi n-are rost să ne împiedicăm în amintiri neplăcute. Să privim realitatea ca două cunoştințe vechi care se regăsesc printre străini. Înțelepciunea e încheierea normală a ceea ce nici n-ar fi trebuit să fie un conflict între noi. Am încercat să fiu la înălțimea situației, dacă se putea vorbi de-o înălțime. Oricum, runda asta îi aparținea. Nu-mi rămânea decât să mă las învins de drăgălăşenia lui. De fapt cred că nu l-am urât cu-adevărat până nu şi-a luat atitudinea aceea de superioritate. Şi apoi, presupun că disprețul ar fi însemnat un scut mult mai sigur. Din păcate, se încăpățânase să-mi iasă în cale, zgândărindu-mă mai întâi cu nevoia unei confidențiale şi promiscue complicități, pe urmă cu aroganță. Dar eram nevoit să recunosc că putea fi şi teribil de drăguț. Iată, îmi adusese un pachet cu prăjituri de la mama şi avea să mi-l lase la pensiune, fiindcă nu vrea să-mi încarce programul cu o întâlnire în plus. Partea hazlie e că-i deveneam chiar obligat. Mai trebuie doar să accept că are o mutră simpatică şi pe care e nimerit s-o cunoască toți cei care se află la ananghie. O mutră de care-i chibzuit să afli încă din copilărie. Nu de alta, dar ca să ştii cui să i te adresezi la nevoie. Sau ca să guşti din râzgâielile sorții. În orice caz, mă aranjasem să-i obțin nu numai înțelegerea dar şi protecția. Reîntors în cameră, am cercetat lista comentatorilor manifestației. Numele lui Mihai se afla înscris, ca şi adresa lui la Berlin. Dacă aş fi avut prudența să mă uit mai devreme pe listă... Şi la ce mi-ar fi folosit? Aproape că m-am bucurat s-o aflu abia acum. Problema rămânea dacă voi reuşi să mai gust fericita invazie de diversiuni a „întâlnirilor“ din clipa asta când ştiam că inevitabil ne vom revedea. Cenuşa încovoiată a țigării mi-a căzut pe halatul de casă şi am încercat s-o adun punând-o în scrumieră.

M-am zorit să mă spăl şi să mă bărbieresc. Barem să nu

dau chiar în dimineața asta cu ochii de Mihai. În sufragerie mi-am ales un loc retras. Azi sala de mese mi s-a părut rezervată exclusiv pentru oaspeții urmăriți de probleme insolubile. Toți se cufundaseră în ceşti şi chiar când îşi ungeau untul pe pâine exprimau aceeaşi rigoare a meditației. Nimeni nu vorbea. Soții se serveau în tăcere unul pe celălalt, mulțumindu-şi doar printr-o uşoară aplecare a capului ori şoptind mut. Până şi fata cu obrazul galben de malaeză, care aducea farfuriile şi termosurile în formă de căni cu ceai, cacao şi cafea, era contaminată de gânduri negre. Alteori o auzeam cum îşi târâie picioarele pe drumul de jertfă de la bucătărie spre sala de mese şi iar înapoi. De data asta se mişca fără s-o simți, nu cumva să stânjenească reflecția ei şi a noastră a tuturora. Iar când cineva a întors pagina ziarului pe care-l citea, am avut impresia că, laolaltă cu ceilalți, l-am privit ca şi cum ar fi comis un gest scandalos şi care ne va lăsa pentru totdeauna nelămuriți asupra motivelor lui de nepătruns. Din punct de vedere dramatic, atmosfera se dovedea ireproşabilă. Ca şi tulburata mea percepție. În fond, n-aveam de ce să-i port pică lui Mihai. El era cum era. Altcineva trebuia tras la răspundere. Pentru că anumite vini nu-şi caută decât făptaşul. Uneori ele îi depăşesc cu mult aspirațiile sau capacitățile. Şi dacă totuşi vinile îl pecetluiesc, e doar ca să ne arate că sunt general omeneşti. Fără vreo preferință deosebită. Nu-i nevoie de-o înzestrare aparte. Dimpotrivă, cu cât autorul culpei se află pe o treaptă mai de jos, cu atât descripția lumii şi a împrejurărilor ei e mai expresivă. În acest punct al teoriei de care-mi făcusem rost m-am poticnit. Întrucât, dacă nu-i mai acuzam pe Mihai, pe Irina nu aveam cum s-o iert. Niciodată până în momentul acela nu-mi venise s-o aduc la judecată. Deşi procesul se afla de mult înscris pe rol. Însă acum nu mai puteam ține piept rafalei de furii. Nu-mi suflase un cuvânt despre satisfacția de a-l revedea pe Mihai. Şi nu se putea să n-o ştie. Discreție? Să nu-mi vorbească Irina de pudoare. Când te afişezi cu unul ca Mihai, cuvântul ăsta pios n-are ce căuta. Şi nici nu împachetezi cu grijă valizele

noului amant în timp ce-i scrii celui vechi rânduri galeşe. Oricât ai fi de tolerant, nu poți accepta chiar toate contradicțiile unei conştiințe. Unele dintre ele sunt insuportabile şi nu cinstesc nici măcar un fundament biologic de vitalitatea celui al Irinei. Ce fel de relații mai încap între oameni, dacă încrederea s-a dus de râpă? O să-mi explice că ea una are nevoie pentru o vreme de amândoi şi că e onestă, n-o ascunde ca altele? Eu şi Mihai – frumoasă completare! Foarte onorantă combinație! N-ar mai rămâne decât să adaug că partea care a atras-o la Mihai e măreția înfăptuirilor lui spirituale. Iar dacă e invers, dacă în celălalt domeniu am devenit prin comparație un zero absolut, demnitatea mea ar ieşi mai puțin mototolită? Dar n-am chef să-mi storc creierii cu o astfel de problemă. Sunt sclavul atâtor altora, încât nu-mi arde să-mi iau pe cap şi una de talia ăsteia. În orice caz, felicitări, dragă Irina, pentru că mi-ai semnalat-o. Iar dacă-ți imaginezi c-ai găsit o formulă fericită în a ne întregi pe unul cu altul, află că nu-ți va fi la fel de uşor pe cât ți-a fost să găseşti o soluție existenței. Prezența lui Mihai la Berlin adaugă o taxă în plus la total. Paharul s-a umplut. Şi n-o să-ți meargă să amesteci borcanele. Ultimele cuvinte mi s-au părut prea triviale, dar trivialitatea intrase deja în perspectivele destinului meu, aşa că nu mai aveam ce să regret. M-am ferit să minimalizez calitățile Irinei. Le-am enumerat fără părtinire. Aşa ca mânia mea să capete o bază obiectivă. Să nu pară că mă montez împotriva ei şi mi-am pierdut luciditatea. Atât, că la socoteală defectele covârşeau calitățile. Hotărât, Irina e din acelea care-ți mănâncă sufletul cu aerul că eşti un bun extrem de rar. Singurul care, în principiu, le-ar putea hrăni substanțial în ochii Irinei nu mă număr printre nepricopsiții universului. Aparțin unei familii eliberate de certitudini asupritoare şi care, prin resurse şi formație, e capabilă să-i deştepte interesul, prețuirea şi severitatea. Fac parte din privilegiata categorie a bărbaților cu care-i logic să-ți pierzi chiar ani de zile, fie numai pentru a-ți demonstra c-ai încercat şi calea asta. Misiunea mea istorică e tocmai de a-i

confirma că, oricâte merite aş avea, nu se poate conviețui cu fraierii şi suciții. Poate că n-ar fi atât de grav dacă însuşirile lor ar fi anulate de ambiții hulpave sau de tare de acelaşi format. Dar făptura lor e măcinată de o boală mai rea şi mai urâtă. Sunt veşnic dezolați de ceea ce n-au curajul să îndrăznească. Dau cu piciorul şansei de teama riscului de-a nu face față unei cutezătoare alternative. Pentru ei nimic nu-i mai ruşinos decât să decadă, adeverind că nu sunt în stare să fie la înălțimea nostalgiilor lor. De frică să nu se prăbuşească de pe piedestalul unei superiorități de moment şi să devină pentru totdeauna nişte faliți nereabilitați, se retrag. Pe urmă îşi regrupează forțele, dar pentru a se război cu ei înşişi. Şi îşi concentrează bateriile cunoaşterii împotriva vieții, cârpăcindu-şi o clipă cu alta într-o durată sfărâmicioasă. În fond, poziția lor e tot atât de meschină ca şi vorba „nu da cioara din mână pe vrabia de pe gard“. O ştiu şi ei. Şi asta-i macină rău de tot. Proverbul le stă ca o piatră pe inimă. Până la urmă fac praf şi din mintea, şi din talentul, şi din sănătatea lor, iar rămăşițele a ceea ce au fost funcționează în gol. Ei bine, mi se pare monstruos să te ții scai de un astfel de personaj doar ca să-i arăți că, dacă nicio femeie ca tine nu-l poate salva de ruşinoasa lui infirmitate, atunci e definitiv pierdut. Cum adică, să fiu întrebuințat ca o probă că nu exagerează prea mult micşorându-mi valoarea? N-am chef să mi se reamintească – sub pretextul reînarmării spirituale – legătura dintre eterna bătrânețe şi mediocritate. M-am săturat să mi se spună pe toate tonurile că-s proprietarul scârbit şi iremediabil vătămat al unei foarte cuvenite modestii. N-are decât să mă înlocuiască, dacă-i place, cu orice nulitate sau bufon gata să-i promită marea cu sarea şi deloc afectat că nu reuşeşte să-şi țină cuvântul. Sau care se înşală, fie instinctiv, fie deliberat, asupra capacității sale, văzând în această minciună o fericită profilaxie. Nu cumva Irina mi l-a expediat pe Mihai pentru a constata eu însumi că greşesc eliminând dintre ipoteze, cu încăpățânata mea consecvență, nimereala zarului, până şi ea de o mie de ori mai rodnică decât capitularea? La lista păcatelor capitale

am mai adăugat declarațiile Irinei de tipul „te iubesc, te detest, am nevoie de tine” şi care se înlănțuiesc cu o furibundă iraționalitate. Nu, n-o să rămânem prieteni. Voi fi având eu darul dezastrelor, dar pe ăsta îl voi evita. Dacă mă caracterizează „o infamă moderație”, atunci să existe una şi în naivitate.

Am şi dat o primă dovadă a neclintitei mele decizii. Nu m-am dus la poştă să întreb dacă venise vreo misivă. Ca să umplu timpul până la douăsprezece, am intrat în magazinul „K.D.W.“ şi, după ce-am cutreierat toate raioanele, mi-am cumpărat o cravată. Aveam suficiente, dar am simțit nevoia să fac ceva important pentru mine însumi. Ceva care să-mi dovedească limpede că mă trezisem şi lăsasem totul în urmă.

Când am deschis uşa foaierului de la „Freie Volksbühne” discuțiile despre piesa lui Botho Strauss „Trilogia revederii” se aflau în toi. Să te îneci în mulțimea minutelor de prisos, dar să întârzii e o performanță. O realizasem. Protagonistul dezbaterii, un bărbat înalt cu un chip delicat şi o privire suferindă, ascunzându-şi capul între umeri cu un fatalism pasiv, se numea Mihai Dinulescu. Era ce se cheamă să ai parte de o zi plină. Oricât de dezagreabil mi-ar fi fost, a trebuit să recunosc că vorbea impecabil germana. El nu înainta ca mine şontâcăind printre cuvinte şi întrebându-se terorizat de ce gen sunt. Iar vocabularul pe care şi-l însuşise îți impunea respectul. Acest adevăr a fost un nou suport moral şi un proaspăt temei pentru a-mi contracara celelalte simțăminte. Pe Mihai îl țineau sub stăpânire o convingătoare sinceritate şi sfiiciune. Prin tot ce spunea trecea freamătul unei gingaşe simțiri. Propozițiile nu spărgeau zidul cunoaşterii, dar se răscumpărau prin bun-simț. Ieşeau deschis şi franc în întâmpinarea a ceea ce – fireşte – audiența ştia. Însă, după cum ne prevenise cumpătat şi demn, nici nu pretindea altceva decât să netezească terenul. Sunt împrejurări, subliniase Mihai, când cineva e totuşi dator să preia asupra lui evidențele. Cele pe care ne jenăm să le mai pomenim, deşi nu pot fi ocolite şi se cer repetate

tocmai pentru a avansa dincolo de ele. Iar el nici nu-şi propunea să depăşească limitele acestei misiuni de sacrificiu pe care şi-o asumase. Ulterior, alții, mai pregătiți, vor pătrunde desigur prin firidele nuanțelor, spre miezul unde constelațiile înțelesurilor ard în toată splendoarea lor. Mărturisesc că, exceptând volănaşele ridicole ale unor astfel de fraze, nu puteai decât să stimezi o binefăcătoare claritate. Pe scurt, Mihai făcea o figură foarte frumoasă. Părea chiar un om a cărui tovărăşie e plăcută. Nimic ostentativ. Dimpotrivă. Unele tăceri dezvăluiau un suflet plăpând şi resimțind nevoia unei călăuze. Dacă s-ar fi găsit un ghid care să-şi dea silința să fie drăguț cu el, să-i arate drumul şi să-i acorde încredere, atunci Mihai şi-ar fi lărgit imens orizontul, dovedindu-i că a pus mâna pe o reală mină de aur. Şi călăuza putea să fie sigură că va culege doar satisfacții întrucât celui îndrumat împlinirea de sine nu i se va urca niciodată la cap. Tot ce dorea un intelectual de profunzimea lui era să se bucure de un astfel de prilej care i-ar fi făcut colosal de bine, îngăduindu-i să arate că, de fapt, e în stare să mute şi munții din loc. Dealtminteri, speranța asta, sădită în el, făcea apel la onorata asistență. Şi în mod special la reprezentanții societății „Internationes". N-am vrut să dau frâu liber unor sentimente pe cât de omeneşti pe-atât de josnice. Mai ales că de la şapte dimineața mă îmbuibasem numai cu senzații tari. Îmi curgea sudoarea pe față, ca şi cum m-ar fi stors cineva. Încercam să rezist şi asta reieşea din felul în care surâdeam. De parcă aerul ar fi devenit uşor de respirat şi luminos. Deşi în această confruntare nu mai rămăseseră chestiuni în suspensie, n-aş putea afirma c-am trăit un moment stagnant. Mă trezisem dintr-o dată înconjurat de-o mulțime de gânduri, gesticulând violent şi cârâind amenințător. Tăbărâseră asupra mea gata să mă sfâşie în bucăți meschine. Lucrul cel mai jalnic era că mă simțeam iarăşi îndemnat să intru în concretul detaliilor. Şi cât de urât şi de trist devine totul din perspectiva amănuntului. După ce Mihai şi-a încheiat aplaudata intervenție – eu eram printre cei ce plesneau cel mai fericit

din palme – unul dintre vecinii lui de scaun a vrut să-şi aprindă o țigară, dar bricheta nu-i funcționa. Imediat Mihai i-a oferit foc şi – în şoaptă – i-a cerut voie să-i repare bricheta. Ceea ce în câteva clipe a şi reuşit. Acum funcționa perfect.

După încheierea discuțiilor, ne-am strâns mâinile. L-am felicitat călduros.

— Spui drept?

— Da. Ai vorbit excelent.

— Dacă asta crezi, sunt bucuros că nu ne-am făcut de râs.

Pluralul mă îmbrățişa nu numai pe mine, dar şi pe toți intelectualii din țară. Se cuvenea de asemeni să înțeleg că, dintre principiile morale care-i conduceau spiritul, cel mai puternic era al datoriei față de părinții săi, prelungit şi aprofundat în recunoştința față de cultura unde se remarcase.

— Uite, îți mărturisesc, oricât aş fi fost de dotat personal, fără oameni ca tine nu m-aş fi putut dezvolta. Te rog să fii convins că în timp ce vorbeam mă simțeam dator – dator în sensul strict al cuvântului – să-ți restitui ceva din ceea ce mi-ai dăruit.

Mi-era imposibil să deosebesc batjocura de sincera ipocrizie, aşa că i-am răspuns că frumoasa lui răsplată nu era singurul element de măreție care mă mişcase.

— Te asigur că intervenția ta mi-a oferit şi multe alte prilejuri de mândrie.

— Sper că n-ai să-mi refuzi plăcerea de-a te invita la o bere? Poate luăm şi prânzul împreună?

— Aş vrea din toată inima. Şi e tare amabil din partea ta că mă inviți. Însă azi e joi, nu?

— Da, joi.

— Aici pierzi şirul zilelor. Am bănuit eu că-i joi. Or, am o întâlnire la ora trei. Sunt nevoit s-o şterg.

— Ce păcat! Tare aş fi dorit să fim puțin împreună. Nici nu-ți poți închipui ce înseamnă pentru mine să te simt alături. Ce-ar fi să amâni întrevederea?

— Păi, dacă aş putea, aş mai sta pe gânduri? Însă trebuie neapărat să mă duc.

— Chiar trebuie?

— Da, e neapărat.

— Mare ghinion am.

— Doar pentru moment. Şi mie-mi pare rău. Însă o să ne mai vedem noi.

— Sigur că da. Să ştii că ți-am lăsat la pensiune pachetul.

Ultimele cuvinte le-a însoțit cu un zâmbet. Surâdea în felul lui, stânjenit şi dezarmat.

— Îți mulțumesc. La revedere.

— La revedere.

Până acum totul fusese superb. După ce m-am îndepărtat câțiva paşi, m-am auzit strigat şi m-am oprit.

— Află că m-am simțit într-adevăr bine cu tine!

— Şi eu.

Am mințit foarte spontan, fiindcă de fapt nici alături de Mihai, nici alături de alții nu mă bucur de harul, de-a împărți cu ei bucuria pe care le-o dărui. După aceea Mihai mi-a făcut semn cu mâna. Şi iarăşi mi-a zâmbit. De data asta însă ca şi cum s-ar fi referit la ceva cunoscut numai de noi. Un secret care reprezenta un obstacol pentru ceilalți, însă pentru noi însemna conținutul unei solidarități minunate, care purifică, înnoieşte şi împacă. O solidaritate venind de departe. Poate chiar înainte ca istoria să înceapă. Nu cred că Irina ar fi avut motive să se bucure văzându-l pe Mihai cum zâmbeşte în momentul acela.

La prânz n-am putut să mănânc: era ca şi cum abia m-aş fi sculat de la masă. Însă mai târziu, pe la patru, mi s-a făcut foame. Am început să ronțăi din prăjiturile trimise de mama. Şi fiindcă învățasem de la Proust mecanismul asociațiilor, m-am gândit, evident, la ea. Ori de câte ori meditez la mama, n-am nicio îndoială că țin la ea. Dar în realitate o fisură subțire separă iubirea filială de aceea căreia îi e hărăzită. Ceva strămută sentimentul în înțelegere, recunoştință, îndatorire. Altminteri cum s-ar explica resemnarea cu care urmăresc de undeva de departe zbaterea ei? Îi telefonez din

când în când pentru a fi sigur că nu i s-a întâmplat nimic rău. Şi o fac mai degrabă ca să am conştiința împăcată decât dintr-o necesitate. Am fixat o zi pe săptămână pentru a-mi exprima mai pe larg ataşamentul. Iubirea filială e programată pentru sâmbătă după-amiază între orele cinci şi şapte. Şi uneori cele două ceasuri sunt mai mult atestare şi mai puțin plăcere. De fapt, ori n-am chef de nimeni şi de nimic, ori preocupări restante îmi abat atenția decalibrându-mi participarea afectivă, iar întrevederea devine o formalitate. Mama nu mi-o ia în nume de rău. Vântură mai iute în monologul ei talmeş-balmeşul şi încearcă din toate puterile să detoneze absența mea avertizându-mă răspicat că nu față de ea sunt delincvent. În restul vremii, simțământul meu e neputincios ca un obiect pe care nu-l ridică nimeni. Desigur, dăinuie. Dar ființează ca un soi de prelungire tărăgănată. Iar pentru a fi urnit din loc e nevoie de cârjele şi de protezele rațiunii. Cred că asta se numeşte polul frigului interior. Ca să repar, cel puțin în parte, injustiția față de mama, mi-am spus despre ea tot binele ce se putea spune. Şi, deci, m-am simțit mai puțin vinovat. Dar gândurile sunt una, iar atitudinea față de ea – alta. De parcă n-ar avea nicio legătură. Gândurile se mărginesc să escorteze un recidivist. Şi pentru că tot plonjasem în apele stătute şi glaciale ale afectivității mele, am reflectat o clipă la Mauriciu, la Gigi şi la ceilalți. Ar fi inexact să mă acuz de fățărnicie. Legăturile mele cu ei nu-s de mântuială. Sunt, de pildă, sensibil la povestirea de nefericire şi persecuție a lui Mauriciu, la păgubosul lui noroc. Şi mă doare realmente maladia lugubră care l-a lovit. Până la urmă i-am iertat chiar şi ce mi-a îndrugat despre tata. Deşi uşor nu mi-a venit. Doar ştiu că nu-i o gură-spartă, A lăsat cu dinadinsul să-i scape o informație falsă, ca să pară şi de-aci înainte interesant pentru mine. Nu şi-a pus prea mult la inimă cât avea să mă tulbure „dezvăluirea" lui. A vrut să mă elibereze de povara unei obsesii prin jugul alteia? A încercat să comute energia distructivă a unor preocupări pe altă frecvență mai demnă

de epocă decât o învechită durere din dragoste? Habar n-am. Ce ştiu e că „destăinuirea” lui nu trebuie pusă doar pe seama unei solitudini teribil de apăsătoare şi a bolii care-i deteriorează mintea. E foarte posibil să nu fi rezistat, la vârsta tuturor renunțărilor, nevoii atât de omeneşti de a plăti cu răul care i s-a făcut lui însuşi. N-a fost, desigur, o idee de cea mai înaltă clasă. Mai cu seamă că nu conținea niciun sâmbure de adevăr. Dar Mauriciu trebuie înțeles. Sunt păcate pe care experiența unui destin – fără a le transforma neapărat în ceva moral – le absolvă. Nu pot fi despărțite de lumina care le-a străbătut în lung şi-n lat viața. Aşadar, teoretic, sunt aproape de Mauriciu. În fapt, legătura noastră e mai degrabă telefonică. Iar când îl vizitez, tot greul comunicării cade asupra lui. Singurul bine pe care i-l aduc e că, atunci când ne vedem, se înveşmântează în scânteierea cugetărilor puse deoparte pentru nimeni şi iese cu ele pe teatrul de luptă într-o succesiune de amintiri. Unele au fixitatea imobilă a unui film rupt, iar în altele mocneşte batjocura de sine, dar aşa ca într-un incendiu de mult stins. Cam la atât se reduce cotizația mea în relația cu Mauriciu. Şi dacă cineva ne-ar asculta, i-ar fi greu să decidă care dintre noi doi e mai viu decât celălalt. Dar n-am venit la Berlin pentru a mai desena o dată umbrele şi contururile absenței mele. Destul, gata. Când dau de subiectul ăsta, am un fel foarte lent de a-mi desprinde privirea de pe el.

Seara m-am dus undeva departe în cartierul Spandau, ca să văd în sălile unui studio cinematografic transformat în sală de teatru un spectacol foarte întins în timp şi spațiu scenic: „Shakespeare’s Memory”. În partea întâi a reprezentației m-am strecurat printre mimii şi jonglerii evului de mijloc, am vizitat planetariul lui Giordano Bruno, am căscat gura la luptele dintre spadasini şi la tablouri vivante din pictura Renaşterii, m-am ferit de biciul călăilor care se antrenau, am dat câțiva pfenigi unui preacuvios călugăr pentru a obține şi eu o indulgență papală şi mi-am făcut rost de-o sticlă colorată ca să văd soarele artificial al unul reflector. În antract m-am uitat încă o dată printre

spectatorii veniți să constate cum înjgheabă la loc regizorul aluatul din care a luat ființă opera titanului. N-am dat peste niciun cunoscut. Când ne-am reîntors, în sală se aflau două mese lungi şi ne-am rânduit pe băncile puse de o parte şi de alta. Fiecăruia din noi i-au fost oferite o bucată de pâine de casă şi o cană cu vin roşu. Miezul era dulce şi băutura catifelată. Apoi ni s-au înfățişat pagini din Montaigne, discursuri din Parlamentul Engliterei, file din scrierile lui Erasmus, crâmpeie din corespondența oficială sau secretă a epocii. În vreme ce autorul spectacolului îşi continua investigația neiertătoare şi multicoloră, deschizând mereu alte uşi, chiar şi cele ce dădeau spre vreo scară de serviciu, iar dramaturgul nu lăsa să i se smulgă nicio mărturisire, apărându-şi taina, mi-am aruncat iarăşi privirea în jur. Nici urmă de Mihai. Şi asta a fost a doua veste bună a spectacolului. Aşa că, după ce-am obosit să-mi tot răsucesc gâtul când în spate, la un sonet scăpat din memoria noastră, când în față, la o căruță cu saltimbanci, când lateral, în vreo nişă a studioului cinematografic, unde, echipat în costumul epocii şi cu pupilele dilatate de atropină, Francis Bacon gândea profund, mi-am îndreptat ochii spre masa la care şedeam. De pe scândurile cu noduri şi nervuri fuseseră rindeluite toate amintirile. Iar în baițul lucios, acoperind galbenul natural al lemnului, se răsfrângeau palid doar umbrele coatelor în care spectatorii îşi rezemau capetele. La început publicul se amuzase. Acum arăta obosit.

Târziu, spre miezul nopții, am ajuns în centrul oraşului. Autobuzul ne-a lăsat chiar în fața Gării Zoo. Poşta funcționa şi noaptea. M-aş fi putut duce să întreb dacă am o scrisoare.

Am intrat într-un local. La o masă, trei bărbați sorbeau în tăcere din halbele lor. Teancul de cartoane rotunde ca o farfurioară indicând numărul consumațiilor anterioare era considerabil. Am cerut o porție de şuncă. Chelnerul m-a întrebat dacă vreau şi o bere, sau un şnaps, sau un pahar de vin. De fiecare dată am răspuns nu. Ceea ce a trezit politicoasa lui mirare. Bineînțeles, surpriza făcea parte din arsenalul rutinei. Constatând că trucul n-are efect, m-a

tratat ca şi cum ar fi descoperit subit în mine o calitate care-mi dădea un ascendent asupra tuturor celorlalţi. I-am zâmbit, încurajând astfel profesionalismul. Când am părăsit localul, volumul de cartoane de la masa celor trei se îngroşase vizibil. De vorbit însă tot nu vorbeau.

Afară, oraşul emana o mireasmă răcoroasă. De pe lungile ţărmuri ale râurilor şi lacurilor adia un vânt umed. Trecătorii se răriseră şi, deşi nu-mi prea venea să mă urc în camera mea, m-am hotărât s-o fac. Chiar atunci mi-a apărut în faţă Friedrich Hagen. Care nu-i omul efuziunilor.

— E o mare plăcere pentru mine să vă reîntâlnesc. Aţi fost foarte amabil c-aţi venit din nou la noi în ţară.

Are un glas grav, teribil de solemn, fără mişcare, aproape inexpresiv.

— A fost foarte amabil din partea dumneavoastră că m-aţi invitat.

Ne-am strâns mâinile protocolar. În lumina portocalie a becurilor de pe Kurfürstendamm arăta tare fragil şi nesănătos. Şi asta în ciuda programului sever de exerciţii atletice. I-am spus cu toată convingerea:

— Sunteţi mereu mai tânăr.

— Aţi luat un mic stimulent?

— Sub o formă solidă. Pe cele lichide le evit.

— Un principiu de viaţă?

— Câteodată mai beau. Dar în limitele responsabilităţii şi ale normalului.

— De fapt, nici eu nu-s membru al ligii antialcoolice Şi, în general, al nici unei asociaţii.

Prin dioptriile puternice încreţiturile din colţurile ochilor surâzători păreau puse în exagerarea lupei.

— Ar putea fi o bază pentru un acord mai cuprinzător, i-am propus eu. Dar mă tem că niciuna din persoanele de faţă n-are o delegaţie în sensul ăsta.

— Să ne bucurăm deci că ne reprezentăm pe noi înşine.

De câte ori dăm unul de altul, primele minute sunt tare plicticoase. Iar conversaţia se urneşte din loc prin mici împunsături.

Friedrich Hagen are vârsta mea. Drept, uscat, cu oasele bine înşurubate în articulaţii şi cu părul de culoarea oţelului, tot mai rărit, pare însă bătrân. Friedrich Hagen alternează preocuparea pentru istorie cu obligaţiile cronicarului muzical. Marea lui pasiune e Edward Gibbon. I-a tradus celebra carte „Istoria declinului şi a căderii Imperiului Roman“. Şi i-a închinat numeroase pagini. Pe Gibbon îl consideră un inegalabil cercetător al aventurii umane, teoretic hărăzită unui progres continuu, dar pândită mereu de rupturi catastrofale. Când, la o recepţie, i-am fost prezentat, Friedrich Hagen, nefiind sigur c-a înţeles bine, a rostit pe-un ton stins: „Veniţi din răsărit?“ S-ar fi zis că până şi pronunţarea cu glas tare a întrebării îl neliniştea. Mai apoi prejudecata i-a stârnit un sentiment de vinovăţie. Aşa c-a încercat să arate că-i un intelectual adevărat. Adică o fiinţă cu un înalt standard de înţelegere şi pentru alte opinii decât ale sale. Am apreciat ca impresionantă strădania de-a se scutura de tot ceea ce era gata să-mi pună în cârcă. Am admirat de asemeni şi cum se biruia (efemer) pe sine, rezistând impulsului de-a mă socoti orice altceva decât un meseriaş al teatrului. Însă un dialog nu s-a putut lega decât după ce am convenit că suntem victimele unei închipuiri. Nici eu nu-s obligat să gândesc totdeauna un singur lucru, nici el nu-şi ia libertatea să gândească mereu orice. De aceea – ascultând de spiritualul îndemn francez din 1968 – am hotărât să fim realişti, adică să facem imposibilul. Totuşi aş minţi să spun că relaţiile noastre depăşesc nivelul unei politeţi ţepene şi îngheţate. Doar schimbul de ironii o mai luminează. Ţin minte, de pildă, că ultima oară când ne-am văzut l-am întâmpinat cu vorbele: „Fiecare întâlnire cu dumneavoastră mi se pare un nou început la care el mi-a replicat: „Foarte corect. Chiar dacă e mereu începutul aceluiaşi sfârşit.” Adevărul e că ne trebuie timp ca să ne acceptăm unul pe altul. Pentru mine, Friedrich Hagen are ceva dintr-un belfer pedant. Sau dintr-un magistrat. Poate pentru că-mi dă senzaţia că în faţa lui mă prezint la un examen ori la un proces. Ceva foarte civilizat, dar îngrozitor

de eficace şi de vigilent. Desigur, până la urmă, o conversație se înjgheabă. Eu mă dezbăr de sentimentul elevului şi al inculpatului, iar el îşi revine şi se învoieşte cu ideea că n-am venit la Berlin să sap o groapă Occidentului. Sau, oricum, nu mai are mare importanță. Fiindcă, în orice caz, Europa e pe ducă. S-a culcat pe-o ureche şi nu face altceva decât să înfulece, să se distreze şi să se descompună în lupte interne. Semnele disoluției lăuntrice sunt pretutindeni: droguri, erotism, baricade, lupte de stradă. Ca atare mă absolvă. Într-un sens, discuția cu mine prezintă chiar unele avantaje. E preferabil să întâmpini opoziții decât să polemizezi cu o lume de surzi. În cadrul dialogului – şi respectând rigorile distribuției regizorale – rolurile sunt clare. Friedrich Hagen îmi arată câți paşi îndoielnici mai sunt de străbătut până la atingerea unui ideal iluzoriu, iar eu îi arăt câți paşi siguri până la posibila prăbuşire. Comunicarea e perfectă.

— Astă-seară, m-a întrebat, ați văzut un spectacol interesant?

— Instructiv. După cum ştiți, „Shakespeare's Memory" e un soi de recapitulare. Suma muncii de pregătire a reprezentației „Cum vă place".

— Ar fi putut să fie ceva fascinant. Mrejele unui mare text şi mirajele unui spectacol.

— Prefer creația-atelierului.

— Fireşte. Însă uneori dosarul unei opere e pasionant.

— Dar nu mai pasionant decât opera. Fiindcă, mă iertați de vorbă proastă, dar una pui în ibric şi alta iese după ce-a fiert.

— Da, cam aşa e. Şi vedeți aici dovada unei curiozități nesănătoase? Ori a unei sărăcii?

— Nici nu mi-a trecut prin cap.

— Din perspectiva pe care mi-ați deschis-o desluşesc însă un semn rău.

— Fără supărare, dar de data asta exagerați. Prea le desluşiți pretutindeni.

— S-ar putea să mă înşel. Totuşi se adună. Sunt tot mai multe.

Drept ca o lumânare şi cu faţa întunecată, mi se adresa ca unuia din puţinii care-l mai înţelegeau. Deşi în vocea lui ştearsă, închisă răzbătea un simţământ de întârziere, de inutilitate. Văzându-l, unul din cei trei care băuseră în local iar acum se afla în dreptul nostru fu atât de emoţionat încât brusc ieşi din muţenie:

— Sunteţi fraţi?

— Într-un fel... se resemnă Friedrich Hagen.

În mai puţin de-un sfert de ceas am fost la pensiune. Bănuiam că la ora aia nu voi întâlni pe nimeni. Dar am dat peste intendentul clădirii. Tocmai desfereca cea de-a treia încuietoare a uşii grele de fier. M-a poftit să intru şi a aprins lumina pe scări. Am schimbat câteva vorbe. În timpul ăsta am auzit bătându-se uşor în uşă. Intendentul a deschis-o precaut. Un tânăr cu acnee pe faţă s-a înclinat. Intendentul i-a făcut semn că nu-i poate da drumul. Fără să scoată un cuvânt, tânărul s-a înclinat din nou şi s-a retras.

— Ce-i cu băiatul? l-am întrebat pe intendent.

— Locuieşte la mansardă. Dar trebuie să intre pe altă scară. Scrie negru pe alb în contract.

— Şi de ce a ţinut să intre pe asta?

— Fiindcă are ascensor.

— Înţeleg.

— Deh, ghinionul lui să dea tocmai peste mine.

— Foloseşte des ascensorul?

Intendentul ridică din umeri.

— Ei, îl mai foloseşte.

Vineri pe la şase dimineaţa m-am dus la poştă. Nimerisem – incredibil – la o oră aglomerată. Am numărat treisprezece oameni. Aşteptau fie să completeze fişa pentru o comandă telefonică internaţională, fie să ridice o scrisoare. Cum în urma mea se afla o bătrână, când mi-a venit rândul, i l-am cedat. Am mers cu politeţea şi mai departe: constatând că pachetul, aşezat pe poliţa unde se aflau tot felul de formulare şi pixuri prinse într-un lanţ, e într-un echilibru nesigur, mi-am permis să-i atrag atenţia:

— Pachetul e al dumneavoastră?

Mi-a răspuns – bănuiesc de ce – foarte înțepată:

— Ce vă priveşte?

N-am mai avut răbdare să ies în stradă şi am citit chiar acolo scrisoarea Irinei.

Ieri (trei)

Dragul meu,

Viața e plină de întâmplări nebuneşti. Şi am mai descoperit una. Am fost la pescuit. Mi-am închipuit că a-ți pierde vremea pe malul unei bălți aşteptând să-ți pice norocul în undiță e lucrul cel mai tâmpit pentru nervi. Sau, în orice caz pentru ai mei. Fiindcă, aşa cum îmi spui tu, când vreau să mă relaxez, aleg păcatele pătimaşe şi spectaculoase. Ei bine, chiar asta s-a întâmplat. Merita să mă vezi cu cizme de cauciuc într-o amărâtă de barcă şi bătându-mă cu un coşcogeamite crap care-şi imagina că-i mai puternic şi mai şiret. A fost minunat şi nu m-am plictisit nicio clipă. Am avut parte şi de-o zi grozavă. Soarele bătea printre nori şi te aprindea să te ardă. Află că m-am bronzat mai mult decât într-o lună la mare. Totuşi, seara, când m-am întors acasă, am dat jos fotografia ta de pe perete. Dacă mă uit la ea mă apucă dorul. Ceea ce, pur şi simplu, nu e cazul. Aşa c-am rezolvat problema. Ai dreptate. Trebuia să punem capăt iadului. Acum e mult mai bine pentru amândoi. Ai vreo îndoială? Nu se poate. Cine nu ştie doar că tu te răsfeți în cele mai încântătoare certitudini? Totuşi nu-i posibil să fii atât de găgăuță şi să nu-ți faci o socoteală. Poate că daraua e mai mare decât ocaua, zise precupeața. Pe scurt, am vrut să-ți mai înfățişez o dată toată gama de posibilități. Nu strică să le mai judeci. Îți ordonează preocupările şi-ți limpezeşte capul. Care cap nu te conține în întregime. Desigur, cugetarea nu se cuvine luată în sensul comun. Nimic în tine, ferească sfântu, nu-i comun cu alții. Oricum, eu una pot să mai caut mult şi bine o agitație atât de vidă şi tot n-am să găsesc ceva de aceeaşi calitate. Nu-mi râmâne decât să-mi schimb orientarea. Pe drumul ăsta am şi apucat-o. Atunci? E vorba doar de mila pentru aproapele meu. Pentru morişca pusă în propria ei priză. Încearcă s-o crezi. Şi eu fac la fel.

Niciodată nu credem degeaba, nu-i aşa? Ştii, aş spune că da. Oricum, ar merita să fim amândoi tot atât de convinşi de asta pe cât suntem de siguri de celelalte. Vorbe de clacă. Şi unde m-am mai dus? Ei, peste tot. De două ori la teatru şi de trei ori la cinema. Tot timpul am fost în lume. M-am gândit serios chiar să nici nu mai ies din lume. Dar ce ştii tu despre lume? Doar că ai față de ea anumite obligații. Mai luăm o vodcă? S-a făcut. Într-o bună zi ai să dai peste ceva mai rău decât ți-e teamă să iei. Aşa că fă bine şi lasă-mă în pace. Degeaba îți scuipi sufletul să mă convingi. Fiindcă îți dai seama că eu n-am nicio vină. Eu sunt bună şi am trăit cu tine o experiență groaznic de nefericită. Şi ce a fost ar semăna cu o glumă nevinovată față de ceea ce nu vrem să fie. Iar pentru consecvență: e obligatoriu să jucăm comedia demnității? Dacă te interesează, îți declar răspicat că un om care e în stare să-şi calce pe coadă în loc să se tocmească în privința trecutului şi a perspectivelor „eu"-lui, în timp ce, de fapt, intră în realitatea mormântului, e un om căruia eu îi port respect. Ține minte, demnitatea o să-ți rămână în gât. Probabil te indispun. Dar, oricum, nu cunosc un lucru care să-ți fie pe plac. Te rog să mă ierți. Fără voia mea. Dar ce dracu altceva aş fi putut să-ți scriu? De un milion de zile nu te-am mai văzut. Când mă aflu într-o stare ca asta, nu țin decât să fiu singură. De aia ți-am şi scris.

I.

Habar n-am cine a spus odată: a gândi înseamnă a nu sta pe gânduri. Poate c-a fost un militar expeditiv, poate un scriitor exasperat de îndelungile discuții ale eroilor lui cu ei înşişi, oameni care simțeau nevoia absurdă să-şi scuze şi să-şi explice fiecare din faptele lor. În orice caz, i-am ascultat îndemnul. Am cerut Bucureştiul la telefon. Dacă primeam legătura într-o jumătate de ceas, mai erau sorți s-o găsesc acasă. În timpul ăsta mi-am amintit de rochia neagră de-o austeritate ecleziastică a Irinei şi de felul cum se juca uneori cu o bijuterie de ametist. Bijuteria o purta de obicei la rochia aia de jerse. Piatra, prinsă într-o montură de argint, era

legată de un lanț în jurul gâtului. Mi-am amintit de asemeni că, pe vremea când avea cheile apartamentului meu, îmi scrisese cu rujul pe oglinda din baie: „Ce mai faci, dragul meu? Şi ce mai face scumpa ta mamă?“ Fusese o perioadă în care mă îngropasem în manuscrisul la care lucram din zori până în noapte. Pe urmă, ochii mi-au căzut pe o fată. Sta rezemată de masa pe care erau rânduite cărțile de telefon cu coperți metalice. Le puteai consulta uşor, fiindcă erau rabatabile, dar n-aveai cum să le desprinzi din locul lor. Auzisem când funcționarul o chemase la telefon strigând un oraş din Germania şi indicându-i cabina numărul trei. Auzisem şi glasul ei: „Nu răspunde nimeni. Vă rog să reveniți puțin mai târziu. Aştept.” Ne-am cercetat unul pe altul. Am conchis că, deşi înfruntam aceeaşi problemă, fiecare trebuia s-o rezolve de unul singur. Scaune nu se aflau. Nici bănci. Nu de alta, dar oamenii să nu prindă gustul de a adăsta. Un negru care mătura hârtiile şi mucurile ne-a rugat să-i facem loc. Lângă un stâlp, o femeie şuşotea ceva unui bărbat. După care amândoi se închiseră într-o tăcere de sfârşit de drum. Cel ce se apropiase acum de ei, şi care era probabil soțul, fu izbit de această muțenie. Mai ales că surprinsese ceva în privirea ei. Era, într-adevăr, ca o lumină pe care femeia ar fi uitat s-o stingă înainte de despărțire. Apoi n-am mai înregistrat nimic. M-am trezit poftit să intru în cabina numărul doi. Telefonul suna în gol. Irina plecase la spital. M-am îndreptat spre ghişeu să iau înapoi cele douăzeci şi cinci de mărci avansate pentru convorbirea care n-avusese loc. Presupun că-i eram simpatic funcționarului, pentru că mi-a citat cu un surâs încurajator proverbul german:

— O dată e ca şi niciodată., încercați din nou.

Prin geamul ghişeului, bunăvoința lui avea claritatea gravurii.

Am traversat, ferind o femeie care păşea greoi, cu picioarele ei crăcănate, pe cimentul Gării Zoo. Într-o mână ținea o valiză voluminoasă, iar în alta strângea la piept o fetiță. Copilul îşi lipise capul de umărul ei. Cu una din ghete se proptea în cordonul gros de lac.

Pe trotuar, un negustor îşi scosese din prăvălie o parte din mărfuri. Tot felul de articole de voiaj. Am mers înainte fără să mă decid asupra unei ținte. Se părea că trebuie să străbat o seamă de minute greu de trecut chiar pentru cineva învățat cu multe altele la fel şi de-a lungul cărora nu-mi rămânea decât să aştept, La capătul lor exasperarea era unul din puținele lucruri care soseau. Pe lângă mine a trecut un bătrân distins, în haine răcoroase de vară. Costumul, de culoarea cartonului învechit, dar în perfectă stare, fusese presărat desigur cu bulgări de naftalină ca să fie ferit de molii, şi azi proprietarul îl scosese la plimbare. Prima întâlnire mai însuflețită cu viața şi-o rezervase într-o frizerie. L-am văzut pe bătrânul distins aşezându-se pe scaun şi pe bărbierul care-l înfăşură în giulgiul alb al şervetului. Din locul unde mă aflam se distingeau cu precădere nările adânci şi dilatate ale clientului. Fiecare scenă la care asistam avea ceva din „aparte-ul“ în teatru. Bineînțeles, în cele din urmă, am trecut cu mersul meu tineresc şi de această muche a dimineții. Şi am ieşit împăcat cu lumea şi cu mine însumi un sfert de oră mai departe. Într-un fel, am conchis, am avut noroc negăsind-o acasă pe Irina, „Ieri (trei)“ echivala cu două-trei săptămâni în urmă, iar de-atunci încolo multe puteau să se fi schimbat. Am încercat să descifrez pe plic barem data expedierii şi a sosirii lui la Berlin, deşi datele nu reprezentau o indicație. Uneori purta în poşetă trei-patru zile scrisoarea redactată febril înainte de a-şi aminti că n-o pusese la cutie. Avea senzația că, dacă o scrisese, era ca şi cum aş fi primit-o. N-am izbutit să descopăr decât că sosise la 12 mai în Berlin. Bun. Şi ce i-aş fi spus la telefon? Exact ceea ce ştia. Nu aveam nici scuza că nu mă silisem să-mi ies din piele. Mă străduisem în toate chipurile. Obligasem până şi absența, oboseala, neliniştea să devină o sursă de interes. Nu ieşise nimic. Ce mai rămânea de încercat? Că-i înduram al naibii de greu lipsa, asta era altceva. Atracția unuia care putrezeşte de viu pentru intensitate e ceva normal. Nefireşti sunt multe altele. Spre exemplu, darul de a fi afectat de totul, chiar şi de ce

n-am trăit şi, în acelaşi timp, de a trece prin pereții realității ca prin sticlă. Evident, cu justificarea că sensurile mă sufocă. Şi să mă mai mir că organismul meu simte că-l apucă pandaliile în fața acestor contradicții... Mi-am luat pulsul. Nici că se putea mai bun. Să vedem care alte balamale îmi vor slăbi. Fiindcă până la urmă tot voi plăti. Şi când m-am despărțit de Irina am fost cât se poate de calm. Atâta doar că aveam, ca şi acum, senzația că mi-e gura uscată, dar în schimb mă port eroic. Nu era scena de care țineam să-mi amintesc. M-am ostenit s-o uit, detaliu cu detaliu. Cum aş fi vrut să nu fie de față în clipa aia, pentru că mi-era teamă că nu-mi voi duce la capăt hotărârea. Cum mă privise încercând să nu ghicească. Mica ei garsonieră, cu nişa în care se afla studioul cu aşternutul şi plapuma împăturite pentru a fi puse în ladă. Lumina dimineții scobind contururile şi trecând de la un lucru la altul. Mă întrebase dacă-mi băusem cafeaua şi mințisem spunând că da, de mult. Efortul meu neizbutit de a fi ca întotdeauna. Fereastra înghețată pe care gerul aşternuse un strat argintiu şi alb. „Pentru atât nu era nevoie să vii.“ Cum simțeam pe fața ei orgoliul stăpânit şi serios în vreme ce mă gândeam ce desluşea ea pe chipul meu, pentru că nu-mi trecea nimic prin cap în afară de faptul că aş fi dorit să n-am nicio îndoială şi nicio speranță. „Vrei să-mi ții paltonul? La opt trebuie să fiu la spital.” Sentimentul că am vorbit prea mult despre ceva de care nu pomenisem. Secundele, de o sobrietate stranie şi posacă, târându-se inutil înainte de a hurui în aceeaşi monotonie nediferențiată.

M-am întors la pensiune să-mi iau Frühstück-ul. L-am înghițit cu noduri. „Întâlnirile teatrale” se făcuseră fărâme. Trebuia să înfrunt anumite păreri despre mine. Poate erau prea aspre, dar excedentul e preferabil analfabetismului. Şi pe urmă insuportabilul se verifică prin aceea că-l suporți.

Când am ieşit în stradă, am dat de Mihai.

— Tocmai treceam pe aici.

M-am uitat la el şi mi s-a părut că ceva îmbătrânise deodată în prietenia noastră.

— Foarte bine. Ai vreun program?

— Dimineața niciunul.

— Îți propun să mergem la o expoziție.

— Ca să fiu sincer, nu mă dau în vânt după expoziții. Să nu te superi.

— Nu mă supăr deloc.

— Ce-ai zice de un tur al orașului?

— Nu. Nu mă interesează. Însă tu, care eşti întâia oară aici...

— Pot s-o fac şi mâine.

— Ai dreptate. Hai să batem străzile. Ce-ai văzut aseară?

— „Faust“. Se juca pe scenă, în sală, în foaier, în grădină. Foarte viu. Pe urmă am stat la o tacla cu interpretul principal. E un tip foarte bine mobilat intelectual. Şi drăguț ca om. Eu am băut însă prea mult şi n-am mai închis ochii toată noaptea.

Îmi zâmbea ca şi cum îmi mărturisea ceva ce trebuia neapărat să mă intereseze. Poate era numai o impresie.

— Dar ce, e prima dată că ți se întâmplă?

— În orice caz, destul de rar. Ce-i cu fetele astea în uniformă şi care umblă două câte două?

— Notează numerele maşinilor parcate unde nu e voie.

— Asta-i. Le-am întâlnit şi la Paris, Numai că erau îmbrăcate în vinețiu. Cum de nu mi-am dat seama?

Am înțeles că, deliberat, îmi acorda un avans în toate.

— Berlinul îți place?

— Foarte mult. Dar ce poți pricepe dintr-un oraş pe care-l vezi aşa cum îl vedem noi? Aduni impresii, dar fiindcă pentru noi aici e o vacanță, până la urmă ne alegem cu ceva puțin fals.

Exact. Depindem de ce ne iese în cale.

— Şi de ceea ce suntem înclinați să vedem.

Partea proastă a discuției consta în posibilitatea dovedită de a nu fi atât de stupid pe cât voisem să mi-l închipui. Partea bună era că Mihai ținea să-mi demonstreze că uitase cuvintele usturătoare pe care mă silise să i le spun şi totul devenise între noi armonie. Destul de trist. Sau destul de

frumos. Oricum, aici se afla ceva din secretul lui. În fond, avea dreptate. Cealaltă cale n-ar fi făcut decât să înrăutățească de prisos lucrurile. Mai ales printre străini. Aşadar descoperisem în el un suflet mare cât Berlinul.

— Perfect adevărat, am încuviințat cu mintea în altă parte. Plecăm de acasă cu nişte idei şi căutăm ceea ce le confirmă. Nu ne vine la îndemână să acceptăm şi altele care, fără să schimbe esențialul, înseamnă bătaie de cap. Şi aşa mai departe,

— De fapt, e şi foarte greu să ai o imagine corectă. În ciuda unei impresii superficiale, aici continuă să se trăiască în comunități închise. Familia, satul, secția din uzină, clubul pentru funcționarii superiori... Iar în cadrul lor doar rivalitățile îi mai îndeamnă să afle ceva unul despre altul. Ce apare în văzul tuturora sunt „hobby"-urile, adică maniile pentru filatelie, grădinărit, motoare. Faptul că pasiunile mărunte şi strângătoare sunt singurele care se expun spune şi despre cât e de dificil să-ți faci o opinie.

Nu ştiu de unde luase Mihai remarca asta, dar meritul era c-o alesese. Chiar dacă nu însemna o noutate, cel ce şi-o însuşise îndreptățea să fie ascultat. Fluxul de vorbe îi încinsese plăcut gâtlejul, însă infatuat nu se arăta. Nu descopeream în Mihai nici urmă de aroganță. Dimpotrivă, dobândise fluență în modestie. Ceea ce însemna că cere şi obține multe de la el însuşi. Acum era rândul meu să întrețin dialogul.

— Aşa e, am aprobat cu gândul la altceva. Dar oricât de puțin am agonisi, tot e ceva. Informațiile trăite pot deveni într-o zi întrebări. Despre ei, despre noi. Acceptând penalizarea lor, recunoaştem ce n-am fost în stare să pricepem la timpul cuvenit. Uneori e chiar esențialul.

— Esențialul e că aici totul e guvernat de legea profitului, Uită-te, de pildă, la vitrina asta. Dormitorul face 6995 de mărci, nu 7000. Dacă-ți închipui că negustorul e un ageamiu, te înşeli, Deşi, în principiu, la o astfel de sumă cine se mai zgârceşte la cinci mărci? Dar nu, cinci mărci pot pui – să zicem în douăsprezece luni – şapte mărci.

N-am vrut să stric o zi binecuvântată cu observația că Mihai începea să păgubească banalitatea. Dealtminteri, o făcea cu măsură. Iar banalitatea e uneori pentru spirit ceea ce-i lumina pentru ochi.

Am trecut pe lângă un restaurant care atrăgea clienții oferindu-le să mănânce – pentru zece mărci – cât cuprinde burta. Nu arăta cine ştie ce ispititor.

— Aici venim când o să ni se termine fondurile, l-am anunțat.

— E o idee. Dar am cărat de la Bucureşti nişte conserve. Completăm cu ceva şi mâncăm la mine la pensiune. Putem rezista şi o lună.

— Nu. Eşti drăguț, dar nu-mi place să prânzesc pe un colț de ziar.

Mai multe m-am abținut să adaug. Când asemenea diferențe față de Mihai ajung să-ți fie unul din meritele cele mai dragi, e ca şi cum ți-ai scădea propria valoare. Şi apoi, aşa era el. Crescuse în cultul curtoaziei şi al într-ajutorării. Nu era un motiv să-l țin de rău. Şi celelalte motive pentru a-i purta pică pieriseră. Rațional vorbind. Mi-ar fi părut rău să mă considere un om care umblă cu nasul pe sus şi nu-i capabil să aprecieze un gest frumos. I-am surâs încercând să şterg urma ultimelor mele cuvinte. Abia acum am observat că avea un cucui pe frunte.

— Ce-i cu cucuiul?

— O poveste stupidă. Aseară ajutam un orb să traverseze strada. Eram atât de atent să păşească unde trebuie, că pe trotuar m-am izbit de-un stâlp.

— E formidabilă istoria asta.

— Nu-i aşa?! râse Mihai.

— Barem a aflat că rănitul nu-i un compatriot? A prețuit solidaritatea internațională?

— Se simțea tare ruşinat. Şi-a cerut o mie de scuze. În numele nevăzătorilor?

— Oarecum.

— Dar de solidaritatea internațională ce părere avea? Nu cred că-l preocupa problema.

— De ce? Căuta o altă bază pentru tălpile sale?

Mi-am amintit de pățania lui Mihai când rămăsese blocat în ascensor şi am conchis că întâmplarea cooperează cu firea noastră, extrăgând ceea ce se numeşte destinul. De fapt, nu-mi băteam joc decât de mine. Presiunea îşi căuta o supapă. Şi nu m-am putut reține să nu continui:

— Susținea că n-are experiența anumitor idealuri foarte avansate? Nici măcar nu găsea plăcut şi reconfortant să audă vorbindu-se despre ele la radio?

— Mi s-a plâns de copiii care-l fură.

Am înghețat. Tot ce mai puteam face era să mă rog în tăcere. Am murmurat cu buzele strânse: „O, dați-mi, o, dați-mi un subiect de conversație. Dar însăşi implorarea era o blasfemie. Împotriva cui?

— Ar trebui să admitem, am început eu în timp ce mă întrebam ce dracu ar trebui să admit la unison cu Mihai, ar trebui să admitem şi vreau să admiți şi tu că-s unele împrejurări care paralizează conținutul sentimentelor. Ori îl întorc pe dos. Ca o mănuşă.

— E o reacție antinomică. Foarte de înțeles.

— Antinomică, ăsta-i cuvântul.

L-am întrerupt pentru că, dacă habar n-aveam ce-i voi mai îndruga, nu eram în stare să-i ascult considerațiile teoretice. Mai cu seamă că amenințau să fie exacte. Râncede şi exacte. Aşa c-am preferat să învârt eu limba în gură.

— Sentimentele noastre, am adăugat, îşi caută şi ele diversiuni. Aşa ca frigul şi caldul să nu le atingă. Când devin prea de tot subversive, încep să joace în contraamploa. Nu vor să apară sentimentale. Sau părtinitoare. Îşi autobatjocoresc vocația. A nu fi subiectiv ni se pare o mare victorie. Or, câteodată, în loc de o întregire rezultatul e o mutilare. Nu zic să ne dăm frâu, dar nici să ne schilodim în numele obiectivității.

Mai cald. Mai deschis, mai loial nici că puteam să-i vorbesc. Mihai m-a privit afectuos.

— Dar ce-ți veni? Ai făcut şi tu o glumă. Situația a fost realmente caraghioasă.

Eram perfect de acord cu el.

— Sper să-ți treacă iute cucuiul.

— Nu fi absurd. E un fleac. Aproape îmi pare rău că ți-am povestit.

O căruță cu butoaie de bere, trasă de doi cai voinici, a trecut pe lângă noi. Vizitiul, în haine de la începutul secolului, oficia foarte demn. Nu mai țin minte cărei firme făcea reclamă, dar am remarcat că avea mustățile de culoarea tutunului răsucite cu vârful în sus. Stătea, pe capră imobilizat într-un surâs tern. Se expunea amabil din toate părțile ca o statuie şi ne sugera că, oricâte halbe din marca lui am da pe gât, tot aşa am arăta. Ca în urmă cu şapte decenii.

— Seamănă într-adevăr cu un băutor de altădată, i-am spus lui Mihai. E chiar perfecta lui întruchipare.

— Nu-l găsesc deloc de invidiat.

— Nici eu.

Cineva care ne auzise vorbind ne-a întrebat pe româneşte:

— Vorbiți româneşte?

L-am privit înduioşat pe bătrânul cocârjat şi scheletic care se sprijinea de-un baston cu măciulie de metal.

— Fireşte, i-am replicat.

La care, zâmbindu-mi cu o desăvârşită politețe, mi-a comunicat, în germană că deocamdată el nu cunoaşte din limba noastră decât fraza pe care o rostise.

În cele din urmă am izbutit, respeetând regulile buneicuviințe, să-l înduplec pe Mihai şi să rămân singur. Argumentul hotărâtor a fost de ordin rațional. Mă bucur ori de câte ori constat că se ia în seamă o motivație logică. Or, n-ar fi fost chizbuit să care înapoi în țară conservele. Am mâncat la autoservirea din subsolul magazinului Wertheim, reflectând la virtuțile înțelepciunii şi la alibiurile pe care le furnizează conştiinței. Câte nu s-au făcut în istorie în numele acestei înalte facultăți a omului! Oare nu pentru a cinsti disciplina minții mulți inşi din multe părți ale lumii au căzut la învoială cu realul şi l-au acceptat până şi pe Hitler? Aş fi putut cita şi alte sminteli. Nevoia de a înțelege ne

îndeamnă uneori să admitem lucruri contrarii înțelesului. Şi astfel nobila trebuință a spiritului de a pricepe se poate întoarce împotriva ei însăşi; fără puțină imaginație morală, riscă să devină o justificare a iraționalului. Blagoslovit cu aceste înalte idei care-mi îngăduiau să mă desfăt cu găina pe care o înfulecam, am reuşit să fug de alte adevăruri. Apoi, urcându-mă pe scara rulantă a magazinului şi pe culmile contemplării, am trecut la o detaşată cercetare a diverselor raioane. E ceea ce i-am explicat unui vânzător. Constatând că examinez ba un obiect, ba altul, m-a întrebat dacă mi-ar putea fi de folos. I-am răspuns că, pentru moment, privesc. Era exact ce făceam. Alegeam cu ochii daruri pentru cei de acasă. Achizițiile aveam să le fac mai târziu. Acum mă aflam pe palierul unei altfel de cunoaşteri. Mă mulțumeam să iau act de varietatea fenomenelor şi de prețul lor. Articolele costau, pentru punga mea, atât de scump încât m-am simțit îmboldit să rămân în împărăția privirii. M-am desprins din netulburat doar în fața unei rochii, De un alb desăvârşit, țesută dintr-o substanță fluidă şi delicată, plutea căutând parcă un trup înalt şi viguros pentru a se împlini cu-adevărât pe curburile lui. Mi s-a părut că rochia e într-o aşteptare latentă şi s-ar potrivi cu aerul de pustnic dubios al Irinei. Pentru câți bani aveam, prețul era tare piperat. Însă de teamă să n-o cumpere altcineva, am rugat o doamnă care avea statura Irinei s-o probeze. Cred c-a realizat că eram pe cale să făptuiesc ceva nesăbuit dar eroic după expresia de hotărâre de-un fatalism neclintit Aşa că m-a încurajat

— E splendidă. N-o să vă pară rău, Şi-o veți face fericită. Orice femeie ar fi fericită.

Era un mare contrast între certitudinea ei generalizatoare şi îndoielile mele personalizate. Dar din punct de vedere statistic, dreptatea se afla de partea ei.

— De aceea o şi cumpăr, i-am spus mulțumindu-i, îmi urmam paşii care mă duceau spre pensiune, îmbărbătat de convingerea că dacă puteam să-i ofer Irinei măcar o clipă în care să radieze de bucurie, tot era ceva. Important e totdeauna ceea ce ne abate gândurile de la perspectiva

situației, îndepărtându-le în indefinit, prin şansele dăruite de cotidian. În camera mea, am desfăcut pachetul şi m-am uitat încă o dată la rochie. Era splendidă şi aspectul ei diafan cumpănea masivitatea realității. Pur şi simplu o scotea din arenă. O volatiliza. Am adormit şi am văzut nişte baloturi de țesătură gingaşă zburând într-o uriaşă prăvălie şi desfăcându-se ca nişte steaguri imense şi fără de sfârşit. M-am trezit furios pe avantajul unui vis bine întemeiat. M-am uitat la ceas şi, ferm ca însăşi seara care venea, m-am îndreptat spre un teatru unde se prezenta într-o altă montare „Intrigă şi iubire“. Nu mă aşteptam la revelații, iar ideea că mai urma să iau parte şi la alte două versiuni scenice ale aceluiaşi text nu mă entuziasma peste fire. Dar spectacolul m-a prins. Textul nu se mai afla în suspensia dintre etern şi inactual. Răzbătea revolta împotriva „ordinei imorale” a lumii, Schiller continua să fie candid, dar în niciun caz inofensiv. Iar spiritul de rebeliune trecea de la un cuvânt la altul şi tot ce atingea aprindea pe loc. Aparențele piereau în incendiu. Măştile se spulberau, dezvăluind hotarele cocoşate şi pleşuve ale adevărului. Mai cu seamă protagonistul reprezentației era extraordinar. Avea o față mobilă care-şi schimba instantaneu expresia. Străină de instabilitate ori schimonoseală, sugera senzația de flux neîntrerupt. Actorul interpreta orice simțământ ca o noutate, ca o surpriză, şi chiar când se desprindea din strânsoarea lui o umbră, ceva, un nimic, îi trăgeau după sine în amplitudinea contradictorie a celorlalte sentimente. Jocul interpretului semăna cu al lui Alex, Fără nicio legătură mi-am amintit că la un matineu şcolar cu „Incident la Vichy”. Alex îşi ieşise din rol. Amărât de chicotelile, giumbuşlucurile şi maimuțărelile asistenței care avea vârsta vâscoasă când socoți că în spațiul unui spectacol e mai nepotrivit ca oriunde să te gândeşti la urmări, iar ceea ce se petrece pe scenă e deplin ireal, el ceruse electricianului să aprindă lumina în sală. Apoi, liniştit, fără învinuiri şi nu în mod deosebit regretând, rugase puberii să părăsească teatrul. „De obicei mă adresez tuturora. Azi n-am încredere

decât în fiecare în parte.“ Habar n-am ce-au priceput, dar nimeni nu şi-a părăsit locul şi s-a făcut tăcere. Dacă alți actori au mândrie şi simțul onoarei în legătură cu aproape orice în afară de teatru, Alex e de-un orgoliu aprig în toate, dar mai cu seamă cât se află pe scândurile scenei. Adevărul e că s-a luptat pentru a fi cap de afiş, dar nu e dispus la anumite tranzacții pentru a-şi păstra întâietatea. Deşi îşi spune „saltimbanc”, nu se consideră deloc o ființă fără opinii, fără personalitate, născută pentru a pieri cu fiecare rol şi neexistând în afara lui decât ca o substanță a disponibilității. Pentru el, actorul, superbă subiectivitate, e subînțelesul unui prestigiu care se însuşeşte pe măsură ce urci în arta aparenței, a iluziei, şi a mirajului. Şi pe care n-ai dreptul să-l pierzi niciun moment. De aceea nu l-am văzut vreodată altfel decât de-o eleganță ostentativă şi purtând la buzunarul de la piept o batistă albă ce se împărtăşeşte parcă din splendoarea candidă şi indiferentă a unei flori. Când într-un rând mi-a surprins o privire vag amuzată şi puțin dezaprobatoare stăruind asupra batistei, mi-a replicat: „O mândrie care se ruşinează de aroganța ei n-are nicio valoare, asta o ştiu de la Iancovescu”. După care mi-a vorbit despre umilință ca despre un pericol seducător şi respins, fiindcă rolurile pe care le pregăteşti în umbra ei se dovedesc păcate promiscue şi nefericite, fără grație şi scoțând în lume progenituri ale înfrângerii. Însă tot atunci mi-a povestit cum, la începuturile carierei, a încurcat replicile şi în loc să rostească „am adus un nou plic, domnule comandant”, a spus „am adus un nou comandant, domnule plic”, ceea ce era chiar miezul situației dramatice şi a înghețat de ruşine şi de frică, în hohotele de râs ale tuturora. Şi cu toate că au trecut aproape cinsprezece ani, tracul îl însoțeşte permanent. „În privința asta să n-ai nicio grijă. Numai că nimeni nu trebuie s-o bănuiască. Noi actorii suntem veseli şi puşi pe glume. Ca nişte copii. Şi tot atât de cruzi şi de sălbateci. Iar spaima şi ruşinea pe care le-am încercat nici n-au trecut, nici nu revin. Sunt la fel ca în seara când le-am trăit. Doar, uneori, îmi iese în cale un amănunt uitat.”

Sfârşitul săptămânii m-a ocrotit. Nu m-am întâlnit decât o singură dată cu Mihai şi am schimbat doar un surâs. Era anjagat într-o pasionantă discuție cu un cronicar italian. Criticul vorbea mult şi încurcat. Pentru a fi cât mai explicit, dovedea ceva cu pixul pe o foaie. Punctele cheie ale demonstrației le sublinia printr-o ridicare avertizatoare a mâinii de pe hârtie. Mihai îl asculta sârguincios şi devotat. Presupun că până la urmă totul a fost limpede între ei.

Clară era şi scurta misivă pe care, duminică, am ridicat-o de la poştă.

Dragul meu prieten,

Înşir câteva rânduri într-un fel de stenogramă a sentimentelor pe care ți le port. Mai e nevoie să le numesc? Dacă ele n-au fost totdeauna explicite ori s-au înfățişat altfel decât ar fi trebuit e fiindcă-s deformat de o experiență în care mă încurc. Prin ochelarii ei lucrurile apar tulburi şi strâmbe. Crede-mă, sunt cel dintâi care regretă ceea ce-i uneori sucit, alături de adevăr sau stereotip în presupunerile mele. Un mod mizerabil de a fi împreună cu cei la care țin. Câteodată îmi spun: unde se poate ajunge cumpănind astfel? Şi de ce să completez din buzunarul zilelor mele ceea ce-i firesc şi se lipseşte de orice adaos? Pe la noi, timpul e foarte frumos, dar prea mult nu mă pot bucura de el fiindcă sunt preocupat de boală. Avansează vertiginos. Rareori şi numai din întâmplare mintea mi se căpătuieşte cu vreun gând. În rest, sunt sănătos tun.

Îți strâng mâna egoist,
Mauriciu

O scrisoare concludentă. Zălogul unui sens pe care-l întrezărisem. Dacă totuşi cedasem insinuării lui Mauriciu era deoarece, aşa cum spune mama, am năravul de a mă împovăra de prisos cu amintirile altora.

Luni, Frau Bensen mi-a prezentat soțul. Apreciez că încearcă din răsputeri să fie amabilă, deşi nu-i o treabă la care rezistă uşor. Încearcă la micul dejun recomandându-mi

un gem sau o anumită brânză. Încearcă la prânz întrebându-mă cum mi-am petrecut dimineața. Încearcă seara urându-mi un spectacol memorabil. Totuşi, seara, nu prea des deoarece se simte rău din pricina migrenelor. Pe la şapte seara durerea atinge apogeul. Herr Bensen a fost vameş. S-a pensionat în urma unui accident cardiac. „Trei decenii, domnule Pop, mi-am îndeplinit cât am putut de corect îndatorirea. O muncă palpitantă. N-am trecut cu vederea nicio infracțiune. Mă învățasem să ghicesc ce conțineau geamantanele încă înainte de-a le desface. Şi puneam rămăşaguri cu colegii. Aproape totdeauna le-am câştigat. Fireşte, mai închideam şi eu ochii la fleacuri. Asta fiindcă-i dibuiam îndată pe cei cărora le bătea inima prea tare şi-mi ziceam că nu trebuie să se zbuciume doar pentru atât. Mi-a plăcut să iert şi să înțeleg. Oamenii mi-au plăcut şi simt nevoia lor. De-aia am şi deschis o pensiune. N-aş putea trăi fără ei. Ce-i lumea fără mereu alte fețe care să se perinde pe dinaintea ta şi să-ți prețuiască ospitalitatea, discreția, îngăduința, deşi tu ştii bine ce le poate pielea?! Sper că vă simțiți bine la noi.“

În zilele următoare, aproape fără să realizez, am intrat în râşnița altui program decât cel de acasă. Pe dinafară era mult mai colorat. Insufla chiar aparența miraculoasă a vieții, Frühstück-ul, drumul la poştă (dar mărturisirea inculpatului nu-i la Berlin probantă împotriva lui însuşi), discuțiile din foaierul lui „Freie Volksbühne“, expozițiile, filmele, spectacolele integrându-se în biografia mea ori rămânând nişte sensuri pierdute, întâlnirile cu unul ori cu altul şi colecționate ca nişte bucăți pentru a fi strânse în ceva unitar, vanitatea de a mă privi pe ecranul unui televizor vorbind într-o germană aproximativă şi elementară despre variantele scenice ale piesei lui Schiller, satisfacția de-a scăpa destul de uşor de rezervata drăgălăşenie a lui Mihai, într-o noapte pretențiile nemărginite ale unui vis care arunca în cumpăna minciunii lui distanța geografică ce mă separă de Irina, gândul că-i o datorie să mă bucur urgent de privilegiul de a fi aici, momentele când totul mi se pare o

paranteză fără consecințe, n-ar fi trebuit să-i scriu Irinei cum i-am scris întrucât prima condiție a unui mort de treabă e să se lase uitat, nicăieri e la fel ca altundeva, totuşi ar trebui să fac ceva pentru a putea trăi cu mine restul vieții, şi aşa mai departe, şi aşa mai departe.

Miercuri, cu un aer triumfal, funcționarul de la poştă mi-a înmânat o scrisoare.

Ieri (patru)

Dragul meu,

Formidabil. Nici nu ştiu cum s-a petrecut. Aşa, pe neaşteptate. Cineva mi-a trimis plocon un actor care absolvă anul ăsta Institutul. E foarte chipeş şi suferă de un ulcer. Sunt convinsă că-l voi lecui, deşi mi-e frică să nu-l fi impresionat prea tare. L-am văzut jucând şi cred c-a fost cel mai bun. Ceilalți nici n-au contat. Se răsuceau ca nişte tirbuşoane, îşi umflau vocile, îşi frângeau mâinile. El a fost simplu şi firesc. N-avea nevoie să sporească artificial impresia de dramatism. Are un fel de nepăsare şi în acelaşi timp de stăpânire de sine. Şi sala era nostimă. Îşi ținea răsuflarea, aplauda mereu, se afla trup şi suflet alături de cei de pe scenă şi nu mai conteneau să strige „bravo". Dacă mă uit în urmă, atmosfera aia mi se pare caraghioasă, dar pe loc am socotit-o teribil de emoționantă. Vreau neapărat să-l cunoşti şi tu. E atât de tânăr! Şi se cătrăneşte din orice. Imaginează-ți c-a suferit rău de tot pentru că nu m-am prezentat la cabină să-l felicit. Când a venit la spital şi m-a privit, parcă i s-au tăiat picioarele. Arăta moale ca o cârpă. Asta mi-a mai dat puțină încredere. Deci, mă mai descurc. Ai auzit? Ai băgat la cap? Poftele mele sunt, mulțumesc, bine, sănătoase. La urma urmei nu pricep de ce-ar trebui neapărat să-ți scriu. Probabil că-i un obicei. Iar obiceiurile înseamnă un fel de îmbătrânire. În ceea ce mă priveşte, mă consider însă – ca să mă exprim aşa – foarte prematură. Dacă te iubesc? Nu pot îndura şi-atât. Iar de gândit – nu mă mai gândesc niciodată. Deoarece am ajuns la concluzia că, dacă mă iau cu altele, scap de bâzâitul lor. Mi-e gura uscată şi nu-i nimic de băut în nicio sticlă. Judecă-mă pe

mine şi te vei judeca pe tine. Dealtminteri, o ştii, tu eşti modelul meu. Dacă n-ai fi dovedit un entuziasm incandescent, probabil că nici nu m-aş fi trezit vreodată şi m-aş fi mulţumit cu tot soiul de substitute. Cred apoi că eşti insuportabil de orgolios. Îţi convine mai curând să fii detestat pentru nişte vini realmente de neiertat decât să fii îndrăgit pentru calităţi de rând. Dar dacă socoţi că absenţa ta e o prezenţă obsedantă, te înşeli. De-o groază de vreme m-am învăţat cu ea. Lasă, dragă, nu-ţi fă griji. Încep să devin al naibii de altruistă? Nu. Adevărul e că mă simt nu ştiu cum. Chiar în timp ce-ţi scriu? Nu, acuma nu. Uite ceva ce n-ar fi trebuit să-ţi mărturisesc. Am fost o proastă. Şi ce dacă? Maică-ta e mulţumită c-a primit două scrisori de la tine, iar eu una. A mea nu era rea deloc. De unde rezultă că, dacă nu te controlezi, eşti în stare şi tu să te bâlbâi, să strigi, să te încurci, să te contrazici, să iei foc. În rest, totul e minunat. Maică-ta are trei dinţi noi-nouţi. Iar unul împotriva mea. Pentru că noi două, fiind mai mult ca altădată împreună, ea s-a lămurit definitiv asupra fiului risipitor. Îşi dă seama că eu n-am decât de câştigat şi adevăratul nebun eşti tu. Ceea ce nu-mi iartă. Dar e de înţeles. E destul de amărâtă din pricina asta şi a multor altora. Şi o ascunde tot mai greu. Încotro să-i spun s-o ia? Ei, am să-i spun să meargă drept înainte până la cap de linie. Mi-e teamă că-i singurul sfat înţelept pentru noi toţi. Şi foarte util, nu-i aşa? Mi-e teamă, de asemeni, că în curând n-o să mai ai nimic valoros de distrus în tine. Şi află că nu idealizez viitorul, deşi privirea mea e în clipa de faţă tare siropoasă. Pentru că ţin să rămân ceea ce am fost totdeauna. Adică zâna cea bună din poveşti alături de care orice ar fi posibil, dacă ea n-ar fi imposibilă, care va să zică n-ar exista cu adevărat. Însă ce să-ţi fac? Există. Asta-i hazul meu. Bine, hai să vorbim de altele. Vrei să-ţi spun ceva? Indiferent cât de trăsnit ar fi? Ei bine, am chef de-o ceartă cu tine în care să fii aşa cum te-ai arătat în scrisori. Să ştii că dacă la întoarcere n-o faci, adio! N-o să mai am ochi să te văd niciodată. Ei, ce-ţi veni să zâmbeşti? Eşti chiar atât de fericit?

I.

P.S. Nu te zori, ca de fiecare dată, să te întorci mai devreme decât ți-ai propus. Eu, oricum, nu te aştept.

Scrisoarea cu marginile haşurate cu albastra „prin avion“ parcursese în trei zile două mii de kilometri. Un neegalat record de promptitudine, în experiența mea, de-a dreptul miraculos.

Plecasem cu umbrela şi impermeabilul, Uitându-mă la cerul care se limpezea, am constatat că le târam de pomană după mine. De altfel, unde s-o pornesc la şapte dimineața? M-am întors la pensiune cu sentimentul că dimineața avea o calitate năclăită şi impură favorizând inconsecvența. Fiindcă n-aveam niciun temei să-mi simt inima grea, Irina îmi scria pe acelaşi ton ca în misivele precedente. Atunci de unde senzația că mă aflam mai degrabă în fața unei somații decât a unui apel? Şi pe urmă chiar, dacă lucrurile ar fi stat aşa, tot n-aş fi revenit asupra hotărârii, de care mă agățam ca de un simțământ reconfortant. Bun. Şi altceva? Mi s-a părut că reproşurile ei se încheiau de astă dată într-o vitalitate defectuoasă, deosebindu-se de acea vigoare un pic ostentativă, poate chiar exhibiționistă pe care o afişa de obicei față de mine. Impresia se bizuia pe ceva nesigur, impalpabil, dar nu era mai puțin persistentă decât un adevăr. Bun. Şi altceva? Scrisoarea exprima nostalgia unei dispute. O nostalgie care nu depăşea pragul capriciului şi se înfățişa ca forma rezonabilă a utopiei. Cearta, o ultimă iluzie pusă deoparte pentru a adeveri inutilul. Şi pentru a admite că, fireşte, ne aflăm pe acelaşi drum, dar fiecare de cealaltă parte a lui. Bun. Şi altceva? În mintea Irinei, tot ce nu-i dragoste e mai rău decât ea. Deci, să nu iau uşor rândurile despre tânărul „care e atât de tânăr”. Cuvintele „cap de linie” se iviseră sub condei din întâmplare? Nu le mai folosise. Să nu brodez idei înşelătoare peste o realitate necunoscută. Ori trecătoare. Totuşi „cap de linie” îmi suna alarmant. Ca o spaimă subită, ca un impuls de a căuta urgent plăceri simple şi certe. Ca o încrâncenare de a păstra în sine ceea ce

simțea că alunecă afară din ființa ei. Irina îmi vorbise adesea despre terapia prin împrospătare şi căile compensației când băgăm de seamă că tot ceea ce ni se întâmplă e normal şi de neconceput. Am asociat teoria cu surplusul de dăruire pe care simțea nevoia s-o investească şi m-am rugat ca băiatul foarte chipeş să se vindece foarte iute de ulcer. Altceva nu vedeam ce i-aş fi putut dori Irinei. Aşadar, înainte spre Frühstück.

În sala de mese am deschis un ziar. Adevăratele tragedii ale lumii erau subliniate cu litere grase. Cerneala gazetei avea o respirație rău mirositoare, ca orice foaie de scandal politic, dar asta nu mi-a tăiat pofta de a străbate coloanele ei. Răpiri, atentate, conflicte „locale", războaie puțin mai generale, epidemii de ciumă, cutremure, foamete. Cursul evenimentelor, aşa cum îl înfățişa foaia, era favorabil indispoziției mele. Ele îmi împuterniceau cele mai dramatice presentimente. Într-un moment când din punct de vedere existențial mă aflam la strâmtoare, un convoi de catastrofe îmi sărea în ajutor. Reporteri de la „fața locului" îmi garantau deprimarea. Fiindcă dacă, după cum se ştie, suferința, mai cu seamă cea din dragoste, e ceva foarte subiectiv şi pe care nu poți pune bază, ca orice lucru care nu se măsoară după un etalon sigur, ceea ce citeam reprezenta o realitate de netăgăduit. Acum, durerea îşi avea un temei obiectiv. Moartea deținea, fără discuție, capul de afiş. M-am comportat ca o conştiință capabilă să se emancipeze din micimea unui dezastru personal pentru a se integra unuia colectiv. Un mod foarte nobil de a ieşi la lumină. Şi de a-mi bate capul cu fapte în care binele şi răul, frați gemeni, semănau atât de mult încât, uneori, era aproape imposibil să-i deosebeşti. Mai cu seamă că – nu-i aşa? – din bine sunt sorți să iasă rău şi viceversa.

Am selectat ştirile pe sprânceană. Numai cele mai groaznice. Numai cele mai intense decât substanța corozivă a lehamitei. Numai cele care nu îngăduiau niciun răgaz speranței şi se adresau din panica dezagregării accelerate, pe un fir direct, propriei mele destrămări. Îmi convenea de

minune şi, deşi erau răspândite prin fanfaronada reclamelor, diversiunea crimelor pasionale ori atractivitatea escrocheriilor curente, aveam de unde alege berechet. Veştile, consolidându-mi trainice perplexităţi, îmi dovedeau negru pe alb că ceea ce trăim e prefaţa apocalipsului. Reieşea limpede că timpul neliniştitor trecuse spre profitul certitudinii că mâine se va nărui totul. În acest sens, ziarul făcea proba unui optimism nestăvilit. Dealtminteri şi articolele de sinteză îi ţineau hangul. Unul din ele, care comenta fărădelegile unei junte de dreapta din America de Sud ce dusese de căpăstru idealurile maselor spre o tiranie şi mai cumplită, conchidea că omul e în întregime folosibil. Până şi din aspiraţiile lui se pot zidi temniţe şi lagăre.

Am pus ziarul deoparte şi m-am gândit că sunt multe feluri de a-l parcurge. Mai cu seamă dacă ţi-ai asumat o experienţă netrăită, pentru alţii zăcând uitată în arhivele trecutului, dar pe care o resimţi ca făcând parte din calendarul biografiei tale. M-am gândit, de asemeni, că atunci când dezolarea devine un reflex condiţionat, această lesniciozitate e la rândul ei vinovăţie, completându-ţi caricatura cu încă o poantă de umor.

— Îmi permiteţi?

Celelalte mese erau libere şi n-am priceput de ce bărbatul acela cu alură atletică ţinea morţiş să ia loc alături de mine. Doar era destul de masiv ca să-şi ajungă lui însuşi. Îl mai întâlnisem o dată sau de două ori tot în sufragerie şi-mi zâmbise ca şi cum îl impresionam în mod plăcut. Un surâs loial şi deschis inspirând simpatia.

— Vă rog.

Ziarul rămăsese deschis la pagina de sport. M-a întrebat cu o voce familiară şi de treabă:

— Vă pasionează meciurile de fotbal?

— Nu în mod special.

Nici pe mine. Şi asta ar putea fi începutul unei discuţii.

— Despre ce?

— Evident, despre sport.

— Foarte bine, am răspuns amuzat. Abia aştept să

discutăm despre sport.

— Atunci „Bayern München”.

— De acord. Dar şi „Borusia Mönchengladbach”.

— Să nu-l uităm pe Fritz Beckenbauer. E un amendament la care țin foarte mult, a adăugat.

— Îl accept cu mare satisfacție. Are un joc cât se poate de eficace.

— Foarte eficace, a confirmat el. Dar fiindcă suntem la ora sincerității, aş vrea să admiteți că şi Gerdt Müller... neîntrecutul...

— Nu vă contrazic. Dimpotrivă. Da, Gerdt Muller. Trebuie s-o admită oricine e de bună-credință.

— Vedeți, a rezumat el, ce limpede poate fi totul astăzi chiar între doi oameni care nu se cunosc dar se bizuie pe aceleaşi valori?

L-am cercetat cu luare-aminte, Avea o vâlvătaie de păr blond, ochii de un albastru etern, maxilare puternice. Treizeci şi cinci, patruzeci de ani. Şi sortit parcă mai curând să se desfete de tot ce-i pe lume decât să mediteze, însă natura lucrează în fel şi chip, Şi nu încăpea îndoială că avea haz.

— Vă mulțumesc că mi-ați atras atenția. Uneori, ştiți, uităm esențialul.

— Deşi distanța nu-i deloc mare, m-a aprobat el.

— Nu vorbiți aşa, mă înspăimântați.

— Îmi propuneam contrariul, Țineam să râdeți şi, slavă Domnului, râdeți.

Într-adevăr, mă pufnise râsul. I-am replicat dintr-o dată bine dispus:

— Fiindcă viitorul se transformă în fiecare clipă.

— Iar în curând progresul va face acelaşi lucru şi pentru trecut. Veți vedea că ce am trăit e mult mai frumos decât ne-am închipuit. În comparație.

— Apreciez că prezentați viața în roz. E o specialitate rară. Câți o mai au?

Dialogul nostru arăta ca o scenă dintr-o piesă absurdă. Un om zdravăn şi sănătos, cu un chip cioplit parcă într-o

piatră frustă şi de rând. Aparent străin de reflecție şi de umor, cu ochii de-o seninătate impasibilă, dacă nu țineai seama de-o lumină jucăuşă bine tăinuită în adâncul lor, se aşază la masa ta. Pe urmă îți administrează în doi timpi şi trei mişcări o lecție de voie-bună. Şi asta sprijinindu-se pe o viziune sumbră dar care nu-i afectează bucuria de a trăi, ci, dimpotrivă, i-o stimulează. Nu-i chiar ceva de fiecare zi. Devenisem curios. Dealtminteri socot că singurul lucru pe care nu l-am pierdut e curiozitatea, M-am uitat la costumul lui maro, în carouri, şi la cămaşa crem cu gulerul desfăcut. Foarte înalt, foarte bine făcut, era ceea ce se cheamă un bărbat frumos şi care orice ar fi pus pe el i-ar fi venit la fel de bine. Unul din cei după care femeile se dau în vânt, capabil să bată tot soiul de recorduri – în cercurile mondene, pe terenurile de sport, în pat. Nu l-ai fi suspectat de vreo aptitudine pentru viața spirituală, însă tocmai calitatea asta o dovedise, şi încă într-un mod calm, detaşat, cu o reală linişte interioară şi cu o grație înnăscută. Uneori ghicesc din prima clipă o latură a unei firi sau dibuiesc profesiunea cuiva. De data asta însă nu mă tăia deloc mintea. Şi tare aş fi vrut să aflu mai multe.

— Da, a continuat el pe un ton vesel, în roz, pentru că avem preferințe comune. Însă există şi deosebiri.

— Atât de multe încât n-am putea rămâne prieteni?

— Din păcate ne-am ciorovăit prea rău şi n-a mai rămas nimic întreg. Dacă n-am fi spus unele lucruri pe care le-am spus, poate c-am fi izbutit să păstrăm prietenia.

— Să mai încercăm o dată, i-am propus. Doar am devenit mai înțelepți.

— Vă mărturisesc că mă tem, mai puțin de deosebiri decât de prejudecăți. Sunt gata şi eu să uit certurile, deşi au fost de-o sinceritate greu de uitat, însă, încă o dată, mi-e frică de prejudecăți. Iar una din ele e că-s pastor.

— Sunt surprins s-o aflu. Dar nu sunt speriat.

— Nici n-aveți de ce. N-am suflet de misionar, Şi apoi, oricum plec astăzi.

— Dacă mi-e îngăduit, încotro?

— Predau şi la un seminar din Berlin-est.

— Obiectul cursului dumneavoastră e?

— Dincolo de teologie.

— Sunteți profesor de realitate?

— Cam aşa ceva. De aceea cred că v-am înțeles când v-am văzut citind ziarul. Şi eu simt la fel. Nici mie nu-mi merge la suflet. Dar trebuie să pornim de la faptul că lumea e ceea ce constatăm.

— Aveți dreptate, nu-i uşor să acceptăm asta.

— Am sperat multă vreme că se va întâmpâa ceva.

— Şi acum?

— Acum vreau să sper. În orice caz, sper să se aprobe cererea mea. Mi s-a făgăduit. Doresc să mă întorc acasă, în Tirol. De-acolo sunt.

— E o rezolvare, am murmurat.

— Vedeți alta?

N-am apucat să-i răspund. Instantaneu a schimbat subiectul discuției.

— Sunteți căsătorit?

— Nu.

— Deci, niciun aliat, niciun adversar? Şi atunci în ce credeți?

Am tăcut. Şi l-am privit cum mânca. Degusta fiecare îmbucătură ca şi cum nu ar fi existat ceva mai important. Mâinile enorme se dovedeau neaşteptat de îndemânatice şi de precise. Erau în stare de o neobişnuită gingăşie. Apoi am vorbit despre teatru. Cunoştea mai multe despre artă decât aş fi bănuit. Dealtminteri, satisfacția lui vizibilă era de a-mi demonstra că în toate nu semăna cu ce aş fi bănuit, în toate lucrurile se dovedea altfel, în afară de „disciplina" la care era profesor. Când ne-am despărțit, ne-am strâns mâna cu afecțiune. I-am spus foarte sincer:

— Mi-a făcut plăcere să vă cunosc.

— Harald Müller. Müller, ca jucătorul de fotbal

Mi-am pronunțat şi eu numele.

— De căsătorie, a rostit el simulând nevinovăția, am amintit fără nicio intenție. De fapt nu mă gândeam la

formalitatea propriu-zisă.

Între timp sala de mese se umpluse. M-am uitat la ceas. Întreaga noastră conversație durase numai zece minute. Locatarii pensiunii erau adânciți asupra Frühstück-ului. Majoritatea, bărbați rotofei, cu fețe rotunde şi fundurile masive, se concentrau meticulos în activitatea masticației. După felul cum nu lăsau nimic în farfurie, realizai că legile de căpătâi după care se conduceau în afaceri şi în viață erau chibzuință şi parcimonia, apucături alese şi de neprețuit pentru cineva hotărât s-o scoată la capăt. Numai unul dintre ei răsfoise ziarul. Îl cutreierase cu o privire care avea viteza luminii, oprindu-se exclusiv asupra fotografiei unei superbe femei în costum de baie. Nu zăbovise însă mai mult decât se cuvine unui om serios şi care nu se lasă păcălit de publicitate.

Joi şi vineri providența a fost milostivă şi nu mi l-a scos în cale pe Mihai. Sâmbătă l-am întâlnit la spectacol, dar a fost rezervat şi politicos, iar când duminică am luat avionul spre Bucureşti aproape că uitasem de el. Îmi spuneam doar că-s in-orijibil. Din nou mă întorceam acasă mai devreme cu o săptămână.

V

FIREŞTE, LA OTOPENI N-AVEA cine să mă întâmpine. Iar când un lucru e drept, încerci un sentiment de satisfacție. De altfel, problema era dacă, exceptând-o pe mama, exista cineva care să mă aştepte dincolo de incinta aeroportului. Am hotărât însă că mai întâi trebuie să rezolv alte chestiuni. Cum ar fi să pun mâna pe un taxi. La această probă de iuțeală, îndemânare şi tupeu am căzut. Mi-am spus că n-are rost să-mi fac inimă rea şi din asta. Oricum nu eram zorit. Aşa c-am lăsat geamantanele pe peronul de asfalt, muiat de dogoarea după-amiezii toride, şi m-am străduit să gust superioritatea celui ce refuză să gâfâie în ritmul falselor urgențe şi nu se lasă prins şi terciuit de ambiții vane, egalitare şi minorizante. Atât că mi se făcuse sete. Ştiam că prin apropiere nu-i niciun chioşc de răcoritoare. Totuşi speranța s-a dovedit mai încăpățânată decât cunoaşterea. Am întors capul pentru a mă convinge încă o dată. Atunci l-am zărit pe Alex, îmbrăcat într-o bluză de in albastră cu nelipsita batistă albă la buzunarul de la piept, cu pantaloni de culoarea untului şi încălțat cu espadrile, atrăgea privirile tuturora. O anumită semeție a ținutei, degajarea şi o ostentativă siguranță de sine se impuneau de îndată. Pare mai înalt şi mai solid şi nici nu băgai de seamă că avea picioarele disproporționat de subțiri. Impresia e de cuceritoare forță. Condusese probabil pe cineva. Cum m-a văzut s-a îndreptat spre mine. Surâdea. Când Alex zâmbeşte e imposibil să nu zâmbeşti şi tu.

— Nu-i aşa c-am picat la țanc?

— Nici că se putea mai bine. Sunt un om norocos,

— Foarte adevărat. Repetă-ți asta mereu. Proclam-o tuturora. Şi nu lăsa pe nimeni să te încurce.

Ne-am strâns mâinile. Mi-a venit în minte o dimineață când aproape cu aceleaşi cuvinte îmi transmisese acelaşi mesaj.

— Ai o memorie senzațională, am remarcat.

— O memorie afectivă. Şi în plus foarte practică. Recunoaşte.

— Sunt în situația de a recunoaşte orice.

— În cazul ăsta, te rog să aştepți câteva minute. Maşina e parcată destul de departe.

Fotoliile de plastic ale automobilului, îmbrăcate în huse de pânză, frigeau, iar termometrul agățat la bord arăta patruzeci de grade. Însă Alex deschisese ferestrele şi după câțiva kilometri aerul a devenit respirabil. I-am relatat ce spectacole văzusem. Şi, bineînțeles, n-am pierdut ocazia să fiu sincer povestindu-i de interpretul lui Schiller care-mi amintise de el. L-am întrebat:

— Cum mai merg lucrurile pe la noi?

— De ajuns de bine. Curând dăm premiera.

— Viu şi eu la o repetiție.

— Trebuia s-o faci până acum.

— Ai dreptate, dar m-am luat cu altele.

— Altele, când joc eu?

Îşi dilatase glasul a indignare şi uimire, dar era limpede că glumeşte.

— Îmi pare rău că s-a întâmplat aşa.

— Îți pare rău pentru mine?

Din nou mima jignirea.

— Nu, am ripostat, pentru mine regret.

— Aşa mai vii de-acasă. Şi pricep de ce eşti amărât.

— Nu-s amărât.

— Totuşi ce se întâmplă cu dumneata? Arăți tare obosit.

— E din cauza căldurii. De fapt, n-am niciun motiv să fiu obosit. Şi mă simt la fel ca de obicei.

— Nu cumva tocmai asta te deprimă?

Pentru unii Alex e cu desăvârşire opac la orice nu priveşte scena şi bătăliile supremației. Nu i se tăgăduieşte perspicacitatea, intuiția, prezența de spirit. Dar se consideră că interesul lui pentru ceilalți rămâne strict profesional. După opinia multora, persoanele şi întâmplările din jur îi reține atenția doar dacă pot intra în rama unui viitor personaj ori în explicația unei posibile situații dramatice. Gigi nu dă nici doi bani pe accesele lui de tandrețe. „Ăsta n-are mamă, n-are tată. Are numai scenă adorată." E, desigur, ceva adevărat în părerea asta. Alex nu şi-a croit drum în lume împărțind în stânga şi-n dreapta binele şi frângându-se de durere pentru semeni. Dealtminteri, talentul cere eforturi şi renunțări care nu-ți lasă răgazul să te dăruieşti altora, iar eroismul merge în profesiunea lui mână-n mână cu egoismul. Cine se dedică teatrului intră într-un soi de mănăstire cu reguli, vasalități şi canoane foarte aspre. Iar în lăcaşul răsfrânt al vieții fiecare e inchizitorul propriului său suflet. Pe de altă parte, mai ştiu şi eu câte ceva despre psihologia actorului. Am observat demult că între ființa de fiecare zi şi personaj sunt raporturi enigmatice şi acorduri explozibile. Până mai ieri, de exemplu, cel mai credibil interpret al cărturarilor şi savanților a fost un bărbat care nu învățase să citească. Analfabetul îşi memora partitura în lectura suflerului, dar în reprezentație înfățişa ca puțini alții suferințele, experiențele, contorsiunile cunoaşterii. Nu călcase vreodată într-o sală de concert sau într-o expoziție, ceea ce nu-l împiedica defel să întruchipeze viața cutezătoare, erudită, pasionantă a gândirii şi a creației. Bineînțeles, întâlneşti rareori atât de scandaloase independențe şi de paradoxale alianțe. De obicei, există o afinitate între actor şi rol. Chiar dacă nu sare în ochi. Şi nu-i un mister de ce lui Alex, care e solitar, mizantrop şi distant, îi vin ca o mănuşă personajele comunicative, deschise şi entuziaste. Pe scurt, era foarte posibil ca Alex să mă socotească un „material" de studiu plin de sugestii, iar solicitudinea lui binevoitoare să nu treacă pragul curiozității. Totuşi, presupun că-i trezesc uu impuls de

afecțiune.

— Pe mine unul, a continuat Alex, mă scoate din sărite să fiu acelaşi. Am nevoie mereu de alte personaje şi de alte decoruri.

Păi şi eu am schimbat piesa.

— Da. Dar te-ai luat cu dumneata în călătorie.

— Poate. Sunt atât de distrat...

— Măcar de-ai fi un uituc.

Alex vedea prin mine ca prin sticlă, dar nu mi-am pus la inimă şi în loc să-mi țin gura şi să schimb cursul discuției, m-am trezit mărturisindu-i:

— Adevărul e că mi-am făcut unele iluzii.

— Ce anume? Că vei da peste un spectacol extraordinar?

— Nu. Ceva mai mult.

— Nu există ceva mai mult. În afară de teatru. Orice nu-i teatru e mai rău.

— Te invidiez.

— În orice caz, teatrul. E tot ce am.

Când am ajuns în fața casei mele, ne-am dat jos amândoi din maşină şi Alex m-a ajutat să-mi scot valizele din portbagaj.

— Mi se pare, a spus el ascunzându-şi privirea, că m-am băgat unde nu-mi fierbe oala.

— N-a fost fără voia mea.

— Atunci, totul e-n regulă?

— Evident. Şi viu să te văd la o repetiție.

— Te aştept. Ai însă grijă să mă lauzi. Nu te zgârci la elogii. Strigă-le cât mai tare şi față de cât mai mulți. Dacă ai rezerve, şopteşte-mi-le numai mie.

— Aşa am să fac. Poți conta pe adulația mea.

În apartament era răcoare şi plăcut. Zidurile solide constituiau un adăpost împotriva zăpuşelii. M-am repezit la frigider şi am dat pe gât aproape jumătate sticlă de apă. Pe urmă, m-am îmbăiat pe îndelete. Într-o pijama curată m-am aşezat în fotoliu şi m-am uitat cu drag în jur. Mă simțeam oarecum trist, dar şi fericit. Încercam o tulburare pe care n-o puteam defini. De altfel senzația asta o trăiesc de fiecare

dată când mă reîntorc. Din păcate, a durat destul de puțin, deşi m-am străduit să mă cramponez de ea. Au pervertit-o gândurile, mahmureala şi împâclirea. M-am pomenit reflectând la faptul că nu era un semn prea bun nici că mințile mai ascuțite dibuiau ceea ce din pudoare ascund, nici că mă trezeam confesându-mă. Chiar dacă destăinuirile rămâneau piezişe, reticente şi sumare. N-aveam nimic mai interesant de făcut? Am oroare de genuflexiunea mărturisirilor şi nu am chef să fiu văzut prin cuvintele lor. Realitatea e că slăbisem veghea. Emoții oculte, dorințe, amintiri, nostalgii îmi dădeau târcoale. Nu mă îndoiam că, despărțindu-mă de Irina, fusesem măreț, dar grandoarea devenise strivitoare. Pentru a lecui jindul şi a dezvălui pretențiile aberante ale miracolului, am depănat o dată şi încă o dată ce-ar fi însemnat traiul alături de ea. Din nenorocire, imaginația punea în acest joc piedică evidențelor, înfățişându-mi lucrurile cu o facilitate exagerată. Corectam mirajul şi, sever, restabileam adevărul. Aşa se face că imposibilul s-a transformat în exercițiul răsfățat al luciditații şi nebunia în divertismentul rațiunii. Trebuia să pun capăt primejdiosului du-te-vino. Riscam oricând să fiu prins pe picior greşit. De altfel, am apreciat mereu soliditatea protectoare a deznădejdii. E o comoditate, o înlesnire de care nu profităm îndeajuns. Unica mea scuză era aceea că, aşa cum spune un dramaturg, victima revine la locul crimei.

I-am telefonat mamei. A fost tare bucuroasă auzind că m-am întors şi tare dezamăgită aflând că plecasem; nu cumva îmi jignisem gazdele? Cel puțin acolo fusese interesant? Şi dacă fusese, de ce mă zorisem? Da, era sănătoasă. Juca bridge cu „fetele". Abia aştepta să mă vadă. Când vin pe la ea? Poate în seara asta? Bine, atunci mâine. Totuşi de ce n-ar fi astăzi mâine? Habar n-aveam ce plăcere le-aş face tuturora povestindu-le ce-i cu mine? Nu-s în apele mele? În orice caz, e păcat că pierd ocazia de a-i indispune pe ceilalți. Nu-i deloc sigură că ei s-ar molipsi, dar e o şansă ca eu să mă vindec. Mă rog, nu insistă. Atâta voia să ştie:

avusesem succes? Mania asta de a-mi micşora meritele... Măcar de-ar exista mai mulți care să fie modeşti din orgoliu.

Am tras jaluzelele şi m-am uitat pe fereastră. Soarele apunea coclit. În scuar pâlcul de copaci împietrise statuar. Pe bronzul frunzelor se aşternuse un strat subțire de praf. O maşină, îmbrăcată într-o husă de pânză murdară, îşi etala numărul de circulație. În jurul a doi bărbați înfruntându-se într-o partidă de table, câțiva chibiți. Ațâțați de presupuneri, degustau prin procură fascinația hazardului şi iscusința strategică a războinicilor. Evoluția evenimentelor era urmărită cu sufletul la gură. Acoperişurile de tablă ale blocurilor ardeau mocnit.

Văzusem tabloul ăsta, ori altul asemănător, de nenumărate ori. Anumite reguli, îmi explica tata, sunt inerente materiei vii. Ele îi limitează posibilitățile, dar în acelaşi timp lasă câmp liber unei infinități de opțiuni. Şi îmi cita un biolog care compara existența cu o compoziție muzicală de tip clasic unde principiile armoniei şi ale structurii gamei mărginesc sorții ineditului absolut, însă îngăduie inepuizabile variații originale. Biologia şi tata mi-au amintit de Mauriciu. Aş minți dacă n-aş mărturisi că-i purtam pică. Insinuarea lui se ținuse scai de mine destulă vreme. Dar mi-era şi milă. Maladia îi surghiunise mintea într-un întuneric intermitent. Inteligența sa pălea rătăcind decrepită pe pământul nimănui şi al uitării. Oare nu eram capabil de puțină mărinimie? Şi pe urmă nu cunoşteam pe altcineva mai nimerit alături de care să apăr pozițiile pierdute ale iubirii de sine şi de aproapele tău. În plus, trebuia să lichidez într-un fel orele înserării, iar Mauriciu îmi servea pe tavă şi ocazia de-a fi generos, inoculând o energie şi un dor de viață de care nu dispuneam unui bătrân singur şi bolnav, care nu prea avea ce face cu încurajările mele. Aşa că, însuflețit de ideea eficienței, de instinctul solidarității şi de compasiune, mi-am învins ranchiuna. Mi-am spus că orice se petrece între două ființe nu-i de disprețuit şi îndreptățeşte interesul, iar dărnicia unora răscumpără pe a tuturora. Aşadar, înainte spre o faptă exemplară.

Fără să-i telefonez, m-am dus direct la Mauriciu. Am sunat de câteva ori, dar n-a răspuns. Soneria nu funcționa? Am bătut la uşă. Din nou tăcere. Eram gata să abandonez. Totuşi, înainte de a face cale întoarsă, habar n-am nici eu de ce, am apăsat pe clanță. Uşa era deschisă. Mauriciu zăcea în cămaşă şi pantaloni pe cearşaful răvăşit şi în lumina stridentă a becurilor agățate pretutindeni. Se reflectau în geamurile înguste, în şifonierul gălbui, în oglinda mâncată de pecingine, sugerând o constelație descentralizată. Pe noptieră, un radio deschis tresălta sub pulsațiile unei melodii smulse din cea mai profundă esență a bucuriei. Mauriciu a sărit brusc din pat.

— Iartă-mă.

— N-am de ce. Eu am dat buzna.

În picioare arăta destul de bine. Acelaşi bărbat înalt, zvelt şi distins. Acelaşi chip înflorind în umbra unui zâmbet ironic. Acelaşi glas de pluş.

— Bine-ai venit.

Am strâns o mână cu pielea satinată şi pură, dar uşor umezită şi prin care transpărea geografia haotică şi albăstrie a venelor.

— Carcasa e în perfectă stare. Pari chiar în formă.

— În formă, mi-a replicat Mauriciu sarcastic, sunt neschimbat.

— Oricum, constat că mai ştii cum se sporeşte veselia.

— Fiindcă mă cam încolțeşte. Ia loc. Cum a fost la Berlin?

— Anul ăsta n-a fost nemaipomenit. Dar nu vreau să mânii pe Domnul. Numai că totul e acum în urmă.

— Ce să-i faci? Ăsta-i necazul cu speranța. Din când în când se împlineşte. Vrei o cafea?

— Nu, mulțumesc.

— Poate-mi faci însă mie una. Am tensiunea foarte scăzută din pricina medicamentelor. Mă cam trage la somn.

În bucătărie, pe masă, o bucată de pâine uscată. Lada de gunoi nedeşertată mirosea a putred. O muscă, înfruptându-se din fertilitatea denaturată a rămăşițelor, bâzâia înfuriată de intrus.

L-am regăsit pe Mauriciu dormitând în devălmăşia treziei şi a absenţei. Însă, cum m-a simţit, s-a smuls din timpul împietrit. Ochii înceţoşaţi s-au limpezit de parcă lumea ar fi redevenit teribil de interesantă. Mi-am dat seama că-i e al dracului de greu să se ţină vertical.

— Dulce şi tare, i-am spus întinzându-i ceaşca, în vreme ce mă gândeam că, dintre toate tranzacţiile, cele mai degradante sunt cele cu eternitatea.

— Din nou m-a prins ameţeala.

— De pe urma succeselor?

— Cam aşa, a zâmbit Mauriciu sorbind din cafea. Adevărul e c-am izbutit ceva grozav. Ştiu ceea ce ştiu, dar tot mai des e ca şi cum n-aş şti.

— Păi ăsta-i visul multor înţelepţi. Iar tu te plângi.

— Doar ca să nu par prea îngâmfat. Şi nu lăcrimez chiar faţă de toţi.

— Am priceput, sunt un privilegiat.

— Tu şi doctorul meu.

— El ce spune?

— Dobitocul, crede că-mi anunţă un lucru minunat asigurându-mă că am o inimă de fier şi voi trăi încă mult,

Mi-a fost imposibil să-l determin a vorbi despre altceva decât despre boala lui şi felul cum încerca să-i ţină piept. Am înţeles că n-avea dureri, deşi uneori lumina îl supăra, însă pe întuneric era şi mai rău, fiindcă totul se – rotea, că aşa, din senin, i se muiau picioarele şi picotea, ca pe urmă o idee să-i apară din pâclă ca o fantomă, că trebuia să se resemneze să gândească pe fugă şi pe apucatelea, iar câteodată pur şi simplu nu mai nimerea uşa prin care să iasă dintr-o întâmplare de demult. Am înţeles, de asemeni, că pentru a-şi sili mintea să lucreze, scria un soi de dicţionar unde, în dezordinea amintirii, preciza sensul fiecărui cuvânt şi ceea ce-i evoca, peticind orbeşte din adunături şi resturi o oarecare noimă. Însă nu ţinea piept efortului întrucât după o oră sau două aerul devenea mai puţin, graniţele dintre noţiuni incerte, ecourile lor retezate şi se pierdea pe uliţa sărăcăcioasă a unei presupuneri molatice până când

creierul insuficient irigat intra în penumbra somnolenței.

Contând pe efectul salutar al potrivniciilor asupra instinctului său de conservare, l-am luat în râs. Ceea ce nu-mi era la îndemână. Una e să desumfli o falsă importanță sau pe cineva care-şi poartă o afecțiune elegiacă. Alta e să iei peste picior un om încercând să desluşească pe după colțurile beznei, sau prin găurile ei. O ființă pentru care verbul e un periscop tocmai potrivit să întrezărească o vagă fulguire de înțelesuri. Însă, câteodată, pentru a fi bun trebuie să fii rău. Aşa că l-am ironizat cât am putut. Am comparat starea sănătății lui cu o grevă parțială, dar foarte eficientă, contra existenței, L-am avertizat că „n-ai cum să cari totul cu tine. Se cuvine să lăsăm şi urmaşilor ceva.“ I-am spus că, dacă viața ar însemna un triumf nesfârşit, ne-ar fi imposibil să renunțăm la ea. „E şi aici o socoteală.“ I-am reamintit că nimeni nu ne sileşte să supraviețuim şi, probabil, libertatea asta e un îndemn irezistibil de a rămâne. Mauriciu zâmbea şi se vedea că se desmorțeşte. Am plusat subliniind că inteligența pune mai greu la încercare decât divinitatea pe cei ce-o iubesc. Aici e, de altfel, şi deosebirea. Dumnezeu are o slăbiciune publică pentru cei săraci cu duhul. După un ceas medicul a revenit în discuție.

— Degeaba te înfurii pe el, i-am răspuns. Oare nu-i rostul lui să te bage din nou în cofă?

— Ai dreptate, a recunoscut Mauriciu. Meritățm a fi judecați după felul cum apelăm la ultimul ajutor sanitar. Cu sau fără ruşine.

Mi-am amintit de Kafka, care-i spunea unui medic, la sanatoriu: „Dacă nu mă ucizi, eşti un asasin”. Însă Mauriciu nu dorea realmente să-şi părăsească mormântul. Şi nu era unica deosebire. Cred c-a intuit încotro îmi băteau gândurile, pentru că, după o pauză, a mormăit:

— Vorbesc şi eu. N-am prea des ocazia. N-aş vrea să te sâcâi. Totuşi poate te mai certi puțin cu mine.

Inimă de aur, am dat în el cât am putut. Nu-i o treabă la care-s campion. Câteodată binefacerile cu care-l trăsneam mă costau scump. Un tratament de şoc. La capătul lui,

Mauriciu mi-a mulțumit.

— Uite, de-asta țin eu la tine. Cine mi-ar mai fi făcut un necrolog atât de optimist?

Nici un moment, Mauriciu n-a adus vorba în vreun fel de tata.

Pe drum, şi apoi acasă, am meditat la uriaşa cantitate de suferință pe care epoca a îngrămădit-o pe fiecare milimetru de substanță nervoasă. Bineînțeles, e nechibzuit să pui totul pe seama intemperiilor istoriei, iar Mauriciu a fost din pornire un minus supradăruit. Firește, ateroscleroza cerebrală loveşte şi pe răsfățații lumii. Totuşi dacă Mauriciu ajunsese să facă exerciții ratate de halterofilie cu noțiunile era şi fiindcă, fugărit de la nădejde la decepție, adunase din eşecuri o victorie umilitoare. Obținuse grațierea supraveghindu-şi emoțiile, părerile, vocabularul. Pare foarte simplu să vezi şi în acelaşi timp să închizi ochii. Să desparți răspunderea ta de a celorlalți. Să memorezi şi să uiți. Să rămâi cineva prefăcându-te că eşti nimeni. De fapt, e o muncă uriaşă. Pune la grea încercare cuvântul. Care-i cablul de înaltă tensiune al gândirii. Plăteşti cu vârf şi îndesat încordarea. Spiritul, inima, sau oricare alt organ al experienței şi al suferinței sfârşesc istovite. N-ai cum să ieşi intact. Mai cu seamă la finalul unei biografii în care ai încercat să te afirmi şi să te negi, ba îngropând, ba deshumând trecutul, activ în pasivitate şi calculându-ți absența în prezență. Acum, consecvent cu sine, Mauriciu trăsese lozul unei morți tărăgănate. Dădea socoteală într-un fel intermediar. Prin pânza de păianjen care i se cuibărise în minte. Într-un anume sens, un noroc. Mare noroc pentru un bătrân care-şi completa sărăcia lucie a solitudinii cu venitul creierului său până de curând teafăr şi sclipitor. Suprema şansă a lui Mauriciu era ca prin paginile pe care le scria să nu mai umble pe lângă el însuşi. Şi, tălmaci expresiv al unui crah, să pună zvârcolirile destinului său în cămaşa de forță a semnificației. Însă, judecând după progresele bolii, mă îndoiam că va avea vreme să câştige bătălia.

După cum era de aşteptat, n-am petrecut o noapte prea

senină. Într-un târziu am prins totuşi o rază de somn. Când m-am sculat dimineața, am executat, mai conştiincios decât de obicei, programul de exerciții fizice. O încercare de a-mi întări spiritul prin trup, împiedicând pe unul să exagereze prin celălalt.

La teatru am oferit daruri celor cu care împart biroul Pixuri, bricege, cârlige de pescuit, brichete. Fleacurile au făcut impresie. Şi eu m-am bucurat să-i revăd. Dimi a cumpărat pepsi şi a pregătit cafele. Am povestit alandala despre spectacole, restaurante, terorism, filme. Le-am semnalat în treacăt că la Berlin stârnise senzație ştirea că serviciul secret britanic decodifica încă din 1941 mesajele inamicului. Iar printre primele telegrame descifrate se număra cea a brigăzii de cavalerie SS din regiunea Minsk. Comandantul ei raporta că efectuase „conform uzanțelor războiului" 7819 execuții în rândurile civililor. După o vreme, fiecare din noi a hotărât să dea mărturie de sine în fața statului de salarii. Însă elanul lâncezea. Lor le venea greu, cum se întâmplă câteodată luni, să reintre în seria ştiutului şi în calapoadele obişnuitului. Iar pentru mine era ca şi cum n-aş fi ținut vreodată în mână un condei. Totuşi, m-am străduit să ordonez câteva idei despre „întâlniri". Se urneau anevoios. Vrând-nevrând am ascultat ce se discuta. Un timp atenția a fost reținută de meciul de box. N-am memorat numele adversarilor. Reieşea că negrul, pur şi simplu, dansa pe ring, iar albul era bun doar în arta eschivelor. Asta până la runda nouă. Fiindcă de îndată ce gongul a bătut, a venit dreapta aceea nimicitoare. O lovitură imposibil de parat. Şi negrul n-a mai țopăit. Sărea sacadat pe ring. Încasa din plin. În repriza zece un upercut care i-a şters nasul cu dosul mănuşii, umplându-l de sânge, l-a pus la podea. Dar a avut puterea să se ridice şi să trimită o directă zdrobitoare... Apoi conversația s-a îndreptat spre emisiunea de varietăți. Mediocră. Nu mai rea ca altădată. Duelul unor puncte de vedere opuse între mezinul secretariatului literar (trup firav, privire leşinată, ins care nu şi-ar spurca gura cu vorbele numind părțile ruşinoase ale

trupului, vieții, teatrului) şi şef (scund, rotund, cu nasul vinețiu călărit de ochelari, ființă circulând cu fereală între oprelişti şi obligații). Unul susține că vina o poartă clientela inferioară şi țintele mărginaşe ale sarcasmului. Celălalt acuză carența imaginației. Se ajunge la un acord: totuşi amuză; publicul antropofag, stirpea pentru care totul e comic; umorul, un picior în fund care te împinge înainte; există şi un câştig: te aşezi în fața televizorului cu un cap doldora şi te desparți de ecran cu un cap gol. Alte subiecte dumicate: reapariția unor boli, concediul la mare şi aglomerația pe nisipul plăjilor, țigările „Snagov" sunt mai proaste decât „Mărăşeşti" („ăsta-i adevărul"), până şi cabiniera şi-a cumpărat maşină. Se trece pe urmă, la nemaipomenit. Ce i-a dat prin minte unui actor. Întâmplarea aparținea enormului. Şi mie mi se părea de necrezut pentru o ființă cu structura nervoasă din cale-afară de fină. Sau tocmai aici e o explicație. Trebuia să ia parte la o înmormântare şi a căutat flori în tot oraşul. N-a găsit. Dar nici cu mâna goală, pentru că, orişicât, cultul funerar... Exasperat, s-a prezentat la ceremonia de adio cu o cutie de bomboane. În fond, reflectez, un transfer de dulciuri dintr-o lume în alta, aprovizionarea mortului pentru „dincolo", unde n-ai cum să ştii ce găseşte în primele zile.

Dimi, care cunoştea pățania, a surâs şi şi-a văzut de treabă. Strângea nume, țări şi cifre pentru o statistică. Îl încălțaseră să contabilizeze, într-o situație centralizată, ce jucaseră teatrele din țară în ultimii douăzeci de ani. Criteriul îl constituia data şi locul naşterii dramaturgului pe glob. Urma să identifice suma globală şi afluenții ei unei Semnificații. Alaltăieri istoria făurise geografia, ieri geografia istoria, astăzi valorile culturii de pretutindeni şi de oricând conlucrau pe aceeaşi scenă. Muncea cu sârg, fără a fi totuşi înaripat de spiritul sublim al misiunii.

Am încercat să mă concentrez, călăuzindu-mi condeiul spre o destinație certă. Dar gândurile o luau într-o parte şi condeiul în alta, ceea ce determina ca frazele să mă privească saşiu. Într-un târziu am corectat strabismul.

Acum plecam şi mă întorceam pe pagină fără să stau o clipă. Desigur, multe fraze turuiau în vid, iar altele se mulțumeau să contacteze gânduri risipite ca paiele într-o furtună. Dar ştiam că ulterior voi îmbunătăți textul. Important era că aveam ce să ameliorez. Pentru mine muțenia nu-i calitatea înțelepciunii. Prefer riscurile cuvântului. Nu poți să iei act de tine prin tăcere. Trebuie să vorbesc pe pagină pentru a mă auzi. După ce-am terminat de scris, sfârşitul devine început, oferind o şansă cronologiei. Care, în orice caz, clarifică. De aceea am socotit c-am alimentat calendarul şi, chiar dând pe jumătate greş, câştigasem ceva. Am împăturit foile şi le-am pus în portvizit. Mulțumirea din mine a ieşit la lumină pentru a pluti un pic şi asupra colegilor mei. Mezinul dădea față cu o piesă şi, deşi se vedea că lectura e instrumentul datoriei, ținea piept. Uneori ridica degetul mic într-o opoziție sclifosită, dar nu accepta decât sensul unic al înaintării ofensive în pagini. Când privirea i se văruia cu oboselile luptei, îşi aprindea o țigară şi starea termică a moralului său cunoştea un reviriment. Şeful, suspicios, la pândă, încordat ca un arc, corecta şpalturile programului de sală. Cumpănea precaut fiecare frază, îi inspecta spiritul şi literele, ținând seama de canoanele limpezimii de cuget şi înlăturând ipotezele de insecuritate, aşa ca spectatorul să priceapă ceea ce era de priceput în reprezentație. Dimi sfârşise de adunat şi completa invitațiile pentru premieră după pravilele protocolului, fără a numi însă şi ziua ei. Urma să se fixeze după vizionare. Încăperea se scălda în baia de aur a amiezei. Tocmai apreciam tainic urma lăsată în aer de strădaniile noastre înfrățite, când prin uşa biroului au început să intre şi să iasă scenograful, regizorul de culise, actori, jurisconsultul teatrului. Cei mai mulți solicitau locuri pentru seara de gală. Nu pentru ei. Pentru mecanicul auto, doctor, gestionarul de la „Alimentara“, librarul care le punea deoparte cărți. De fapt, interpreții foloseau prilejul ca să afle cum sunt în noul spectacol. Secretariatul literar constituia întâiul lor public. Şi deoarece „ăştia tot taie frunză la câini”, iar ei, actorii, îi poartă pe umeri, barem să le spună „cum

sunt". Până şi un compliment de mântuială ori nesincer însemna ceva. O dovadă, un ecou că fiinţează. „Chiar dacă tot ce mi-au spus nu-i adevărat, cum de altfel mă tem, am să cred totuşi, fiindcă altminteri nu pot să joc." Sau: „Fireşte că mint de-ngheaţă apele, însă important e ceea ce declară, nu ceea ce cred". Ori: „Am să desluşesc eu dacă mi-a ieşit sau nu rolul după gradul de entuziasm în elogiu." Puţini rezistau ispitei de a călca, în preajma premierei, pragul secretariatului literar. Numai cei al căror orgoliu nu consimţea să se târguiască defel cu părerea pe care o aveau despre sine. Şi cei care-şi spuneau: „Nu mi-ar folosi la nimic să aflu, oricum e cu neputinţă să dau îndărăt, sunt silit să apar în faţa spectatorilor". Nelinişţita febrilitate a interpretului e câteodată caricaturală şi totdeauna impresionantă. Creator, victimă şi supravieţuitor pe scenă a zeci de iubiri, omoruri, slugărnicii, sfidări, izbăviri împrăştiate şi risipite de-a lungul carierei, păstrând în amintire cicatricea unor împrejurări şi destine, el se reinventă. Uimit, mândru, rugător, imperativ, într-un rol pe care-l strânge ca un cleşte şi în care încape viaţa lui.

Pe la orele trei m-am dus la frizer. De pomană. Domnul Sergiu mi-a explicat că pe scaunul său se află ambasadorul Indiei, îi aşteaptă pe cel al Portugaliei şi pe cel al Japoniei, iar abia pe la cinci îmi poate oferi un „culoar" între consulul ghanez şi cel argentinian. „Azi fac turul lumii." I-am urat succes în via sa activitate diplomatică şi... „rămâne pentru ora cinci". Domnul Sergiu nu „se dă mare". E într-adevăr foarte apreciat de clientela naţională şi internaţională de la „Athenée Palace". Iar eu nu-mi pun capul sub altă pereche de foarfeci. Semănând cu Sir Lawrence Olivier, dar mai distins, domnul Sergiu e o parte din inviolabila moştenire a tatei. Mă tunde de când eram copil, iar el, înainte de a fi trei luni locţiitorul politic al unui vas din marina noastră comercială, lucra la o frizerie pe strada Traian.

Am mâncat la braseria hotelului un excelent muşchi de vacă şi o tartă cu portocale. Apoi m-am aşezat pe o bancă în scuarul din faţa Ateneului. Mi-am ales un loc umbrit, îmi

plăcea să privesc animația străzii în bătaia luminii incendiare. Nici nu ştiu cum a trecut timpul. Ştiu doar că totul părea orbitor de alb.

— Ca de obicei? m-a întrebat domnul Sergiu.

— Desigur.

— Credeam că ea vă doreşte altfel.

Acest schimb de replici e, în relațiile dintre noi, un ritual. Invocă o fidelitate nealterată de ani. Bunul mers al lucrurilor în Univers. E, de asemeni, o garanție că oamenii cu faimă se vor aşeza şi de-aci înainte pe scaunul său. Şi evident că faima nu-l va părăsi pe cel pe care-l serveşte. Ține foarte mult la prestigiul lor. În sertarele unde se rânduiese brice, loțiuni capilare, uscătoare, colonii, se află şi un vraf de fotografii. I le-au dăruit regizori, scriitori, actori. Poartă pe ele dedicații cum nu se poate mai măgulitoare. Au în ochii săi o valoare afectivă. Sunt, indirect, atestatul propriei lui celebrități. Deseori discutăm despre spectacole. Niciodată prea îndelung. Doar pentru satisfacția de-a ne afla reciproc părerile. Niciunul din noi nu e limbut. Evident, formula magică precedând tunsoarea are şi un rost practic. Şi el e un artist. Înainte de a concepe o operă trebuie să-şi clarifice țelurile şi să-şi potrivească mijloacele. E, apoi, obligat să țină pasul cu biografiile reputate. În desfăşurarea lor sunt răscruci. Uneori, un chip saturat de el însuşi şi de evoluția naturală a vieții se hotărăşte să înceapă totul pe alte baze. Ori, sub aripa neagră a unei cumplite deziluzii, îşi impune singur penitența de a-şi trăi restul zilelor chilug şi într-o stare de umilință totală. Sau, în filmul pe care-l pregăteşte, trebuie să expună un cap avântat în romantismul vremurilor de altădată. Alteori, în toamna existenței, când părul se subțiază şi se răreşte, o pasiune pentru o fată tânără dă năvală şi bărbatul îşi părăseşte casa, nevasta şi înfățişarea, deşi n-are nicio îndoială că proaspăta iubire nu poate fi mai durabilă decât vechiul adevăr. „Ca de obicei?“ e deci şi un fel de examinare orală a sorții mele.

— Săptămâna trecută, m-a anunțat, l-am tuns, pe domnul Alex.

— M-am văzut ieri cu el, dar nu mi-a spus.

— Joacă, nu-i aşa, într-un spectacol nou?

— Da, am încuviințat.

— Sper să aibă succes.

— Şi eu.

După o lungă tăcere, domnul Sergiu a reluat, stânjenit şi ceremonios:

— Dacă nu vă deranjează, reamintiți-i, vă rog, că mi-a promis o invitație.

— N-am să uit.

— Ştiți, mă dau în vânt după teatru. Am fost să văd până şi spectacolul noii promoții de absolvenți ai Institutului.

Am ciulit urechile. Pe un ton neutral:

— Se pare că s-au ivit noi talente.

— Da, mai ales un băiat. Îl cheamă Cristian Martin. Merită să-l cunoaşteți.

— Cum arată?

Domnul Sergiu a clătinat din cap admirativ.

— Foarte chipeş. De multă vreme n-a mai apărut pe scenă un tânăr atât de frumos. Şi nu-i numai frumos. E şi dăruit. Nu-i doar opinia mea.

— Fără discuție.

Domnul Sergiu se arată încântat.

— Am ținut să vă consult, fiindcă atât eu cât şi soția mea suntem profani. Dar, uite, nu ne-am înşelat.

După ce-am plătit, i-am strâns mâna. Domnul Sergiu a scos un pachet de Kent. Observasem când i-l dăruise consulul ghanez. Observasem şi distincția cu care, înainte de a-şi aprinde o țigară, îi oferise una diplomatului. Şi eu am beneficiat de aceeaşi atenție. Nu cred ca refuzul meu să-l fi mâhnit mai mult decât al predecesorului.

Mi-am interzis să asociez ulcerul pe care-l trata Irina cu noua vocație a scenei. M-a supărat puțin doar faptul că şi ea şi domnul Sergiu definiseră tânărul în acelaşi fel: „foarte chipeşi. Nu de alta, dar nu-mi plac generalizările. Spiritului critic nu-i priesc. El preferă nuanțele şi distincțiile, care încep cu vocabularul. Pripite ori nu, generalizările reduc

adevărul la o expresie comună. Sau sporesc una din trăsăturile realității, compensând prin proporții sărăcia elementelor ce-o alcătuiesc. Şi trecând peste o sumedenie de aspecte fragile, pieritoare, nesigure. Cam asta îmi spuneam, decis să nu mă gândesc la Irina şi să nu reintru în ciclul dorului şi al înțelepciunii, şi unde nu există o ultimă întrebare, şi un ultim răspuns. Deocamdată aveam un obiectiv. Trebuia să trec pe acasă, să iau cadoul pentru mama şi apoi să mă duc la ea. A o îmbrățişa pe cea care te-a născut, după o despărțire, e un țel oarecare? N-o ia el înaintea tuturora?

Mama m-a primit mai afectuoasă ca oricând. Bineînțeles, se coafase, se fardase şi se parfumase. Mă repet fiindcă şi mama se repetă. Arăta excelent.

— Nici nu se vede că ai trei dinți noi.

— Da, a lucrat foarte bine. Stai jos.

— Uite-te mai întâi ce ți-am adus.

A desfăcut pachetul nerăbdătoare ca un copil. Ochii căprui îi străluceau. După ce a admirat țesătura în care se dispersau ecourile ruginite ale verdelui, mai corect palidele lui amintiri, a alergat dincolo, în dormitor, să vadă, în fața oglinzii, cum îi vine. În timp ce mă întreba câți metri are cuponul, şi-a lipit fața de unduirea mătăsii. Un gest trădând dorința de-a se sprijini de cineva, de ceva. Adus la lumină de memoria adâncă a feminității.

— Dă-mi voie să te mai sărut o dată.

— Păi eu ce-aştept! Ai primit misiva mea?

— Alaltăieri. Ce să zic, te-ai omorât scriind.

— Patru pagini.

— Cu rânduri rare.

— Esențialul.

— Haida de, parcă ne-am cunoaşte de azi. Filele n-aveau nicio ştersătură. Spune drept, n-ai redactat altele mai întâi?

— Ce-ți trece prin minte?

— Că minți. Dar n-are importanță. Povesteşte. Mor s-aud. Vrei o felie de tort?

— Nu. Ascultă. La început apare el.

— Ce-i asta?

— Nu te zori. Aşa debutează filmul lui Leni Riefenstahl.

— N-a murit?

— Poate da, poate nu. În orice caz, când avea şaptezeci de ani, Leni Riefensthal era corespondentul special al lui „Sunday Times" la München. Cu prilejul jocurilor olimpice din 1972. Şi deci el apare din cer cu avionul, iar muzica intonează blândeţea, calmul, misterul minunat. Ăla care naşte adoraţia mistică. De altfel aşa îl şi întîmpină pe Hitler congresul nazist din 1934. Ca pe trimisul plenipotenţiar al Providenţei. Pe urmă, trece în revistă batalioanele de asalt S.S. Cămăşile brune stau smirnă, niciunul nu clinteşte, fericiţi că ei, superiorii, sunt totuşi inferiori în faţa lui, în timp ce mulţimea în extaz scandează: *Sieg! Heil!*

— Ai văzut tu filmul?

— Nu. Dar mi l-a povestit tata. Se chema „Triumful voinţei".

— Şi ţi-a căzut cu tronc?! Nu-mi place când o faci pe prostul. Mie să-mi povesteşti ce-ai văzut cu ochii tăi. În primul rând cum arăta Berlinul anul ăsta.

Mi s-a părut că durează interminabil până să-mi găsesc cuvintele. Într-un târziu i-am descris mamei ceea ce era neschimbat în străzile largi cu arborii înfloriţi şi mărginite de case înalte, majoritatea construite după război, cu arhitectura diferenţiată, un oraş primitor şi foarte animat, dar infinit mai puţin primejdios decât alte metropole. Iar în vremea asta amintirea mea a devenit o cazarmă plină de fantome încăpăţânate. Auzeam cizmele SS-iştilor mărşăluind în pas de gâscă, ritmul sacadat, orb, sălbatic al convingerii lor că vor fi judecaţi doar după crimele pe care n-au avut răgazul ori îndrăzneala să le comită. Imaginea îmi apărea tare îndepărtată, dar şi atât de apropiată de parcă scena se petrecea acum şi aievea înlăuntrul meu.

— Şi ce se poartă?

— Noroc că mi-am amintit. Am cumpărat pentru tine ultimul număr din „Burda".

— Mi-l aduci sâmbătă. Dar o revistă de modă e altceva. Eu

vreau să aflu din gura ta.

— Blezere şi pantaloni. Chiar femeile mai în vârstă. Fustele trec de genunchi, Predomină albul, dar şi alte culori.

În minte mi s-a ivit silueta de adolescentă a secretarei „Întâlnirilor", o brunetă cu trăsături delicate şi care părea o elevă sfioasă. De astă dată o înveşmântasem în negrul doliului. În viziunea mea încremenise desculță, lângă ruinele fumegânde ale unei case, martor înmărmurit şi neputincios al războiului. O clipă era ca şi cum ar fi uitat de sine, pentru ca pe urmă să izbucnească într-un plâns convulsiv de parcă şi-ar fi imputat cu disperare că nu suferă îndeajuns.

— Dacă-ți închipui că în Occident lumea e grozav de preocupată de ce pune pe ea, te înşeli. Află că asta-i doar grija celor abia procopsiți. Avuții, sau în orice caz mulți dintre ei, consideră de bun-gust să arboreze indiferența pentru ce îmbracă.

— M-am lămurit. Mare lucru n-ai avut ocazia să vezi. Una-s mediile artistice, cărora le place să scuipe împotriva vântului... Dar spectacolele?

— Clasici şi iar clasici. Teatrul investeşte în valori sigure. A revenit interesul pentru treaba solidă, temeinică, verificată. Şi, apoi, la ora închiderii se face totdeauna bilanțul.

Evident, existau multe alte explicații ale preferinței tuturor scenelor lumii pentru operele vestite. Pasionant era tocmai complotul întins şi felurit al cauzelor. Însă n-avea rost să prăpădesc puținele ceasuri petrecute cu mama desluşind încrengătura motivațiilor. Dealtminteri, de resurecția masivă a clasicilor mă ocupam în lucrarea pe care o scriam. Şi, ca de obicei, înainte de a pleca la tipar, i-o voi da s-o citească.

— Câteodată, am continuat, spectacolele, sunt excelente. Dar am asistat şi la cele plicticoase ori grosolane. Am fost de pildă la „Medeea", unde Iason semăna leit cu Hitler. Doar mustața îi lipsea. La un moment dat, uşile sălii s-au deschis şi, ținuți bineînțeles în lesă, au intrat dobermanii lagărelor de exterminare. Găselnița regizorului – destul de sugestivă.

Pe cuvântul meu că da, chiar foarte sugestivă.

— La ce te gândeşti?

— Că trecutul, un anume trecut, are tendința să-şi fixeze tâlcurile în imagini tip Standard. Luate din garderoba convenționalului. Iar două-trei amănunte obsesive instalează în conştiința noastră un întreg tablou.

Am tăcut. Îmi spuneam că aceste imagini sărace dezvăiuie de fapt legile individualității. Raporturile dintre inteligență şi memorie. Că într-un mediu care uniformizează ideile, sentimentele şi atitudinile amintirea retrogradează într-o stare larvară. Întrucât activitatea memoriei are nevoie de asistența nestânjenită a personalității, îndată ce câmpul percepțiilor se îngustează, conform unui tipar, totul se dereglează în noi. Nu mai e posibilă multiplicitatea de chemări şi răspunsuri, iar circuitele asociațiilor se restrâng şi se blochează, poticnindu-se pe acelaşi segment al calvarului şi netrecând de rudimentul unei senzații traumatizante.

— Cu oameni interesanți ai stat de vorbă?

— M-am reîntâlnit cu unii pe care-i cunoşteam. Mi s-au părut tare neliniştiți.

— Terorismul? Criza economică?

— Planeta.

— Ai venit să-mi faci un rezumat?

— Dimpotrivă. Redau lucrurile în mărime naturală.

— Atunci ține-te de mărunțişuri.

I-am zâmbit fiindcă mi-am dat o dată mai mult seama că am o mamă „pe cinste”.

— Adevărul e că nu-s atât de îngrijorați de prezent cât de perspective.

— Asta fiindcă ai tu o specialitate: dintr-o mie de intelectuali îl miroşi imediat pe cel mai îmbătrânit în jale.

— Din bunătate. Sunt bun, mamă.

— Vreun interviu ai dat?

— Am.

— Ce naiba, trebuie să-ți scot fiecare cuvânt cu cleştele?! Şi cum a fost?

— Tehnicianul s-a arătat încântat: „Aveți o voce atât de melodioasă”. Pe scurt, ar fi putut să iasă şi mai prost.

— Normal, tu ce-ai să spui?! Se putea altfel?

Această propoziție a fost prima dintr-o lungă tiradă, ideea, pentru amândoi deloc nouă, era că sunt o fire nenorocită, că nu ştiu ce-i mulțumirea şi mă tem de orice satisfacție, ca şi cum ar fi nemeritată şi întâmplătoare, ceea ce-i un soi de sinucidere mintală, că până şi bucuriile de care am parte mi se par searbede, fiindcă probabil consider că intensitatea e numai şi numai calitatea suferinței, că orice om cu scaun la cap, chiar dacă n-ar fi tras foloase sociale de pe urma talentului său, ar fi încercat barem să nu se subestimeze, că într-un lucru atât de extraordinar cum e creația o părere proastă despre tine, sau în orice caz una care-ți micşorează adevărata valoare, trage după sine îndoiala, iar nesiguranța diminuează vigoarea şi originalitatea cercetărilor ştiințifice, operelor de artă sau a sintezelor teoretice, unde e atât de important să ai curajul şi mândria de a fi tu însuți, ori „aici ai s-ajungi, ține minte, asta-i cea mai urâtă farsă a caracterului tău pe deasupra, încăpățânat ca un catâr şi strâmbând din nas la orice”.

Am ascultat-o încercând să nu-i dau dreptate. Dar mi-e teamă c-a descoperit în ochii mei aprobarea. Din păcate însă mama ar fi dorit să citească şi energica decizie de a fi la înălțimea cerințelor. Cât am stat împreună n-a adus nici un moment vorba de Irina. Aşa c-am acceptat aproape cu recunoştință sâcâitoarea insistență a avertismentului mereu reluat şi dezvoltat, spunându-mi: slavă Domnului, asta e tot, cel puțin a intuit ceea ce astăzi n-aş fi putut să îndur.

Miercuri m-am dus să-l văd pe Alex. Repetiția a început cu un ceas mai târziu. Parada costumelor se prelungise peste timpul fixat. Actorii defilau rând pe rând prin fața regizorului, scenografului şi croitorilor. Unii treceau de două sau de trei ori, după numărul hainelor pe care le purtau în piesă. Protagonistul a apărut bunăoară o dată în uniforma de gală cu medalii de aur, a doua oară în alta de lucru, iar a treia oară şi-a schimbat doar tunica, înlocuind-o cu una prin

care se vedeau găurile afumate ale celor patru gloanțe trase în plin şi de aproape. Pe urmă actorii rămâneau în colțurile scenei. Sau coborau în sală. Fețe mohorâte, aprinse, obosite. Cu o zi înainte mulți interpreți jucaseră în deplasare. Cele două spectacole, la cinci şi la opt, îi istoviseră. Fiecare, un pachet de nervi. Din te miri ce un incendiu putea izbucni în minutele acelea când se aflau pe un teritoriu incert şi vărgat, unde curgea un timp inexistent. Ecoul cumplit şi izbăvitor al mâniei aştepta exasperat cel mai neînsemnat pretext. Deocamdată, în răstimpul ca de moarte, un murmur învălmăşit. Împotriva directorului administrativ: „Vrea să ia primă pe munca noastră, până şi înaintea premierei ne mână pe toți coclaurii, lui puțin îi pasă, bani să intre, el să se evidențieze“. Împotriva scenografului: „Spune şi tu ce costume a desenat, cântăresc o tonă, iar în al meu arăt ca o butie, deşi mă strânge de-mi ies ochii“. Pentru mine nu era nimic inedit ori ciudat. Mi-am luat aerul unuia absorbit de alte belele, infinit mai elevate. M-am prefăcut că nu observ gâfâiala nesiguranței, aproximațiile şi ifosele noii identități, pânda şi anxietatea ivite din adâncul măruntaielor şi puse pe harță. Trei rânduri mai în față, lângă o actriță a cărei rochie umflată de cercurile de sârmă oțetită ale malacovului abia încăpea pe scaun şi printre câțiva figuranți care înfățişau în spectacol tribul canibal al curtenilor, se afla Alex. Chipul, scăldat în palori fierbinți, cu privirea taciturnă în orbitele mari, jinduia după lumea-mamă a scenei. Încercă să-mi zâmbească, dar ce ieşi numai a zâmbet nu semăna. În spectacolul în care Alex juca rolul unui om mai curând crud decât drept, mai degrabă înfricoşător decât respectabil, călăuzit de-o ambiție rece şi nemiloasă, artistul s-a dovedit foarte bun. A fost admirabil mai cu seamă în scena când, în delirul febrei, crede că brațul mutilat îi e teafăr şi îl doare cumplit celălalt, cel nevătămat. L-am felicitat din toată inima. Mi-a surâs destins şi recunoscător, cu un obraz pe care sarea transpirației şerpuia, săpând dungi albe în galben-rozul grimei. Ochii scormoneau după adevărul ascuns în spatele adevărului pe care i-l spusesem. Şi pentru

ceilalți interpreți am găsit cuvinte elogioase. Le meritau, solicitându-le cu expresia aceea de aşteptare avidă şi deznădăjduită care în teatru uşurează binecuvântat ipocrizia. Am avut noroc că autorul piesei, o dramă istorică tare plicticoasă, nu era de față. Ar fi trebuit să-i comunic un entuziasm care numai din pudoare alege zgârcenia aprecierii. Imediat după repetiție s-a petrecut un incident neplăcut. Una din actrițe, care primise în dar un splendid fular „Cristian Dior", l-a găsit mânjit cu unsoare. Bănuind că autoarea infamiei e colega de cabină şi profitând de un moment de neatenție, i-a ascuns placa dentară. Lacrimi, urlete, implorări. Întreg ansamblul, indignat şi în emoții, „O poveste lugubră şi hilariantă de nefericire, invidie şi răzbunare", aşa a intitulat-o cu umor Dimi. Scandalul s-a resorbit în două ore.

După-amiază am rescris articolul despre „Întâlniri". Eram mulțumit că reuşeam să mă sustrag riscurilor unei confruntări, fie şi telefonice, cu Irina. Chibzuind, ajunsesem la concluzia că, deocamdată, tot ce aveam mai bun de făcut era să amân o întâlnire. Mi-era teamă că, spre deosebire de Corneille sau Racine, nu voi putea delimita forța sentimentului de cultul rațiunii. Că exista primejdia ca unul să-l ia pe celălalt drept alibi. Dealtminteri. Nu cred că reprezintă două entități total separate. Uneori ideile sunt forma sublimată, limpezită şi transcrisă cu argumentele logicii a unor simțăminte. Ori interese. De aceea câteodată strig ideilor: „Jos masca".

În zilele următoare în teatru a domnit oarecare agitație, cum se întâmplă înaintea unei premiere. Nu erau însă o piesă şi un spectacol care să pună la încercare principiile şi receptivitatea comisiei de vizionare. Adevărul şi binele se aflau mai presus de orice îndoială. Cum atât de grăitor s-a exprimat directorul nostru: „Nici textul, nici reprezentația nu ridică probleme. Membrii comisiei au ratificat diagnosticul. Am fost lăudați pentru că atât piesa istorică cât şi montarea se situează „în orizontul contemporaneității", încredințarea că totul e în regulă a eliberat o parte din

energia nervoasă a interpreților. Ceea ce a însemnat pentru ei o teribilă bătaie de cap. Aşa c-au venit la secretariatul literar să scape de ea. Aici au izbucnit pentru un motiv sau altul. Ori, dimpotrivă, ne-au fermecat cu o conversație cât se poate de plăcută. Am impresia că tensiunea muncii lor, foarte deosebită de celelalte, îi predispune din când în când să-şi etaleze personalitatea. Firesc. Cea mai mare parte a timpului sunt siliți să rostească gânduri care nu le aparțin. Pe care „şi le bagă în gură". Sentimente pe care nu le încearcă. Determinați să urmeze întocmai, indicațiile regizorului. Câți paşi până îşi spun replica. Cum să țină mâna în scena cutare. Ce unghi să măsoare înclinația capului. De fapt, spațiul de manevră al improvizației şi al spontaneității e riguros delimitat. Pe scurt, nu numai locul lor în piesă e inamovibil, orizontul măsurat, funcția strictă, dar legea teatrului îi constrânge să-şi modeleze făptura în fiecare fracțiune de secundă, însuşindu-şi comportamentele personajului. Asta implică, desigur, efortul, colaborarea, stimulul resurselor de creație ale personalității, însă exercită totodată o acțiune strivitoare. Apoi exercițiul de a înlocui adevărul cu plauzibilul, realitatea cu însemnele aparenței ei, arta de a mima crezuri şi simțăminte – îi împinge să pună sub semnul întrebării autenticitatea multor trăiri. De aici, îndoiala terorizantă că omul, înainte de a fi captura nimicului, e opera dresajului. Evident, exagerez. Socot totuşi că nevoia actorului de a-şi manifesta exploziv sau cuceritor, dar neîngrădit, individualitatea nu-i fără legătură cu distincta lui condiție. Unde mai tot ce nu-i interzis e obligatoriu.

Aşadar, pentru mine, zilele au trecut una după alta, repetând ceasurile cunoscute anterior: insomnie, programul de înviorare fizică, întâlnirea cu manuscrisul, orele în care promisiunile îmi fac semn pe pagină pentru a se retrage, în fine se țin de cuvânt, prânzurile când ici când colo, toropeala amiezii, tăişul sângerat al asfințitului cu umbra alungindu-se în întuneric, înfrățirea cu o carte, forfota nedesluşită a nopții trădării prin toate fisurile ei cusăturile

vidului. Şi aşa mai departe. Vineri seara, coborând să văd dacă poştaşul n-a adus ziarul, am dat peste o scrisoare de la Cambridge. Bănuiam că-i o copie a invitației de a fi inclus în volumul IV din *Who's Who*-ul intelectualilor, fiindcă nu catadicsisem să răspund celei dintâi. Nu. De astă dată mi se făcea onoarea de a fi inclus – fără a mi se percepe vreo taxă – într-un soi de anuar. Se intitula „Oameni realizați". Am apreciat cum se cuvine umorul britanic. Şi am fost, din instinct, solidar cu ceilalți 37000 de „oameni realizați. Eu, de bine de rău, mă mai descurcam cu împlinirile destinului, dar ei, săracii... M-a pufnit râsul. Şi aşa am verificat valabilitatea teoriei filosofului englez Hobbes, care definea umorul: surprinzătoarea recunoaştere a superiorității noastre în comparație cu infirmitatea altora. Pe la orele nouă, puțin după ce vorbisem la telefon cu Mauriciu, am auzit soneria. Am deschis uşa şi m-am trezit în brațe cu Irina.

— Eşti un măgar. Să nu dai un semn!? Când te-ai întors?

— Duminica trecută.

— Ia uite-te puțin la mine... Da, te-ai bronzat.

Irina era afurisit de atrăgătoare. Purta o bluză fără mâneci de culoarea oului de rață şi o fustă maro. Părul auriu, lung şi-l prinsese cu o agrafă la spate. O şcolăriță cuminte şi tare ascultătoare. Am simțit că mi se pune un nod în gât când i-am spus:

— Intri sau vrei să ne petrecem restul serii în vestibul?

— Credeam că nu eşti singur.

— Bineînțeles că nu sunt singur. Sunt cu tine. Hai în casă.

S-a aşezat pe fotoliu. Am constatat că arăta întocmai ca în visele mele. Chiar dacă n-am ştiut-o din totdeauna, o ştiam acum. M-a întrebat:

— Şi de când am venit?

— Păi ce, ai plecat vreodată? Sau uiți că eu sunt cel care a fost la Berlin!

— Nu uit deloc. Ai primit scrisorile mele? Pe toate patru?

— Da. Şi m-am bucurat foarte mult.

— De-aia tu n-ai scris decât una? Ei, hai s-o lăsăm, e prea

trist subiectul ăsta.

— Nu pari prea amărâtă.

— Fiindcă amărâtă nu ți-aş mai plăcea şi nu te-ai mai ține mereu după coada mea.

— Ceea ce nu-i deloc demn.

— Ba nu. Aici n-ai dreptate. Şi află că eşti nepoliticos amintindu-mi... În orice caz, sunt aici şi n-ai ce face. Trebuie să te împaci cu situația.

— Situația e tare frumoasă,

— Ai mai dres-o. Dar ceva de băut nu-mi oferi?

— Numai dacă-ți vine bine rochia pe care ți-am adus-o. Totul trebuie să aibă un temei.

— Ce stai? Adă rochia.

Când a văzut-o, s-a îmbujorat. O clipă a contemplat-o ca pe-un miraj. Apoi, dorința febrilă de-a o încerca s-a luat la harță cu alta, care putea să-mi apară drept o provocare. Înfruntarea a fost scurtă. A reîmpachetat rochia cu infinite precauții.

— Tot e bună la ceva şi estetica, a murmurat Irina. Educă gustul.

— Sunt încântat că-l apreciezi.

— Multe apreciez eu la tine, adăugă Irina, şi-şi schimbă poziția ca să stea mai comod în fotoliu. Şi ştii bine că nu mint.

Într-adevăr, nu m-a mințit niciodată. Am destule să-i reproşez, dar nu şi neloialitatea.

— Mai vrei o vodcă?

— Nu. Vreau să ştiu de ce te-ai întors mai devreme.

— Pot să-ți propun o mie de motive.

— În afară de cel real.

— Da. Şi asta pentru că îl cunoşti.

— Şi uite-aşa, dintr-o dată, parcă toate s-au limpezit.

— Nu cred că-ți spun o mare noutate, dar fiecare rămânem ceea ce suntem. Iar eu unul, de exemplu, sunt un om realizat. Mi-au declarat-o cei din Cambridge. Negru pe alb.

Am sorbit din pahar şi i-am povestit tărăşenia. Probabil

însă că n-am istorisit-o cum trebuia, fiindcă n-a zâmbit defel. Dimpotrivă. S-a încruntat.

— Prea le iei uşor.

— Adică?

— Ceea ce faci cu tine, a început Irina pe-un ton grav, nu e-o treabă cinstită. Dacă mai era vreo îndoială, ultima ta scrisoare a risipit-o.

— Te pomeneşti, am glumit eu, c-ai dreptate.

— Bineînțeles că am, a ripostat ea cu o inflexiune şi mai gravă în glas.

— Atunci sunt vinovat.

— La tine e pur şi simplu o desfătare să te acuzi.

— Poate oi fi având de ce să nu mă iert.

— Poate. Trebuie să fie o cauză pentru care-ți micşorezi meritele şi ți-e lehamite de orice, şi în primul rând de tine. Dar care e, habar n-am. Mie îmi comunici doar concluzia. Mereu mai aspră. Sau la fel de aspră. Fireşte, nu susțin că n-ai nimic pe conştiință. Şi nici nu ți-am ascuns-o vreodată! Cred că nu de răsfățul meu te vaiți. Dar ce ți-am imputat eu e un fleac față de ceea ce-ți spui tu şi din care ai amabilitatea să mă informezi numai asupra concluziei. Înseamnă că ascunzi ceva. Ce ascunzi?

Am ridicat din umeri.

— Nu ştiu să-ți fi ascuns ceva.

— Nu mie. Ție ți-ascunzi ceva.

— Am impresia că mi-am mărturisit totul.

— Iluzie, dragul meu, iluzie.

— Pretinzi că nu-s sincer?

— Sincer, probabil. Dar nu neapărat şi lucid.

— Totuşi, nu cred că lipsa lucidității e păcatul meu cel mai mare. Sunt chiar un veteran al...

— Depinde, m-a întrerupt Irina, ce socoți că-i luciditatea. Pentru mine nu-i totuna cu severitatea dusă până la propria ta neînțelegere. Gândeşte-te puțin şi-ai să vezi că nu greşesc.

— Am şi început să reflectez.

— Ar fi bine s-o faci cu-adevărat. Numai că asta cere nițică osteneală. Ori cere...

Îmi imaginasem reîntâlnirea noastră altfel. Mă pregătisem să parez alte necazuri. Nu mă aşteptam să scoată la iveală o problemă atât de încâlcită. Aş fi preferat o înfruntare aprigă. Pe orice temă. Dar cu Irina nu-i niciodată după cum ai dori sau după cum îți închipui. S-a afundat în fotoliu şi de undeva de departe mi-a spus:

— Te-am distrat, nu-i aşa?

— Dacă privesc lucrurile în perspectivă, chiar grozav.

— Am ştiut că nimeni nu te va distra ca mine. Dar şi eu m-am înveselit.

Ultima ei propoziție vibra ca un reînnoit legământ. Şi ca o explicație: Nu vedeam însă de ce s-ar fi justificat, în fond e minunat să-ți spargi creierii ca să pricepi de ce un prieten se bagă singur în infern. Dar pesemne suntem creați ca să ne scuzăm ori de câte ori dăruim binele. Oricum, mă cam dăduse peste cap. Urmărise însă altceva? M-ar fi mirat. Şi nu cred că doar cea mai curată afecțiune o mânase. Şi afecțiunea. În fine. După o vreme, Irina a întrerupt tăcerea:

— Ia mai taci din gură.

— Bună idee, am încuviințat. Totdeauna mi se întâmplă când beau prea mult. Şi debitez doar prostii. Vrei să ne plimbăm puțin?

— Haide.

Când am ieşit pe uşa blocului, am dat nas în nas cu vecinul meu, pensionarul. Mi-a zâmbit complice. Şi de data asta „văzuse tot ce era de văzut”.

Era o seară tare plăcută, cu un cer indigo. Pe străzile pustii nu ne-am întâlnit cu mai nimeni. Am schimbat unul cu altul o sumedenie de gânduri. Până aproape de miezul nopții. Despre Mihai n-a venit vorba nicicum. Agreabilă, emoționantă amintire pe care timpul, derutat de perfecta armonie dintre mine şi Irina, şi-a permis s-o trezească din uitarea unde beneficia de dreptul ei excepțional la protecție şi scârbită toleranță. De fapt, ajunsesem să consider totul aparținând trecutului. Am condus-o pe Irina acasă. La despărțire ne-am sărutat cast pe obraz, oarecum înfiorat de prea îndoielnica ei vocație ecleziastică.

A doua zi, n-a fost chip să lucrez. Dimi completase invitațiile şi după ce le introdusese în plicuri, adunase în jurul lui patru garderobiere. Femeile aveau să le înmâneze destinatarilor. Numele şi funcția acestora erau însemnate cu majuscule. Din când în când o ultimă îndoială îl asalta pe Dimi. Atunci ne întreba dacă personalitatea mai deține acelaşi post în galaxia rotitoare a nomenclaturii. Secretarul literar conversa cu o actriță. Ea îi prezenta odată cu imperativul „folosirii judicioase a întregului potențial artistic“ mica ei odraslă. Copilul urla ca un viței înțărcat. Mama afişa o atitudine înalt principială. Îmi împărțeam atenția între sinceritatea primei vârste şi argumentele atât de raționale ale celei adulte. Din delicatețe, mezinul ştersese putina. S-a reîntors la vreme pentru a împărtăşi un entuziasm contagios cu decanul de ani al trupei. Da, piesa pe care voia s-o joace era mai actuală ca oricând. Personajul i se potrivea mănuşă. Firește, alții mai mari hotărăsc repertoriul. Ştiam că mezinul nici nu apucase să-şi arunce ochii asupra textului. Cred că şi bătrânul, om trecut prin ciur şi dârmon, ştia asta. Tot aşa cum ştia cât de puțin hotărăşte opinia interlocutorului său în angrenajul teatrului. Totuşi, actorul visa de-a-npicioarelea spectacolul apoteotic, gustând spaima fericită a înfăptuirii. Rolul era dorința neîmplinită a unei existențe, iluzie stoarsă până la os şi care-i lumina posomorâtul ultimelor stagiuni dintr-o carieră dispărând fără urmă. Am prețuit cum se cuvine energia cheltuită de bătrân pentru a se apăra de samavolnicia evidențelor.

După-amiază, la mama, nimic deosebit de semnalat. Manejul evenimentelor lumii, câinoşenia vieții, „totuşi mă mai văd cu unul cu altul“, erorile mele, „e o primăvară superbă”. Întrerupându-i monologul ca să beau un pahar cu apă, am descoperit în frigider, aproape neatinse, aceleaşi alimente ca şi luni. Mama le rânduise pe rafturi nu atât pentru valoarea lor nutritivă cât pentru seninul conştiinței mele. Când i-am reproşat trucul s-a înfuriat ca un copil prins cu mâța-n sac. „Pur şi simplu n-am poftă de mâncare.“

Duminică am fost vizitat fulger de Gigi. A debutat cu o autoironie: „Mă, dacă n-aş fi eu, nu ți-ar călca pragul picior de intelectual”. M-a măgulit apoi printr-o învinovățire: „Te dai la fund, fiindcă la tine atârnă prea greu elementul uman”. A constatat că vacanța îmi căzuse de-a curmezişul, dar e de înțeles, a auzit că am dat acolo peste „gunoiul ăla de Mihai” şi mi-a mulțumit pentru cureaua de crocodil: „Ție n-o să-ți vină niciodată mintea la cap?” La rândul său, mi-a făcut cadou un superb portvizit: „Ți-am dat o lecție bună? Barem îți place? Atunci aruncă jerpelitura ta.” L-am întrebat cum s-a descurcat cu ispititoarea şi opulenta doctoriță. „Care? Aia roşcată? Atunci zi bodaproste, e mai nesătulă decât țărâna.” Mi-a comunicat că, aureolat de onoare, se luptase zece nopți în numele bărbăției, dar o fi el făptură de curaj, de vrednicie şi de tăvăleală, însă nu şi lipsit de mila de sine, aşa că s-a desprins de „lipitoare” tocmai la timp ca să nu-l pălească sentimentul neîndeplinirii, uneltind astfel la propria lui pieire. Acum îşi monta bateriile seducției într-un alt avanpost al frumuseții feminine după care „ți-ar lăsa şi ție gura apă”. Venise în trecere şi pe zor întrucât ea îl aştepta. Am încercat să-l rețin mai ales că-mi pomenise de Irina. O întâlnise şi-i părea schimbată. Habar n-avea de ce, dar dacă țin nu-i mare lucru să afle. „Îi e şi ei al dracului de greu. Unde mai găseşte unul ca tine? Ori cine ştie de ce prostie se fereşte.” Am realizat că nu-i ajunsese la urechi nimic alarmant despre tânărul „foarte chipeş”. Însă cu uluitorul lui simț de observație, şi care când e vorba de mine nu-i numai al minții lui ascuțite dar şi al inimii, sesizase, în scurtul timp de expunere al unei indecizii şi frământări, sâmburele metamorfozei pe care o străbătea Irina.

Două ore mai târziu, întorcându-mă de la Mauriciu, am dat la „Grădinița“ peste cei patru actori pe care îi întâlnisem tot acolo într-o amiază la fel de fierbinte şi de deşartă. Tăifăsuiau în îmbulzeala restaurantului. Şi din nou mi-au făcut loc la masa lor. „Părintele“ mi-a oferit berea pe care tocmai o adusese ospătarul.

— Vă rog, nu-s zorit.

— Nici eu, i-am răspuns.

— Totuşi, a stăruit el. Abia am dat pe gât o halbă. Ce-aţi vrea să mâncaţi? Un şniţel?

— Nu v-aş recomanda, a intervenit chelnerul. Dar vă pot servi ochiuri cu şuncă. Sau caşcaval la capac. Şi cârnaţii-s proaspeţi.

— Atunci ochiuri cu şuncă, am hotărât.

Înalta faţă bisericească mi-a încuviinţat decizia, iar tânărul actor, care îmi dovedise un spirit ager şi cultivat, dar şi teama de a nu cădea în capcanele subtilităţii şi de aceea practica din când în când brigandajul nuanţelor ori stâlcea deliberat câte un cuvânt aşa ca să fie sigur că şi-a păstrat neştirbită forţa instinctelor vitale, m-a întreţinut cu o teorie despre folosul conversaţiei. Principiul de la care pornea era că orice gând împerecheat cu tăcerea e un soi de văduv care n-a fost niciodată mire. Pe de altă parte, nu ne putem educa mintea, dezmeticind-o în lumină, decât discutând. A vorbi înseamnă apoi a lua act de tine însuţi. Ceea ce pentru un interpret ameninţat să se rătăcească printre posturi şi impostură e foarte important. Dar nu numai pentru el. Fiindcă în secolul nostru presiunea ideilor altora, ale tuturora, doar ale tale nu, e atât de puternică încât a te lămuri ce crezi de fapt e aproape un act de creaţie. Şi nu-i defel adevărat că în ce priveşte inteligenţa ori clarviziunea, oamenii de rând sunt mai prejos decât cei ce hotărăsc soarta lumii. De asta şi-a dat seama studiind o piesă în care va juca la toamnă. E scrisă prin ’38 şi se petrece tot pe atunci. Or, ce a observat? Că fiinţe oarecare au avut o perspectivă exactă, pe când Daladier sau Chamberlain... împrejurarea că muritorii obişnuiţi nu-s la curent cu manevrele diplomaţiei şi n-au cum ţine cont de interesele bine ascunse ale unor mari puteri îi determină să judece sănătos. Oricât ar părea de ciudat, uite că ignoranţa e uneori baza unei cunoaşteri raţionale. Dealtminteri, fiindcă a atins acest subiect, istoria şi logica sunt două lucruri deosebite şi ele, asta se ştie, se întâlnesc destul de rar. „Nu-i o treabă fenomenabilă?“ A încheiat sorbindu-şi în silă berea cu o expresie care vroia să

arate limpede că inteligența nu obține nimic de valoare de pe urma folosirii ei intensive în cadrul unei discuții. Am simulat că nu deslușesc contradicția dintre prima şi ultima propoziție a teoriei sale şi am atacat ouăle cu şuncă.

În timp ce mâncam, „Părintele" mi-a istorisit o grămadă de pățanii hazlii. Printre altele şi aceea a actorului care venise la înmormântarea colegului său cu o cutie de bomboane.

— Nici nu ştiți ce om fermecător a fost dispărutul. De altfel, noi toți, a subliniat el cu o melanconcă ironie, suntem fermecători.

Taciturnul n-a fost însă de aceeaşi părere.

— Eu nu-s fermecător. Eu, pur şi simplu, nu sunt.

Era beat şi se uita țintă cu ochii lui verzi îngreunați de pleoape violete în golul universului. Preasfinția-sa a încercat să schimbe vorba.

— Cald al dracului. Ieri seara...

— E cald şi eu nu sunt, i-a tăiat-o „Taciturnul".

— Are dreptate, i-a ținut hangul cel ce dăruia oricând copia perfectă a surâsului. De data asta zâmbetul lui era colorat de înțelegere. Cronicarii nici măcar nu i-au pomenit numele. Ca şi cum n-ar fi fost pe scenă. Cine n-ar fi amărât?

— Eu. Pentru că dacă nu sunt e imposibil să simt ceva. Nu-i o idee deşteaptă?

— Categoric, i-a aprobat tânârul actor care-mi explicase adineaori că-i bine să reflectăm, însă veniturile gândirii înseamnă pagubă curată.

— Realitatea e că nimic nu mă poate atinge. Şi asta fiindcă nu exist. Dacă aş fi existat, ar fi trebuit să mă bat pentru un rol, să înghit umilințe, să tremur de spaimă, să mă chinui şi să aştept cu sufletul la gură ce scriu ziarele. Aşa...

— Pe mine unul m-ai convins.

— Da! Nu mă gândesc la niciuna din treburile care vă frământă pe voi şi nu-mi fac probleme. Habar n-aveți ce-i aia să nu-ți faci probleme.

— Hai, rosti blând „Părintele", nu mai bea şi o să-ți treacă.

— Bine, n-am să mai beau, deşi e o laşitate şi normal ar fi

să mă întreb „de ce?” Dar nenorocirea e că ştiu. Zi şi noapte ştiu. Mai ales noaptea ştiu.

Ca şi cum s-ar fi dezmeticit brusc, continuă cu o voce calmă, dar cu aceeaşi privire prea fixă:

— Şi toate vin de se leagă cu blestemata asta de obiectivitate. După mine unul nu. S-a născocit ceva mai rău decât obiectivitatea. Nimeni nu poate să-şi închipuie câte trag de pe urma ei. Slavă Domnului că-i imposibil să fim mereu obiectivi cu noi. Vorbesc prostii?

Actorul împietrit într-un zâmbet peren l-a bătut pe umeri.

— Da de unde, te ţii deajuns de bine. Dar dă-i voie şi „Părintelui”, să povestească întâmplarea de ieri seară.

Sfinţia-sa nu s-a lăsat rugat. Cu o smerenie plină de farmec şi mângâindu-şi barba mătăsoasă, mi-a relatat incidentul. În actul întâi, într-o scenă care avea loc la buza rampei, partenera abia sculată dintre pernele şi cearşafurile gălbui ale unei îndelungi suferinţe, trebuia să-i zvârle în faţă o scrisoare. Ea juca momentul cu pleoapele închise şi respirând aerul întunecat, înnăbuşitor al unei nopţi cu stelele încrâncenate. Ori, de emoţie, şi-a calculat greşit mişcarea, iar hârtia a căzut în sală. El însă nu şi-a pierdut cumpătul. Schimbându-şi brusc glasul, până atunci adumbrit de tristeţe, scorojit de şovăieli şi abia raspândind o lumină slabă şi vinovată, s-a adresat direct, ferm şi energic spectatoarei care ridicase fila şi încerca s-o citească: „Îngăduiţi-mi să vă atrag atenţia că scrisoarea mi-e adresată mie personal. Ar fi o indiscreţie... N-aveţi dreptul să vă amestecaţi în drama noastră.” După reprezentaţie, spectatoarea, vădit impresionată, îi trimisese o carte de vizită cu „sincere felicitări”.

— În concluzie, a constatat tânărul actor, ai mai zdrobit o inimă.

— I-a plăcut prezenţa mea de spirit. Atâta tot.

— Atâta tot, dar le sporeşti mereu numărul.

— Nu mi-am pus asta în cap.

— Totuşi un telefon presupun că ai să-i dai.

— Desigur. Dragostea de teatru trebuie întreţinută.

— Şi-ai să te întâlneşti cu ea, nu?

— N-ar fi exclus. Însă de aici mai departe începe necunoscutul.

— Cum arăta?

— Crezi c-am văzut ceva? Dar mi s-a părut că arăta bine.

— Atunci mă bucur pentru tine,

— E prea devreme.

— S-ar putea să nu iasă nimic.

— Pariez că...

Discuția s-a încins. Am înțeles că succesele amoroase ale „Părintelui“ erau unul din subiectele predilecte ale conversației lor. La temelia acestei preferințe se afla convingerea că minutul dintre un spectacol sau altul e ori prea scurt ori îngrozitor de lung şi oricum se cere trăit din plin, iar actul în sine conta mai puțin decât mulțumirea de a-l fi iscat din informul posibilităților nerealizate. Dar nu m-ar mira să fiu robul unei impresii greşite. Deoarece ascultându-i nu eram foarte atent. Brusc şi acut, îmi revenise în minte dimineața când luându-mi inima în dinți m-am decis să rup cu Irina.

Şi mai târziu, reîntors acasă, aceeaşi scenă am avut-o înaintea ochilor. De parcă aparatul de filmat amintiri se detracase. Proiecta mereu o unică imagine fotografiată din prim planul emoției. Ceea ce-i straniu e că pe măsură ce revedeam despărțirea noastră aveam senzația că asist la o întâmplare situată la jumătatea drumului dintre real şi imaginar. Era şi ceva precis conturat în lumina glacială a acelei zile desprinzându-se de ultimele anemice becuri ale nopții şi totodată ceva dintr-o ficțiune stătătoare inventată în depărtări trecute şi într-un anotimp abstract.

Realitatea e că o parte din mine fusese atunci de față ca protagonist, iar o alta ca spectator. Mai cu seamă când i-am spus că mi-e cu neputință să-mi petrec viața alături de o femeie pe care o mulțime de lucruri teribil de mărunte o fac fericită. Lucruri pe care niciun om cu mintea trează nu dă nici doi bani. „Şi deşi tu o ştii tot atât de bine ca şi mine, socoți că aşa-i înțelept şi alt drum nu-i.“ Spectatorului i se

părea că interpretul e departe de rol, stângaci. Neînsufleţit de respiraţia naturală a vieţii. Actorul, care avea gura iască, simţea că textul e rece şi pustiu şi n-are cum să-i dea cât de cât adevăr. „Pricep de ce ai ales o astfel de cale, dar ea nu duce nicăieri. Pentru că nu vei reuşi să te minţi la nesfârşit. Da, îţi admir ingeniozitatea şi darul de a-ţi înscena bucurii din orice. Însă cred că stacheta satisfacţiilor tale e prea coborâtă." Irina privind o clipă prin fereastra pecetluită în argintiu şi alb, iar ţevile fierbinţi ale caloriferului răspândind o povaţă de somn. „Performanţele pe care le aduni descalifică. Şi într-o zi, dintr-un motiv sau altul, ceea ce-ţi ascunzi acum, dar de care eşti conştientă, toţi suntem conştienţi, va exploda. Şocul te va face ţăndări". De fapt, nu rostisem decât cuvintele astea. Strânse laolaltă abia de acopereau unul sau două minute, dar, oricât de puţin aş fi vorbit, încercam sentimentul că străbătusem un timp nemăsurat de lung. Tonul calm. Emoţia retrăgându-se din albia seacă a vocii. Uimirea pe care mi-o pricinuia faptul inexplicabil şi incredibil al propriei mele hotărâri. Oare se vedea că eram nedumerit de facilitatea unei victorii pe care nu vroisem parcă s-o câştig? Irina încerca să-şi tăinuiască surpriza. Se retrăsese în citadela unei rigori împietrite şi de dincolo de zidurile ei abrupte îmi răspunsese liniştit că degeaba mă despart de ea întrucât de cine încerc să fug am să fiu permanent însoţit. „Şi încotro ai de gând s-o porneşti? Nu-ţi dai seama că remediul e un paleativ? Aşa cum, te ştiu, vei continua să te laşi sfâşiat de orgoliul pe care-l înduri, cu umilinţă." Ochii ei sclipind vindicativ când mi-a declarat că la urma urmei pierzându-mă nu pierde cine ştie ce întrucât nu împart nimic din mine cu ceilalţi. Nimic decât pornirea de a nimici prezentul în numele unei memorii necicatrizate, şi al unui viitor prea previzibil. Glasul ei ajungând până la mine printr-un fel de atenuare ca şi cum ar fi fost fără iscălitură, şters, aproape indescifrabil, „Te-am întrebat sau nu dacă vrei o cafea?... Memoria ta personală e totalul dezastrelor colective... Unde eşti tu?... Sunt sigură că nimeni n-o să-mi dea înapoi în vecii vecilor ceea ce n-am apucat să

trăiesc... Eşti chiar atât de orb încât să nu pricepi că n-ai cum fi în afara sau împotriva speranței? De câte ori trebuie s-o mai iei de la capăt ca să înțelegi că fără nebunia speranței suntem nişte nătângi, nişte proşti, nişte... Vrei să-mi ții paltonul? La opt trebuie să fiu la spital."

După o vreme, secvența încremenită pe ecranul amintirii s-a măcinat pe ea însăşi, a pălit. În locul ei a apărut un tablou nonfigurativ. Un soi de încâlcitură de linii. Cheia acestei mâzgălituri infantile îmi scapă. Am adormit. Când m-am trezit m-am uitat la ceas. Arăta abia ora patru. Am băut o cafea şi am început să citesc un roman pe care mi-l trimisese cu dedicație tânărul lui autor. Începea foarte frumos: „Toate astea se ştiu de mult şi dealtminteri nu folosesc la nimic". Cartea mi-a plăcut. Aparent, autorul nu era muncit de cine ştie ce întrebări. Se mărginea să povestească întâmplări de rând. Însă adunate banalitățile alcătuiau un total fantastic ridicat la puterea mirării. Putere care e una din cele mai straşnice socoteli cu noi înşine. Când am ajuns la ultima pagină a cărții am regretat că se terminase atât de iute. Îmi ținuse de urât şi îmi deschisese mintea parcă din nebăgare de seamă. Mi-am aprins o țigară cu ochii pierduți pe dreptunghiul înflăcărat al ferestrei. Zilele se lungiseră şi la şapte soarele descindea agale pe seninul zadarnic, iar aerul radia aceeaşi fierbințeală de cuptor. Am auzit un claxon de automobil şi nu ştiu de mi-a trecut prin cap că mi se adresa mie. Apoi am realizat că era o imitație. Copiii se jucau în scuar. M-am aşezat la fereastră şi m-am uitat la ei. Unul simula că ține volanul în mână, celălalt că studiază harta itinerarului, iar al treilea, aşezat pe banca de alături, se prefăcea că-i urmăreşte din maşina lui. La toți m-am uitat. Ceva mai încolo un câine alb zăcea încovrigat la pământ, iar un altul tărcat şi mare cât un mânz îl studia cu o atenție disprețuitoare. Neliniştit şi fără prea mare nădejde cel alb se îndepărtă. Dulăul îl ajunse, îl lovi cu laba. Dar pe urmă îl lăsă în pace. În loc s-o ia la sănătoasa albul îşi arătă colții mârâind amenințător, iar tărcatul se încordă nepăsător şi-i mai arse una, după care porniră

liniştiți împreună ca doi buni prieteni în direcția cinematografului.

La căderea serii am ieşit din casă. Simțeam nevoia să fac puțină mişcare. Peste drum, în uşa blocului, stătea gânditoare o femeie cu picioarele scurte şi muşchiuloase. Înainte de a obține împreună cu bărbatul ei concesiunea unui chioşc de răcoritoare fusese femeie de serviciu sau aşa ceva într-un hotel de lux şi era grozav de mândră de câtă lume cunoscuse. Se lăuda vecinilor că e în stare să dibuie un om dintr-o ochire prețuindu-l exact cât merită. De câte ori dădea ochii cu Irina pe chipul ei se citea însă nelămurirea. Asta se vedea cât de colo. De aceea într-un rând Irina m-a rugat să curm îndoielile femeii, fiindcă până la urmă incertitudinea o s-o dea gata. Eventual, i-aş putea scrie o caracterizare, dar una aşa ca să se poată naşte o adevărată amiciție între noi trei. „Şi nu uita să pui şi puțin romantism, cred că-i moartă după sentimente alese şi pasiuni înălțătoare."

M-am îndreptat spre lacuri. La Arcul de Triumf m-am întâlnit cu un actor care făcea parte din ansamblul nostru. Ieşise la plimbare împreună cu soția sa. Se țineau de braț ca doi proaspeți îndrăgostiți. Pe scenă interpretase, de curând, cu talent o ființă primară, agresivă şi crudă, cum şi putea fi uneori în realitate. Nu era pentru întâia oară că mă izbea această schimbare a personalității comediantului cu tranziții subite de la o față la alta. Care era una din trăsăturile meseriei. Odinioară, mă nedumerise cum unii actori te puteau azi ridica în slăvile cerului pentru ca mâine, din te miri ce, să-ți întoarcă spatele. Dar ulterior am înțeles că viteza oscilațiilor afective n-avea prea mult de-a face cu nestatornicia caracterelor (tot atât de felurite ca şi în alte medii). Ea era consecința îndatoririi profesionale de a imprima simțămintelor elasticitate, ba iscându-le din latență, ba stingându-le fulgerarea şi de aceea sub masca unicității ei ascundeau o mare versatilitate emoțională. De altfel, o întâlnisem şi dincolo de teatru. Spre exemplu la oameni care dețineau diverse funcții publice. N-am să uit o

întâmplare foarte caraghioasă. Mă nimerisem odată într-un orăşel din sudul ţării unde urma să ţin o prelegere în faţa elevilor. Directorul şcolii era unul din bunii mei prieteni din facultate, şi, normal, m-am dus să-i fac o vizită. M-a primit în cancelarie şi deşi în încăpere nu se mai afla nimeni altcineva m-a întâmpinat foarte oficial. A rostit următoarea cuvântare uriaşă: „Vă urez bun venit atât din partea corpului didactic cât şi a elevilor şi vă asigur că suntem onoraţi de prezenţa dv. În mijlocul nostru. Sunteţi oaspetele unei bătrâne cetăţi unde totul întinereşte. La noi se construieşte, se ridică, se produce, se îmbunătăţeşte şi se intensifică". O clipă crezusem că mă ia peste picior, dar nu, vorbise foarte serios. După acest discurs solemn a scos din dulap o sticlă de coniac şi mi s-a adresat pe tonul brusc regăsit al vechii noastre camaraderii: „Hei barosane, dar ştii că te ţii bine, hai să bem pentru revederea noastră, ce aştepţi, saltă paharul". Rămăsesem uluit, aşa că m-a împins cu cotul: „Nu mai face pe deşteptul cu mine şi du-l la gură că altminteri mă şucăresc rău de tot."

Poate mi-aş fi continuat drumul fiindcă sub coroanele arborilor era o pace răcoroasă alungând amintirea unei zile pârjolite de soare. Dar mă apucase o durere în golul stomacului. Fie că berea fusese alterată, fie din cine ştie ce alt motiv mă încerca din nou ulcerul. Nu era o criză insuportabilă. Mai rău mă chinuia gândul că mi se redeschisese o maladie de care suferea şi un tânăr „foarte chipeş". Un bolnav căruia Irina îi purta în mod special de grijă. Tot într-o primăvară intrasem şi eu pentru prima oară în cabinetul ei. O rugase Gigi să mă consulte, menţionând doar că e vorba de un prieten apropiat. De îndată ce i-am descris simptomele, Irina mi-a spus că mă bănuieşte de un ulcer. Totuşi, fără un examen radiologie nu vroia să se pronunţe. Aşa că m-a condus la unul din colegii ei. Am dat pe gât barium-ul, m-am dezbrăcat până la brâu, şi m-am strecurat sub geamul aparatului care aproape mă strivea. „Nu mişcaţi, nu respiraţi deloc, deloc, deloc, întorceţi-vă puţin la dreapta, nu respiraţi deloc, deloc, deloc,

mulțumesc.” Doctorul, un bărbat la cincizeci de ani, cerceta amănunțit bolțile mele interioare imortalizându-le pe peliculă. Era un om energic, tare priceput şi, în ce priveşte claritatea imaginilor, cât se poate de optimist. În lumina spectrală a încăperii chipul său licărea tăgăduitor. În adevăr, lucrase foarte iute şi foarte bine. În câteva minute fotografiase din toate unghiurile cusurul în care sălăşluia viitorul meu, iar peste o jumătate de oră îmi înmânase însăşi dovada lui, confirmând diagnosticul cu o glumă: „Nu mi-a făcut deloc, deloc, deloc plăcere”. M-am reîntors în cabinetul Irinei care a scos clişeele din plicul portocaliu şi le-a ținut în lumină. Le-am privit amândoi.

— Asta-i nişa dv. văzută din față. Şi aşa arată din profil.

— Nu pare chiar atât de mare pe cât durerile.

— Pragul lor se deosebeşte de la un bolnav la altul. Beți?

— Rareori şi foarte puțin.

— De aici înainte, deloc.

— Fumați?

— Enorm.

— V-ați putea lăsa? Ar trebui. În orice caz reduceți numărul. Munciți mult?

— 3-4 pagini pe zi.

— Scriitor?

— Într-un fel. De fapt am urmat filosofia, dar apoi...

Şi i-am spus cu ce mă ocup.

— Înțeleg, ați emigrat în teatru.

În câteva luni m-am vindecat. Şi iată că după trei ani maladia îmi revenise. Mai aveam prin sertarele noptierei o cutie de roter şi, cum am ajuns acasă, am rontăit o pastilă. Spre miezul nopții gheara şi-a descleştat strânsoarea. Undeva foarte aproape am auzit motorul unui camion ori autobuz. Cred că era maşina care stropea asfaltul încins al străzii. Am auzit de asemenea două voci de femei. Vorbeau puțin prea tare, dar am încercat față de ele aproape un simțământ de prietenie.

VI

SÂMBĂTĂ I-AM SPUS MAMEI VESTEA cea mare. Reuşisem să-i obțin o traducere. S-a arătat, bineînțeles bucuroasă. Dădusem peste amintirile lui Liv Ullman într-o librărie din Berlin. Sprijinit de Gigi, izbutisem să zoresc încheierea contractului. Memoriile celebrei actrițe se deosebeau de alte cărți din aceeaşi familie prin curajul destăinuirii. Povesteau istoria unei nelinişti multă vreme respinsă ori tăinuită, dar în cele din urmă asumată ca un acord şi o izbăvire. Am reținut paginile despre autodedublarea actorului. De asemenea filele înfățişând ce însemnase pentru ea traiul alături de Ingmar Bergman şi ce gust îi lăsase despărțirea. Cartea părea mai curând una din confesiunile care lecuiesc decât un instrument al publicității. Dar chiar dacă lucrurile stăteau aşa oricine scrie despre sine şi oricât de sever s-ar dovedi îşi caută în oglinda paginei un alt temei pentru îndreptățirea orgoliului. Iar ghidul că încredințezi tiparului răfuiala cu tine însuți şi nenumărați alți ochi vor privi dinamica suferinței intime intră, conştient sau nu, în socotelile mărturiei.

Mă aşteptasem ca mama să fie încântată, însă am descoperit numai umbra şi forma satisfacției pe care sperasem să i-o aduc. Pe chipul ei se afla ceva intens şi în acelaşi timp ceva absent. Am nădăjduit că voi desluşi pricina acestei tulburări printre interstițiile monologului ei. Dar pentru o dată el n-a fost altceva decât un buletin de ştiri. Zeci de morți pe caldarâmul Beirutului. Un intelectual francez, dezolat că nu descoperă o cauză pentru care merită

să lupte, se resemnase să jefuiască o bancă. Opinia specialiştilor era că la ora de faţă tenisul a devenit cel mai rentabil dintre sporturi. Noi explozii la Belfast. Într-o groapă de lângă Buenos-Aires se găsiseră cadavrele a zece bărbaţi împuşcaţi în ceafă. Pe scurt, mama îmi făcea cunoscut că viaţa merge înainte şi că ea însăşi continua să ia parte la treaba asta, deşi entuziasmul îi scăzuse. Trebuia să existe un motiv. Mai cu seamă acum când unul din lucrurile pe care le dorise multă vreme se împliniseră. Nu m-am putut împiedica s-o întreb de-a dreptul:

— Ce-i cu tine?

— Eu sunt aceeaşi. Dar tu te scufunzi.

— Atunci şi eu sunt acelaşi.

— Foarte spiritual.

— De aceea eşti atât de întunecată?

S-a uitat la mine ca şi cum ar fi încercat să mă aducă la realitate.

— Chiar nu vrei să recunoşti adevărul?

— Care?

— Nu-i decât unul. Că te usuci de dorul Irinei.

Am mințit energic.

— Ce tot vorbeşti? M-am despărțit de ea şi n-am să-mi iau niciodată hotărârea înapoi. Doar mă cunoşti.

— Însă plăteşti mult prea mult pentru hotărârea ta.

— N-am calculat.

— Eu, da!

Era foarte agitată şi aproape că se răstise la mine.

— Linişteşte-te.

— Am crezut că pe măsură ce va trece vremea ai să-ți dai singur seama. Dar e din rău în mai rău.

— Ți se pare. În orice caz ai răbdare.

— Dar până ieri ce-ți închipui c-am avut?

Cuvântul „ieri” a pus mâna pe toate gândurile mele, dar m-am ferit să-i dau înțelesul urgent şi catastrofal pe care mi-l sugera mama. Habar n-aveam despre ce era vorba, deşi o vagă bănuială mă încerca. Am împrumutat un aer indiferent.

— Ei, unde a mers mia, meargă şi suta.

— Nu, a ripostat ea amenințător ridicându-se în picioare. Acum am ceva foarte important de pierdut.

— Ce anume?

— Pe tine.

— Nu exagera. Şi te rog, ia loc. Nu de alta dar prea eşti marțială şi categorică.

— N-are importanță cum sunt eu. Important e că Irina nu te merită. Cum nu realizezi asta tocmai tu care nu-ți ierți nici ție nici altora?! Pentru Dumnezeu, unde ți-e luciditatea? Unde?

— Se poate mânca un dulce în casa părintească?

— Doar după ce-ai să mă asculți până la sfârşit.

— Şi chiar mă laşi să mor de foame? Ce fel de inimă ai? Din ce-oi fi făcută?

— În orice caz din ceva mai rezistent decât tine. Pur şi simplu refuzi s-o judeci pe Irina. Totul ți se pare la ea extraordinar. Nu-i vezi niciun defect. E o valoare în sine. Aşa ca muntele, ca marea, ca naiba ştie ce. Desigur, am priceput că ai ținut să fii barem cu cineva de pe lume generos. Pe toți ne ajunge nevoia asta. Dar tu când eşti mărinimos, eşti îngrozitor de mărinimos.

— Am auzit. Nu-s surd.

— Ba eşti surd. Cât ai fost la Berlin, a continuat mama pe un ton duşmănos, am cunoscut-o mai bine ca în toți anii. De-aia m-am şi hârâit cu ea. Dacă i-ar păsa de tine ar fi altceva. Dar nu-i pasă deloc. Şi nici de ea nu-i pasă. Totdeauna am simțit-o. Însă ieri mi-a pierit şi ultima îndoială.

— De ce de ieri?

— Pentru că jucând bridge cu o prietenă, care habar n-avea de tine şi de Irina, mi-a fost dat să aflu că o doctoriță s-a îndrăgostit nebuneşte de nepoțelul ei. „Ah, Doamne, mi-a plâns bunica pe umărul meu, frumos mai e copilul şi-i tare păcat să-şi piardă mințile pentru una cu atâția ani mai bătrână.“

Am primit lovitura în plin şi am replicat fără să clipesc:

— Ce contează drama asta pe lângă nenorocirile mapamondului? Cât cântăreşte ea, de pildă, faţă de morţii din Beirut?

A tăcut uimită. Într-un târziu a murmurat.

— Ţi-ai greşit meseria. Actor trebuia să te faci. Deşi nu-mi aduc aminte să fi întâlnit unul mai prost.

M-am reîntors acasă cu taxiul. Soarta cunoaşte nesfârşite mijloace de a compensa aşa că am avut norocul să găsesc maşina cum ajunsesem în stradă. Iar odată intrat pe uşa apartamentului meu nu m-am putut opri să mă privesc în oglindă. N-am observat nicio schimbare. Amândoi simţeam nevoia de a reconforta şi de a fi reconfortaţi. Dar ne ţineam firea şi eram plini de demnitate. Am decis să cred că era adevărul adevărat şi m-am culcat trăgându-mi pătura peste cap. Niciodată n-am dormit mai bine şi mai adânc. Zece ore de somn. O minune. Când m-am trezit aveam mintea limpede. Iar pe buze: „Stupid, stupid". În fond, anticipasem încă în urmă cu săptămâni evenimentul şi dacă refuzasem să mi-l aduc la cunoştinţă nu era vina Irinei. Supravieţuisem legăturii ei cu Mihai. Voi supravieţui şi celei noi. Cu toate că era demoralizantă. Ridica o întrebare esenţială asupra opţiunilor Irinei. Tergiversasem să mi-o pun, întrucât ştiam că ea îmi va răpi şi puţinul care-mi rămăsese sporind găunoşenia golului. Deliberat, repurtasem un triumf asupra părerii mele personale. De fapt la ce altceva râvnisem cu mai mare intensitate? Şi de ce alt succes fusesem mai mândru? Acum, sorbind din cea de-a doua cafea şi aprinzând ţigară după ţigară, nu mai puteam face nimic împotriva realităţii. Condamnat să recunosc. Ceea ce era, cum se zice, cam cea de pe urmă dorinţă a mea. Dacă mi-o împlineam, deveneam pe de-a întregul un „om realizat". Alegerile ne definesc. Chiar dacă o formidabilă vitalitate le justifică, pe cele mai opuse. Însă o întâietate în măsură să cumpănească inferioritățile – nimeni nu e pe de-a întregul perfect – trebuie să existe. Şi apoi ţi-e îngăduit să te înşeli o dată acceptând pentru puţină vreme înlocuitorul jalnic al meritului, dar când te laşi fascinată de năzuinţa neîmplinitului către împlinit, fără să-ţi

pui problema dacă te poți bucura oricum şi alături de oricine... Evident pasiunea ei pentru Cristian se va stinge. Sau a lui pentru Irina. N-am niciun dubiu. Alta e îndoiala mea. Şi nu văd sorți s-o spulber. Sunt, probabil, cum spune Dimi, un om „foarte avansat" şi de aceea îmi pare doar rău pentru ea. Niciodată nu mi-a părut atât de rău de cineva. Din păcate însă nici ipocrizia mea nu-i un sac fără fund şi, la ora de față, minciuna e o bătaie de cap inutilă. De pomană o iau înainte pe drumul ăsta că nu mai izbutesc să merg în urma mea. De altfel, automistificarea e un subiect despre care ştiu prea multe ca să vreau să mă gândesc la el. Bun. Să reflectez la ceva interesant. Am încercat, ca altădată, s-o iau cu mintea de-a lungul unor întâmplări animându-le şi mai mult cu închipuirea. N-am reuşit. Pe oriunde o luam mă întâlneam doar eu imaginea pilduitoare a propriei mele neghiobii. Şi dintr-o dată am simțit că-mi plesneşte țeasta. Mă prinsese o migrenă cumplită. Telefonul țârâia de zor, dar am închis soneria. N-aveam chef să vorbesc cu nimeni. Am zăcut până la ora prânzului. Abia atunci am făcut o baie şi m-am bărbierit. Tocmai mă îmbrăcam când a sunat la uşă Gigi. I-a fost de ajuns să se uite la mine ca să spună:

— Deci ai aflat.

— Da.

— Şi-a făcut rost de un puşti. Douăzeci şi doi de ani. Frumos de pică. Tras prin inel. Pute de talent. L-am văzut aşa că înțeleg de ce se chiora tot timpul fericită la el.

Am ridicat din umeri.

— Să-i fie de bine.

— Dacă Irina şi-ar fi pus căpățâna la treabă, n-ar fi făcut una ca asta. E o poveste care nu se poate sfârşi decât într-un singur fel. Cum să iasă bine o poveste cu un mucos?

— Acum nu mai e nimic de făcut, am remarcat.

— Te cred şi eu, a aprobat Gigi. Deadminteri n-ai cum împiedica astfel de lucruri. Vai de cozonacul ei. Dar e trist când o femeie atât de inteligentă cade pe bec. E trist şi pentru tine.

— Foarte corect rezumatul. Însă mi-e foame. Aş mânca

ceva. Ție să-ți torn o votcă?

— Pune lângă ea şi un sandviş. Mă rog, ce ai prin casă. Fiindcă simt şi eu nevoia să mestec. Ca la orice praznic.

— Da. Să respectăm datina.

M-am dus în bucătărie, am tăiat pâine şi salam, iar apoi am scos sticla şi paharele. Eu am simulat că beau, iar Gigi a vărsat câteva picături de votcă pe covor.

— Fie-i viața uşoară.

Nu era una din acele glume pe care le prețuiesc. Sincer să fiu am rămas chiar consternat. Totuşi am intrat în jocul lui Gigi şi, clătinând din cap, am meditat cu tonul cuvenit.

— Ce-i omul fără dragoste şi ce face dragostea din om...

— Grozav, râse Gigi. Te felicit că ți-a venit în sfârşit mintea la cap.

— Într-o lună două, l-am asigurat eu, voi fi un altul.

— Voi fi prin preajmă. Am ocazia să mă remarc. Şi tot ca prieten te anunț că pe mine nu mă duci. Iar idiot sunt doar când vreau eu.

— N-ai vrea să fii şi azi?

— Păi a ce altceva arăt?

Ăsta e Gigi. Când ține să spună ceva nu se încurcă deloc.

— Îți mulțumesc c-ai venit. Şi trag nădejde că tot prefăcându-mă, până la urmă ceva o să fie şi de-adevărat. Pentru că şi forma schimbă fondul.

— Cine e împotriva ideilor revoluționare?

Miercuri s-a înfățişat la teatru Mihai. Se înțolise la patru ace. Costum gri, cămaşă albă, cravată şi ciorapi grena, pantofi negri, de şervo. Însă culorile dinlăuntrul lui nu se asortau tot atât de armonios. Satisfacția de a fi dobândit ceva ce nimeni nu-i mai putea lua înapoi contrasta cu năucirea loviturii încasate. Şi, pesemne, mă considera din amândouă punctele de vedere persoana cea mai nimerită să-l înțeleagă. Aşa cum o ştiu pe Irina, presupun că s-a descotorosit de el cât ai zice peşte. Bănuiesc că i-a făcut vânt într-o discuție care l-a lăsat cu răsuflarea tăiată. Curios. Nici nu mă mai gândisem la Mihai. De parcă l-ar fi înghițit anonimatul. M-am temut că nu va rezista ispitei de a se

căina evaluând în compania unui cunoscător ceea ce câştigase şi ceea ce pierduse. Nostalgia fraternității e una din ce e mai puternice tentații ale conştiinței. Din fericire, Mihai m-a lăsat să întrezăresc doar impulsul ei. Dar şi asta fără voia lui evitând cu neînchipuită grijă şi impecabilă discreție cea mai vagă aluzie la temeiul real al prezenței sale. S-a mărginit să-mi înfățişeze tot ce mai văzuse pe scenele berlineze după plecarea mea. Nu aveam de ce să-l țin de rău. În fond îmi făcea un serviciu colegial. Doar atât că mă călca pe nervi. Nu emitea nici măcar o observație în stare să-l deosebească. Şi orice rostea îl afunda şi mai mult în umbră redându-i rolul de figurant nedesluşit al existenței. Însă agresiv, insolent sau elegiac n-a fost niciun moment. Dimpotrivă. După o jumătate de ceas, Mihai n-a mai găsit ce să-mi spună aşa că m-am simțit dator să întrețin eu dialogul. Înălțătoare misiune. Mai cu seamă că vorbea doar când îl solicitam şi răspunzând monosilabic; ce-i drept cu recunoştință. Dar curând, n-a fost capabil să articuleze nimic recurgând la stocul de gesturi şi vii expresii ale mimicii care tălmăcesc stupoarea cunoaşterii. Irina îi atestase calitatea întărindu-i o speranță, dar tot Irina îi întorsese dintr-o dată spatele şi Mihai se clătina între două adevăruri asmuțite unul împotriva celuilalt. Se întreba care din el era accidentul şi care necesitatea. Mi-am adus aminte că se număra printre talentele rachetei. Am mutat discuția pe terenul de tenis. Aici, în fața fileului, s-a mai însuflețit.

— Nu prea sunt în formă, mi-a mărturisit.

— Din pricina căldurii. Şi pe urmă trei săptămâni de lenevie contează.

— Nu, m-a contrazis el. Cred c-am îmbătrânit un pic. Obosesc repede. De fapt, de când m-am întors mă simt obosit tot timpul.

— Fii serios, l-am îmbărbătat. Puțin antrenament şi ai să redevii marele jucător. Pun rămăşag.

— Nu pune că-l pierzi. Tu cum o mai duci?

— Binişor. Şi mi-a făcut plăcere să te aud.

— Ceva nou prin teatru?

— Linişte şi pace.

După ce ne-am despărțit, am mai reflectat o clipă la Mihai. Remarcasem că-şi masa din când în când umărul, ori îşi înfigea pumnul drept în palma stângă, apelând astfel la acele instanțe care, mut dar fără greş, înregistrează orice. Însă aş comite o nedreptate dacă l-aş învinovăți de cea mai mică indelicatețe. Se vedea că, într-un anume sens, se îmbogățise. Poate în acea clipă îi trecea prin minte că sunt lucruri care n-au cum exista în întregime fiindcă sunt prea mari ca să încapă în această viață. Ele ne fac doar semn.

— Ziua bună, a încercat să mă stârnească Dimi, se cunoaşte de dimineață. Unde mai pui că Dinulescu mi s-a părut aproape uman, încă o călătorie şi-o să dea mâna şi cu noi, plebea artei.

— Nu mai vorbi, te rog, aşa c-o să te creadă lumea un invidios.

Dar Dimi, care nu-l are la stomac, a ripostat:

— Şi invidioşii sunt intelectuali, însă eu nu-s invidios.

— Dacă o mai ții aşa, ca mâine o să ajungi unul.

— Din cauza lui?

— De ce nu?

M-a privit cu aerul că nu mi-am găsit eu fraierul.

— Mai bine s-o lăsăm baltă.

— De acord. I-am luat apărarea. Atâta tot

— Eşti foarte inimos, m-a lăudat Dimi.

— Nu-s inimos.

— Ba eşti. Nu ți-a mai spus-o nimeni?

— Chiar aşa în față, nu!

Poate era la curent. Oricum n-avea nicio importanță. Puțin mai târziu, îndreptându-mă spre biblioteca teatrului, am dat nas în nas cu directorul. M-a invitat în biroul lui. Ca de obicei, s-a dovedit foarte amabil. Am schimbat păreri despre repertoriu, spectacole şi perspectivele ansamblului. Conversația a fost însuflețită şi amândoi am făcut multe judecăți raționale. Mă mai consultase în câteva rânduri şi ulterior a trebuit să constatăm că desfăşurarea stagiunii nu ținuse cont de logica previziunilor noastre. Cred că teatrul se

asemuieşte puțin cu istoria, întrucât şi pe un tărâm şi pe altul pronosticurile inteligenței sunt adesea dezmințite. Ca şi cum evenimentele sunt una, iar prevederile rezonabile alta. „Te rugasem, şi-a amintit ca din întâmplare directorul, să dai o mână de ajutor unui student care-şi pregăteşte diploma". I-am răspuns că protejatul său nu mă căutase, însă „Îi stau oricând la dispoziție. Chiar mă bucur să aflu ce gândesc noile generații". M-a încredințat că în câteva zile ne vom întâlni toți trei. „Timpul, a adăugat el, presează şi sper să am şi eu odată şi odată ocazia să vă fiu de folos." Am refuzat ferm o astfel de idee, deşi îmi trecuse prin cap ceva care nu mă entuziasma de fel. „Pentru mine e un fleac. Şi mă bucur oricând că am şansa să fiu util unui tânăr. De-abia aştept." M-am ferit să remarc că lucrurile pe care le aştepți vreme îndelungată au acelaşi gust bun.

După-amiază, în uşa apartamentului, am tăifăsuit cu vecina de palier. Nu demult se despărțise de soțul ei care năpârlise într-o bestie şi transformase căsnicia în instrumentul răzbunării pe propria lui eroare şi pe soartă, înverşunat împotriva femeii de parcă ea l-ar fi deturnat de la adevăratele, inoxidabilele satisfacții ale existenței ademenindu-l cu nădejdea spulberată a unei glorioase cariere. Tocmai se întorcea acasă dintr-o deplasare în Argeş, unde, împreună cu o întreagă echipa, făcuseră „măsurători" la o hidrocentrală. „Ce fel de măsurători?" am întrebat-o. „Debit, nivel, putere"' Condițiile de muncă aspre, parlamentări cu dispecerul pentru aprobarea manevrelor, dar o vreme şi o privelişte extraordinare. Locuiseră într-o baracă, înghesuiți ca sardelele. În apropiere, o pădure de fag cu arbori foarte bătrâni. Rădăcinile curbaseră pământul, iar frunzişul ramurilor, de un verde fraged. Îi părea grozav de bine că sosise exact la timp să prindă concertul la televizor – nu cumva să-l pierd! O față ostenită, trasă, brăzdată de riduri, dar încredințată că dacă aduni lucrurile se luminează totuşi un înțeles. Iar această linişte şi siguranță din ea o dobândise nu prin inocență, ci după şocul cunoaşterii bărbatului ei pe care-l crezuse sincer îndrăgostit, într-un

anume sens chiar fusese, şi după ani de nemiloasă suferinţă.

N-am avut răbdare să stau în casă. Şi aşa s-a întâmplat zi de zi. Luni m-am dus să văd un film la grădina „Dinamo”.

Când m-am reîntors spre casă, privirea mi-a fost atrasă de ferestrele puternic luminate ale unei vile. O adolescentă, probabil studentă la arhitectură, lucra înfrigurat la o planşetă. Pereţii încăperii erau tapetaţi cu poze decupate din reviste străine. Între ele un uriaş calendar foarte frumos tipărit. Pe prima lui filă, cu litere de-o şchioapă: „Timpul nu va trece!“ Din clădirea învecinată se auzeau scâncetele unui sugar. O lamentaţie îndărătnică şi fără sfârşit. Se oprea o fracţiune de secundă doar pentru ca să reizbucnească. Şi părea furios pe răgazul pe care şi-l lăsase. De aceea plângea şi mai al dracului. Fără nicio legătură de idei mi-am adus aminte de un coleg de şcoală pe care părinţii îl asupreau cu o grijă tiranică şi o dragoste implacabilă. Odată, exasperat, fugise de acasă, dar în cele din urmă descoperi că obedienţa îşi are foloasele ei. Îl despovăra de neliniştile răspunderii. Când, după absolvirea I.S.E.P.-ului, deveni un funcţionar model, avansând fulgerător, avu toate motivele să aprecieze ceea ce fusese rodnic în educaţia docilităţii. Din nenorocire rămânem oameni chiar când încercăm să nu mai fim şi într-un rând nu ştiu ce act arbitrar sau nedrept al şefului său îi trezi un uitat instinct de iniţiativă. Superiorul său, care-l preţuia, îl chemă la el şi între patru ochi îi demonstră că procedase nechibzuit nu fiindcă îşi pusese în joc tot ce obţinuse, dar pentru că oricum nu putea să schimbe nimic. Şi-i explică de ce. De atunci, supunerea constituie unica sa revendicare intimă, iar ideea responsabilităţii îi inspiră repulsie fizică şi dispreţ moral. Îl revăzusem nu demult şi mă uimise că nu se schimbase defel; arăta întocmai ca în urmă cu două decenii. Un regim redus de viaţă sufletească şi intelectuală îl cruţase de stigmatele timpului.

— Drept cine te iei? Sau ai uitat c-aveam întâlnire?

Nici n-o observasem. Stătea rezemată de zidul blocului. Purta o bluză albă şi jeanşi.

— Cum să uit? Oricând în jurul orei ăsteia sau alteia avem întâlnire. Eşti de mult aici?

— De două ceasuri. Ba nu. De trei.

— Şi nu era mai normal, dragă Irina, să-mi dai un telefon?

— Păi doar o dată te-am căutat? Dar cine te găseşte?

— Totdeauna tu.

— Cum arăt?

— Doar ştii bine. Numai că eşti obosită. Hai sus!

De-abia a urcat scările. Cum am intrat, s-a trântit pe un fotoliu şi s-a descălțat.

— Of! Acum e minunat.

— Aşa crezi?

— Nu mai spune prostii. Mai bine mi-ai aduce un pahar cu apă. Mor de sete.

L-a băut până la ultima picătură şi l-a pus cu atenție pe masă. După aceea n-a mai scos niciun cuvânt. Mi-era greu să-i suport tăcerea şi am rostit primul lucru care mi-a venit în minte.

— Timpul nu va trece!

— Ce-i asta?

I-am povestit şi a pufnit-o râsul. De veselie nu putea fi însă vorba.

— Are haz nu glumă, a observat Irina printre hohote.

— Ca şi toate celelalte, am asigurat-o.

— La care sunt convinsă că nici nu te gândeşti.

— Evident. Eu nu mă gândesc niciodată.

— De aia te şi detest. De altfel m-am hotărât definitiv să te detest.

Se uită fix în ochii mei şi apoi îşi feri privirea.

— N-am nimic împotrivă dacă ai să te simți mai bine.

— Te superi c-am venit?

— Nu fi caraghioasă.

— Tocmai asta e. Mi-e teamă că-s îngrozitor de ridicolă.

N-am comentat în niciun fel.

— Ai o mutră...

— Singura pe care o merit.

— De acord, a murmurat Irina. Dar nu-i nevoie să

subliniezi. Sau nu cumva îți închipui că eu singură nu-mi dau seama?

— Presupun că-ți dai foarte bine seama. Însă mai presupun şi că asta nu schimbă mare lucru.

— Dă-mi o țigară.

Când şi-a aprins-o, am remarcat că mâna îi tremura.

— Dacă mi-ai asculta sfatul, ai încerca totuşi...

— Parcă-ți spuneam, m-a întrerupt Irina, că nici pe al meu nu-s în stare să-l ascult...

Avea chipul alb şi încordat. Linia delicată, fragilă a gâtului i se distingea limpede.

— Bine, am conchis, atunci să discutăm celelalte.

— Fiindcă – nu-i aşa? – am rezolvat esențialul. Seb, ai accepta să-l cunoşti? Te rog.

O femeie pe care încerci s-o uiți îți ține drumul pentru a-ți cere un prăpădit de serviciu. Un fleac. Ar dori doar să-ți prezinte pe cel de care s-a îndrăgostit. Şi asta, fireşte, în virtutea sentimentului irezistibil pe care-l are pentru tine. Cine nu s-ar simți în al nouălea cer?! După o vreme am replicat:

–Nu, Irina, măcar unul din noi doi nu trebuie să-şi piardă capul.

— Vrei să spui demnitatea!

— Nu vreau să spun nimic.

Realitatea e că în momentul acela legătura se rupsese. Gata! Îi doream Irinei multă fericire. Şi ei şi lui Cristian. Tuturora. N-ai cum realiza câte minute se scurg când taci alături de cineva care ți-a fost, care ți-e, care nu-ți mai e drag. Poate că ți se par nenumărate, iar ceasul arată, de fapt, foarte puține. O ştiu pe Irina şi sunt convins că oricât ar fi fost de absorbită de noua ei pasiune nu-i scăpase că mă aflam undeva mai departe decât ultima oară. Nu se îndura să se ridice. Şi pentru că se simțea tare obosită. Iar de somn – totdeauna dens şi negru – îi era frică încă din copilărie. Din cauza coşmarurilor. Spre miezul nopții am comandat telefonic un taxi şi am condus-o acasă. Maşina a demarat în viteză, iar la viraje ne-am ciocnit de câteva ori unul de altul.

Am ajuns foarte iute. În uşa garsonierei, Irina m-a cuprins în braţe şi şi-a lipit obrazul de-al meu. Fiecare din noi se gândea la acelaşi lucru şi la altceva.

Zilele care au venit le-am închinat lucrării de diplomă. Am scris-o cu mult elan şi foarte concentrat. Aşa cum şade bine unui student dornic să-şi încheie glorios facultatea. Hotărât să lase profesorilor amintirea unei minţi cutezătoare, ostilă comodelor puncte de reper şi afirmând o poziţie controversabilă, dar nouă şi singuratecă. Habar n-am dacă tânărul protejat al directorului a găsit paginile pe gustul lui de pescar, pe cât de activ pe atât de norocos, şi care-mi aducea seară de seară ştiuci şi crapi. Odată mi-a dăruit şi un somn de douăzeci de kilograme, dar, văzându-l, mama a fost mai degrabă speriată decât bucuroasă. Însă, îndrumări, viitorul absolvent s-a ferit să-mi dea. Asta l-a ridicat mult în ochii mei. Prefer intelectualii prin abstinenţă, celor prin abuz.

Miercuri, intrând într-un bufet să-mi iau prânzul, i-am văzut la o masă pe Irina şi Cristian. Din prima clipă i-am zărit. În local era înghesuială mare şi multă gălăgie. Cristian se uita pierdut în ochii ei. Părul negru şi bogat îi lucea în bătaia soarelui. Avea o cămaşă de un galben pai şi pantaloni de catifea maro. Trăsăturile feţei, neînchipuit de frumoase, precizate limpede, dar deloc agresiv, îţi sugerau un adolescent visător cu priviri îndepărtate, nevăzătoare, orbit de valul revelaţiei neaşteptate. Şi pe faţa Irinei se desluşea fluidul unei tulburări nestăpânite. Alcătuiau un cuplu fermecător. Am apreciat valoarea magiei suverane care-i unea şi am dat să ies. Nu ştiu cine a făcut legile. Ştiu doar că trebuie să încerci să nu te laşi impresionat de ele. Sau în orice caz nu mai mult decât se cuvine.

Irina mi-a întins mâna, iar Cristian s-a ridicat în picioare. Mă întrecea cu un cap.

— Vrei să mănânci? m-a întrebat Irina.

— Da. De ce nu? Mi-e foame. Voi ce-aţi comandat?

Am cerut chelnerului acelaşi meniu.

— V-am citit câteva din cărţi, mi-a declarat Cristian

numindu-le titlurile. Mi s-au părut tare interesante.

— Aşa ți s-au părut?

— Da.

— De ce?

— N-aş vrea să spun de ce... Mi-e teamă să nu credeți că...

— Am auzit numai lucruri bune despre dumneata.

— Vă mulțumesc. Dar poate veniți o dată să mă vedeți. O să-mi îngădui să vă invit. Peste două săptămâni apar într-un nou spectacol.

— Ce?

— „Moartea unui comis voiajor". Sunt Biff.

În primul moment a fost puțin stingherit, dar imediat după aceea s-a purtat simplu şi firesc. Mişcările şi gesturile lui erau de o puritate deplină. Oricine îşi dădea seama că nici vorbă nu putea fi de prefăcătorie în tot ce simțea şi făcea.

— Cred că-i cea mai realizată piesă a lui Arthur Miller.

— Şi rolul meu e bun. Iar Irina m-a ajutat să-l învăț. Sper să fie un succes. E foarte important.

— Fireşte, am încuviințat.

— La ultima repetiție am fost emoționat şi am jucat prost. Nu mi-au ieşit deloc scenele de furie.

Îşi judeca munca fără fanfaronadă sau vanitate. După o secundă a adăugat:

— Sala va fi plină de directori de teatre şi de critici. E un spectacol de care depinde unde voi fi repartizat.

Poate ai noroc.

— Asta sper. Ar însemna un ghinion cumplit să nimeresc într-un teatru prost şi departe de Bucureşti.

— Ai foarte multă dreptate, a intervenit Irina.

Au fost singurele cuvinte pe care le-a rostit.

— Socoteala, te rog, i-am cerut chelnerului. Şi am plătit pentru toți trei.

Am plecat din local împreună şi în vreme ce traversam strada totul mi se părea nou şi schimbat. Aveam impresia că picioarele îmi sunt undeva departe. Le simțeam despărțite pe trup.

— Ei, la revedere.

Am crezut că o va conduce pe Irina. Dar fiecare a luat-o pe drumul lui. Nu mai țin minte ce pretext a găsit Irina ca să nu se lase însoțită. Iar eu n-am întors capul. Eram însă încredințat că el se uită după mine. Încerca să înțeleagă ceea ce i se părea de neînțeles. Sateliții artificiali, care, de pe cerul lumii, supraveghează totul, au înregistrat, desigur, şi starea de spirit a Irinei. Obținuse prin căile laterale ale hazardului ceea ce dorise, şi-i refuzasem. Dar era o bucurie tristă. Şi pe deasupra împovărată de problema dublei loialități. Fără voia ei repurtase o biruință care nu suprima şi nu împăca nimic. Dar nu poți pune un embargo pe întâmplare. Şi nu ştiuse ce ar fi fost mai chibzuit. Să simuleze că nu mă văzuse ori să se poarte ca un om care n-are nimic de ascuns. N-o condamnam. Era îndrăgostită nebuneşte. Atât doar că întâlnirea îi stricase socotelile. Mai corect spus, o silise să le mai facă încă o dată. Iar calculul nu-i tăria ei. Din fericire pentru Irina respirația radioasă a unui sentiment proaspăt în alianță cu vitalitatea aveau să învingă foarte curând celelalte gânduri. Mai cu seamă că trăia un moment privilegiat. De aceea nu va sângera abundent. Cât despre viitor, el nu-i tăiase nicicând setea de viață. Aici era marele ei punct de atracție asupra mea şi de aceea folosea orice ocazie ca să-l pună în valoare şi să-i facă reclamă. O pricepuse de mult şi dacă într-un ceas de cumpănă se abătuse de la gama majoră era fiindcă îşi putea îngădui să cheltuiască. Întocmai celor pentru care banul nu contează. Nu, lucrurile nu stăteau chiar aşa. Până mai ieri mă arătasem peste măsură de darnic cu ea, acum însă o judecam nedrept.

„Timpul nu va trece”. Cuvintele îmi umblau prin cap. Ca atâtea alte formule, exercitau o putere hipnotică. Devenise una din acele devize dum-dum care fac de petrecanie spiritului croindu-şi drum prin toate țesuturile lui şi-ți dau impresia că asigură reflecției orizonturi cuprinzătoare fiind o minunată curea de legătură cu viața. Sloganul îmi ciocănea mintea şi mă pisălogea la nesfârşit. Nici nu-mi mai auzeam râsul.

În zilele următoare m-am dus destul de des la spectacole. Premierele, făgăduite în toamnă şi amânate toate iarna, se aglomeraseră la granițele finale ale stagiunii. Câteva spectacole s-au dovedit admirabile. După reprezentații am ieşit cu unul sau altul la o bere. Am cunoscut tot felul de băutori. Care nu se îmbătau niciodată. Care abia se atingeau de pahar. Care după două halbe deveneau furioşi. Compania lor mi-a prilejuit şi alte cugetări de aceeaşi importanță capitală. Şi cu Gigi m-am întâlnit mereu. Nu mai contenea să-mi deşerte poveşti reale din jurul meu. Mi le relata cu oroare sau plăcere, cu aversiune şi milă, dar nicidecum cu uimire întrucât considera că prima victimă a mirării e adevărul. Avântul înfometat şi neostenit al curiozității sale fugărea oamenii şi întâmplările pătrunzând în semiîntunericul tainelor şi dovedind o ascendență a capacității de a sesiza păcatul şi micimea care te lăsau cu gura căscată mai cu seamă deoarece le înregistra parcă anume pentru a veni în ajutorul semenilor. O inimă mare cât un tribunal, luminat de soarele vieții, întocmind dosarele omenescului. Pe Irina n-am mai văzut-o.

Totuşi, într-o după-amiază, mi-a dat un telefon. Fără un subiect precis. La început vocea i-a răsunat incertă, ca o lumină tremurătoare.

— Lucrai?

— Nu.

— Cum s-ar zice gând la gând cu bucurie. Vrei să vorbim nițel?

Însă nicio convorbire de rutină n-a fost. Am discutat despre „Jurnalul" lui Jules Renard pe care-l recitea. Irina nu-şi petrece prea multe ore în tovărăşia cărților, dar e un cititor de mare clasă. Dincolo de substratul clar al telefonului ei, presupun că simțea nevoia să schimbe o idee cu cineva apropiat. Mihai fusese un substitut acceptat. În clipa de față nu mai avea pe nimeni. Necesitatea unui interlocutor ca şi aceea de a se verifica pe sine erau transparente. La început vocea ei a trebuit să străbată şi să înfrângă straturile reticenței şi ale crispării mele. Spre

iritarea mea, Irina a traversat relativ iute şi ca şi cum nici n-ar fi băgat de seamă liniile unei împotriviri devenită prea curând o umbră fără realitate. De parcă fortificațiile în spatele cărora mă baricadasem însemnau pentru ea o bagatelă. Adevărul e că are un spirit efervescent, iar eu rezist cu greu umorului. Ceea ce în anumite împrejurări se dovedeşte un handicap, o slăbiciune, o vulnerabilitate. Ar fi necesar să renunț odată pentru totdeauna să consider umorul unul din forumurile conştiinței sau în orice caz să cred că el reprezintă o importantă valoare adițională a existenței. Însă dator sunt să recunosc că Irina a făcut o seamă de observații extrem de vii, de amuzante, de acute. S-a dezlănțuit în asociații somptuoase. Mi-a vorbit ca şi cum cartea o angaja direct. O străduință de a înțelege, de a explica, de a se controla care m-a încântat. Dar mi-a şi cătrănit inima. Un moment m-am suprins chiar furios pe mine însumi. De-a lungul discuției au circulat dus şi întors efluviile unei comuniuni. Ne-a emoționat pe amândoi. Cu atât mai mult cu cât nu ştiam noul ei mod de întrebuințare. Am rămas o vreme privind telefonul şi ascultând muzică la radio. Eram oarecum mânios pe un dar făcând cât o frustrare şi un ultragiu. Ca atâtea altele din viața mea. Care goneşte pe loc dintr-o clipă lăbărțată şi ireală în alta deopotrivă de dilatată şi găunoasă. Printre zile cu gardurile năruite şi amestecându-se unele în altele într-o adunătură cenuşie şi într-o îngândurare vană, stagnantă. Imobilizată febril de amintiri netrăite şi ce-şi păstrează acea forță virgină pe care n-o mai dețin speranțele sau proiectele. Zile învârtindu-se într-un circuit închis. Risipind viitorul cu o nevinovăție prostească, oarbă, culpabilă. Urmărind cursul previzibil al nemulțumirii de mine de-a lungul unui timp care, între pâlpâirea zorilor şi descinderea amurgului, mi se pare incubația nesfârşită şi trepidantă a golului şi care mă înşală îndemnându-mă să confund penuria şi prisosul. De aici, probabil, sentimentul că mă înăbuş în hainele, în cămaşa, în pielea mea. Sau stupida pornire de a mă apleca puțin din mijloc de parcă dacă aş sta drept aş depăşi

plafonul camerei sau al sălii de spectacole cu trei-patru centimetri. Falsă umilință născută însă din teama reală că mă lovesc de ceva care mă striveşte. Şi mereu aceeaşi senzație că realul se rarefiază şi se destramă prin uzură în uniformitatea unor ceasuri fără uşi, fără ferestre, repetând iarăşi şi iarăşi rețeta şi formula altor ceasuri, în continuitatea frenetică a monotoniei. Şi ceea ce-i mai grav, odată cu trecerea anilor, această minune, acest privilegiu care-i teatrul şi care inițial fusese o patimă fericită a devenit obiceiul şi rutina unei fantome posomorâte, încăpățânate şi harnice. Acum miracolele scenei mi se par undeva în urmă. Văd în primul rând mecanismele ei pe care le deşurubez uneori piesă cu piesă lăsându-mă cotropit de aridul şi de absența ce-şi au izvorul în mine însumi şi se revarsă agresiv în tensiunea muşchilor, a simțurilor şi a nervilor. Mereu. Ori cu pauze rare. De fapt fără întrerupere sau saţietate. Storcând până la ultima picătură energia singurătății mele. Şi totuşi lăsându-i destulă vlagă pentru neîmpăcări.

Apoi, când s-a lăsat întunericul, am ieşit să fac o plimbare şi în cele din urmă m-am întors acasă. Pe scări m-am întâlnit cu vecinul meu, pensionarul. Mi-a recomandat plin de mândrie un prieten de aceeaşi vârstă. Celălalt bătrân avea o față ca o pungă creață şi boțită. Din câte am priceput era un geniu creator şi merita cu prisosință să fie admirat. „Ei, nici aşa“ s-a apărat modest fratele său de generație. Îl cam stingherise elogiul, dar adevărul era că navo-modelele constituiau cel mai frumos lucru de pe lume. Urmărisem vreun concurs? Numai la televizor. Atunci i se părea normal să nu realizez exact însemnătatea acestor întreceri. De altfel, ele îi dăduseră posibilitatea să cunoască Sena, Mariţa şi Rinul. Puțini ştiu importanța pe care o au pentru ştiință ambarcațiunile de dimensiuni foarte reduse, dar funcționând întocmai celor de mare tonaj. Viitorul aparține – asta-i sigur – miniaturizării. Electronica e – nu-i aşa? – o dovadă. Toți s-au săturat de uriaş, de imens şi, în general, de ceea ce ocupă inutil spațiul. E suficient să iei seama la numărul acelora care arată că se poate mult cu puțin ca să

vezi încotro se îndreaptă planeta. Aflasem oare că amatori ca el anticipaseră o bună parte din înfăptuirile tehnicii actuale? Nu, n-o aflasem, dar niciodată nu-i prea târziu. El fusese la un pas de o demonstrație unică, de-a dreptul revoluționară, privind reintroducerea vaselor cu pânză, dar o ratase din pricina condițiilor meteorologice. Într-o bună zi voi prinde şi eu gustul descoperirilor şi optimizărilor. Nu încăpea îndoială. N-aş vrea să încep chiar de mâine? El, în orice caz, e gata să-mi dea primele indicații. Ar face-o cu mare plăcere. Mâine sunt ocupat, dar peste o săptămână, două... şi în orice caz îi mulțumesc. M-am culcat şi m-am gândit că există în cei mai buni dintre noi o nevoie de creație, de eroism, de credință aşteptându-şi împlinirea. Cum nu reuşeam să adorm, m-am dat jos din pat şi am aprins televizorul. Pe ecran au apărut secvențe dintr-o manifestație a tineretului francez împotriva unor industrii ultramoderne dar poluante. Erau veseli şi absolut hotărâți să nu trăiască în viitor. Unul dintre ei explica foarte convins că progresul înseamnă a pune capăt definitiv progresului. Poliția încerca să disperseze manifestația invocând argumentele zilei de mâine cu forța bastoanelor de cauciuc. Demonstranții rezistau. Pe chipurile lor ardea flacăra unei concepții. Intraseră în posesia unei parole grație căreia puteau trăi şi muri în furtuna entuziasmului. Imaginile următoare înfățişau pe unul din manifestanți bandajat la cap. Susținea că fericirea planetei n-ar trebui să fie obligatorie. Sau cam aşa ceva.

Dimineața, m-am dus la bazin să înot un ceas împreună cu Gigi. Era foarte devreme şi, afară de noi, nu se afla nimeni. Tocmai se schimbase apa. Era curată şi se vedea fiecare crăpătură a cimentului. În primul moment am încercat o senzație de frig şi m-a prins un cârcel, dar pe urmă mişcarea m-a înviorat şi am uitat de toate. Despicam trupul lichid al zilei, din care se desprindeau stoluri de stropi strălucitori şi mi se părea că aud un foşnet de staniol. Gigi, copleşit de îndatoririle față de propria sa siluetă, nu-şi acorda niciun răgaz, subjugat total şi indivizibil obiectivului

suprem al perfecțiunii. Apoi ne-am urcat pe scara de metal, ne-am întins pe dalele calde, am făcut un duş şi ne-am frecat cu prosoapele.

Puțin după ora şapte am fost la teatru. Pe biroul meu am găsit un plic albastru cu o invitație la spectacolul. „Moartea unui comis voiajor”. Nu era premiera pe care aş fi dorit cel mai mult s-o văd. Aşadar, Cristian îşi menținea rugămintea. Nu-mi aminteam însă dacă eu îi făgăduisem ceva. Oricum, nu conta. Deci mâine seară voi merge să-l aplaud. N-am lipsit niciodată de la reprezentațiile de fine de an ale Institutului. Exista vreun motiv să absentez de data asta? Am deschis încă o dată plicul şi abia acum am observat că pe verso-ul invitației se menționa că eram poftit şi la mica petrecere de după premieră. Avea loc în holul aceleiaşi săli „Casandra”. Petrecerea, am considerat, era însă un supliment de bucurie de care mă puteam dispensa. Datoria mea rămânea doar să fiu la curent cu viața artistică. Chiar în clipa aceea telefonul a sunat. Am ridicat receptorul şi înainte de a auzi vocea am rostit cât se poate de calm: „Da, Irina. Te ascult.“ Nu mă aşteptam însă să-mi telefoneze din preajma teatrului. „Cobor imediat.” Ne-am întâlnit în cofetăria de unde mă chemase şi de cum am văzut-o mi-am dat seama că nu închisese ochii toată noaptea.

— Am fost de gardă, iar când te-am sunat în zori n-a mai răspuns nimeni.

— Da, am plecat de acasă foarte devreme.

Chelnerița se îndreptă spre masa noastră şi am întrebat-o dacă ne poate servi două cafele.

— Mari? întrebă femeia.

— Da. Două mari.

— Cu rom?

— Nu, mulțumesc.

În cofetărie se mai găsea doar un bărbat smead şi cu o mustață neagră. Arăta destul de bine şi se zgâia tot timpul la Irina.

— Seb, am probleme. Sunt în încurcătură. N-aş fi vrut să-ți dau bătaie de cap. Mi-e teamă însă că n-am încotro.

— Am primit invitația şi, bineînțeles, voi veni.

— Nu-i numai asta.

Chelnerița ne aduse cafeaua şi am aşteptat-o să se îndepărteze înainte de a-i răspunde.

— Bănuiesc.

Irina şedea drept, aproape țeapăn pe bancheta de catifea fixându-mă cu o privire netezită parcă de orice gând sau trăire.

— De fapt, am adăugat eu, e o petrecere obişnuită.

N-a scos niciun cuvânt. Abia într-un târziu a remarcat.

— Nu ştiu de ce am devenit atât de nervoasă când cineva nu-şi ia ochii de pe mine.

În adevăr, bărbatul rămăsese ca pironit, iar pe chip avea o expresie de aşteptare lacomă, aproape indecentă.

— Dă-l naibii. Vrei să plecăm de aici?

— Da. Nu încă. Mai poți sta?

— Bineînțeles. Şi vorbeşte pentru că presupun că mai ai să-mi spui ceva.

— Nu-mi face nicio plăcere.

— Nici mie. Dar o să ne simțim amândoi mai bine după ce-o să trecem şi momentul ăsta.

— Aş vrea să-l trecem cât mai iute. Crezi că-l poți ajuta?

Ştiam de mult ceea ce-mi cerea acum Irina. N-o ştiam, desigur, foarte clar, dar erau totuşi câteva săptămâni de când solicitarea ei se conturase în mintea mea ca o posibilitate apropiată.

— Am să încerc. Sunt toate şansele. E un tânăr foarte talentat şi presupun că locul lui e într-un teatru din capitală.

Mi-am auzit glasul liniştit, reținut, aproape impersonal şi care părea într-o potrivire desăvârşită cu mine însumi. Pe urmă m-am uitat pe fereastră. Soarele strălucea pe cer şi ziua se vestea fierbinte.

— Mai bem o cafea?

— Nu, a murmurat Irina. Şi aşa era apă chioară.

— Da, am încuviințat. Era apă chioară. Stai o clipă să plătesc.

Când am ieşit din cofetărie, am simțit-o pe Irina cum se încordează în lumina fierbinte a străzii.

— E zăpuşitor, şi-s tare obosită.

— Sper să te odihneşti.

— Da, îmi revin eu. Numai să dorm câteva ore.

— Asta-i sigur. Chiar dacă n-am ştiut-o dintotdeauna, o ştiu acum.

Îndată după ce-am rostit fraza, mi-a părut grozav de rău. Dar nu mai era nimic de făcut.

— Nu-mi strânge mâna cu atâta prietenie, m-a rugat Irina.

— Iartă-mă.

— N-am de ce. Dar mi-o frângi.

Continua să-mi țină însă mâna în a ei.

— Ai terminat cartea?

— Nu încă. Dar nici mult nu mai am.

— N-are rost să te zoreşti.

— Mai poți spune o dată treaba asta. Ne vedem mâine.

— Vii să mă iei de acasă?

— Doar dacă ții neapărat.

A tăcut.

— Bine, draga mea.

M-am reîntors la teatru şi am lucrat fără grabă. Mi-am găsit chiar vreme să-l ajut pe Dimi. Întocmea o dare de seamă asupra stagiunii.

Atmosfera de la „Casandra“ mi-a reamintit de unele premiere la care asistasem în primii ani de meserie. Spectatorii numeroşi, o tensiune vădită pe fețele lor şi presentimentul întâmplărilor cărora nimenea nu le poate sta împotrivă. Cea mai mare parte a publicului erau părinții şi prietenii celor ce jucau. Irina îmbrăcase o rochie simplă, fără mâneci, de culoarea fildeşului. Părea mai frumoasă şi mai senină ca oricând.

— Vrei să intrăm în sală?

— Tu ce crezi?

Aveam locurile chiar în rândul întâi şi după ce-am împărțit surâsuri şi strângeri de mână unor cronicari

dramatici am aşteptat să se ridice cortina purpurie. Auzeam prin catifeaua ei ultimele pregătiri pe scenă. În sală nu exista un singur loc liber şi se simțea suflul nădejdii, al înfrigurării, al evenimentului învălmăşindu-se într-un freamăt confuz. În sfârşit a răsunat gongul. Pe protagonistul piesei îl interpreta un actor în vârstă, care era şi profesor la Institut. Se dovedise incomparabil mai dăruit ca pedagog decât ca artist şi de aceea succesul se retrăsese necontenit din fața lui. Totuşi, avusese un minut de glorie şi de câteva ori de-a lungul reprezentației mi-am reamintit de scurta lui sclipire de altădată. Cristian a jucat în forță şi cu aplomb. Era palid şi concentrat. Niciodată nu şi-a îndreptat privirea spre Irina. Talentul său ieşea la iveală mai ales în momentele când dezvăluia nostalgia, deruta şi stângăcia pe care le ascundea părelnica agresivitate a personajului. O făcea cu uşurință şi naturalețe. La pauză nu ne-am părăsit locurile, deşi tare aş fi dorit să fumez o țigară, iar la final am aplaudat din inimă. Toți fuseseră buni, dar, trebuia să recunosc, Cristian îi întrecuse. Merita din plin ovațiile publicului. Când s-a înclinat în fața sălii surâdea triumfător şi năuc. S-ar fi zis că-i hipnotizat de el însuşi. Într-un fel de transă, sub fascicolul violent al reflectorului o pulbere lunară ningea oblic pe chipul lui.

Nu ne-am grăbit să ne îndreptăm spre ieşire. Oricum, urma să rămânem la petrecere. Aşa c-am aşteptat să se scurgă mulțimea care nu mai contenea să sublinieze că spectacolul era grandios, sincer, minunat, copleşitor, unic. Exagerarea nu mă surprindea. Presupun că şi Irina se deprinsese cu limbajul torențial şi febril al premierelor. Când am ajuns în foaier, ultimii spectatori părăseau teatrul, iar câțiva tineri rânduiau pe mese sandvişuri cu şuncă şi salam, pateuri, platouri cu roşii şi castraveți, torte şi sticle de pepsi. Sonorizatorul instala magnetofonul şi dreptunghiurile difuzoarelor stereofonice. Am prezentat-o pe Irina celorlalți invitați: regizori, actori sau critici care lucrau la catedrele Institutului.

Curând după aceea, în ropotele aplauzelor noastre, au

apărut şi actorii. Cristian arăta ca vrăjit şi o lumină curată îi scânteia în pupile. Încă nu se scuturase de emoție, înainta spre noi în aura sărbătorii, clătinându-se în leagănul fluid al succesului. L-am felicitat. Avusese, în adevăr, o zi mare. Irina a confirmat aprobând din cap admirativ. Am pretextat că mi-e sete pentru a-i lăsa singuri, ' Dar Cristian, păşind întocmai unui somnambul, şi-a continuat drumul. Era atras ca de-un magnet de colegii săi. Irina s-a făcut albă ca varul, împietrind. Apoi, brusc, obrajii i s-au învăpăiat. M-am zorit să-i prezint un con ferențiar universitar, om agreabil, plin de curtenie. Am lăsat-o în compania lui şi m-am uitat în jur la băieții şi fetele cu trupuri subțiri, zvelte, înveşmântate în scânteierea iluziilor şi în entuziasmul atât de întemeiat al proiectelor. Erau încântători şi păreau pentru totdeauna imuni. Cristian, înconjurat de admiratori şi elogii, surâdea buimac şi fericit. Pe urmă, la rugămintea celorlalți, unul din absolvenți, care era şi un excelent cântăreț şi mim, a exhumat, spre hazul tuturora, melodii de odinioară. Am râs în hohote auzindu-l imitând vocea unui interpret celebru acum o jumătate de secol. Cânta cu umor o melodie ce sălta printre hârtoapele presupusei plăci de patefon. Am râs de asemenea recunoscând îndată în parodia sa glasul lui Domenico Modugno. Fusese la modă în anii studenției mele. „Volare – o – ho! / Cantare, o – ho“. Mai târziu profesorii s-au retras, iar difuzoarele s-au dezlănțuit în vijelia rock and roll-ului. Cristian a invitat-o pe Irina la dans şi o puştancă mi-a făcut aceeaşi cinste. Dintr-o dată m-am simțit obosit, foarte obosit şi caraghios. În momentul acela am realizat că Irina mă priveşte în ochi. Am avut senzația că-mi văd privirea în oglindă.

SFÂRŞIT

Colecția

ROMANUL DE DRAGOSTE

189

ULTIMELE APARIȚII:

183 Paul Gadenne ● Siloam
184 Krystyna Berwinska ● Con amore
185 K.J. Beneš ● Viață furată
186 Yves Navarre ● Iedera
187 Émile Zola ● Pământul
188 Hortensia Papadat-Bengescu ● Fecioarele despletite

Rapida succesiune a scenelor, ritmul nervos, încordat, sacadat al narațiunii, viziunea foarte modernă a destinului în încrucișările și ciocnirile și hiatusurile sale, autenticitatea trăirilor, discreția patosului, amarul ironiei tăioase înlăuntru — cîteva doar din calitățile intime ale romanelor lui B. Elvin. Ele se citesc cu interes susținut și reală participare.

PAUL GEORGESCU

Lei 9